

**critică și
cronică:**

Gheorghe Grigurcu
Cristina Loredana Nicola
Ion Mocioi
Horia Muntenuş
Ion Popescu-Brădiceni
Persida Rugu
Laurean Stănescu
Ion Trancău
Al. Florian Țene

proză:

Aurel Antonie
Eglatina Becheru
Nicolae Brânzan
Lazăr Popescu

**eseuri
și studii:**

Haralambie Bodescu
Sorin Lory Buliga
Luminița Dima
Angela Giorgi
Alin Negomireanu

Reportaj:

Mugurel Petrescu
Viorel Surdoiu

poezie:

Hrisant Achimescu
Nicolae Brelea
Minerva Chira
Sergiu Cosciud
George Dumitru
Petrea Gigea Gorun
Mariana Popeangă Cornoiu
Paula Romanescu
Elena Salibra
Florian Saioc
Luciana Vladimир

evocări:

Vasile Ponea
Spiridon Popescu
Ion Predoșanu
Ion Șoldea

Interviu:

Valeriu Butulescu
Ana Butulescu
Nichita Danolov
Dumitru Augustin Doman
Alexandra Mănescu

restituiri:

Nicolae Diaconu
Haralambie Bodescu

traduceri:

Axel H. Lenn

**grafică -
sculptură-pictură:**

Valer Neag

Ce facem cu Neagoe Basarab?

Lazăr Popescu

„Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie”, iată o carte care a stârnit și încă stârnește aprige controverse. Ea marchează sau ar putea marca actul de naștere a literaturii române.

Neșansa (a câta, oare?, a câta oară?) face ca istoricul op să fi fost scris în slavonă. Limba cultă (de atunci) a cancelariei domnești). Cam cum era, în Apus, latina.

Și de aici disputa. Aparține sau nu cartea literaturii române? Luând drept criteriu limba (corect!), Nicolae Manolescu și alți exegeți răspund negativ. Răspuns criticat, uneori vehement, de tabere adverse.

Filologic vorbind, domnul Manolescu are dreptate. Are toată dreptatea. Nu cred, însă, că domnia sa are (și) dreptate în *absolut*.

De ce nu cred asta? În primul rând pentru că voievodul este primul scriitor român. Nu și scriitor de limbă română. Una la mână.

A doua la mână: referențial, în acest caz, e unul românesc.

Apoi ar mai fi ceva, cred. Care cultură (apropiată) și-l revendică pe Neagoe? Și cu ce drept? Sârbii? Nu cred. Bulgarii? N-am auzit. Macedonenii? Sincer, nu știu. Și iarăși nu cred. Croații? Nici atât! Atunci?

Atunci de ce nu și l-ar revendica, pe drept, cultura română?

Totuși: mai există și surprize plăcute pe lumea asta. În țara asta. Rare, e drept, dar mai există. Astfel, citesc în numărul 38, de pe anul în curs, 2009, al „României literare” un editorial al domnului Nicolae Manolescu în care (ni) se vorbește despre drepturile culturale istorice ale lui Titu Maiorescu. Menționând și cartea (justă, în esență!) a lui Ciprian Șiualea. Puterea de înțelegere a lui Nicolae Manolescu aș zice că depășește chiar temperamentul său liberal. Pentru că, esențial vorbind, în ciuda „direcției noi”, Maiorescu a fost un conservator.

Iată un mod exemplar de înțelegere, „peste mode și timp”, în care un om, în esență liberal, înțelege un mare conservator. Măcar de-ar fi mai mulți în România! Dar sunt puțini.

Vă salut cu stimă, într-o înțelegere, domnule Manolescu!

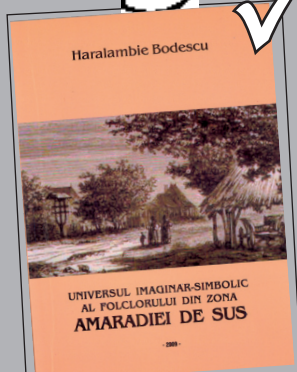

Cu ocazia Sfintei sărbători a Nașterii Domnului și a Anului
Nou, redacția revistei urează cititorilor și colaboratorilor săi
"La mulți ani cu sănătate!"

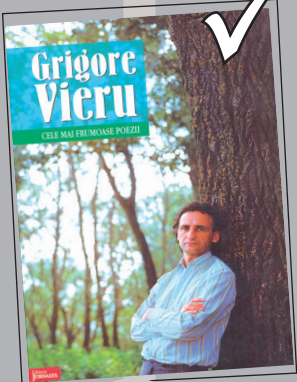
semnal

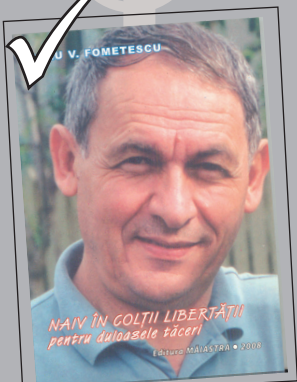
Universul imaginar al...
Haralambie Bodescu,
Ed. C.JPCPTC Gorj,
2009, pag. 232

Fachirul de scai
Lazăr Popescu,
Ed. Fundației C. Brâncuși,
Tg-Jiu, 2009, pag. 84

Cele mai frumoase poezii
Grigore Vieru
Ed. Jurnal, București,
2009, pag. 188

Naiv în colțul libertății
Doru V. Fometescu,
Ed. Măiastra, Târgu-Jiu,
2008, pag. 98

Poema prințului truver
Andrei-Paul Corescu,
Ed. ARC, Chișinău, 2009,
pag. 232

Ion Trancău

Un poet european?

Am surpriza confortabilă de a-l prezenta pe un autor, poet și traducător, cvasianonim în România postdecembristă. Numele acestuia este Andrei – Paul Corescu. Surpriza mi-a fost intensificată de emoția întâlnirii cu fosta mea elevă, Costescu Constantina, actualmente profesoară la Luxemburg, în compania acestui scriitor insolit, cea care mi-a oferit volumul lui de debut editorial, *Poema prințului truver*, și o epistolă riguros redactată și animată de-o grație măgulitoare.

Andrei-Paul Corescu este originar din Craiova, unde s-a născut la data de 30 noiembrie 1978. Din adolescență s-a remarcat ca elev al Liceului Elena Cuza, în clasa de limbi moderne occidentale: franceza, engleza, italiana. Se contura de la acea vârstă, o dimensiune pregnantă a personalității sale, o vocație poliglotă menită să concretizeze discret, dar tenace deviza lovinesciană *Ex occidente lux*, printr-o activitate de-a dreptul prodigioasă, constând în concursuri, soldată cu distincții și premii lingvistice și poetice, la nivel național și internațional. Nu voi re-da lista abundentă și prestigioasă a acestora. Voi divulga cititorilor revistei noastre doar proiecte în curs ale autorului: *lansarea prezentului volum în România, Luxemburg etc., lecturi publice de poezie, înregistrarea audio a propriilor poeme, realizarea de transcrieri în acrilic, pe suport textil ale propriilor poeme*. Cred că asemenea propensii de afirmare creativă nu sunt tentative de arivism literar, nici manifestări de infatuare.

Așadar, Andrei-Paul Corescu debutează cu volumul *Poema prințului truver*, la Chișinău, în Republica Moldova, nu în România... mică, atât de maculată în imunda și prelungită tranziție, ci în România... Mare! Debutul editorial din acest an este dedicat patetic publicului de ieri, de azi și de mâine..., cu mulumiri adresate iubitelor pierdute, iubitelor ascunse..., în formule sentimentale deliberat paseiste.

Autorul facilitează accesarea în universul poeziei printr-un *Cuvânt introductiv*, dens teoretic și programatic, concludent prin confesiune comprehensibilă la persoana I. Riguros structurat, cu acuitatea simetriei compoziționale volumul *Poema prințului truver* are, în final, o *Addenda* pentru cititorii de rând, pentru criticii literari, pentru creatori și interpreți de *muzică folk sau instrumentală*, pentru actori, cu speranța că ecoul opereii sale se poate extinde și intensifica în reverberații europene.

În *Cuvânt înainte*, Andrei-Paul Corescu, (un antroponim derivat, oare, de la numele diaconului Coresi?), se abandonează și se consacră unor ample, persistente și emoționante definiții ale poeziei. Teoreticianul, poeticianul definește nuanțat și cu rafinement terminologic poezia, ca posibilitate și modalitate viabilă artistică de a umple vidul spațial și temporal al existenței noastre vagante, dar dezirabil – ilimitate. Teoreticianul și poetul exultă în *dragostea pentru cuvinte statornice, pentru femei nestatornice* și pentru *depărțări exotice, tangibile, măcar cu gândul*, cu fervoare imaginată, toate acestea constituind un univers cu teme și motive ale poeziei autentice. El mărturisește puterea sau capacitatea interioară de a ignora și anihila stările apoetice și de a *plonja* cu frenzie în cele poetice generatoare de poezie veritabilă. Momentele fertile creației i-au fost cele de *adâncă rătăcire și deziluzie*, ca și acelea de delectare ludică. Concepută astfel, poezia poate seduce estetic, ca o *alternativă la real*. Stările de disconfort al vieții trăite, anoste, sunt contracarate de o *anumită euforie a scrisului*, dată de *narcisica satisfacție de a te vedea scriind ceva plăcut*, deopotrivă, autorului, cititorului și ascultătorului, receptarea emoției poetice finalizându-se vizual-lizibil și auditiv. Poemele *prințului truver* se pot naște și dintr-o inefabilă entropie a introvertirii artistice. Ele pot fi grupate în *cicluri*, pe baza unor *înrudiri de fond* și a unor *alături tematice coerente*.

Autorul divulgă și presentimentul că poemele lui vor lăsa impresia unei prețiozități inerente, naturale, ca *neprogramată și neprogramatică, registrul livresc* impunându-se arar de la sine, fără o căutare voită a artificialității. Limbajul poetic trădează gustul pentru o limbă română veche (...), pentru tot ceea ce este arhaic, exotic, regional, neologic sau neobișnuit. Poetul se cufundă în acest minunat vehicul lingvistic, coboară în *Români demult apuse*. Inspirația ancorată în exotic poartă amprenta memoriei colective și a mitului. Aportul poetului pare modest și adiacent, constând în *imagini, incantații*, ca simple ingrediente. Poemele *au fost scrise cu febrilitatea unui descoperitor*, poezia având *ceva torențial*, prin care diferă de proza elaborată, cu travaliu. Andrei-Paul Corescu tinde să elucideze inteligibil și expresiv actul intim al genezei poemelor sale: *Mă tentează epicul - eroic, hiperbolic, sentențios, precum și ludicul-alegriu, mucalit, prilej de promptă autoinvestire și autoderiziune. Dar, mai cu seamă, descriptivul, detaliul-anecdotic, pictural sau sinestezic - vehiculul de străni analogii*. Acest citat amplu pare a teoretiza cu voluptate confesivă abia perceptibile reminiscențe de asertive enunțuri barbiene, poemele frizând o *visătoare, ludică sau epică recompunere a unor destinații îndepărtate*.

Andrei-Paul Corescu precizează timpul și spațiul în care au fost compuse poemele: în perioada 1996/2009 în România, Franța și Luxemburg, primul an (de)marcând faza incipientă de debut publicistic, în revistele *Ramuri* și *Mozaicul* din Craiova, apoi în *Calenda*, *Caietele lui Mopete* și *Revista Cenaclului Literar George Topârceanu* din Sibiu, al doilea an, 2009, atestând debutul editorial cu volumul *Poema prințului truver*. Poetul atinge momentul de apogeu al adolescenței și de ascensiune a tinereții, de la 18 la 31 de ani, creația originală și traducerile *intense* fiind (re)produse în spațiul occidental, lămurindu-ni-se un alt secret al biografiei opereii acestui autor omniprezent și... omniscient, dar aproape necunoscut.

Pentru familiarizarea cititorilor revistei noastre, dau din *Cuprins*, secvențele cărții *Poema prințului truver*: prima are titlul volumului, următoarele purtând titlurile – *Tratat de navigație, Vânt de Levant, Incantații, Legende, Povestind anotimpuri, Dragostea, Exerciții de exotism, Ludice, Cichul luxemburghez, Tălmăcirii și Addenda la Poema prințului truver*. Se observă că *prințul* nu este cel din Levant, protagonistul din celebra baladă neomodernă aparținând lui Ștefan Augustin Doinaș, este un *prinț truver*, poet boem, ca un trubadur din Evul Mediu francez. Se impune o mențiune disociativă: *prințul din Levant este protagonistul unei expediții cinegetice, himera - ideal fiindu-i un fantastic mistreț cu colți de argint, care-l devoră, prințul truver se abandonează altei himere, poezia veritabilă*.

Titlul *Poema prințului truver* apare de trei ori: pentru volum, pentru prima secvență și pentru prima poezie, preliminară și programatică, pe care o transcriu:

Un prinț truver, cum altul nu mai fu, / Veni la hanul nostru de pe șleau, / Fără regat, dară cu ghiersuri ce-au / Mireasma altui timp decât amu...

Hălăduirea-i se opri la noi - / Prea obosit de-ntinsele cărări / Pe care-și despletise tinerețea... / Veniți, dar, oameni, să-i aflați tristețea / Și taina din blajinele-i cântării!...

Umbră din zid a lui Valer Neag

Tema umbrei din zid e platoniciană. E sigur descendentă din această celebră alegorie prototipială a filosofiei clasice grecești. Dar umbra este și un topos baroc. Întrebarea pe care și-o pune evident într-o manieră artistică dublă (grafopictură și arhesculptură) este: dacă trece omul oare umbra-i rămâne ca semn al scurtei sale existențe pe pământ? Da, rămâne, dar cu o condiție obligatorie: să fie impregnată pe lemn, piatră, sticlă, carton, hârtie, pentru a deveni limbaj poetoplastic. Căci <<umbra din zid>> a lui Valer Neag acest aspect îl relevă, resemnificându-l și remodelându-l: ființa se continuă în timp ca transfință; se lasă materializată ca umbră pe zidul cunoașterii, care este rațională; umbra e dedublare a corpului pieritor. Așa că, în teritoriul hermetic al imaginarului cu marcă Valer Neag, orice hermeneutică ar eșua lamentabil dacă n-ar recurge la relația, inextricabilă, inconfundabilă, reciproc motivantă dintre artele-regine, integrate terținclusiv prin rafinamentul indicibil al muzicii, care ne trimite cu subtilitate la „arhitectura” unei rostiri esențializate dar plene, echilibrând, în economia formelor / obiectelor manifeste, gurile și plinurile, sugestiile absconse, (criptice) și înțelesurile la vedere (fanice).

Evadarea într-un transrealism de factură ludică își aproprie (Vattimo i-ar zice transproprie), cu luciditate carteziană, dicțiunea și ficțiunea lucrului și reflectului său fantomatic. Opera creată îi asigură Omului proiecția din relativ în absolut prin trei tipuri de cunoașteri în diferență: Cunoașterea-religie, cunoașterea-filosofie, cunoașterea-artă.

Expoziția

recentă, din septembrie 2009, reatează valori redundante în întreaga creație a complexului, rotundului, creator, care este și va fi Valer Neag; culori în contrast violent (triunghi roșu pe pătrat alb cu inserții de bronz auriu solariene); încrucișări în lemn cu origine în bizantinismul târziu, rezonante cu ușile altarelor secrete și inaccesibile, fiind spații

sacre, ale bisericilor ortodoxe; explorări ale subconștientului / subliminalului uman de-o incitantă ontoretică a unui trans-suprerealism reinventat, de pe baricadele insurgente ale unui transmodernism asumat cu o dezinvoltură a sacrificiului oedipiană.

Umbră din zid a lui Valer Neag se reasează, vaticinar și permanent într-un nou întreg, care intrigă și seduce, comunică însă cu apelul la simboluri consacrate: clepsidra, șipetul, floarea în fân, flacăra, muza extraterestră (e o ironie aici specifică abordărilor lui Valer Neag), scriitură riscantă, cațaveici antropomorfizate etc.

Ca formulă stilistică i-aș indentifica în dreptu-i, lui Valer Neag, o simultaneizare a originarului cu esteticul, a impulsurilor primordiale cu, finalitățile metaplastice. Permanentă-i transgresiune între ideie și expresie, între plăcerea debordantă de a reinvesti în sensuri pierdute, inepuizabile magicomi(s) tic și voința de a-și orienta propriul discurs plastic către o trans(a)parentă de alchimist „blestemat” să constate contrariat că, de ipso et de facto, chintesența este însăși frumusețea trăirii, în însuși tragismul ei funciar.

„Umbră din zid” – ne avertizează Valer Neag – este și umbra lui Dionis-Eminescu, dar și umbra-semn, cea care, nedesprișă de om, este chiar moartea ce acesta o trage mereu după sine. Înzidită, umbra Anei face ca monastirea lui Manole să dănuie peste veacuri. Oricum înzidire presupune jertfă dar și sublimă eliberare prin auto-transcendență.

Redacția - B

Fondator: Tudor Voinea

Redactor șef: Vasile Ponea

Redactori: Ion Popescu Brădiceni, Ion Trancău, Sorin Lory Buliga, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Marius Marian Șolea, Gelu Birău, Elena Roată, Haralambie Bodescu

Tehnoredactare: Mariana Jdeică

Procesare grafică: SC PRODCOM SRL Târgu-Jiu

Fundația Culturală „COLUMNĂ”
str. Vasile Alecsandri, nr.53, Tg.Jiu
tel: 0253 216529, fax: 0253 228155, 0740157280
www.fundatiacolumna.home.ro
mariusiorga@rdslink.ro

Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor.

Încă o carte despre Blaga

Gheorghe Grigurcu

Să recunoaștem că nu e tocmai fericită la ora actuală situația lui Lucian Blaga în contextul european la care ne raportăm tot mai insistent. Dicționarele occidentale îl ignoră de regulă, de la cele impozante precum Encyclopedia Universalis, 30 vol., Paris, 1990-1992, până la cele de nivel mediu ori de popularizare (Larousse, Oxford, De Agostini etc.). Discrepanța între poziția autorului Spațiului mioritic și a conașionalilor săi Cioran, Mircea Eliade, Eugen Ionescu e izbitoare. Să fie la mijloc o neatenție culpabilă a străinătății ori rezultatul unei relative indiferențe a lui Blaga însuși cu privire la difuziunea pe alte meridiane a operei sale? Foarte probabil și una și alta. Virgil Nemoianu declara recent că ar exista acum în Statele Unite vreo trei filosofi ce prezintă similitudini cu Blaga, deși aproape cu certitudine nu au avut prilejul de a-l citi. Aceasta înseamnă că se cuvine a se restabili în mod obiectiv prioritățile, precum în cazul unor invenții ori descoperiri științifice, nu o dată atribuite mai multor persoane care au lucrat independent una de alta. Negreșit, Blaga trebuie să ajungă în mult mai largă măsură decât până în prezent la cunoștința mediilor intelectuale ale Vestului, aceasta constituind o misiune de onoare a intelectualilor noștri care au puțină (uneori chiar sarcina retribuită) de-a mijloci astfel de contacte. Asemenea gânduri mi-au revenit la citirea copios documentatei dar și atractivei prin finețea analitică și eleganța expresivă cărți pe care Cornel Moraru a consacrat-o lui Lucian Blaga, punând accentul asupra convergențelor între poet și filosof. E una din cele mai meritorii încercări de a-l situa pe poetul-filosof într-un amplu câmp de conexiuni culturale, constelat de nume, mai vechi ori mai noi, apt a-l proiecta în universalitate. Perspectiva pe care înțelege a o adopta exegetul este cea a tatonării unei „rădăcini metafizice comune” a întregii creații bliagene. „De obicei, e scos în față fie poetul fie filosoful, deși ar trebui să rămână mereu inseparabili, ca două fețe ale unei activități spirituale unice sau ca două focare ale aceleiași elipse. Noi am încercat o alternativă <<de compromis>>, cu infidelitățile inerente, (...) în numele unui principiu de convergență, convinși că dubla înzestrare de poet și filosof nu este un simplu accident al biografiei operei. Dimpotrivă, este marele său atu, care face din Blaga un fenomen de unicatitate în cultura noastră”. Separarea celor două fețe ale operei lui Blaga i se înfățișează criticului un procedeu inoportun, întrucât conduce la un maniheism „cu absurde accente restrictive și tabuizante uneori, în fazele mai tulburi ale receptării sale”. În fond, poetul și filosoful sunt în acest caz indisolubili, deoarece ambii sunt buni conducători de mitos și logos, „în linia unei imaginații extatice și reflecții fulgurante, (...) oricât de sever încastate în scriitură, iar apoi în arhitectura sistemului metafizic”. Împrejurarea apare întrutotul plauzibilă la un *Artistenmetaphysiker* cum era Blaga, termenul de „metafizician-artist” fiind utilizat prima oară, cu referință la sine, de către Friedrich Nietzsche. Să reamintim că un asemenea tip de creator e răspândit în climatul expresionist al anilor 20 ai secolului trecut, din care s-a împărtășit Blaga: Ernst Barlach era sculptor și dramaturg, Oskar Kokoschka, scriitor și pictor, Arnold Schonberg, muzician și pictor, Alfred Kubin scriitor și grafician etc.

O trăsătură capitală a personalității lui Blaga ce se relevă în temeiul acestei omogenități de substanță a creației sale, nutrite de un sâmbure „genuin, nealterat

al unei gândiri care niciodată nu și-a trădat nici menirea și nici forța uimitoare, fulgurantă, de articulare”, o reprezintă aspirația spre începuturi. Năzuința de-a realiza un început absolut. Într-una din convorbirile noastre, Blaga mi-a relatat mica dispută pe care a avut-o cu prietenul său, Tudor Vianu, în legătură cu mitul. În timp ce esteticianul exprima opinia că mitul n-ar putea fi decât rodul unei colectivități, autorul Poemelor luminii susținea că ar putea fi și produsul unui singur creator, cu nume cunoscut. Pe bună dreptate, Cornel Moraru subliniază „sentimentul, aproape obsesiv, al unicității și al unei chemări create predestinate, la tânărul Lucian Blaga. Sentiment care, în timp, se transformă în orgoliu, în orgoliul diferențierii firește, întreținut și de o anume virulență a spiritului/gestului polemic, mai puțin bănuțată la început”. Egotria intensă a eului creator se vedește din plin în cărțile inițiale ale scriitorului, Poemele luminii și Pietre pentru templul meu, ilustrând un soi de „auto-transcendere”, prin extaz și elan cosmic, astfel ca eul să poată deveni „coextensiv universului”. E o jubilație dionisiacă, de nietzscheană factură, cu toate că Blaga nu-i acordă marelui precursor decât câteva linii într-o notă a volumului său Cultură și cunoștință (1922). E vorba de un rezumat al tezei sale de doctorat, în care surprind „siguranța de sine a tânărului filosof (de parcă filosofia ar începe acum, cu el), privirea de sus, globală, îndreptată demiurgic asupra întregii problematice filosofice intuite ea însăși ca întreg organic; apoi, precizia cu care descrie succesiv fiecare curent de gândire europeană modernă, de la Hume la Kant și, mai aproape, la Wundt, Școala de la Marburg, Durkheim și H. Vaihinger, cu a sa Philosophie des Als Ob; dar mai ales maniera decisă în care se raportează la fiecare în parte, fără nici un complex de inferioritate”. Așadar același vitalism creator ca în poezie și aforisme, care nu-și admite limite. Aceeași ardentă voință de întemeiere, operând o critică a culturii anterioare, acceptând, fie și tacit, tezele lui Nietzsche în numele unui ideal al „culturii tragice”, mai ambițios decât elementele expresionismului în vogă față de care Blaga n-a rămas totuși imun. Spre a utiliza limbajul lui Harold Bloom, autorul Laudei somnului aparține clasei de „poetă puternic”, intens imaginativ și creativi, care nu se lasă covârșiți de „angoasa” înrăuririlor, izbutind a crea „cu forțele lor singure”. Grație naturii sale robuste, „poetul puternic” e un „revizionist” în înțelesul „revizionismului” postmodernist, un „profet al antiteticului”, incapabil a accepta un rol „substitut”, luptând „până la extrem pentru a avea unica (sa) posibilitate inițială”. Iată, prin urmare, care au fost premisele operei lui Blaga. Deloc subordonat unei tradiții istorice, recurgând la Nietzsche ca la un model foarte larg ce evită epigonismul, acesta a dorit a se configura pe sine însuși prin energiile unui eu insubstituibil, grandios. Îl putem alătura pe Blaga marilor figuri poetice „creative” de la începutul

secolului al XX-lea, cu care, conform unor exegeți (H. Bloom, Paul de Man), s-ar fi epuizat resursele marelui lirism european, urmând un „declin” al imaginarului (avangarda, așa-zisul postmodernism): Rilke, Claudel, Saint-John Perse, T.S. Eliot. E datoria noastră a-i convinge pe occidentali de această situație.

Demn de un viu interes ni se prezintă Lucian Blaga și sub un alt aspect important al viziunii sale, cel al demoniei. În planul discursului său filosofic, demonicul constituie un principiu creator fundamental, într-o manieră însă temperată, în cooperare cu alte energii pozitive, omeneste sau cosmice. Acesta devine steril numai atunci când „se afirmă exaltat, cu o tărie până la autonegare”. Astfel Blaga rămâne atașat conceptului goethean al demonicului, caracterizat drept „o îmbinare de plus și minus, de afirmare și negare, de pozitiv și negativ”, așezat „dincolo de orice măsură, dincolo de rațional”, în consecință ceva „disproporționat, irațional și într-un anume sens insondabil”, diferit de satanic sau mefistofelic. Deoarece negația în sine, ca atribut al „cunoașterii luciferice”, n-are o accepție privativă, ci una de potențare, ca negare a negației în manieră apofatică. Natura incognoscibilă a existenței se răsfrânge în perspectiva cosmologică a misterului, căci, după cum afirma Blaga în tinerețe, „realitatea se desfășoară în revelații de-o absurditate divină”. În cultura europeană, paradigma demonicului s-a sedimentat începând cu antichitatea. În mitologia greacă, demonul era echivalat „cu voința divină și, prin urmare, cu destinul omului”, iar conform lui Dionisie Areopagitul, demonii „sunt îngerii care și-au trădat natura, dar care nu sunt răi nici prin origine nici prin natură”. Dionysos constituie imaginea dramatică a metamorfozelor divinului, a creației multiforme. Paul Tillich, teolog existențialist, care, după aprecierea lui Blaga, cultivă „o metafizică de-a dreptul persană, dualistă”, numește demonia o „deformare pozitivă” sau o „unitate a puterii creatoare de formă și distrugătoare de formă”. În aceeași măsură se arată Blaga satisfăcut de opiniile asupra demonicului ale lui N. Hartmann („paradoxie întruchipată”) și Karl Jaspers („autonomie sintetică”), formule ce se regăsesc în sintagma bliagiană „antinomiile transfigurate”. În concepția lui Blaga, demonia nu e un factor al disoluției, un hybris, fiind departe de-a viza dezintegrarea limbajului creator, colapsul discursului, așa cum apare la suprarealiști sau în teatrul absurdului. Din contră, autorul Trilogiei valorilor reliefează fața edificatoare a demonului în duh goethean. Iată definiția pe care o dă termenului: „Demonul simbolizează o iluminare superioară, care iese din ordinea normală a lucrurilor, permițând să se vadă mai departe și mai sigur, într-un mod ireductibil la argumente. El autorizează chiar încălcarea regulilor rațiunii, în numele unei lumini transcendente care ține nu numai de cunoaștere, dar și de destin”. Demonia e o stare creatoare perpetuă, lăsând deschisă posibilitatea unei integrări panteiste în „totalitatea bi-unității divine”, ca în religiile orientale, la Bohme sau la Schelling. Toate acestea pot fi puse în relație cu mentalul omului contemporan la care energia primară e progresiv slăbită, la care simțământul tragicului existențial se înfățișează eclipsat de o suficiență raționalistă, de artificiile tehnologiei ce-i corespund. Ființa umană nu mai trăiește în Lume, ci în universul hibrid al civilizației. Denis de Rougemont observa cu bun simț: „Dezvoltarea aberantă a tehnicilor noastre, și prin ele a imperialismului nostru rațional, ne-a făcut să pierdem, de câteva secole, simțul cosmic, cu alte cuvinte conștiința imediată a legăturilor noastre de ansamblu cu universul, cu legile sale cunoscute și cu misterele”. Mesajul lui Blaga se poate așadar dovedi util în redescoperirea vocației adânci a speței noastre. Vocație în care extremele se atrag, solicitând deopotrivă latențele transcendente și cele naturale, așa cum se înscriu în viziunea onto-poetică a autorului Diferențialelor divine. Activarea demonicului n-ar putea avea decât un rezultat pozitiv, postulând reintegrarea divinului cu cosmicul sau, în grai bliagian, „transcendental care coboară”.

Cornel Moraru: *Lucian Blaga. Convergențe între poet și filosof*. Ed. Ardealul, Biblioteca Universitas, 2005, 344 pag.

Raționalitate și metafizică la Tudor Vianu și Jürgen Habermas

prof. drd. Luminița Dima

Formați în momente și în spații culturale diferite, Vianu și Habermas au avut și au un rol important în cultura țării lor. Au fost mentori, au fost deschizători de drumuri, au fost instanțe morale și standarde de raționalitate. În ciuda diferențelor de momente sau de spații de formare, există câteva elemente comune, detectabile în opera lor. Vor fi aduse în discuție două: poziția față de raționalitate și cea față de metafizică.

Filosof, estetician, eseist, critic și istoric literar, Vianu a fost o figură importantă a gândirii românești interbelice. Opera sa impresionează atât prin diversitatea și amploarea cuprinderii culturale, cât și prin pionieratul în numeroase domenii (estetică, filosofia culturii, stilistică, literatură comparată).

Opera sa este dominată de tensiunea între dualismul dat de orientarea spre știință și cel spre filosofie, precum și de tentativa de a elabora o filosofie generală, pornind de la artă și frumos.

Vianu este caracterizat drept un „raționalist consecvent”, dar acest lucru pierde din vedere faptul că „gândirea sa a cunoscut o evoluție prin raportarea la filosofia vieții, că el a fost tentat de ideea iraționalismului, pe care a depășit-o însă, și că acest lucru duce la recunoșterea insuficienței raționalismului cartezian sau iluminist. El acceptă, ca și D.D. Roșca de altfel, că realitatea are aspecte raționale, dar și iraționale. Concepția sa, raționalistă în ansamblu, acceptă și zone iraționale, înțelese ca aspecte inaccesibile rațiunii și inadecvate demersului analitic.

Despre raționalismul cartezian scrie în „Proiect de prefață” – 1938: „vechiul optimism cartezian nu mai este al timpului nostru. Realitatea nu mi se mai pare în întregime rațională, reductibilă la câteva principii simple și recompozabilă din ele. Zona iraționalului este pentru noi existentă și mi se pare destul de largă”.¹ Acest irațional pătunde în gândirea lui Vianu sub influența „filosofiei vieții”, față de care a fost receptiv. Iraționalitatea vieții se manifestă sub dublu aspect: ca individualitate originală și ireductibilă și ca devenire neîntreruptă. În acest caz, iraționalitatea apare din faptul că analiza rațională este imposibilă.

Relația rațional-irațional se desfășoară la Vianu mai ales în cadrul artei și al esteticii. Concepția lui este că arta are un caracter rațional, în timp ce iraționalul este provizoriu; granițele dintre ele sunt mobile, tot mai multe zone ce păreau a fi iraționale sfârșesc prin a intra sub claritatea și distincția specifice rațiunii. „Recunoașterea atâtor elemente iraționale în natură sau în viața omului nu ne poate împiedica să strângem cercul în jurul lor, cucerind pentru rațiune domenii din ce în ce mai întinse”.² Vianu susține că „prezența iraționalului în lume (și

opera de artă face parte din domeniul lui) nu trebuie să demoralizeze inițiativele rațiunii. Faptul că fenomenul literar este poate ireductibil în ultima lui adâncime, nu trebuie să ne împiedice a-l reduce atâta cât putem”.³

La acest nivel, iraționalul apare drept ceva superficial sub care se ascunde raționalitatea profundă a artei, ca receptare sau ca structură rațională a sa. Între irațional și individual este o legătură strânsă, „individualitatea, acel fel de a fi al anumitor aspecte de a nu putea fi rezolvate în factori generali, este unul din aspectele iraționalului”.

Dacă în texte ca „Începuturile iraționalismului modern” (1934) și „Între individual și general” (1936), iraționalul apare legat de individual, în altele, orientarea spre individual este văzută ca o înnoire a filosofiei.

Depășirea raționalismului clasic se încearcă prin conceptul de „raționalitate învăluită”. El este dezvoltat de Vianu în „Problemele filosofice ale esteticii”, care marchează o fază nouă în evoluția gândirii sale. Raționalitatea „învăluită” sau „profundă” are legătură cu iraționalul și apare ca o încercare de a găsi o soluție la această problemă în cadrul esteticii: „estetica – scrie Vianu – concepută ca o știință autonomă... a apărut în punctul în care Leibniz constată un sector irațional în realitate sau, în tot cazul, unul în care raționalitatea este învăluită, profundă”.

Acest tip de raționalitate se referă la modul în care adevărul apare „învăluit” în cadrul operelor de artă și la felul în care el „transpare” printr-un voal de falsitate.

Ca expresie a raționalității estetice, Vianu introduce conceptul de configurație sau structură. El este introdus, pornind de la raportul dintre artele care folosesc mijloace spațiale de exprimare și cele care folosesc mijloace succesive: „cine se pătrunde de impresia de ansamblu a operei, cine resimte imanenta totalului în oricare din amănunțele desfășurării unei opere, acela înregistrează... și prin certitudinile sentimentului, structura profund organizată, rațională, a tuturor plăsmuirilor artistice”.⁴ Vianu accentuează faptul că relațiile dintre părți și dintre părți și întreg apar la început obscur, ele dezvoltându-se doar la o fază mai avansată a „receptării”, a „recitirii”. Acest lucru relevă că structura relațională a operei de artă, ca expresie a raționalității sale, nu este o dată superficială, ci una „adâncă”, „învăluită”, ascunsă. Structura apare ca o altă formă a „raționalității învăluite” a artei.

După cum am arătat mai înainte, opera lui Vianu stă sub aspirația dublă către exactitate și către totalitate. Exactitatea încearcă s-o obțină prin tratatul său de estetică, în care descrie structura și definește momentele operei de artă. Rămâne o problemă de rezolvat: care este funcția artei? Această întrebare nu-și poate găsi locul în Estetica sa, deoarece prin introducerea sa, ar fi pus în discuție niște supoziții filosofice care ar fi contrazis conceptul de știință la care vrea să ajungă estetica, i-ar fi distrus autonomia și independența față de filosofie și metafizică.

Potrivit lui Vianu (Funcțiunea artei în „Secolul XX”, nr.5/1972), pentru că omul resimte dureros conștiința existenței sale ca fragment, apare nevoia de totalitate care își găsește împlinirea numai în contact cu arta. „Funcția artei este deci întregitoare, ea restituie pe om în plenitudinea lui. ... este de a provoca o întoarcere a subiectivității asupra ei înseși, pentru a descoperi totalitatea umană, care este inerentă fiecărui individ, dar care este obnubilată de condiția proprie vieții obișnuite cotidiene. Funcțiunea artei este deci eliberatoare și numele de catharsis i se potrivește mai bine ca oricare altul. Artă este întregire și eliberare, ea ne răscumpără din condiția fragmentară a vieții cotidiene...”⁵

Cu tot caracterul riguros al esteticii sale, sunt de neevitat anumite supoziții filosofice; cea mai frapantă este despre filosofia culturii: legătura dintre artă și muncă, despre dezalienarea viitoare a muncii prin transformarea ei în artă, valoarea estetică având rolul de călăuză a civilizației (este utopia sa estetică).

Asemenea lui Kant, cu Criticile sale, care se întregeau una pe alta, Vianu își dă seama că o estetică, separată de filosofie, concepută autonom deci, ridică noi probleme: „mi-am dat seama că o concepție de artă se înrădăcește într-o înțelegere generală a vieții” (vezi Opere, vol.14).

Și mai clar apare nostalgia unei metafizici în studiul Filosofie și poezie (1937), unde în prefață se spune că tratatul a fost o „lucrare științifică” și s-a limitat la aspectul fenomenal

al lucrurilor, de acum încolo va căuta să meargă până la aspectul metafizic al operei de artă. Acest studiu nu va realiza o metafizică a artei, însă rezultatul său este că, atât filosofia, cât și poezia, reprezintă o aprehendere a absolutului.

Vianu va continua proiectul său de a elabora o filosofie generală a lumii, pornind de la estetică, în perioada războiului, prin studii ca Permanența frumosului (1941) și Semnificația filosofică a artei (1941). Aceste lucrări au ca punct central conceptul de armonie, ca țintă a procesului cosmic și social. Se prezintă responsabilitatea metafizică a artistului: „o operă de artă nedesăvârșită este ... o adevărată înfrângere a spiritului în năzuința lui spre armonie, în singurul domeniu în care poate fi atinsă de pe acum”. Iar în încheierea cursului din 1944-1945 (Problemele filosofice ale esteticii), Vianu spune: „mă gândesc ca într-un viitor apropiat să întreprind o lucrare de filosofie generală, organizată din perspectiva artei și a frumosului”. La fel, în Tezele unei filosofii a operei (1946), își propune ca în cadrul teoriei generale a operei să înscrie o „filosofie a operei de artă” care să ducă la un concept filosofic al formei. Deschiderea sa dinspre estetică spre filosofie va fi oprită atât de rigurozitatea sa științifică (mereu va cenzura ipotezele metafizice fără acoperire în realitate), cât și de, poate mult mai important, situația externă, care l-a împiedicat după 1948 să mai poată publica filosofie sau estetică.

Cum ar fi arătat opera, dacă gândirea lui Vianu și-ar fi putut urma evoluția firească? Se prea poate ca Vianu să fi avut doar nostalgia metafizicii, să fi resimțit nevoia acesteia, dar să nu fi avut și vocația necesară.

Prezentăm în continuare concepția despre raționalitate și metafizică a filosofului german contemporan Jürgen Habermas, „un clasic în viață” cum îl numește Andrei Marga în monografia amplă și substanțială „Filosofia lui Habermas” (Polirom, 2006), lucrare singulară în domeniu ce ne-a furnizat toate informațiile necesare.

Reconstrucția, democratizarea și consolidarea Germaniei postbelice ca una din țările performante în știință, tehnologie, democrație, nivel de trai, economie („jocurile se fac la Berlin”, vorba lui Tușea), au fost posibile datorită unor intelectuali de elită și unor universități de prestigiu. Una dintre aceste personalități, care a contribuit la reconstrucția Germaniei, a fost Jürgen Habermas, conștiință reprezentativă a Germaniei, dascălul acesteia.

Chiar dacă este cel mai tânăr vârstar al Școlii de la Frankfurt, a mers pe căi proprii, a angajat alte tipuri de răspunsuri, a creat un limbaj filosofic propriu și noi concepte filosofice. Rațiunea și critica societății sunt cele mai importante aspecte ale gândirii sale. Habermas este cel mai cunoscut filosof și sociolog german pe plan internațional din a doua jumătate a secolului al XX-lea, iar filosofia sa este cea mai cuprinzătoare de la Heidegger și Wittgenstein încoace, fapt care face din Habermas unul dintre cei mai importanți gânditori ai istoriei filosofiei universale. Constituirea filosofiei sale se face prin răspunsuri la provocările prezentului, pornind de la diferite teme ale realității. A generat cele mai numeroase controverse, benefice pentru evoluția cunoașterii: controversa pozitivismului, controversa istoricilor, controversa liberalismului. S-a implicat în dezbateri referitoare la democrația germană după căderea Zidului Berlinului, la tehnologia genetică.

Opera sa vastă, între care amintim Teorie și Praxis, Discursul filosofic al modernității, Teoria acțiunii comunicative, Cunoaștere și interes, Cunoaștere și comunicare, s-a profilat ca o continuă depășire a frontierelor și printr-o permanentă discuție, polemică și dezbateri cu contemporanii.

Filosofia lui Habermas este o filosofie reflexivă, el punând în joc acțiunile și conceptele unui nou sistem de gândire, o nouă filosofie, explicând și condițiile care au făcut-o posibilă. Habermas a pus în evidență conștiința de sine a filosofiei sale, dar și o nouă concepție referitoare la condiția filosofiei după al Doilea Război Mondial.

Filosofia este multiplu condiționată: lingvistic, social, cultural. Prin urmare, modificările aduse de secolul XX, nu puteau lăsa filosofia la nivelul său tradițional, drept care în Cunoaștere și interes, Habermas expune o filosofie concentrată în câmpul teoriei științei, filosofie care identifică în „muncă, limbă și dominație” mediile reproducerii culturale a vieții și merge spre legătura cu conceptul de rațiune al lui Fichte. Filosofia este legată cu „reflecția de sine” a umanității în direcția promovării rațiunii. La acest nivel al creației sale, filosofia apare drept „critică radicalizată a cunoașterii” fără a se opri la o determinare fixă. Filosofia nu are pretenția de a fi aflat „originea”, „întemeierea ultimă”, ea fiind relevantă numai sub forma unei „critici radicale a cunoașterii”, dar acest lucru nu ca o parazitare a moștenirii filosofice sau exercițiu gol al reflecției de sine, pentru că, dacă s-ar rămâne la acest nivel, ea s-ar izola de științe și de problemele efective ale oamenilor. Filosofia este relevantă în măsura în care este o reflecție de sine articulată rațional a științelor. Ea nu mai poate fi o autoritate care stabilește rolul științelor (Kant), dar, datorită nevoii de unitate a rațiunii și a orizonturilor din cadrul vieții, filosofia are rolul de a fi interpret, mijlocitor între cotidian și modernitatea culturală. În acest fel, filosofia câștigă fermitate și soliditate.

Tentativele de reluare a metafizicii din anii '80, ca urmare a cercetărilor asupra idealismului și a existenței reflexivității în folosirea limbii, au dus la reacții din partea lui Habermas în diferite recenzii. Referirea la metafizică, pozitiv sau negativ, de acceptare sau respingere, este proprie oricărui filosof, mai ales german, metafizica fiind o permanență a spiritului german, a conștiinței filosofice germane. În recenzia sa „Întoarcerea la metafizică, o tendință în filosofia germană” (1985), arată că revenirea la metafizică este un proiect învechit, nemaifiind o caracteristică a lumii moderne. Ulterior, tendința de relansare a metafizicii a fost discutată plecând de la autonomia „conștiinței de sine” a lui Dieter Heinrich. Acesta dorea recuperarea metafizicii pornind de la „conștiința de sine” concepută ca „prezent indiscutabil al temeiului ultim”. Procedând în acest fel, Heinrich pierde posibilitatea de a accede la spiritul obiectiv hegelian, cursul filosofiei spre failibilism și relația pozitivă cu științele.

Recenzia lui Habermas nu rămâne fără reacție din partea lui Heinrich. Acesta îi răspunde în studiul „Ce este metafizica?” și arată că Habermas are dreptate, spunând că metafizica tradițională, înțeleasă ca o cunoaștere a ultimelor temeuri ale propozițiilor normative ale moralei, nu poate fi susținută și nici recuperată, însă, împotriva lui Habermas, propune o metafizică a ideii încheierii. Metafizica ține de raportarea subiectului la lumea întreagă, ea este o problemă de rațiune și deci de umanitate. Metafizica nu are legătură cu critica, ea își are originea în viața conștientă, în spontaneitate, nemaifiind infailibilă față de cunoaștere.

Heinrich încearcă elaborarea unei metafizici apropiate modernității și solicitată de aceasta, plecând de la implicațiile conștiinței de sine presupuse de orice raportare la sine. El arată că Habermas a făcut posibilă această dezbateri în spiritualitatea germană și militează pentru mai multe formule filosofice de exploatare a presupuzițiilor modernității și de apărare a sa.

Răspunsul lui Habermas în „După metafizica gândirii” (1988), pune în evidență faptul că Heinrich nu dorea întoarcerea la metafizică, ca urmare a nefericirilor modernității, ci „aici este vorba de motive de gândire de mare pondere, inclusiv politică. Sub titlurile «conștiință de sine, autodeterminare, realizare de sine», s-a desfășurat un conținut normativ al modernității, ce nu se cuvine identificat cu subiectivitatea orbită a automenținerii sau a dispoziției de sine”⁶

Habermas aduce în discuție și se distanțează de Heinrich, „proiectul” modernității și situația metafizicii în cadrul acestuia. El argumentează că simplul interes pentru subiectivitatea ce condiționează folosirea limbii, justifică doar în parte acest proiect.

„Dacă vrem să circumscriem acest cerc de probleme cu ajutorul unei indicări și origini, atunci se recomandă să se vorbească, de dragul clarității, de întrebări metafizice și religioase. Eu nu cred că noi, ca europeni, putem înțelege concepte precum moralitate și moravuri, persoană și individualitate, libertate și emancipare – ce ne stau, probabil, mai aproape de inimă decât comoara de concepte conturate de intuiția catartă, de idei ale gândirii platonice a ordinii – fără a ne apropia de substanța gândirii istoriei sfinte de sorginte iudeo-cres-

⁸ J.Habermas, în „După metafizica gândirii”, 1988, p.19

¹ Proiect de prefață, în Opere, vol 6, Buc, Ed. Minerva, 1976, p 455

² Începuturile iraționalismului modern, în Opere, vol.9, ed. Minerva, 1980, pp.144-145

³ Prefața la Arta prozatorilor români, în Opere, vol.5, 1975, p.11

⁴ Problemele filosofice ale esteticii, Curs 1944/5, p. 25

⁵ Problemele filosofice ale esteticii, în Opere, vol.7, p. 737

⁶ Problemele filosofice..., p.647

⁷ Petru Vaida, Opera filosofică a lui Tudor Vianu, Ed. Enciclopedică, 2004, p.146

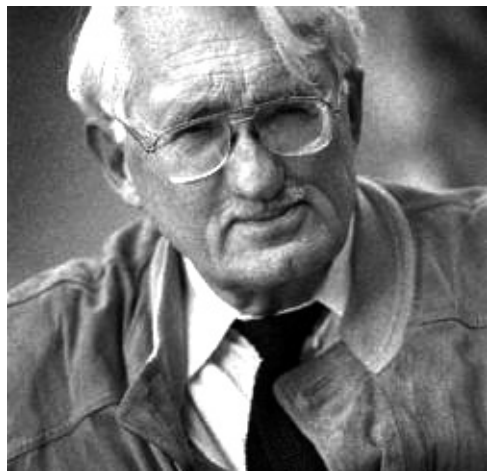

tină... Dar fără o mijlocire socializatoare și fără o transformare filosofică a oricărei mari religii universale, acest potențial semantic ar putea deveni, într-o bună zi, inaccesibil; acesta trebuie descifrat de fiecare generație din nou dacă este să se prevină descompunerea și restul înțelegerii de sine împărtășite intersubiectiv ce face posibilă o abordare umană între oameni... A întreține treaz acest simț al umanității și a-l lămurii – și desigur, nu prin prindere directă, ci prin străduințe teoretice, pe căi ocolitoare – este, firește o sarcină de care filosofi nu ar trebui să se simtă complet dispensați...”

Habermas respinge invocarea lui Heinrich, a „restructurării <<lumii trăite a vieții (LE-BENSWELT)>>”, pe motiv că: „este suficient pentru scopul meu să amintesc că istoriile vieții individuale și formele de viață împărtășite subiectiv sunt îmbinate în structurile lumii trăite a vieții și iau parte la totalizarea acesteia”¹. Referitor la filosofie ca posibilitate de a articula o metafizică, explorând intervenția constituitoare a „raportării la sine” și a „conștiinței de sine”, argumentul este că timpul în care filosofia mai putea reclama accesul propriu la adevăr este depășit. Încercarea lui Heinrich de a constitui, pornind de la Kant, o metafizică „ce merge până la capăt” și este „integratoare” ca în volumul său din 1982, „Fluchtlinien”, Habermas spune: „criteriile validității, după care s-au putea înfăptui iluminarea intelectului uman sănătos prin filosofie, nu mai stau astăzi la dispoziția filosofiei. Filosofia trebuie să opereze astăzi în condiții ale raționalității pe care nu le-a ales ea însăși. De aceea, și în rolul de interpret, ea nu poate reclama, fără știință, morală sau artă, vreun acces privilegiat la intuiții ale esenței și dispune doar de conștiință failibilă. Ea trebuie să renunțe și la formele tradiționale ale unei învățături ce intervine eficient în socializare și rămâne teoretică. În sfârșit, ea nu mai poate să aducă totalitățile, ce se manifestă plural, ale diferitelor forme de viață, într-o ierarhie a mai mult sau mai puțin

valorosului; ea se limitează la cuprinderea structurilor generale ale lumii trăite ale vieții, în general. Acestea sunt trei privințe în care metafizică, după Kant, în sensul ideilor ce merg până la capăt și sunt integratoare, nu mai poate să existe”².

Încercarea lui Heinrich de a face dependentă „interacțiunea” de angajarea „relației cu sine” este analizată profund de Habermas și primește o soluție diferită. În acest efort i se pare a se face confuzia între „paradigma conștiinței” și cea a înțelegerii.

Teza centrală, apărută de Habermas în confruntarea cu apelul „revenirii la metafizică” și cu metafizicile improvizate, este aceea că starea filosofării s-a schimbat, astfel că astăzi nu avem alternativă la gândirea postmetafizică. Dacă prin metafizică se înțelege ce s-a avut în vedere de la Platon la Hegel, atunci problemele sale constitutive – filosofia originii, echivalarea ființei și gândirii și conceptul de teorie ce a călăuză a vieții, au fost lăsate în istorie prin trecerea la subiectivismul perioadei moderne. „Gândirea metafizică ce a rămas viabilă până la Kant și Hegel, s-a distins prin elaborarea înăuntrul filosofiei conștiinței a gândirii identității, a teoriei ideilor și a unui concept pretențios al teoriei. Dezvoltările istorice, în cele din urmă social condiționate, ce au venit din afara metafizicii, au fost cele care au problematizat această formă a gândirii”³.

În acest context, Habermas se referă la distrugerea privilegiului cognitiv al filosofiei, prin punerea sub semnul îndoielii a gândirii orientate spre unitate și întreg de către raționalitatea procedurală pusă în evidență de morală, dreptul natural și științele experimentale moderne. Gândirea metafizică este pusă la îndoială, însă cea postmetafizică are și ea probleme, se orientează către raționalitatea procedurală însăși nu mai poate asigura unitatea multitudinii fenomenelor, cunoașterea metodică a științelor nu mai poate fi autarhică, raportarea la întreg nu mai poate însemna cunoaștere. Punerea la îndoială a primatului teoriei față de practică, a făcut ca gândirea postmetafizică să cerceteze legătura dintre geneza și validitatea propozițiilor și teoriilor, iar în subsidiar, întrebarea referitoare la condițiile ce trebuie îndeplinite pentru a accede la atributul universalității. Evoluțiile perioadei moderne aduc noi implicații și probleme pentru filosofie. „După ce a renunțat la a fi prima știință sau enciclopedie, filosofia nu își poate menține statutul în sistemul științelor nici printr-o asimilare cu științe exemplare, nici prin distanțare de știință în general. Ea trebuie să se lase în seama înțelegerii de sine failibiliste și a raționalității procedurale a științelor experimentale; ea nu își poate permite să pretindă nici un acces privilegiat la adevăr și nici o metodă proprie, în domeniul obiectual propriu sau și numai un stil propriu al intuiției. Numai atunci ea poate să aducă, într-o diviziune a muncii neexclusive, tot ce poate mai bun, adică întrebările universaliste păstrate cu tenacitate și un procedeu de reconstrucție rațională, care ancorază în cunoștința intuitivă, preteoretică a subiecților vorbitori, acționali și judecători, scoțând astfel din anamneza platonice tocmai caracterul nondiscursivului. Această zestre recomandă filosofia drept participant de neînlocuit în cooperarea celor ce se ostensesc pentru o teorie a raționalității”⁴.

Cu toată această schimbare de statut, nu este sigur locul filosofiei în încercarea de a explica raționalul. Pentru a avea o anumită garanție în acest sens, îi trebuie un nou punct de sprijin, după ce le-a pierdut pe cele tradiționale. Acest nou punct de sprijin este văzut de Habermas în praxisul comunicativ.

„O filosofie însă care nu se epuizează în reflecția de sine a științelor, care își eliberează privirea din fixarea în sistemul științelor, care inversează aceste perspective și privește înapoi spre desişul lumii trăite a vieții, se eliberează de logocentrism. Ea descoperă deja în însuși praxisul comunicativ al vieții cotidiene, o rațiune ce operează. Aici se întâlnesc, într-adevăr, pretențiile la adevăr propozițional, justețe normativă și veracitate subiectivă, înăuntrul unui orizont al lumii concrete, dezvoltat lingual ca pretenții criticabile, acestea transcend însă, în același timp, contextele în care fiecare a fost formulată și făcută validă. În spectrul validității praxisului înțelegerii de zi cu zi se manifestă o raționalitate comunicativă diferențiată după mai multe dimensiuni. Aceasta oferă simultan un criteriu pentru comunicările sistematice distorsionate și desfigurările formelor de viață, care sunt caracterizate de epuizarea selectivă a unui potențial al rațiunii devenit accesibil odată cu trecerea la lumea modernă.”⁵

Habermas apără teza creșterii raționalității în filosofia și religia modernă europeană, dar arată că filosofia nu-și mai are propriile criterii de raționalitate, ele fiind luate din „rațiunea comunicativă”, existentă în praxisul comunicării. Această nouă situație face ca filosofia să nu mai poată prelua problemele religiei și artei, ba mai mult, filosofia nu doar că va coexista cu religia, dar nu se mai poate dispensa de ea. Habermas rămâne la părerea că nu se mai poate relua filosofia tradițională a subiectivității, însă raționalitatea comunicativă „se lovește de o limită a capacităților proprii în dreptul subiectivității.”⁶

Filosofia lui Habermas, conturată încă din anii '60, este pragmatismul transcendent. El este o continuitate în opera lui, dar suferă în decursul timpului precizări, modificări, distincții și noi abordări, ele fiind necesare, atât pentru a corecta unilateralitățile sistemului său, cât și pentru a putea răspunde unor noi provocări. Supune unei revizii esențiale conceptul de adevăr. Îl deosebește pe acesta de justificare și susținabilitate rațională. Adevărul și susținabilitatea nu sunt legate lăuntric, ci numai de fundalul discursului. Adevărul este

un concept al succesului, nu o proprietate a enunțurilor care se pot pierde: „aceste argumente m-au făcut să procedez la o revizie, ce raportează conceptul de discurs al acceptabilității raționale păstrat la un concept al adevărului concept pragmatic, neepistemic, fără ca prin aceasta să asimileze <adevărul> cu susținabilitatea ideală.”⁷

Aceste precizări și modificări sunt făcute din optica pragmaticii universale. În pragmatica universală, Habermas vede filosofia care a tras consecințele schimbării, care a avut loc de la Kant încoace. Aceasta începe să fie dezvoltată de Habermas, mai ales în a doua parte a anilor '90. Era un răspuns la provocările diferiților oponenți (Brandon, Rorty). Ca urmare, în „Adevăr și justificare”, Habermas încearcă să învingă dificultățile, abordând de la nivelul pragmatismului transcendent probleme ca: semnificația, naturalismul, realismul, relația adevăr – corectitudine morală.

În discutarea semnificației propozițiilor, Habermas pornește de la echivalarea ei cu înțelegerea propoziției, cu condițiile în care o propoziție poate fi întemeiată și consecințele ei pentru acțiune. „Ascultătorul înțelege exprimarea atunci când cunoaște, pe de o parte, felul temeiurilor în a căror lumină pretenția de validitate corespunzătoare merită recunoaștere intersubiectivă și, pe de altă parte, consecințele relevante pentru acțiune, pe care le atrage după sine acceptarea pretenției de validitate. Legătura internă dintre semnificația unei exprimări și condițiile acceptabilității ei raționale rezultă dintr-o concepere pragmatică a comprehensiunii și înțelegerii...”⁸

În conceptul habermasian al semnificației sunt incluse temeiurile adevărului și consecințele relevante pentru acțiune în cadrul actelor de vorbire. Face însă distincția între discurs, care întemeiază pretenția de validitate, și acțiune, în care pretențiile se socotesc satisfăcute în mod naiv. Acțiunile sunt plasate în „lumea trăită a vieții”. Acestea se desfășoară în spatele participanților la comunicare, dar este sursa convingerilor și izvorul conținutului comunicării. Habermas pune în evidență deosebirea dintre supoziția formală a unei lumi obiective și a unei lumi sociale. Cea obiectivă nu se amestecă cu cea socială, fiind deosebită de aceasta. Deci, prin folosirea limbii, se asumă referință pentru expresii, dar această referință nu se lasă topită în schimbul de argumente din cadrul comunicării discursive. „Ceea ce odinioară era conceput din punct de vedere al teoriei cunoașterii drept constituire a două domenii obiectuale, s-a sublimat acum, în pragmatica formală, în supoziția unor sisteme pur formale ale referinței sau <lumii>. Acestea formează sistemele de referință gramaticale pentru orice poate fi întâlnit în interiorul lumilor. Aici este vorba astfel de un cadru ce nu este mai departe definit pentru referință, fie el și raportat la obiecte posibile, despre care noi enunțăm fapte în atitudinea obiectivatoare, sau raportat la relații interpersonale posibile și norme pentru care noi pretendem obligativitatea în atitudinea performativă.”⁹

Aceste „universalii pragmatice” rămân constitutive pentru orice raportare la lume prin intermediul enunțurilor, însă limbile sunt mereu concrete, iar limbajele sunt particulariste, adică, nu au prin sine un potențial universalist.

Habermas a dezvoltat teoria semnificației până la nivelul unei teorii a limbii și a unei filosofii a comunicării, respectiv o teorie a modernității și a unei filosofii a istoriei. Este împotriva echivalării folosirii limbii cu raționalitatea. Pentru aceasta stabilește patru tipuri de folosire a limbii, care duc la tot atâtea tipuri de acțiuni structurate lingvistic. Primul tip se referă la enunțuri și propoziții referitoare la intenții (nu înseamnă o folosire comunicativă a limbii și duce în plan lingvistic la intervenția orientată către scop, ea rămânând individuală și nesocială). Al doilea tip se referă la exprimări ale voinței neîncadrate normativ, sunt orientate spre înțelegere, iar în plan lingvistic duc la orientarea comunicativă slabă. Al treilea tip cuprinde actele ilocutionare complete fiind orientate spre obținerea acordului în plan lingvistic. În sfârșit, al patrulea tip de folosire a limbii se referă la perlocuțiuni, ea fiind o înțelegere indirectă orientată spre consecințe, iar în plan lingvistic este o interacțiune strategică. „Evident, mediul limbii este mai larg decât raționalitatea comunicativă”¹⁰.

Raționalizarea, ca justificare posterioară, se referă la călăuzirea vieții persoanelor sau a vieții comunității: „asemenea forme de viață constau din practici și țeșături de tradiții, instituții, moravuri și competențe ce pot fi socotite <raționale> în măsura în care sunt necesare pentru soluționarea problemelor ce apar. În această măsură, formele de viață sunt, într-adevăr, candidați la expresia <rațional>, dar numai în sensul indirect că formele de viață formează fundalul ce vine mai mult sau mai puțin în întâmpinarea instituirii de proceduri discursive și pentru formarea de capacități reflexive”¹¹.

Limba are o funcție de deslușire a lumii, de deschidere a sa fără a se suprapune cu ceea ce este rațional: „forța deschizătoare de lume a limbii nu este nici rațională, nici irațională; ea o condiție de posibilitate pentru comportamente iraționale, limba este aratională”.

Habermas vorbește de o teorie pragmatică a semnificației, ca o succesiune a semnificării adevărului lui Frege și Wittgenstein, dar ca schimbare a sa. Această teorie pleacă de la întrebarea: „Ce înseamnă să înțeleg un act de vorbire?” Actul de vorbire presupune folosirea de propoziții pentru a comunica, dar și respectarea unor condiții (stăpânirea de cei doi a unei limbi comune, o situație de vorbire identificabilă etc.). Ca urmare, un act de vorbire este înțeles dacă se știe ce îl face acceptabil, respectiv ce consecințe atrage această acceptare. Nu adevărul, ci validitatea, în sensul „acceptabilității raționale”, este conceptul-cheie al teoriei pragmatice a semnificației. Semnificația este concepută de Habermas ca totalitate de temeuri și consecințe ale unui act de vorbire, referitoare la cei implicați în efectuarea sa.

Interpretarea discursivă a adevărului a ridicat problema semnificației sale față de lumea obiectivă și deci a integrării concepției semantice asupra adevărului. Această problemă este reluată în diverse situații, dar ea apare mai ales în „Adevăr și justificare”. Predicatul adevărat se poate atribui numai în acel joc de vorbire care angajează o dimensiune pragmatică, iar în această situație nu apare o diferență între acțiune și discurs. Atât în cercetarea științifică, cât și în viața cotidiană, se operează cu modelul failibilității principale în cunoaștere.

În lămurirea ponderii limbii în raport cu adevărul, Habermas a arătat în „Adevăr și justificare”, că „funcțiunea prezentării și funcțiunea comunicării se presupun reciproc, sunt, așadar, la fel de originare.”¹² La acest nivel, Habermas aduce critici filosofiei analitice, care a luat în considerare doar funcția de prezentare a limbii, neluând în discuție funcția comunicativă: „filosofia analitică a rămas o continuare a teoriei cunoașterii cu alte mijloace. Probleme ale teoriilor comunicării și acțiunii, ale moralei și ale dreptului trec, ca și înainte, drept probleme de ordin secund”¹³.

Există legături strânse între conceptele kantiene și presuposițiile pragmatice ale vorbirii și acțiunii, fără ca filosofia kantiană să fie o traducere în pragmatica formală sau o simplă preluare a sa. Descentralizarea este cea care mijlocește trecerea de la filosofia kantiană la pragmatica limbii. „Pe drumul transformării lor, perechile de concepte contradictorii kantiene (constitutiv vs. regulativ, transcendent vs. empiric, imanent vs. transcendent) își pierd din ascuțimea contradicției lor, căci decentralizarea înseamnă o intervenție adâncă în arhitectonica accepțiunilor de bază”¹⁴.

Descentralizarea face ca autonomia cunoașterii kantiene să se modifice prin integrarea mai cuprinzătoare. Descentralizarea duce la inculcarea subiecților socializanți în contexte ale lumii trăite și la contiguitatea cunoașterii cu vorbirea și acțiunea.

Din cele prezentate reies multiple diferențe între concepțiile filosofice ale celor doi gânditori – T. Vianu și J. Habermas. Ce îi apropie? Cu precădere aspirația către totalitate, cultura enormă, vocația cercetării („o formă de viață”), reflexivitatea, spiritul critic, competența, gravitatea, năzuința spre umanism, exemplara rectitudine intelectuală și morală, reprezentativitatea culturală.

⁷ Jürgen Habermas, „Adevăr și justificare”, 1999, p.51

⁸ Ibidem, p.96

⁹ Ibidem, p.97

¹⁰ Ibidem, p.130

¹¹ Ibidem, p.131

¹² Ibidem, p.11

¹³ Ibidem, pp.8-9

¹⁴ J. Habermas, „Acțiunea comunicativă și decentralizarea rațiunii”, 2001, p.14

¹ Ibidem, p.24

² Ibidem, p.26

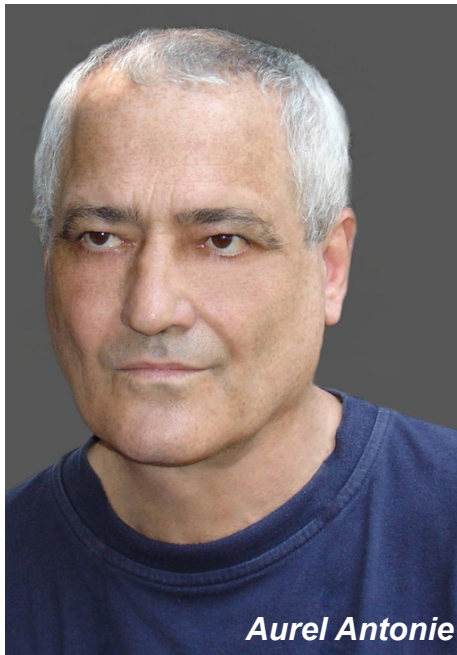
³ Ibidem, p.41

⁴ Ibidem, pp.45-46

⁵ Ibidem, p.59

⁶ Andrei Marga, „Filosofia lui Habermas”, ed. Polirom, 2006, p.433

Aurel Antonie

Fiind Cavalier al Ordinului „Meritul Cultural”, am fost invitat la o întrunire cu ocazia alegerii Colegiului de Onoare al ordinului. Iau eu un taxi care mă lasă la una din porțile palatului. Cotroceniul este foarte întins, are multe porți și foarte mulți gardieni cu priviri cam aspre. Asta îmi aduce aminte de o poveste scurtă auzită mai de mult: „În satul acela au brațele vânjoase și păroase. Fumează lulele pe sub mustățile negre. Când se uită la tine ai sentimentul că te pot doborî cu o singură lovitură. Iar bărbații sunt la fel de groaznici.” Dar să revenim la Cotroceni. Cum nu cunoșteam locul, am încercat să intru pe una dintre porțile de acces. Un gardian amabil mi-a spus că nu pe acolo, să merg la Leu. E o statuie mare cu un leu de bronz. O mai văzusem în drumurile mele prin București. Dar am avut ghinionul să nimeresc pe o altă poartă unde un gardian mult mai încruntat și mai aspru m-a luat în primire: „Înapoi! Ieșiți în afara incintei!” Am ieșit. „Mai înapoi!” mi se ordonă. „Dar sunt în afara incintei”, spun eu politicos. „Mai înapoi!” vine ordinul. M-am mai dat un pas înapoi și am întrebat politicos: „Acum e bine?” „E bine”, spune el privind undeva în dreapta sus. Apoi s-a întors spre mine și m-a întrebat cu o voce mai blândă: „Ce doriți?” „Păi, știți, eu am fost invitat la o...” Nu pe aici. Mergeți la poarta cu Leu.” I-am mulțumit și am ajuns la poarta cu Leu. Poarta asta era de fapt o ușă mică de fier. Am intrat și m-am pomenit în sala de preselectie de pe un aeroport internațional. O mulțime de oameni stăteau la o coadă ce se învârtzea prin vre-o două-trei camere. N-am înțeles nimic și am dat să intru prin sistemul de baleiere, dar mi s-a arătat politicos capătul cozii. Am stat la coadă, am trecut de primul gardian care mi-a cerut buletinul, a căutat într-un tabel și mi-a permis să merg spre poarta de trecere. Aici a trebuit să scot tot ce aveam prin buzunare și să le pun într-un coșuleț care trecea pe bandă rulantă. Iar eu am trecut prin poartă. În fața mea o doamnă gardian m-a pus să ridic brațele și să desfăc picioarele, m-a baleat cu o paletă care a piuit de mai multe ori. „Ce aveți?” m-a întrebat doamna. „Nu știu!” zic eu. „Bine, treceți.” Telefoanele mobile erau reținute și în locul lor primeai o hârtiuță. Pe al meu, după ce l-au privit scârbiți, mi l-au dat înapoi. Era mai vechi, nu avea cameră foto. Mă rog, trec de poartă nădușit de așteptare și de căldură, și încep să merg prin grădina din interior. Acolo nu te mai lua nimeni la rost, dar tot timpul era un gardian care nu te scăpa din privire. Am intrat într-o clădire și aici erau saloane vaste cu covoare persane neașteptat de groase, cu mulțime de candelabre de cristal, aprinse toate, cu scări din marmură de Rușchița, cu balustradele sculptate măiestrit... Ca la palat. Mesele pe care erau puse cafelele și băuturile erau rotunde și acoperite cu fețe de masă din damasc brodate la poale. Totul era frumos, numai că în afară de cafea, răcoritoare și apă, gheață și ce-o mai fi fost nu era nimic de băut pentru un tânăr cu cureaua lată. De supărare îl prind pe Vasile Andru de guler și-i spun că este evreu. Mă cunosc cu Andru de foarte mulți ani, așa că nu s-a supărat. A recunoscut că-l cheamă Androviciu, dar nu este evreu. Bine, am convenit eu. Am mai schimbat câteva cuvinte cu Paul Aretu și cu asta cunoștințele mele în materie de Cavaleri s-au isprăvit. Toți ceilalți îmi erau necunoscuți. Ba, l-a recunoscut pe Ion Hobana, cu care am făcut niște afaceri în perioada când cureaua era mai lată, parcă pe Ana Blandiana, care mi s-a părut că a îmbătrânit, pe Fănuș Neagu care

Cu treburi la Cotroceni

mi-a dat recomandare când am intrat în Uniunea Scriitorilor și cam atât. Restul erau probabil muzicieni sau plasticieni. Că dacă stăteai să-i numeri erau vreo două-trei sute. M-am tras mai într-o parte și cum stăteam așa a venit un domn în cărje și m-a întrebat unde este toaleta. M-am interesat și i-am spus. Acesta a fost cel de al treilea dialog și de fapt ultimul pe care l-am avut cu Cavalerii. Apoi am intrat în sală. Sala semăna cu cea de la Academia Română. Fotolii largi și elegante la parter și câteva loji la etaj. Eu am prins un loc la lojă. În fața noastră era un podium micuț cu o masă la care stăteau patru persoane. Unul dintre acei patru oameni a intrat în vorbă cu noi. A început prin a-i prezenta pe ceilalți trei. Putea să n-o facă, din punctul meu de vedere, întrucât nu le-a spus calitatea și de ce stau ei acolo și noi în sală. Pe el nu s-a prezentat. A presupus probabil că este arhicunoscut. Dar putea s-o facă măcar pentru un om venit de la Târgu-Jiu care nu este familiarizat cu ce se întâmplă la Cotroceni. Am vrut să mă ridic în picioare și să-l rog să se prezinte, dar m-am gândit că oamenii aceia bătrâni care își aranjau oasele prin fotolii poate că n-ar fi gustat gluma. Am renunțat și pentru că mi-am adus aminte de gardianul de la poarta fără Leu. Omul acela important ne-a spus de suntem acolo. Trebuia să alegem Colegiul de Onoare și Demnitate al Ordinului Cavalerilor. Ne-a mai spus că toți suntem Cavaleri, deși suntem de grade diferite: Cavalier, Ofițer, Comandor și Mare Ofițer. Că Președintele țării te poate destitui din gradul de Cavalier dacă faci pușcărie. El n-a zis așa, a spus ceva despre o pedeapsă cu privarea de libertate. Ne-a mai spus că acest Colegiu de Onoare și Demnitate ne poate ridica demnitatea de Cavalier dacă constată că am făcut un gest care încalcă preceptele morale ale Ordinului. Nu a precizat care sunt aceste precepte morale ca să putem să ne ferim a le încălca. Și apoi ne-a spus cum să votăm. Adică trebuia să bifăm pe buletinele de vot pe care le primisem la intrare doi mari ofițeri, un comandor, un ofițer și un cavaler. I-am bifat. Urma de vot era o cutie de carton în care probabil că fuseseră înainte cutii de bere. Iar coadă, dar după ce am introdus votul în cutia de bere, am scăpat. Am luat-o pe covorașele plușate, pe scările de marmură, am uitat să număr candelabrele, am trecut prin privirea atentă a numeroși gardieni și am ieșit pe ușița de fier în stradă. Parcă scăpasem dintr-un penitenciar. Mă simțeam liber. Liber, liber, dar eu trebuia să ajung la o nuntă în sectorul 3. Am intrat înapoi și am rugat-o pe doamna care mă verificase cu paleta aceea piuitoare să-mi spună unde găsesc o stație de taxi. Amabilă a ieșit cu mine și mi-a spus că la Leu. Acolo mai vin taxiurile. La Leu era un trafic de-ți zbârâiau neuronii. Stăteam lângă semafor și mă apropiam de taxiurile ce opreau la stop. Nu voia nimeni să mă ia. Aveau comenzi. Noroc cu fratele meu, care e bucureștean și pe care l-am sunat, de mi-a trimis un taxi. Că altfel cred că și acum aș fi pe acolo pe la Leu.

Boii noștri

Nicolae Brânzan

Boii nu au nicio fărâmbă de judecată. Nici memorie. Nici simțuri. Așa susțin unii stăpâni. Îi contrazic: ai noștri înțelegeau. Le zicea Al bătrân „Hai, tăică!” și ei porneau pe povârnișul abrupt, fără a aștepta nuiua pe șira spinării. Asudau, întrucât carul era încărcat peste măsură cu recolta toamnei, cu lemne, cu nisip, cu pământ pentru cărămidă. Le spunea Taica: „Stați, măi copii, hodiți-vă oleacă”. Ei se opreau ascultători. Așa se întâmpla și la arat. „Cea, Priene, hăis Cerbane”, iar boii trăgeau, brazdă după brazdă, plugul greu. Viața se derula într-o deplină împăcare – oameni și animale, animale și oameni...

Când am ajuns la rosturile – mi proprii, am părăsit casa natală, pe părinți, pe surori. M-am despărțit și de boii pe care îi consideram ca fiind membri ai familiei, ajutoare de nădejde în asigurarea existenței. Îi îndrăgeam și mă întrebam adesea dacă ei simt că-i îndrăgesc.

Mai târziu, aflându-mă la nevoie, am chemat în ajutor pe Taica să-mi aranjeze ceva acareturi la noul meu loc de trăit. El a venit cu carul tras de Prian și de Cerban. În timp ce încărcătura de piatră era dată jos, boii mă priveau cu ochii lor mari și umezi. Parcă plângeau. Mi-am dat seama că nu mă uitaseră și încercam să deslușesc cam ce s-o petrece în capul lor. „Unde ai plecat?”, „de ce ne-ai părăsit?”, păreau a-mi rupe un răspuns care să le stâmpere tristețea amintirilor. Le-am oferit o căpiță de fân și câte o găleată de apă, recompensă pentru munca depusă.

După o scurtă vreme, a venit nesăbuita reorganizare agrară. Oamenii au fost siliți să predea la colectivă agoniseala anilor. Ai mei au dus la centru cazanul pentru făcut țuică, carul, oile, boii. Pământul nu le mai aparținea. Nici ei nu-și mai aparțineau.

Dragii noștri Prian și Cerban au fost trecuți în turma gălăgioasă și pusă pe scandal. Dimineața, doi-trei vlăjgani care nu văzuseră vreodată în bătaura lor vreo vită, îi luau din noul obor și-i mânau spre pășune, lovindu-i fără milă cu ciumeștile peste spinări. Săracii! Ei nu pascuseră niciodată în grămadă: erau duși acolo unde iarba era mai verde, iar seara primeau tainul de știuleți pentru a nu-și pierde vloga. Uneori, ciurdarii treceau cu animalele și pe ulița noastră. Îi priveam cu amarul în suflet cum întorceau capul spre poarta noastră de lemn, adulmecând pentru a descoperi prezența vreunui dintre ai lor. Își încetineau mersul, păreau nehotărâți, descumpăniți, mirați. Loviturile nu-i făceau să pășească mai repede.

Într-o zi, pe când se îndreptau spre izlazul sărăcit, n-au mai rezistat și, în apropierea noastră, ca la o comandă nevăzută, neauzită, au cotit-o brusc la dreapta și, amândoi, în același timp, au izbit cu putere poarta și au intrat în curtea în care, cândva, au visat că sunt la ei acasă. S-au culcat în mijloc și ne priveau cu ochii înlăcrimați: „De ce ne-ați dat, de ce?”...

Bastioanele și-au făcut efectul: boii s-au ridicat și și-au reluat cursul gregar. Plângeau și ei, plângeam și noi.

După o scurtă vreme, am observat că turma nu mai trecea. Am aflat că noii stăpâni au dus animalele la abatoare. Ai noștri, fiind mai grași, au fost oferiți oficialilor locali, care au încins un chiolhan de pomina, întins pe o săptămână întreagă, așa cum le stă potrivit unor nesățui.

Or fi simțit boii noștri că au fost trădați? Cu siguranță! Se putea citi asta în ochii lor triști și mirați: ei nu trădaseră niciodată.

George Dumitru la 75 de ani

Adevărat vă spun

Nu duceți, azi, poveri de mâine,
Mai mult, puteri nu veți avea,
„Adevărat vă spun”, oricine
Își are loc în casa Mea.

Și cel ce strigă: Domnul, vine
Și cel ce-n moarte va cădea,
Nu duceți, azi, poveri de mâine,
Mai mult, puteri nu veți avea.

Priviți în jurul vostru, cine
Ridică zid lângă cișmea
Și pe-nălțimi altar, să-nchine
Nu jertfa lui, ci jertfa ta.

Nu duceți, azi, poveri de mâine.

Calea vieții

Drumuri vechi și drumuri noi,
Așezări ce-au fost odată,
În hotare ni se-arată
Limpezite după ploii.

Drumul poartă-n strat nevoi,
Se deschide ca o poartă,
Drumuri vechi și drumuri noi,
Așezări ce-au fost odată.

Om și loc, lăstar, altoi,
„Veșnicie” întrupată,
„Formă” unică, curată
Calea Vieții pentru voi.

Drumuri vechi și drumuri noi.

Pune-mi, Doamne...

Pune-mi, Doamne, strajă gurii,
Căci sunt om și nu sunt sfânt,
Mi-ai dat grija pe pământ
Și dulceața-i dat-o murii.

Pomului, psalmul pădurii
Ce-l aud ca pe Cuvânt,
Pune-mi, Doamne, strajă gurii,
Căci sunt om și nu sunt sfânt.

Din prea plinul uscăturii
Mi-a rămas un strai de vânt,
Deșirat și parcă strâmt,
Prins în crucea bătăturii.

Pune-mi, Doamne, strajă gurii.

Anytos, tragicul poet

Anytos, tragicul poet,
Dintr-un ungher de prăvălie
Rostea enorma utopie;
Socrate-i fan de... cabaret.

L-a auzit rostind discret.

Printre ai săi, o blasfemie,
Anytos, tragicul poet,
Dintr-un ungher de prăvălie.

Un fel de schemă, un proiect.
Cu simbriași la... datorie,
Tot invocând un... alfabet
Să-nvețe „orbul”, cum să scrie.

Anytos, tragicul poet.

Peste cele trecătoare

Peste cele trecătoare,
Înainte de a fi
Mai departe în uitare,
Suntem lumea dintr-o zi.

Cât clipirea unui soare,
Cât un zbor de ciocârlii,
Peste cele trecătoare,
Înainte de a fi.

Schiță-a roții, ce-n mișcare
Calcă-n alte galaxii,
Loc de vatră și-nchinare
Scris din vremi, ce nu poți ști.

Peste cele trecătoare.

La țarmuri

Iertarea este nedreptate?
Canonul Legii, un calvar?
Creștine, crucea nu-i un dar,
Te naști sporind a vieții moarte.

Ești din întreg aleasa parte
Și moștenești divinul Har,
Iertarea este nedreptate?
Canonul Legii, un calvar?

La țarmuri, ape-nvolburate
Izbesc în borna de hotar,
Precum o slovă-n calendar
Croindu-și chip, din vetre sparte.

Iertarea este nedreptate?

Să nu deslegi...

Nu vei zidi desăvârșire,
Chemarea ta nu este-acum,
Din „faceri” nu-ți alegi un drum
Și nu sfințești o mănăstire.

Credința-i viață prin iubire,
Altmiteri, vreascu seos din scrum,
Nu vei zidi desăvârșire,
Chemarea ta nu este-acum.

Și nu deslegi o moștenire
Legând de grinzi coșul de fum,
Căci focul curăță și-oricum
Prin foc îți afli mântuire.

Nu vei zidi desăvârșire.

Poemul vieții

Vă las ce-am scris, nu iau nimic cu mine,
În cufere cu vise și tainice comori
Un așternut, o hartă, corola unei flori
Pe când chemam iubirea și nu credeam că vine.

Mă rătăcise toamna și m-ajungeau suspine
Și-am scris poemul vieții, confuz și cu erori,
Vă las ce-am scris, nu iau nimic cu mine,
În cufere cu vise și tainice comori.

Din locul meu ales, păstrat pe strapontine,
În amăgiri cu zboruri de fluturi și ninsori,
Și stăpânit de farmec, de vraje și culori,
L-am scris în spaima nopții, că n-am să fiu ca tine.

Vă las ce-am scris, nu iau nimic cu mine.

Poeme

Nicolae Brelea

Rondelul zilelor ce dor

Șuvoi de patime rebele
Dezbina astăzi om de om,
Nici fructe nu mai cresc în pom
Curate ca un cer cu stele.

Ca-n basmele cu zmei și iele,
Ca fulgerul dintr-un atom,
Șuvoi de patime rebele
Dezbina astăzi om de om.

Conștiința-i varză și surcele!
Minciuna a ajuns sindrom,
Se crede porcul supraom
Iar restul oale și ulcele...

Șuvoi de patime rebele!

Rondelul pașilor pierduți

Și va veni curând o vreme
Să-ți amintești c-ai fost copil,
Frumos ca ziua de aprilie,
Nepăsător că timpul cerne...

În iureșul hoinar, tiptil,
Zburdalnic nu-ți creai dileme,
Că va veni curând o vreme
Crescând... nu vei mai fi copil.

Cu părul nins, redus din scheme
(Ferește Doamne de azil!),
Pierdut prin aspre teoreme
Destinul îl aștepti docil

Căci va veni curând o vreme...

Poem de dragoste

Speranțele se nasc și mor!
Dar totuși dintr-un crov de mal
Țâșnește iar un mic izvor
Mai limpede ca un cristal.

E un fluid picat din nor
Ce sevă tânără pulsează,
Cum în pustiu ucigător
Găsim la orizont o oază.

E pentru toți o mângâiere
În frământarea pământeană,
Sortiți a ciuguli putere
Și-n preajma morții subterană.

Esența vieții e speranța
Însoțitoare pas cu pas,
Având în suflet cutezanța
Sfidării ultimului ceas!...

În amintirea poetului

Încă un poet care nu mai este: Ion Cănașoiu. S-a stins la fel cum a trăit: cu discreție, gata mereu să se ridice, să plece. A pâlpaie o clipă, ca flacăra dată mică, și gata. Nu l-au simțit nici podeaua, nici ușa, când și-a luat sufletul și s-a dus. Revistele literare l-au tratat în moarte ca și-n viață cu nepăsare – atitudine reciprocă, desigur. Doar apa Jaleșului s-a tulburat la Runcu puțin, semn că din lumea aceasta a trecut dincolo o umbră.

Cum se cuvenea, Biblioteca runcană a luat între timp numele poetului: bunul simț, ca și veșnicia, s-a născut la sat. Iar prietenii literați din capitala Jiului de Sus au înființat o fundație și un premiu: cum știu că prin buzunarele poetului a fluierat dintotdeauna vântul, îmi vine greu să cred că i-a trecut vreodată prin gând că o sumă cu șase cifre va fi dispusă cândva în numele său...

Ion Cănașoiu s-a născut în Runcu Gorjului, la 8 septembrie 1939, într-o casă care nu mai este. A spus-o chiar el într-o baladă care a circulat oral și din care pot cita un fragment de variantă: „Casa mea deși nu ești prea mare/ Și nici nu ai pretenții de oraș/ Tot te-au prins în sistematizare/ Politrucii ăștia cărcotași”. Și mai zic unii că românii n-au avut samizdat! O bucată de săliște dată în trei, din care nu și-a revendicat niciodată partea, și peticul de vie aferent nu l-au ținut în loc, sub geana Muntelui – alt „glas” i-a cerut ascultare: „Coboară-ți turmele pe-un plai mai jos,/ Aproape de poteci și așezări/ Cheamă-ți și-un câine, cel mai credincios/ Să-ți strângă urmele din patru zări// Aprinde, albe, stelele în brazi/ Că-i loc mai nalt și pace mai adâncă./ Și poate mâine foșnetul de azi/ Iși va săpa izvorul într-o stâncă// Semn nou se-arată-n ape și pe cer/ S-au strâns sobor neiertătoare astre-/ Ne-or slobozi, bătrânule oier./ Și-om deveni curând statui albastre”. Și baciul gorjan, care și-a scris propria „mioriță” – din cealaltă lipsind – și-a mânat mioarele în preajma cetății de scaun a Gorjului, pe unde le-a păstorit – cunoscându-le – până în ziua de 22 octombrie 1992, spre prânz, când s-a întors cu urme cu tot la izvor, la plaiurile sale de Sus.

Ca tuturor oamenilor fără noroc în viață, lui Ion Cănașoiu i-au plăcut la nebunie, în afara dreptului statomnic la mustață (singurul drept pe care și l-a asumat și după 1989!), poezia, pocherul și paharul (înlocuit adesea cu oala). Într-o vreme în care confrății de condei se jucau de-a politica și curajul (bașca morala!), bătând din palme și dând din coate, Ion Cănașoiu a luat lucrurile în serios, el care avea și har (și, prin urmare, dreptul la compromisuri), și humor (și, prin urmare, dreptul la bășcălie) și s-a ars: în 1964, la Cluj, în loc să voteze liniștit exmatricularea unei college de facultate care avea să devină mai târziu ilustră, a preferat să se excludă din UTC (și, prin asta, din orice fel de „carieră”, transferându-se, pentru a nu fi exmatriculat de un decan „integru”, la Universitatea din București, împreună cu grupul Gheorghe Pituț, Ion Alexandru și Ana Blandiana. După ce a gustat din pâinea exilului (în circumstanțele cunoscute), Pituț s-a întors acasă doar pentru a trece dincolo. Am pus lacrimile de circumstanță ale acelui ceas pe seama cenzurii comuniste, dar bag de seamă că și astăzi este mai lesne să te jalești ori să te rogi la capul tuturor românilor (incapabili să-și învingă bicsnicia!) decât să verși o lacrimă peste amintirea unui om care și-a ratat viața într-o clipă când putea alege astfel.

Dumnezeu să-i ierte pe contemporanii noștri, iluștri sau anonimi, buni sau bicsnici, iar lui Ion Cănașoiu să-i fie țărâna ușoară și amintirea frumoasă. Amin!

JURNALUL POLIȚIEI GORJENE, nr. 6 - 7/1993

Bâza și antibâza

Piața așteaptă încă evoluția care să-i dea nume. Semicercul vechi și Semicercul nou – cu alte cuvinte, dialectica perenă a cercului vicios. Impresie de Agoră stătută. Restul lumii (de consum) îi reciclează periodic resturile aici: adidași, calculatoare, firimituri, în general ce pică de pe masă ori a mai fost mâncat odată. Groapa de gunoi propriu-zisă este ceva mai încolo, într-o margine, botezată pe englezește, pentru eventualitatea că i se pun cuiva gunoaiile în gât. Că scena aceasta de teatru în teatru are nomenclatura ei este un lucru firesc. Dacă nomenclatura (&birocrăție) nu este, nimic nu este. Se funcționează pe principiul cozii, uneori al grămezii, cu sticla ori termometrul la îndemână. Se fac și se desfac alianțe, ca pe orișice scenă. Câtă comedie, atâta tragedie. Vorba unui pietar: „Să nu dai omului cât poate să ducă”. Și i se dă! Mai mult. De unde, alienarea, care este un fel de aliniere: la oase, la...ajutoare. Rândul este condiția oamenilor alienați/aliniați.

Altminteri, toată această armie a străzii care consumă gunoaiile lumii de consum, datată 1970, aduce grotesc a piață românească postrevoluționară. Încă o dată ficțiunea a luat-o înaintea realității. Și iată cum insalubra mașină de salubritate, dată la grămada de fier vechi a economiei

RESTITUIRI

naționale, este înlocuită cu o mașină de tip nou, specifică economiei de piață, care face cam același lucru, dar invers: înghite materia primă pe la coadă (fânul, care este mai ecologic decât motorina, deși face fum și, în plus, praf) și distribuie gunoaiile (de regulă, tot calculatoare și adidași) pe bot. Ce ție cu schimbările astea de sistem, cu infuzia asta de bărbi, plete și doctorate într-o lume de auroiaci, întâmplător a noastră!

Și uite cum revenim pe nesimțite la teoria formelor fără fond și la junii corupți: „Ai noștri tineri la Paris învață/ La gât cravatei cum să facă nodul”... Fără o bursă (Soros), fără un masters, un titlu(leț) acolo, eventual supt cu biberonul precum noblețea, ești un nimica. Sunt însă și lucruri care, în ciuda revoluțiilor, nu se schimbă. Care, vasăzică, se poartă, indiferent de regim: tinicheaua de coadă, trasul cu urechea, trasul la măsea. Câte unul bagă fitile, ori trage de limbă, obligându-te să schimbi mereu vorba: un fel de disident maidanez, unul mereu invadat de coșmaruri și care visează că-l ia mama dracului, Potolea mi se pare, nedezlipit de Țața Cața, aia care-a sculat Piața din somnului vegetativ pur românesc (Orice asemănare între personajele închipuite și persoane din realitate este, cum se zice, inevitabilă). Dar să-i dăm cuvântul maestrului turnător Potolea, omul care-și schimbă părul (morală) după revoluție, dar nu și meseria: „Noi suntem generația anonimă, măi băiatule, amândoi suntem fiii revoluției, pricepi cum vine asta? A venit revoluția, ne-a luat din scutece, ne-a scos în stradă, unde-am făcut pe noi...Pricepi cum vine asta?” Și pricepe și bietul cititor/spectator fătarnic și râde, dar râsul său este amar: cu comedia este greu până o scoți în stradă, că pe urmă nu mai scapi de comedianți. Ca la revoluție: întotdeauna le confiscă aia care apucă microfoanele...

Să fim, totuși, optimiști, sunt și lucruri care se schimbă. Mai ieri, cine scăpa viu de la critică trecea la autocritică, după aia la secția de satiră unde era făcut zob (Sorescu dixit!). Acum se trece direct la zobit, autocritica pute a marxism, de ce să mai aducem vorba. Mai bine pe baricadă. Care, între noi fie spus, este un fel de căruță cu două proțapuri: azi încolo, mâine încolo – veșnica proțapeală, adică să fii și-n căruță și-n teleguță. Ce ție și cu gunoaiile astea: ieri moralști, azi moralști. Dar mereu la tribună. Și fără trac. Europeanizând astăzi ceea ce au micurizizat ieri.

...Moment în care scena Teatrului din Bălți, unde s-a exilat și piesa Marin Sorescu, DESFACEREA GUNOAIELOR, despre care tocmai am adus vorba, începe să se rotească împreună cu primele rânduri de spectatori, semn că între scenă și sală se poate face ușor schimb de roluri. Aviz amatorilor. La Bălți, în Basarabia, se pune degetul pe rană: cu luciditate și pe românește, în ciuda politrucilor de tribună, care, aici sau acolo au, indiferent de culoare, același obraz.

JURNALUL POLIȚIEI GORJENE, nr. 3/1994

Exerciții de memorie

De fiecare dată când puterea a sucit gâtul democrației, scriitorii și oamenii politici au fost băgați în pușcării de-a valma cu deținuții de drept comun. Cei ce au rămas liberi au fost lăsați să moară de foame, sau manipulați. În locul dreptului au fost puse vorbe goale, în locul literaturii, surogatele amatorismului. Ceea ce înseamnă că, deși meserie a celor aleși, înțelegând prin alegere predestinarea, literatura este esențial democratică, prin dreptul de decizie al maselor asupra ei, și deci, incomodă pentru putere.

Aparținând poporului și limbii sale, care-l nasc în clipele lor de grație, scriitorul, ca și omul politic, este o conștiință care dă seamă. Prin urmare, atât opera literară cât și textul politic devin, în funcție de validare în timp, patrimoniu spiritual. Odată ales și cu posibilitatea de a-și face de rușine în orice clipă mandatul, scriitorul (spre deosebire de politician, care devine de obicei oportunist desăvârșit) nu are alt regim natural de existență decât revoluția, fiind, deci, în opoziție față de putere, care este de esență reacționară. Desigur, puterea este capabilă să-și învingă esența prin dialog democratic, prin posibilitatea de a demisiona atunci când devine insuportabilă, de a-și modifica esența prin opoziție, de a se vindeca de complexul că nu este dorită.

Există și asemănări în negativ: ca și politicianul, scriitorul face adesea exces în a-și demonstra moralitatea și curajul la timpul trecut (ce excelentă trambulină poate fi trecutul!), blestemând niște cadavre pe care, în funcție de privilegiul de-a ovaționat și servit până ieri, ori în fața cărora din lășitate a tăcut. Ca și cum astăzi ori poimăine n-ar mai fi nevoie de moralitate pe pământ! Și uite-așa, în funcție de situație față de bugetul public ajung oameni, sau democrați sau cripto-comuniști, într-o schemă de perpetuă rotire a cadrelor. Să ne mirăm că se-mparte iar literatura după metoda reconsiderării, în cea de dinainte și cea de după 22 decembrie 1989, punându-l pe, de exemplu, X în

Nicolae Diaconu

locul lui Y, uitând că literatura este una singură, cu propriul său ritm, cu disponibilități specifice față de evenimentele istoriei? Desigur, ne învingem greu diferitele noastre ticuri și obsesii legate de trecutul de care tocmai ne-am despărțit. Dar haideți să ne amintim aplauzele, adeziunile, umanitatea bine manipulată, cu care l-am însoțit pe ultimul dictator din '68 până în '89, de indignarea cu care în ședințe comandate i-am condamnat pe cei care îndrăzneau să li se opună, ori să fie indiferenți. Având în vedere că umanitatea și indignarea ne-au păcălit întotdeauna, propun să renunțăm la ele, înlocuindu-le cu o mică doză de memorie și luciditate. Știu, ne-mbolnăvim ușor de un fel de unanimitate fără răspundere individuală, pentru că este mai simplu și eficient să fii responsabil prin ceilalți decât prin tine însuși. Vreau să spun că și politica și literatura sunt experiențe pe cont propriu și așa cum arunc o carte proastă la coș, regretând timpul și banii pierduți, tot așa fac și cu declarațiile politice găunoase, indiferent de culoarea ambalajului partinic. Ezitând între conjuncții și interjecții, de un lucru sunt sigur: demagogia și oportunismul nu s-au sfârșit la 22 decembrie 1989. Și nici falsă literatură!

JURNALUL POLIȚIEI GORJENE, nr. 4/1994

În voia literaturii

Inventând personaje care țin jurnale, scriitorul sfârșește adesea prin a ține el însuși jurnal. Andre Gide, bunăoară, a ținut un jurnal de-o celebritate paralelă cu a opere, ba chiar depășind-o. Eugen Simion și Nicolae Manolescu țin, de asemenea (adică, scriu și publică), în paralel cu opera propriu-zis critică, jurnale. Intrat în șirul convențiilor posibile, jurnalul este, pentru omul de litere, ceea ce acesta dorește să fie: anexă a memoriei, un Sancho Panza docil și tăcut, truc la îndemâna romancierului, cimitir de subiecte ratate, sau caiet de lectură particulară. Dacă la început a fost Cuvântul, înaintea Literaturii a fost Jurnalul. Deși, între timp, **tehnica** transformării lumii în litere a mai evoluat (cu diferența infimă dintre tablă de argilă și computer), scriitorul recent (Gigi Mihăiță sau Aurel Antonie, de exemplu, ca să aducem referințele printre olteni), ca locuitor al vehchiului scrib, repetă același gest de-a pune la fiecare dată în semne și ceva din el, acestea luând în consecință chipul și asemănarea sa. Lumea în acest chip însemnată este o formă de bibliotecă cu multe cărți și rafturi de primul rând (cărți pe care aproape nu le mai citim, crezând că le-am citit). O *lume* în care Nicolae Manolescu are dreptul să citească doar pentru a scrie, în care orgoliul de scriitor al lui Eugen Simion nu-i deșertăciune, este, desigur, o lume cuprinzătoare. Așa încât sub hârtia aproape transparentă putem ține un text decupat din Roland Barthes; „n-am scris niciodată cărți decât pentru *plăcere*”. Asta-i: scrisul mai vechi se-ășează dedesubt, la temelie. Citești sau/ și scrii – gesturile se logodesc în aceeași *plăcere a textului* pe care o cucerești lăsându-te în voia bibliotecii ca-n voia destinului.

***

A respinge fetișizarea *literaturii* în numele *lumii* din ea.

A trece literatura prin filtru de mai multe ori, redând-o nou-nouță ca pe vremea lui Titu Maiorescu. Meserie periculoasă, pentru că nu numai femeile și elefanții nu uită niciodată o ironie, cum este de părere englezul Saaki, ci și scriitorii, am putea adăuga noi de lângă Jiu. Chiar cu asemenea risc, se simte, măcar periodic, nevoia unei critici sanitare (de sinceritatea jurnalului intim), starea de tranziție a literaturii contemporane, ca boală periodică a crizei de talent, fiind favorizată pe de o parte de criza de autoritate a criticii, iar pe de altă parte, de excesul de vanitate al scriitorilor înșiși. Morala: înapoi la talent! În aceste circumstanțe, argumentele oricărui discurs critic nu pot fi căutate din maculatura tranzitivă, ci în operele care au decis prin calitățile lor de excepție cursul literaturii. În consecință, autorii vor fi coborâți din raft pe masa de lucru cu cărți cu tot (plus referințele, de obicei prăfuite) făcând fișe cu o mână și amestecându-le cu cealaltă, ca spre a-ți da de lucru. Metoda se cunoaște de mult și dă în locul unei dizertații docte și plicticoase un text cu bună știință bruioar (precum acesta, de pildă), a cărui ordine constă, vorba lui Blaise Pascal, în lipsă de ordine. Sugestiile venind din toate părțile și stârnind praful lenevelii noastre sunt uneori reluate, alteori deschise și lăsate așa. În prima situație mâna fuge spre eseu, dar acesta ia repede seama și risipește textele încă o dată, cu grijă, totuși, ca să nu le piardă. Efectul de vademecum literar: poți lua fraza de oriunde căci vei găsi ori o durere ori o rețetă. Nichita Stănescu a băgat de seamă înaintea noastră că asta înseamnă a da răspunsuri fără să ți se pună întrebări.

JURNALUL POLIȚIEI GORJENE, nr. 5/1994

Rubrică îngrijită de Alex Gregora

Locul în care se întorc tramvaiele poetice ale lui Andrei Novac

Ion Popescu-Brădiceni

Tânărul poet Andrei Novac își ia în serios epoca și misiunea sa po(i)eticească. Postmodern, ca notă dominantă, discursul său liric a fost întâmpinat de mine, pe la prima lui tinerețe, critic. A fost însă – se vede acum – o cronică utilă, mordantă dar constructivă, de vreme ce poetul a intrat, gospodărește pe calea cea dreaptă, către inima cuvintelor capabile de saltul calitativ în transretorică.

I-am citit cu atenție pe Valentin Tașcu și Liviu Ioan Stoiciu. Cel dintâi a mizat pe limba lui zeitică, dar n-a ratat, cu intuiția-i verificată, să sublinieze „Claritatea care-i dăunează insolitului metaforic” și „prea devremea lui artă explicită”. Aceste două nuanțări – critica nuanțelor este singură în stare azi a descrie și să aprecieze fenomenul poetic – îl pot transporta pe au(c)tor în clar-obscurul (eu i-am zis transparență) liricii transmoderniste.

Asta dacă va înțelege că, în acest secol, primul din cel de-al treilea mileniu, postmodernismul va fi incinerat, cu fastul de rigoare. De peste tot, din înalta societate a literelor și artelor, sunt tot mai evidente manifestările transmoderniste.

Și pentru că tot eu l-am lansat și pe Marius Marian Șolea, la editura „Alexandru Ștefulescu”, îi salut camaraderescul gest de a se fi comportat cu Andrei Novac, precum am făcut-o eu în ceea ce-l privește pe el. Așadar, astfel pus la masa de lucru, Liviu Ioan Stoiciu observă ager că Andrei Novac pare a fi ieșit din orice rând (deci și din cel al douămiștilor – n.m., I.P.-B.), „defazat temporal” și că „prin efectele de lumină și atmosferă, amintește de impresionism”. Iarși reiterez mai susă mea idee: acestea toate – prelevate de mine în eprubetele unei alchimii judicioase – îl pot reconstrui pe Andrei Novac pe viitor; reprezintă bazele re(e)voluției sale de mâine. Re(e)voluția e tot un concept transmodern. Dublonoza frustă, inaugurală, marină, îi salvează demersul scriptural.

În „Vârsta sării”, Andrei Novac calcă apăsat pe urmele sacrului; se lasă furat de efluvii magice dinspre copilărie – semn al nemuririi sufletului său; coase vise la roua dimineții; în timp ce îngerii traversează tabloul unui copac intrat în propriul său tablou poetic, deodată aleargă singur și înaripat în jurul culorilor în care soarele își instituie povestea, certamente postrimbaudiană; acea metanarațiune pe care cu „niște vase silabice”, poetul o împinge înainte „în burta asfințitului / corabie pierdută printre tei”; și ca orice „zeu auroral” autorul de față „respiră sălbatic / dansul inspirat al unui basm... / ... portocaliul unei lumi neatinsă”.

Această sublimă, paradiziacă, intangibilă lume l-ar revrăji pe poet, dacă el s-ar extrage din timp, ca să poată contempla, să-și asume reculegerea sacrosanctă așa cum de altfel minunat scrie el însuși – „într-o formă de zeu / îndrăgostit de modul său de a privi”. „Ochii colorați de sunet (se numește audiovizualitate colorată) îl cheamă „în limba mușilor”. Adie un vânt dinspre tăcerea lui Blaga și necuvântul lui Stănescu, dar reoriginându-se limba poemului său se reîntoarce la starea fenomenului, adică la starea poetică, dacă-l invocăm pe Dufrenne. Frăgezimea acestei limbi orgolios renaturalizată, reorientată spre concret, spre un **alfabet nemaîntâlnit**, ca spre un **miracol șoptit într-un vis de rouă**.

Sigur că discursul său liric nu-i încă limpezit, epurat de locurile comune moștenite transtextual și involuntar prin efectul de formativitate, de tradiție arhitextuată. Urmează firește ca tânărul poet să fure – așa cum își și informează cititorii „cristalele din dosul gleznei” muzei.

Această adunare ostensională și simultan extanțială, în limba poemului l-ar salva de pura retorică și poetică, preluate cumva mecanic, în absența principiului Kandinskyan al necesității interioare de la înaintași. Premise sunt: ca de pildă traversarea unei femei desculțe prin ispita pictată a închipuirii blânde din trup; sau pista de forme peste care „vulturii uitați de zei” se oglindesc în „lacrima ultimului infinit de cuvânt”.

Dar poetul posedă și cel de-al treilea ochi, în mod cert; insomnia acestuia s-a autosesizat că va trebui făcut pasul de la fenomenologia timpului la hermeneutica duratei, sub semnul a ceea ce a generat dar și strict particularizat în sonic. Atunci va înțelege că da, așa este „Poezia e un ocean de viață”. „Poema este o infinitate de forme”, iar „poetul o moarte a începutului pierdut”, o moarte imperativă, ca

în basmul „Tinerețe fără bătrânețe...”, într-o – cum frumos scrie poetul – „mântuirea... ce va fi să vină.”

Trăsătura de bază, obsesională a liricii lui Andrei Novac, tinde a fi picturalitatea; deci dacă ar fi să fac un joc trans(s)feric între termeni, poezia s-ar reinstitui ca poezură, iar pictura ca pictrie.

În „Locul în care întorc tramvaiele” – iarși întoarcerea ca semn al cercului, nu? – al ciclicității artelor, poetul ambiționează o altfel de locuire a realului, unde să asculte liniștea (iarși Blaga) „cu o altfel de ureche” și unde să crească „limite ale luminii” care-i aletheia, dar care lasă misterul ca parte a finitudinii omului.

Liniile de forță din această altă plachetă sunt onirismul, ambiguitatea, urmele, seducția mitului androginic, meta-jocul, forma, fugit ireparabile tempus, singurătatea însoțită de melancolie, așteptarea, nostalgia, transparența, povestea (și metanarațiunea), rescrierea stărilor, secvențialitatea (de ce nu transversalitatea), intersectarea toposurilor, temelor, motivelor, ideilor etc., plăcerea scriiturii și a receptării, reunite integralitar, armonia compoziției finale, definițiile aforistice, redescoperirea ritmului, reînceperea lucrurilor, localizarea heideggeriană a discursului semnificativ (care-i aduce salvarea de arbitraritate), ba chiar retrecerea lui prin anamneză, spre a-l reproiecta imediat auroral cum este prin survenire, într-o cromatică a reveriei motivante, dătătoare de sens sporitor de ființa care-și conține propria semnificație; căci în artă caracterul de autoreprezentare își capătă expresia în caracterul specific al sporului de ființă adus de reprezentatio, al câștigului de ființă de care o ființare are parte prin aceea că se reprezintă. Autoreprezentarea devine autoimagaritate și are ca obiectivare concluzivă autoportretul auctorial, static și/sau dinamic căci – să nu uităm, de la Rimbaud încoace „je est un autre”.

Așa se face că în acest volum poemul accede în coagularea semantică, în organicitatea semiozei introiective. Transpunere a unui spirit viu în lumea obiectelor, ființa poetului se decontextualizează ca să se recontextualizeze; limbajul care a pus „stăpânire pe noapte, pe timp, pe viață” grație rostirii poetice se lasă infuzat / salvat de către iubirea cea sfântă, a cărei infinitate, la Târgu-Jiu, are o altă formă, care „se naște și moare prin poarta unui sărut”.

Andrei Novac nu poate trăi fără vise. Și știți de ce? Pentru că este un veșnic revoltat, împotriva totalitarismului lumii și a celor înfeudați fraudulos. Și știți ce ne zice el ostensional și obligatoriu ostentativ: că, citez: „nu se poate trăi fără vise”. Vai, veți cârți, poetul a văzut niște îngeri goi. Nici de cum! El i-a văzut „recitând poezii pe aleile parcurilor”. Consecința: le-a întins brațul său pentru o plimbare, ca, ulterior, să-i zărească „sărutându-se pătimăș la intrarea în teatre”. Oare dragii mei participanți la scriitura de față, să fiți voi acești îngeri?

P.S.

La vârsta sării – eu vă spun – ești înțelept ori ești stăpân / pe tot ce spui sau scrii cu fală. / E-o vârstă veșnic infernală / De mă-ndoiesc căci, dacă locul / poetic se întoarce-n sine / ca să învăț de la albine / cum pot să-mi fac chiar eu norocul / poetul tânăr ce-i de față / așteaptă blând la semafoare / tramvaiele-s excavatoare / ce-o să-i ofere o nouă viață? / Căci asta, care i s-a dat / e-un surogat, o cruntă rană. / Deși-a mușcat cu-o suverană / durere visul suspendat, / se va-ntrupa în forma bună? / Lăsați tramvaiele să spună / că tot miros a crini și lună / cuvintele doar împreună. / Și că acest poet se poate / să fie iarși tras pe roate! / ... / De fapt, de taci, ca roua, poți / să fii oricând, tu, tras pe roți!

P.P.S. Între timp, Andrei Novac a devenit membru al U.S.R. Felicitări!

Istoria cărții vâlcene – școala de la Râmnic 1705-1830

de Costea Marinoiu

Cărturarul vâlcean, promotorul cultural și scriitorul Costea Marinoiu este din nou în Librării cu un studiu intitulat *Istoria cărții vâlcene – școala de la Râmnic (1705-1830)*, apărut la Editura *Offsetcolor*, Rm. Vâlcea, 2008. Carte primită cu dedicația: *Domnului Al. Florin Țene, în semn de prețuire pentru nobila activitate ce o desfășurați pe ogorul culturii românești. Cu respect, Costea Marinoiu, 20 februarie 2009, Rm. Vâlcea*. Am specificat acest lucru pentru a consemna faptul că această carte am primit-o în cadrul unei frumoase manifestări culturale, și de înaltă ținută spirituală, organizată, printre alții, și de acest inimos scriitor în colaborare cu Forumul Cultural al Râmnicului și Biblioteca Județeană Vâlcea *Antim Ivireanu*, dedicată unui alt scriitor vâlcean, Petre Petria.

Cartea, de care facem vorbire, structurată în nouă capitole: *Predoslovie, Râmnic, veche tiparniță românească, Școala de la Râmnic, Cărturarii, Literatura, Tezaur de înțelepciune, Circulația cărților, Catalogul cărților tipărite la Râmnic (1705-1830) și Bibliografie selectivă*, se constituie în tabloul focului sacru al cărții ce arde pe meleagurile vâlcene de mai multe secole pentru iluminarea neamului, cum frumos scrie autorul în *Predoslovie*.

Descoperim la autor rigoarea și precizia cercetătorului, inteligența disociativă, de cea mai aleasă speță, un mod de a dubla observația asupra amănuntului cu fine considerații asupra fenomenelor istoriei și adâncimile textelor prezentate.

Civilizația cărții care a rodit în miezul spiritual al locului vâlcean nu poate fi separată de sfânta Mănăstire Cozia unde Filos, pe atunci *logofăt* a lui Mircea cel Bătrân, așa cum se amintește în hrisovul domnesc din 8 ianuarie 1392, ne oferă, cum spune autorul cărții, autentice versuri, adevărate imnuri, adunate cu strădanie într-un ciclu intitulat *Pripeale*, tipărite, mai apoi, în *Psaltirea de la Govora* din 1637. Filos poate fi considerat întâiul poet român modern.

Costea Marinoiu amintește în cartea sa de *Lexiconul slavo-românesc* al lui Mardare Cozianu ce cuprinde nu mai puțin de 4575 de articole. Despre această lucrare a scris cu nuanță apreciativă și Mihai Eminescu.

Investigațiile făcute de autor ne conduc spre afirmarea unui fapt deja înțeles: Istoria cărții vâlcene a anilor 1705-1830, și chiar mai înainte de acești ani, a avut două componente, una religioasă și alta laică, iar conținutul acestor cărți conducea cititorul spre educație și înțelepciune.

În predosloviile și cărțile înaintașilor noștri erau integrate până la dizolvare cântece, tradiții înțelepte ale sateleor de pe Valea Alutus-ului, Argeșului și Dunării. Astfel au apărut balada Meșterul Manole, ce se constituie în legenda întemeierii Mănăstirii Argeșului, clădită în timpul domniei lui Neagoe Basarab, *cel mai învățat domn român până la Dimitrie Cantemir*, așa cum specifică Nicolae Andrei și Gh. Pârnuță în *Istoria învățământului din Oltenia*, Editura *Scrisul Românesc*, 1977, p.70. domnitor ce a studiat și primit învățătura de carte la Mănăstirea Bistrița a Craioveștilor, din ținutul Vâlci.

O premieră în literatura veche de la noi este apariție esului practicat la Râmnic cu oarecare succes în *Predosloviile Mineilor* lui Chesarie și Filaret, între anii 1776-1780. aceste lucrări se disting prin calitățile literare. Alexandru Duțu cercetător caracterizat de o finețe deosebită a observației scrie în *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII*, p. 133, că tema centrală aleasă de Chesarie este *evoluția istoriei și timpului*.

Cărțile scrise și tipărite la Râmnic, sau în zona acestui ținut, au fost răspândite pe întreg teritoriul Principatelor Române. Acest adevăr este inserat în *Evangheliul din 1746*: „nu numai în țara măriei tale ci în toate țările și ținuturile ce vorbesc limba românească... cu care să se lumineze nu numai o seamă de norod, ci toată pravoslovie”. („Cărturari și cărți în spațiul românesc medieval” de Octavian Schiau, Editura *Dacia*, 1978, p.81). Autorul specifică faptul că mai bine de jumătate din cărțile tipărite la Râmnic pe parcursul secolului XVIII au fost distribuite în Transilvania. Barbu Theodorescu scria că Ardealul devenise *o adevărată comoară de cărți râmnicene*.

Seriozitatea, documentația, acribia cu care au fost scoase la lumină hrisoavele vechi, modul de interpretare, fac din Costea Marinoiu un autor de care istoria literaturii române ar trebui să țină seama.

Al. Florin Țene

SONETE

Paula Romanescu

Motto

„Nu scriu pentru a deveni scriitor.
Ci pentru a afla în tăcere partea aceea de iubire care lipsește din orice iubire”.

(Christian Bobin, La part manquante)

I.

Tăcere cât să înec întreg pământul
Aș cam avea; dar cum să fac și cât
Mi-ar trebui din zestrea de cuvânt
Să iau spre-a-nveșmânta în cânt tăcutul
Din toate câte sunt umbră de vânt
În care se ghicește începutul
Înmugurit în stelele din lutul
Olarului, la ceas necunoscut?
Mai surdă ca nicicând, gureșă lume
Mă poartă-n hora oarbelor vacarume.
Eu râd și joc... O lacrimă anume
Prinde sub pleoapele-n hohot să se sfarme
Că nu se vede, nimeni nu o știe.
De ce-ar strica, de altfel, a lumii bucurie?

II.

Doamnă Singurăitate, mă tem că nu te vreau!
Ia-ți liniștea de fagure-albastru de viespar,
Bezmeticia vană a gândului hoinar
Și lasă-mă în miezul a toate câte au
Noimă cât să mă-mbie la viață iar și iar
Ca-ntr-o beție nouă de taină veche, sau
Ca într-o trezire târzie – mai pe șleau,
Pentr-o zădărnice dulce cu gust amar...
Știu, tu-mi rămâi alături supusă, răbdătoare,
Așteptând să te-ntâmpin c-un tandru bun venit,
Când vocile de-altădată-s tăcere care doare
Și sufletul meu – templu în care le-am zidit.
Cândva îți voi fi sclavă umilă și...

Mă iartă!

E cineva afară. Parc-a bătut în poartă...

III.

Stejarul pus de tata e regele grădinii.
Lada de zestre-a mamei miroase-a levănțică.
Din hornul vechi, de-o vreme, fum nu se mai ridică,
Și, pe la garduri, mândri, se sumețesc ciulinii.

Pe-aleea dinspre poartă întâia frunză pică
(În semn de plecaciune?!). Ea, purtătoarea vinii
De-a rătați prin lume pe căile luminii
Mă-ntorc la rădăcină, în pumni c-un bob de frică

Să-l pun în câmpul negru, ca grâu, pentru un mâine
De nouă primăvară; la timpul sorocit
Să se preschimbe-n aur curat cu gust de pâine
Când clopotul de ceruri cu sori va fi vestit
Că-i ora pentru coasa târzie... Și-n ogradă
Frunzele ști-vor sigur cum trebuie să cadă...

IV.

Port în minte-ntâmplarea unui zâmbet subțire
Ce mă-nsoțește ca un câine fără stăpân
Visând un lanț – măsură a traiului cel bun.
Buza ce-l înflorise de mine n-are știre
Cuvinte iluzorii despre o rea iubire
Ca un Hamlet, a fi-ul rimându-l în neștire
Iată de ce, când lumea-mi surăde, gândul meu
Se înlumină ca sub o rază de tandrețe –
Câine sărman ce-și află după un lung drum greu
Stăpânul blând, iubirea prin ghionturi să-l învețe
Îmi șterg din suflet umbra unui străin surâs
Să pot, în fine, plânge cu prea îndeajuns.

V.

- Ai mai venit pe-acasă? M-a-ntâmpinat vecina
Bătrână de pe vremea de când copil eram...
„Chiar m-am mirat aseară să văd lumina-n geam”
„Ce-oi fi făcând prin lume? S-a pustiit grădina”
„Ai tăi s-au dus pe coastă și n-au mai venit neam”
„Tu, tot pe-aici, cu oaia, cu mâța și găina

„Că, morticica dragă nu vine bat-o vina
„De-o chemi. Când nu ți-e aminte de ea, haț cu laba
„Cred că, bătrână și ea ca mine, o fi prins
„Să uite cum de mă lasă dinadins
„Să stau pe-aici arzând gazul degeaba?...
„Ai mei, care-ncotro. Ai mai cumiți
„Sunt toți pe coastă, cu o floare-n dinți...”

VI.

Se-nclină asfințitul – o roșie năframă
Violacee. Bate și ora de-nturnat
Cu oile din miriști. O, cine m-a strigat
Cu glas de pâine coaptă în țest de lut? Tu, mamă!

Trădare nu-i la cina unde am adăstat
Cu umbrele (acestea ne-luându-mă în seamă!)
Al cui să fie glasul care mă strigă, mamă,
Al tău? Desigur altul nu m-ai fi căutat

Cu-atâta adorare în fiecă tăcere
Și cu potop de rugă în fiecare gând
Când peste vremi tot crește (pe cât de iute piere)
Prea strâmtul rău al vieții-n vânărilor de rând
Iată-mă azi copilul cu oile flămânde
Cui să le duc? Și unde?

VII.

Primăvara-iubire, noua veche poveste
Banală chiar; dar Toamna-târziul, mai firesc
Durează temelie templului *Te iubesc*
Când vorbele-s sărace și trece gândul peste
Prăpăstii de uitare în zboru-i vulturesc
De parcă ne-nțelesul a fost zidit pe creste
Înzăpezite-n care floarea de colț rodește
Vânt de pustiu în albul livezilor, ceresc.

Zi, da! *Mă iată-n toamnă* c-o inimă neună,
Cum ar fi zis poetul baladelor și triste
Și vesele. Să vină primăvara să-mi spună
Că *a iubi* e basmul ce prinde să existe
Cam atât durează roza: *L'espace d'un matin...*
Iubire, *carpe diem* dar, mai încet nițel...

VIII.

M-a căutat norocul demult, pe înserat;
Nu i-am răspuns, deși eram acasă...
Mi se părea că mi-s de tot frumoasă
Iar, dacă da, desigur, el nu ar fi plecat...
De-atunci (câți ani să fie?) cele-ntoarsă
N-a mai făcut, cu toate c-am lăsat
Poarta deschisă, lacăt ne-ncuiat
(O, ca din întâmplare, c-o vreme păcătoasă).
Și a venit o toamnă, o iarnă mai apoi,
Bejenie de zile și potop de pustiu
Și o singurăitate căreia-i spuneam noi,
Și-un nenoroc statornic cu ochiul vinețiu.
Norocul, nestatornic, m-a căutat din nou:
– Nu știi cumva de-o fată ce-avea numele tău.

IX.

O fi și Domnul prins cu multă treabă!
În ordinea stelară omul a năvălit
Cu haosul gândirii. Cerul, nedumerit
De-atâta insolență, pe Ursa Mare-o-ntreabă

Ce-o fi cu mințișoara bietului rătaicit
Că vânzoleala asta nu-i chiar lucru de șagă,
Că, de-a sui la ceruri n-ar fi să-i fie grabă
Fiindcă, oricum, acolo ajungi și nenunțit.

În vremea asta pre pământ ulciorul
Visează lutul viu spre întrupare
Și buza arsă de-un sărut, de dorul
Izvoarelor cu ape de răcoare.

Cum să mai poată Dumnezeu Sfântul
Veghea și-un cer cu oameni, și pământul?

X.

Ce drag mi-e timpul devenit trecut!
Pierderea lui – singurul meu câștig:
La focul stins demult, altfel de frig:
Cenușa lui îmi este așternut
Și înveliș... De ce și cum să strig
Umbrele rătaicite-n cerul mut
Să afle dacă vor fi priceput
Îngerii – acel refren cu-„alip-alip”...
Toți ai mei (Doamne, ce cuvânt ciudat!)
De parcă-am poseda vreodată
Ființele de lut cu-adevărat!)
Sunt partea cea mai luminată
Dintr-un prezent de prea târziu
De care ei n-au știre. Dar eu știu?!...

XI.

Motto:

„N-aș vrea să plec dar trebuie să-mi fac datoria”
(Scrisoarea mamei)

– Să nu apui, iubire! – Suntem în plină vară:
Lanul de grâu e aur și-i vremea de cosit...
– Dar luna necrescută abia de-a răsărit
Iar greierii în noapte din iarbă fac vioară...
– O, cum mai geme vântul în brațul nenunțit
Ca o răstălmăcire de cea din urmă oară
A dorului de viață când viața se măsoară
-n eternități de-o clipă înscrise-n mărginit...
Să plec n-aș vrea, copile, dar vezi, o datorie
Mă cere. Cum să-ntârzii? Cărările de-acum
Duc toate spre un templu din care nu mai știe
Nimeni să se-ntoarcă în jarul vetrei – fum.
– Ce-i zbaterea de undă fierbinte de sub pleoape?
– Semn că țărnul de taină e sigur pe aproape...

XII.

Tremură-n așteptare frunzele plopului
Ce te-au văzut trecând prin ierbi până mai ieri
Venind dinspre departe, plecând spre nicăieri.
– Unde e? Mă întrebă Zu, c-o tăcere:
– Nu-i.
Miriștile topite de focul ‘naltei veri
Se frânge a pustiire de-a largul câmpului.
– N-a mai trecut prin vama cositului dintâi
omul acela straniu. Unde-i, tu știi? Să-i spui
Că-l așteptăm să fie între noi fir de iarbă
Că în regatul nostru etern va înflori,
Frunza de plop:
– De mire, cumva, dacă întreabă
Să-i spui... O, nu mai spune. Că-i dintre noi, va ști.

Vântul din zări mi-aduce răvășitoare vești
Cum că eu nu-s niciunde, tu pretutindeni ești.

Bilanț

– Copiii – adulții aceia mereu ocupați.
– Și grijile casei. (Prea mari
pentru-o casă și goală, și mică!)
– Și ura nătângă a lumii (adică
a bieților semenii știuți dimprejur).
– Și spaima de moarte. (Că vine!
Ne-o spun și bunii și răii
din vremi, prin aezii
lor mari de sub cerul
tăcut ca adâncul, și-amar.
Ba chiar și dulgherul de vorbe, Argezi!
– Și fără de nume, un glas ca o scamă
(de nor?
de lumină?
de umbră albastră?)
Cu zbatere lină de rază-n fereastră.
...M-ai strigat, mamă?

RONDELURI

Petre Gigea Gorun

Rondel pentru William Shakespeare

Shakespeare toarnă în tipare
Toată-nțelepciunea minții,
Din ce-au moștenit părinții
Dintr-o vreme trecătoare.

Slovele-i nemuritoare
Având nemărginirea ființii,
Shakespeare toarnă în tipare
Toată-nțelepciunea minții.

De la lumea trecătoare
Luând pulsul suferinții,
Dragostei și biruinții,
Într-o dulce-ntruchipare.

Shakespeare toarnă în tipare.

Rondel macedonskian

Acele roze înflorite
Mor ca și vechile iubiri,
Imagini dragi și amintiri
Din zile scurse, risipite.

În pragul zorilor ivite,
O noapte trece-n misturi,
Acele roze înflorite
Mor ca și vechile iubiri.

Și-n vraja zilei însorite
Se nasc în noi alte simțiri,
Cu inutile-mpotriviri
Ce mor mereu neliniștite.

Acele roze înflorite!

Rondelul vieții noastre

Purtăm în noi un univers
Adus prin vremuri de părinți,
Și ne-am format mereu dorinți
În timpul scurs și-n lungul mers.

Noi nu mai facem drum invers
Avea-vom alte biruinți
Purtăm în noi un univers
Adus prin vremuri de părinți.

De încrusta-vom fapte-n vers
Și dragostea din ochi cuminiți,
Doruri sfoase sau fierbinți
E că din vremuri ce s-au șters,

Purtăm în noi un univers...

Rondel pentru Hyperion

Ar fi lăsat lumea cerească
Și viața cea din nemurire
Pentru-o poveste de iubire
Din existența pământescă.

A fost cumva o rătăcire
Dintr-o dorință nebunească?
Ar fi lăsat lumea cerească
Și viața cea din nemurire.

Lucafar plin de strălucire
Ce-ar fi dorit să se lipsească
De împlinirea sa firească
Doar dragostea era-n privire,

Ar fi lăsat lumea cerească...

Rondel pentru luna decembrie

Decembrie cuprins de ger
Ești sol al anului ce trece
De-a pururi vii cu vremea rece
Ca să-mpietrești seninul cer.

Ești ca o sabie de fier
Când viforul cu noi petrece
Decembrie cuprins de ger
Ești sol al anului ce trece.

Se spulberă cea în eter
Ca bolta cerului s-o-nece
Ea a venit dar o să plece
Iar stelele nicicând nu pier,

Decembrie cuprins de ger...

De n-ar fi murit Eminescu

De ce l-ai dus grăbită-n nemurire
Tu, moarte-n veci de veci necruțătoare
Și te întreb, ce rău făcut-a oare
În scurta și duioasa lui trăire?!

Ce demon te-a-ndemnat spre asfințire
Cumplit judecător fără-ndurare!
De ce l-ai dus în aspră-ndepărtare,
Lăsându-ne doar dulcea-i amintire?!

Neîndurată moarte care-alungi
Tot ce-a născut pe lume-un univers
De se putea, atunci, să nu ajungi,

N-ai fi oprit luceafărul din mers
Să tot fi rătăcit pe drumuri lungi
Iar de pe lista morții să-l fi șters.

Liniște

E-atâta liniște în astă-noapte
Că universul tot mă copleșește.
Și iarba din grădină-aud cum crește
Și vântul adînd spre miazănoapte.

Urechea mea percepe orice șoapte,
Ființa mea tresaltă și privește
În liniștea ce poate cucerește,
Spațiul rămas de-a pururi între fapte.

În liniștea ce-mi e tulburătoare
Născută dintr-o noapte de mistere
Eu mă adaug vremii curgătoare

Ce macină secunde efemere.
Aud materia într-o mișcare
Iar liniștea... nu e decât părere!

Ți-aduci aminte Doamnă Acele vremuri

Cu pașii șovăielnici mai străbat
Acele străzi ce sunt întortochiate
Cu inima ce-n pieptul meu se zbate
Ca un copil ce pare speriat.

A fost în viața mea să-mi fie dat
Să port cu mine clipe neuitate
Din vremurile noastre-ndepărtate
Pe care niciodată nu le-am uitat.

Ți-aduci aminte Doamnă, acele vremuri
De tinerețe și de dor pribeag
Când te simțeam în brațele-mi că tremuri,

Îmbrățișați nerăbdători din prag?
Suntem bătrâni? De-aceea te cutremuri
Că prea mulți ani s-ar strâns pe chipul drag.

Eu port un gând Și parcă l-aș ucide

Eu port un gând și parcă l-aș ucide,
Să nu mă ducă undeva departe
Dar asta-nseamnă că-i doresc o moarte
De parcă însumi eu m-aș sinucide.

O poartă-nchisă, alta se deschide
Durerea mea în două se împarte,
Iar gândul meu spre tine o s-o poarte,
Pe drumuri nesfârșite și aride.

Dar gândul meu aleargă peste ape
Prin ploaie de miresme și de vis
Din doruri și suspine să se-adape,

Când orizontul zarea nu și-a închis,
Ca amândoi să fim cât mai aproape
Să citim poemul care nu s-a scris.

Portret de scriitor: Cristian George Brebenel

Horia Muntenuş

Născut pe 10 decembrie 1955 în Bumbăești-Jiu (Sadu), județul Gorj, absolvent al Arhitecturii și Filosofiei, Cristian George Brebenel a publicat poezie, proză scurtă și eseuri în prestigioasele reviste literare Ramuri, Tribuna, România literară, Luceafărul, Contemporanul, Convorbiri literare, Cuvântul, Art-Panorama, Semne, fiind acualmente redactor al revistei de cultură Columna. În 1998 a publicat prima lui carte, deloc surprinzător: un studiu de ontologie – „Despre Ființă” la editura Crater din București – excepțională disertație despre constituția și fenomenalitatea Ființei în care a văzut, în raport cu Lumea, spectacolul miraculos al întoarcerilor de tip metafizic.

Entuziasmul său temperat, apropierea sa de zona de separație (graniță ar fi un cuvânt nu tocmai potrivit), a „binelui” de „rău”, având privirea atentă a unui arcaș sau, poate, tributara unei oarecare tristeți (nu cred că e vorba despre vreo oarecare melancolie), poate mai degrabă cu inserții într-o luciditate specială, precizia dialogurilor, un anumit calm (poate un rest de orgoliu topit într-un rest de modestie), îl alcătuiesc în gestică și în desfășurarea rostirilor pe acest om al emoției.

Apartine grupului scriitorilor de elită de la Târgu-Jiu: Nicolae Diaconu, Spiridon Popescu, Ion Popescu-Brădiceni, Sorin Călugărița, Ion Cepoi, Gheorghe Grigurcu, Zenovie Cărlugea. Iată că, de curând, editura Cartea Românească i-a publicat masivul roman „Guvernământul General al Genezei”, o fericită realizare tipografică, 500 de exemplare legate în piele cu o suprapertă pe fondul căreia avem desenul unui interior de catedrală peste care se suprapune un alt desen, schița postmodernă a unui bărbat contorsionat.

Sunt 660 de pagini în care frazele sunt lustruite uneori de poezie, alteori de un letism baroc în care abundă acribia scriitorului încât munca sa și talentul său se rafinează reciproc într-o distilerie din care curge un roman asemănător „alcoolorilor tari” din marea literatură.

Este romanul unui eu din subteranele unei sensibilități atrase de mister dar lovită de semnele și convulsiile societății, de întrebările (încercări și esecuri ideologice și drame) subconștientului colectiv în căutarea rezolvării Istoriei; un eu al curajului de a-și propune un jurnal evenimential și filosofic, ca un bandaj. Probabil că acest roman (mi-a mărturisit că a lucrat la el 20 de ani) i-a fost punte de supraviețuire (spirituală și poate chiar fizică) în finalul dictaturii comuniste – iar în ultimii 13 ani țintă și terapeutică.

Tentația este cea a romanului total, istoric, politic, filosofic, de dragoste. Ebraic și creștin, românesc, european.

Voi folosi, în final, un citat din această carte: „S-au dus vremurile patriarhale în care libertatea e însăși o condiție a înseși condiției umane. Atunci când, tranșant, a fi om și a fi sclav erau două dimensiuni distincte peste care se apleca însuși destinul. Acum toți sunt sclavi, doar mobilul ce ne animă pe fiecare ne poartă spre diverse cuști în care intrăm singuri cu declarația drepturilor omului în mână. Ne-am născut cu zăbrelele forjate direct în suflet. Prea slugarnici, prea nefericiți cu toții. Unii slujesc oameni și nu au prea mult de-a face cu ideile, alții slujesc ideile și nu le pasă de oameni”.

POEME

Minerva Chira

Orga

Firul de iarbă fremăta
ca și cum ar coase
firul văzduhului în preajma
Catedralei din Canterbury
când eu conduc trenul cu beznă
cu viteza dată
de cruzimea exterioară
în dispută cu blândețea lăuntrică;
când prietenia dintre Henry al VIII-lea
și Thomas Becket
transformată în ură
năștea valul cu care
dansează frunza alungată
la vânătoria păsărilor împăiate;
când orga din coapsele bărbaților
din poveștile lui Chaucer
m-a promis scutului de zăpadă

Mă simt vinovată

Când murdăresc priviri
și e zadarnică strădania de-a urca
Când amarul n-are țarm
și se face frig deși ghețarul
departe rămâne
Când zâmbește mâna
care m-a împins în prăpastie
și se sapă tranșee în carne
dar nu știi ce război vine
Când scrii în Piccadilly Circus
la flacăra născută
din îmbrățișarea norilor
și doar șanțul se ține de promisiune –
„Minerva proiects Pax from Mars”
(pictura lui Rubens din Național Gallery)
Când vrei să se prăvălească
pumnul de deasupra
și filmează încetinitorul
arborele îndoit
Când gratii sunt ghearele corbului
mă simt vinovată că n-am murit.

Ca

Ca streășina cărții
Ca hotarul dintre lacrimă și țipăt
în Trafalgar Square
Ca teama de ușă că se deschide
Ca giulgiul din aripi de albine
Ca podul suspendat
Ca întâlnirea într-o altă eră
Ca aruncarea de pe acoperișul
Catedralei St. Paul's
Ca roua din cimitir
Ca figurile de întunerit
Ca blestemul pe zare
Ca haina de pe butuc
fără o mânecă
Ca gheara curgătoare

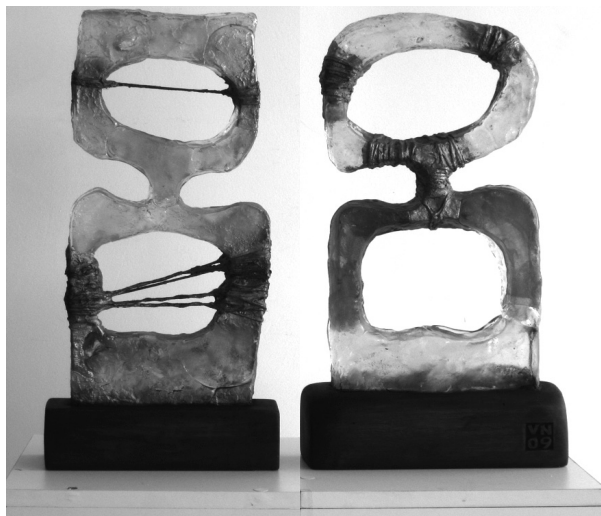
Saltul mortal

Pentru că darul primit e lacrima
albastrul cerului s-a ascuns în mare,
atingeri nu mai nasc harpe,
zidul din preajmă crește cât Turnul Londrei

Pentru că se-mbulzesc sub aceleași pleoape
tezaur, armuri și butucul pe care
au fost decapitate atâtea regine
la glezne și la mâini cresc urme de lanț,
la gât – de funie,
sunt moartă pentru cei fericiți
Pentru că își strâng mâna cei care disperă
și cel căruia i se datorează disperarea
turma visează lupul,
cârțița renunță la noapte,
mă cheamă cei de dincolo
Pentru că n-a fost, nu este, nu va fi
năvodul se umple cu înecații la mal
Nu mai știu dacă e gheară ori vază
Zac pregătiți pentru saltul mortal.

Și cârligul

Zborul încheiat la jumătate,
împotrivirea desenelor de pe ghețar
și Colțul Oratoriului din Hyde Park
Izbiri de fluturi,
disperarea fără lacrimi
și porți trântite
Infernul din mine,
cucuta zilei
și briza amintirilor
Tăcere după dezastru,
busuioc născător de bolți
și coardele din grotlele norilor
Instrumentele torționarului,
jocul cu cheaguri de ulcer varicos
și focuri târzii rămase treze
Tamisa ducând scânduri,
plutirea într-o burtă cât Parlamentul de pe mal
Și cârligul ce vrea să mă salveze.

Domnul Haralambie

Pe colegul nostru de redacție, domnul profesor
Haralambie Bodescu, l-am cunoscut cu ani în urmă
prin intermediul unui prieten comun, Ionel Bușe, el
însuși scriitor, cercetător al imaginarului și, în pre-
zent, cadru universitar la Craiova.

Director al liceului din Bustuchin, profeso-
rul Bodescu era în primul rând, după părerea mea *un
om de calitate*. Un om de calitate în adevăratul sens
al cuvântului (expresiei). Era o adevărată bucurie
să-l întâlnești și să stai de vorbă cu el. Astăzi, vedem,
cu stupefacție, cum oamenii de calitate sunt din ce
în ce mai puțini... Ca unul care am avut o experiență
mai degrabă amară și derizorie, lucrând șase ani în-
tr-o instituție pretins academică, în care am întâlnit,
în covârșitor procent, numai caricaturi de oameni și
sfertodocti (mă refer la pretinsa Universitate „Con-
stantin Brâncuși”), știu cu atât mai mult să apreciez
un om de calitate.

Prietenul și colegul nostru a fost autor a trei
cărți importante, apărute în spațiul cultural al acestui
judet, care nu a știut și nu știe să-și respecte valori-
le. Două de poezie „Argonaut pe mările de ceară”
și „Insomniile umbrei”, apărute la Editura Vergiliu
din București, în 2007 și 2008, și o alta de critică
a culturii intitulată „Unversul imaginar-simbolic al
folclorului din zona Amariei și Sus”, apărută în
2009, la Editura Centrului Județean pentru Conser-
varea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj.

La 60-61 de ani, se afla în plină putere crea-

„L-am văzut pe Brâncuși...”

(urmare din pag. 27)

V.B.: - Ai fost la lucru și când s-au montat seg-
mentele romboedrice?

A.B.: - Alea ce mai sunt?

V.B.: - Mărgelele acelea de fontă, turnate la Pe-
troșani...

A.B.: - Nu. N-am mai fost. În toamna aceluia an, pe
13 octombrie m-am măritat. Dar de câte ori mergeam
la Târg, cu lapte și brânză, mă uitam la Coloană. Era
tare frumoasă. Primăria avea grijă. Erau multe flori în
jur. Chiar și în timpul războiului, locul acela era în-
grijit...

V.B.: - Când s-a stricat treaba?

A.B.: - Pe vremea comuniștilor ai dintâi. Pe timpul
lui Dej. Atuncea locul rămăsese iar de izbeliște. În ju-
rul Coloanei pășteau iar caii țiganilor. Lumea vorbea
că unii de la raion au vrut să o dea jos. Au tras de ea cu
tractoru'. Da' se vede că era bine făcută. N-a căzut.

V.B.: - Ce aveau comuniștii cu Coloana?

A.B.: - De unde să știu eu? Lumea vorbea că erau
supărați pe Tătărașcu, care fusese liberal. Spuneau că
Tătărașcu a stricat banii poporului pentru coloane fără
sfârșit, în loc să dea pâine la clasa muncitoare. Trebuie
să fi fost ceva adevărat la mijloc. Comuniștii îi luaseră
lui Tătărașcu, și moara de foc, și casa boierească de la
Poiana. Săracu' om! A murit în pușcărie...

V.B.: - Cine vă spunea așa ceva?

A.B.: - Era unu' Firică al lu' Comănescu. Mare
activist de partid. El ne chema seara la școală și ne pu-
nea să strigăm. „Stalin și poporul rus / Libertate ne-a
adus!” El ne îndemna să ne întovărim!

V.B.: - Dar când s-a schimbat atitudinea comu-
niștilor față de Coloană?

A.B.: - În 1965, când a venit Ceaușescu la putere.
Atuncea au aflat și ei că această Coloană e valoroasă.
Americani au vrut să ne-o cumpere. Dădeau pe ea mi-
lioane de dolari. Lumea așa vorbea. Înseamnă că era
valoroasă.

V.B.: - Crezi că era bine dacă o vindeam?

A.B.: - Acuma știu că nu era bine. A devenit sim-
bolul Gorjului. Da' atuncea lumea socotea altfel. Era
un târg bun, să iei milioane de dolari pe un stâlp de
fier. Puteam să o vindem. Scotem bani frumoși. Și
noi făceam alta, la Petroșeni. Așa vorbeau oamenii, pe
la colțuri.

V.B.: - Acum Coloana a devenit emblema muni-
cipiului Târgu Jiu...

A.B.: - Am auzit. N-am mai fost la Târg de șap-
te ani. Da' am văzut la televizor. S-au ocupat de ea,
și domnu' Mischie, și domnu' Cărciumaru, și domnu'
Călinoiu. Cinste lor! Iar eu, să nu uitați! Sunt cel mai
în vârstă locuitor al satului Preajba. Sat de ciobani un-
gureni. Eu am lucrat la Coloană. Am pus și eu la teme-
lia ei câteva pietricele. Acolo, lângă schele, cu ochii
mei l-am văzut pe Brâncuși...

Preajba, 12 iulie 2009

Valeriu Butulescu

toare. Fusese premiat la Atelierul Național de poezie
Serile la Brădiceni, ca recunoaștere a valorii operei
sale. Pe 7 septembrie, post-meridian, am fost îm-
preună la Târgu-Jiu, unde ne-am lansat cărțile. Pe 8
septembrie, aproape toată ziua, tot împreună la Bră-
diceni. La Festival, desigur. L-am văzut emoționat și
pe 7, și pe 8 septembrie. Și luni, și marți.

După Atelierul Național, am dat o fugă până
la țară. Joi, când m-am întors, adică pe 10 septem-
brie, aveam să aflu că prietenul nostru, domnul Ha-
ralambie, murise într-un accident de mașină petrecut
pe raza localității vecine, Târgu-Logrești, în seara
zilei de miercuri, 9 septembrie. La început nu mi-a
venit să cred citind anunțul din ziarul „Gorjeanul”.
L-am sunat pe colegul de redacție, Ion Popescu-Bră-
diceni, și împreună cu domnul Vasile Ponea, direc-
torul „Caietelor Columna”, am plecat cu mașina la
Bustuchin.

...Am văzut chiar locul unde s-a întâmplat
nenorocirea... Acum revăd versurile domnului Hara-
lambie: „Odată cu toamna / îmi căzuse o aripă, / un
fel de frunză pierdută / în uitarea de sine. / Grădina /
începuse să savureze / neobositele raze de lună nouă,
/ din care gândul / își făcuse / o scară de urcare / în al
nouălea cer...”

Oare de ce? Oare de ce, mă întreb, a trebuit
să fie așa?

Lazăr Popescu

Paradisul din noi

Paula Romanescu

Frumoasă amăgire – Genoard, Paradisul adică și, mai cu seamă, drumul spre...

Urmând invitația Elenei Salibra, poeta din țara-soră Italia și aceasta în drum spre Paradis de când cu aleasa tolerantă față de romii de prin Roma cea er, poeta din țara-soră Italia și aceasta în drum spre Paradis de când cu aleasa tolerantă față de romii de prin Roma cea etern chemătoare, cu toate drumurile care chiar acolo duc am purces spre „paradisul terestru” al regilor (no(r) ma(n)zi din care n-a mai rămas decât „o geografie sentimentală”, De fapt, nu „ajungerea” contează, ci conștientizarea cum că „e timpul să plecăm”.

Cartea de poeme (în vers alb, de un alb sinonim cu simplitatea) – *Lulla via di Genoard*, a apărut în anul 2007 la editura *Piero Manni din San Cesario di fecce* și, în traducere românească datorată lui Mario Calleya, la editura Tiparg-Argeș, în anul 2009.

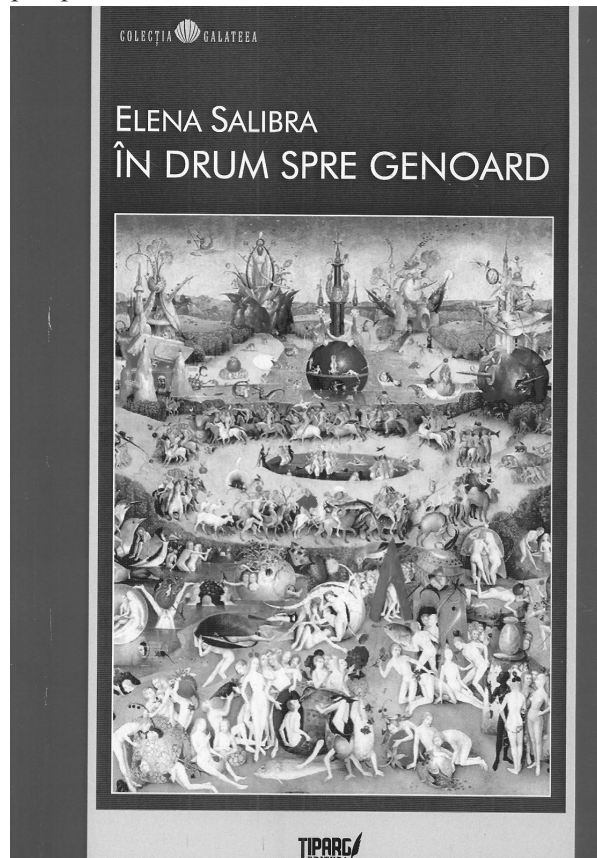
Lansarea cărții la noi a avut loc în orașul cu, mănăstire ‘naltă cum n-a mai fost alta’ în cadrul ședinței (ce <cu-vânt> încărcat de istorie și istorii!) „Clubul Iubitorilor de literatură” (și muzică și arte plastice, am adăuga noi) care se desfășoară în cea de-a doua miercuri a fiecărei luni și unde un mare matematician-poet – „cel mai ..... informatician român”, „inventatorul (născocitorul, îmi sugerează Arghezi!” unui model de calcul inspirat din biologia celulei” model care-i poartă numele. Cum? Tocmai numele marelui informatician nu l-am amintit? Este Gheorghe Păun, academician dr. Honoris causa a Universității Sileziene din Opava – Cehia, membru al Academiei Europei.

Despre cartea semnată de Elena Salibra, criticul literar italian Marco Santagata scrie în „Introducere”: Călătoria este chiar metafora unei libertăți dobândite, aceea de a judeca și, în același timp, vehiculul supunerii tale literare”.

Nu știu dacă pornind (cu fiecare pagină) „în drum spre Genoard”, având-o ca ghid pre limba noastră pe Maria Colleya – traducătoare și pianistă – vom găsi paradisul promisiune pe care ne-o flutură sub ochi și Hieronymus Bosch cu a sa Grădină a deliciilor care ilustrează coperta I). Știu sigur doar că vom descoperi o poetă de gintă latină pentru care aspectele vieții de fiecare zi, oamenii și locurile, care-i formează universul, își află talmăcire până când dintr-o așteptare „înflorește ceva înlăuntrul nostru. O fi paradisul? O fi drumul spre el? Cine să ne-o spună când „poate că și zeul este un asociat plin de treburi / între afaceri cotidiene și ucenicii nebune”? Drumul spre Genoard n-am fi chiar noi, cititorii, animați de frunzișul care „se zgribulește” pe strada San Marino „în ninsoare de frunze”?

Instantanee, imagini surprize și ..... în cuvinte puține ca ale unui alergător de cursă lungă mânat de dorul comunicării cu semenii și strecurându-le în grabă câte un mesaj.

Parcă ar zice și de un Paradis de undeva, pe aproape... Poate chiar în noi.

Elena Salibra

m-a amăgit

m-a amăgit cerul cel nou al alcazarului să-ți caut chipul între volutele unui iatac regal. încă era verticală lumina și pe pânză țesătura timpului decolora [asemeni vântului] respirația viitorului

atât de greu

cât de mult întârzie lumina să răsară la apus cerul de ianuarie că mă cuprinde o dorință abia trezită de a face să strălucească aurul

în cochilia aceea de apă din spatele grădinii apoi ceasul se împlinește - stă pe loc nisipul între portocali și tamarinzi acolo unde umbră sau om lămurit

opresc la mal palmierul alb atât de greu mă despart de toate acestea

către

sorbind amintirea sangriei printre buzele de scorțișoară e ca și cum aș umple de arome

orice lucru te alcătuiește, cuvinte și piele se încrețesc într-un fior al uitării

mașini

la masa din heliopolis îți cer să schimbăm între noi patru nune - patru figuri

de autor și o teoremă despre dragoste

dacă mașina te împiedică - portughezul italianul chinezul englezul se amestecă pe ecran - dar nu au

grabă cuvintele în a nu găsi o ieșire asemeni fluviului se domolesc într-o văgăună

oprirea

- acum trebuie să-l îndepărtez pe Alexandros de tine cel ce cu azuriul ochi privești dincolo palmierii șirurile amare de portocali

iar cu cel negru întuneci răscrucea desfătărilor -

ar fi fost poate mai frumos să întârziem pălăvrăgind despre mese aburoase și plăceri cotidiene ori mai bine să așteptăm sirena de pe fluviu ca să-i cerșim oprirea

* * *

poeziile mele încep cu dacă atunci când strada se despică în două cărări precum viața care se sfâșie între azi ieri și nu-l așteaptă pe mâine. în furtuna ochilor tăi există

un loc un chip un acoperiș de pământ un fluviu. dacă dintr-o dată numele acelea îți luminează căile cele mai tainice devii pe neașteptate fragil ca o inimă de rândunică

* * *

musca aceea alungată de pe tastatură îmi sugerează modul cel mai potrivit în care să aștept

Un Dincă Schileru de Brădiceni în Mileniului III al globalizării

De copil, priveam și admiram vedetele locale mai coapte decât mine. Nu puteam bănui ce traiectorii va avea fiecare. La Costel Mircioiu, băiatul mai mare dintr-a șaptea, mă înnebuneau seriozitatea, dar mai ales mă fascina mobilitatea corpului său. Este incredibil cum, un băiețandru mic de statură, atingea din foarfecă bara transversală a porții de fotbal. Altcineva, dintre toți elevii Școlii generale Peștișani, nu mai era în stare de o asemenea ispravă. În rest, un copil uscățiv, delicat și firav ca o trestie. Dintre multele trestii gânditoare.

L-am mai văzut, arareori, prin București. Fie la întâlnirile Fiilor Gorjului, la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, ori în vizite amicale și rare la Casa Blendea. Așa cum îi plăcea artistului fotograf și scriitorului oral nepereche Vasile Blendea să-și numească primitoarea casă plină de prieteni. La toate acestea îl vedeam îmbrăcat precum umbla odinioară în Parlamentul Țării Românești un Dincă Schileru, totdeauna numai în straie gorjenești.

A scrie despre Constantin Mircioiu și devenirea sa științifică, umană și spirituală, nu mă încumet. Nici nu știu ce să spun despre un om de factură enciclopedică, dacă-l ascultă vreodată, și cum să-l prezinți pe omul de știință cu același nume. Unul ce este membru al Academiei de Științe Medicale din România, membru al Academiei din New York, ori al American Association of Pharmaceutical Scientist, cândva Decan al Facultății de Farmacie a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București, iar acum iarăși decan, după ce alți ani a fost Cancelar al aceleiași sacrosante instituții. Un om de știință revendicat deopotrivă de științele Farmacie și Matematici, găsim numai domnia sa știe cum punți de legătură între cele două domenii aparent contradictorii. Cert este că profesorul universitar, cu doctorat în științe farmaceutice dar și în matematici, are tratate de specialitate apreciate în toată lumea, în ambele științe. Iar faptul că predă cu aceeași eleganță și prestanță la universități din România, dar și, pe lungi perioade, la altele din Statele Unite ale Americii îl recomandă drept cel mai ilustru om de știință contemporan, cu obârșii gorjenești, fiind născut la Brădiceni. A văzut lumina zilei, într-o iarnă, la început de an, precum genialul Eminescu – pe 15 ianuarie (anul de grație 1947), ceea ce îi conferă o auriu aură. O aură de ființă Aleasă de Dumnezeu să creeze cu imens succes în varii domenii de vârf ale farmaciei și matematicilor. Formidabila zodie – Capricornul, zodia Eminescului nu se dezmente nici în cazul academicianului Constantin Mircioiu, influențat în mersul și devenirea sa, precum a multor artiști ori savanți.

Bogata lui cultură științifică și, de ce nu, enciclopedică ne fac să ne închinăm în fața Domniei Sale – contemporanul nostru gorjean, român și universal – precum unui veritabil Dincă Schileru modern. Ca unuia ce nu scapă prilejul în Gorj, la București ori New York, să se prezinte lumii în cele mai neaoșe straie populare gorjenești. Dacă Dincă Schileru a uitat Parlamentul României din vremea lui, prin strai, grai și elocvență merită să povestim și o întâmplare cu Costel Mircioiu. Un distins poet și profesor de istoria artei – Ion Popescu-Brădiceni - a rămas ca la dentist auzindu-l cum povestea cu har despre ctitoria lui Nicodim de la Tismana unor pelerini, presărându-i cuvintele pline de credință cu bogatele lui cunoștințe în arta picturilor izbutite de marii zugravi de odinioară. Iată cum Constantin Mircioiu continuă, peste timp, să ne uimească prin similitudini cu înaintașul său gorjean.

Când o mai avea Omul acesta răgaz să fie și Creator în Științe, în Farmacie și Farmacologie, în Matematici interdisciplinare, dar și Făuritor de acte de caritate și mecenat? La Brădiceni, Biserica și Moara trăiesc pentru credincioși și pentru memoria mereu proaspătă a tradițiilor locului, ca și fenomenul poetic Serile la Brădiceni și datorită eforturilor sale materiale.

La Sufletul său Mare, umil, mă închin. Eu, muritorul!

Ion Predoșanu

EVOCĂRI

Argonaut spre eternitate

Vasile Ponea

Pe neașteptate ne-a părăsit colegul nostru de redacție și de scriitură, eseistul cercetător, poetul, intelectualul de marcă, prof. Haralambie Bodescu, un om cu o imensitate de posibilități creatoare și de o modestie împinsă spre smerenie. Era conștient că universul în care viem cuprinde tot trecutul, prezentul și viitorul nostru și de aceea se implica cu toată ființa sa în tot ce întreprindea, fără rezerve, baleind întregul Curent Universal al Vieții.

Îndrituit cu o sensibilitate expresă, era pe deplin conștient că viitorul se regăsește în prezentul nostru iar acesta în trecutul nostru, până în păgânism și în acest context studia și cerceta cu acribie moștenirea noastră prin datini și obiceiuri, simboluri, mituri, arhetipuri și minunate legende ce vin din ancestralitate.

Prin manifestarea sa arhiprietenoasă, prin zâmbetul său zglobiu și jovial, demonstra că era un bun cunoscător al limbajului universal al iubirii pure și înțelegerii. Era convins că iubești pentru că iubești și nu pentru un motiv anume și că nu poate fugi de propria ta inimă, pentru că ea îți vorbește și de vrei și de nu vrei. Îi erau proprii jocul de-a firea, rigoarea și pasiunea întruchipată legată de trecut și încărcată de responsabilitate și obiectivitate. Nu-și dorea gloria ci doar recunoașterea muncii sale de către colegi și prieteni; era convins că atunci când evoluează un lucru, avansează și tot ce există în jurul lui și că tradițiile țin echilibrul în lume – de aceea s-a și aplecat cu atâta înverșunare și a tratat cu atâta obiectivitate și patimă datinile și obiceiurile tradiționale cuprinse în folclorul zonei Amaradia de Sus, în cartea lansată cu circa trei zile înainte de dispariția sa la Atelierul de poezie „Serile la Brădiceni”, ce s-a desfășurat în perioada 8-9 septembrie 2009, intitulată „Universul imaginar simbolic al folclorului din zona Amaradii de Sus”.

Dar profesorul Haralambie Bodescu (aparține poetului Nicolae Dragoș) s-a ilustrat ca un înzestrat poet supunând atenției cititorilor creațiile sale lirice din volumele de poezie: „Argonaut pe mările de ceară”, Ed. Vergiliu, București, 2007 și „Insomniile umbrei”, Ed. MJM, 2008.

Se simțea un om fericit și împlinit, dar care avea multe planuri de viitor, printre care: un al doilea volum de cercetări în fabuloasa și mirifica lume a satului și două volume de poezie care așteptau doar să fie puse între coperte.

Cu toții, îl regretăm sincer pe colegul de redacție - scriitorul Haralambie Bodescu.

Ne ninge din eternitate

Toți vom fi cuprinși și niși de eternitate, mai curând sau mai târziu și trebuie să fim pregătiți cu visele noastre, pentru dănuire. Tudor Voinea ne avertiza în primul poem, din primul său volum **Iedera labirintului**, urmat cu o grabă premonitivă, în același an (1996) de volumul **Ninsoarea de la capătul lumii**: „Să nu cioplăști statui, statui din ape”. Aceasta este o denunțare pioasă a înțelegerii liniștii lumii la care sigur tânjise și ajunsese, ce ne va sugruma pe toți, dorind-o totuși mereu. Într-un poem intitulat „Lumina din colivie”, autorul ne sugerează convingerea sa de perpetuare și dănuire în univers a ființei umane, de transfer din stea în stea, arzând mereu de dorul de stele. Poetul se simțea bine hai-hui, cu doruri renăscându-se și miza pe certitudini în milenii de iubire lângă Divinitate. Ca orice creator de valoare Tudor Voinea realiza că este o stea blândă, pentru și față de muritorii de rând și ca orice stea rătăcește strălucind pentru toți și va dispărea aici pentru a apărea în altă parte cu mai multă potență. Autorul era convins că iubirile adevărate sunt devorate de eternitate și vor dănui în ea, iar iedera labirintului ne este hărăzită tuturor, pedeapsă pentru amintire. Era convins că nașterea poetului este necesară ca un fluviu pentru vitregite ținuturi, care după ce e fecund nădăjduiește să se întoarcă la izvoare. Era pătruns de un crez al nemuririi ce se bazează pe ideea unui trans-

fer prin lumină în lumină, purificându-se discret spre Dumnezeire. Deși vroia să apară ca un nonconformist, în discuțiile directe, ca Emil Cioran, prin poeme își trădează un suflet cuminte, curat, nobil și adevărat, deoarece cu sficiune ne inoculează fragmente de trăire mitică extrase din tradiția creștină, care intuieste Adevărul Suprem. Din „Marea de liniște” a furat fructele pe care nu le păstrează ci ni le oferă nouă, cu un spirit altruist accentuat. Era cuprins de un dor „nepus”, pe care doar mamei sale vroia să îl spună: „că vrea să intre în cascada luminii” ceea ce a și reușit prin cărțile sale. În multe poeme șochează, cu „premoniții și amintiri dintr-o lume viitoare”, găsind mijlocul de a-i imputa Divinității că se aseamănă, de aceea aude zvonul apropierei reciproce; e conștient de fărâma de divinitate cu care a fost dotat. În poezia „Cinis et umbra” el definește poetul sugestiv și straniu: *Un pumn de țărână / ca un giulgiu peste cuvinte / ... / orânduiala unei singurătăți / sau un sfârșit de lume / ...* Poetul credea în predestinări „ca-ntr-un vis devorat de imaginea sa” în poemul „Visez prea mult”. Pentru a cânta iubirea adevărată poetul făurise o superbă imagine-stare: *„Statuile toate își vând / nemișcarea / în schimbul unei clipe de iubire.”*

Atmosfera actului de creație este prezentat minunat de sugestiv în poemul „Cântecul poetului”: *„În această zi poetul / își spală armura / în râul misterios al cuvintelor. / Coala de hârtie ca o mireasă / așteptând nerăbdătoare / să vină clipa. / El aprinde precum felinare / miliarde de stele / la a căror lumină / doar liniștea poate locui / și perfecțiunea statuielor antice / ...*

După scriitura sa, poetul ni se reliefează deosebit de sensibil și de curat, prefera iarna și zborul, deoarece în poemele sale întâlnim destul de des termeni ca: fulgi, zăpezi, alb, lumină, ninsori, păsări de lumină etc.

Poezia dragostei este aceeași pentru toți îndrăgostiții din lume, dar pentru sensibilul Tudor Voinea, iubita era: *„steaua care lăcrimează veșnicie”; „făcătoare de lumină și spații”; „un asediu de ninsori”.*

Din poemele cărților sale se desprinde o neliniște accentuată și părere de rău a lucrului nescărșit, sau a ceea ce n-a creat încă; de fapt asta este neliniștea tuturor creatorilor, iar Tudor Voinea era un creator de valoare, incontestabil, a căror poeme vor ninge în sufletele tuturor cititorilor până la capătul lumii.

File de dicționar

Artur Bădița

Ion Popescu Bradiceni

Artur Bădița s-a născut la 26 aprilie 1951 în Polovragi, Gorj, România și a murit la 28 septembrie 1997, fiind înmormântat tot în satul natal. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității din București. În 1977 a obținut Premiul pentru poezie al revistei Luceafărul. A fost inclus în Almanahul Ramuri din 1982. A publicat la Editura Scrisul Românesc din Craiova două plachete de poezii: „În această ordine exist” (1981); „Viața de rezervă” (1986). Postum i s-a tipărit „Epifania focului” (editura Măiastra, Târgu-Jiu 2007, ediție îngrijită de Aurel Antonie, 213 p.). I-au comentat opera: Dinu Flămând, Dan Cristea, Octavian Lohon, Florea Firan, Zenovie Cărlugea, Nicolae Diaconu, Ion Mocioi, Laurențiu Ulici, Ion Popescu-Brădiceni, Spiridon Popescu, Al. Doru Șerban.

Tradus în engleză de Liliana Ursu [1] Artur Bădița, deși autor cu operă care nu numără decât 3 titluri (două antume și unul postum), a început deja a fi receptată la justa-i valoare. Contemporanii n-au fost deloc generoși (excepție am făcut noi și încă vreo cinci critici: Dan Cristea, Octavian Lohon, Florea Firan, Nicolae Diaconu, Laurențiu Ulici), însă, după prematura-i dispariție fizică, figura sa poetică s-a vădit a fi validă estetic și artistic.

Întâi și întâi, îl vom amplasa pe Artur Bădița în epocă, în mișcarea „Noii”, a textualiștilor „filologiei” bucureștene (Ioan Flora, Gheorghe Crăciun, Gheorghe Ene, Emil Paraschivoiu, Ion Bogdan Lefter, Bogdan Ghiu, Mircea Nedelciu, Marin Mincu ș.a.). Întoarcerea în Gorj, între „columniști”, avea să-i fie benefică, în sensul unei scriituri puternic personalizate. La Cenaclul „Columna”, formația-i orfică avea să-și recâștige teritoriile vremelnice invadate de ispitele transtextualist-experimentale.

Laurențiu Ulici îi apreciază într-o cronică la volumul de debut clocotul vitalist, prospețimea percepției, lirismul concentrat, directitudinea comunicării [2]. Octavian Lohon îi atribuie lirei lui Arthur Bădița asprime și evitarea frazării elegante și a sentimentalismului. Dimpotrivă, poetul din Polovragii Gorjului implementează pe temperamentu-i inevitabil elegiac orgoliul de a-și edifica o retorică proprie, clarvizionară. Reținem totodată o percepție exultantă capabilă să-i recompună profilul uman în absență, „ocolind tandrețea printr-o atitudine energetică” [3]

Schimbând grila de lectură, nu neapărat în favoarea poetului, Zenovie Cărlugea îi restaurează identitatea auctorială. Exegetul subliniază caracterul ardent al poemelor lui Artur Bădița, încolțite de acea mitologie a lucidității extreme. Cu timpul, mărcii orifice se va impregna o alta: epifanicul, recalibrat din perspectiva absolutului. Așa-zisul „suprerealism” nu era decât un neoexpresionism autohermeneutic și mai târziu transmodern(ist). „Actul oficerii poetice are la Artur Bădița ceva magic, solemn, oracular, de inefabilă și străvezie idealitate... Poezia e supremă combustie care dă chip și asemănare gândului” [4]

În receptarea exagerat exigentă a lui Nicolae Diaconu, Artur Bădița incită prin „acuitate senzorială și forța de iluminare”, ca și prin miza pe colaborarea cu ipocritul lector. [5]

În ceea ce ne privește, am afirmat într-un eseu dedicat supraviețuirii prin spirit în greii ani ai dictaturii ceaușiste că poezia lui Artur Bădița trebuie asimilată prioritar discursului metapoetic. „Intertextul care funcționează dezinvolt, are vechime clasică și strălucire modernă. Cu o scriitură densă ideatic, poezia lui Artur Bădița se autodefineste drept presupunere, aparentă, fenomenologie, deci, autoanaliză, sintaxă a mișcării, transfigurare subiectivă adăugată figurării obiective. Pe nesimțite, realul trece în viziune, iar viziunea în text, textul însuși corelând cerebral euforia visului cu (trans)luciditatea devenirii libere înspre „un miros de rășini”, înspre „mișcările iuți ale apei”. Subtilități poetice, inefabile, se rotunjesc muzical într-o litanie, într-un dicteu magico-mitic, zeul (Apolo și/sau Dionisos) cade la cuvânt, iar poetul se hrănește barbican din propriu-i trup, și străpunge ontologicul până dincolo de lumină” [6]. Cum poezia este în esență descoperire și expresie a ritmului vital, iar poetului îi sunt date două vieți: cea de trăit și cea de rezervă, pe Artur Bădița l-a atras mirajul celei de-a doua, după ce primeia se încumetase a-i induce o anumită ordine transcendentă condiției muritoare [7]

Trăind printre „columniștii” celei de-a doua jumătăți a secolului XX (1970-1997), Artur Bădița a avut grijă să-și elaboreze propriul crez / program estetic / poetic. Acesta constă într-o filosofie a enigmei, într-o reasamblare în întreg a sacralului și profanului, a transparenței și transversalității, într-o scriere cu față către munte; substanța morală a Cărții e sacrificiul; autorul ei trece de la paranoia egoului la metanoia tuturor eurilor; din creator omul (re)devine narator de mituri, dar narațiunea lui Artur Bădița e (trans)poetică; domeniul conceptual e singurul domeniu adevărat al poeziei, ci nu cel descriptiv; afirmând acest lucru, poetul a fost superior generației sale [8] Căci poezia cea mare este aceea care, având un context, textul i-ar putea dispărea, fiind „evident și secret ca diamantul, ca apa, ca trupul gol, ca trandafirul”, fiind „ireală, ca o stea găsită iarna în nisip”, „jertfa monadică a unui zeu încă neștiut”, în trupul luminat al căruia poate reînvia, discret retrăgându-se spre începuturi, de unde „curg râu atâtea texte nemărturisite”, pe care poetul „în ape profunde” găsește „oase de lebădă gata să zboare”, „lingouri reci de lumini”, „și raze sfinte în depărtări” [9]

Bibliografie critică:

1. XXX la Masa Tăcerii. Scriitori din Gorj / Dinner at the table of Silence. Writers from Gorj. Casa de Editură „Atlas-Clusium” Cluj-Napoca, 2002, pp. 109-123
2. Laurențiu Ulici, în *România literară*, din 16-07-1981
3. Octavian Lohon, în *Ramuri*, nr. 6/1981
4. Zenovie Cărlugea, în *Revista Brâncuși*, nr.3, 1997
5. Nicolae Diaconu, în vol. *În voia literaturii 1999* ed. Fundației Constantin Brâncuși, Târgu-Jiu, 2000, pp. 159-160
6. Ion Popescu-Brădiceni: Iona, în *burta chitului*; ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2004, pp. 137-138
7. Ion Popescu-Brădiceni: *Cristalizarea hazardului*, ed. Napoca-Star, 2008, pp. 165-167
8. Ion Popescu-Brădiceni: *Po(i)etica lui Artur Bădița*, în *Gorjul literar*, nr. 11, ed. Măiastra Târgu-Jiu, 2008, pp. 177-184
9. Artur Bădița: *Epifania focului. Antologie*, ed. Măiastra, Târgu-Jiu, 2007.

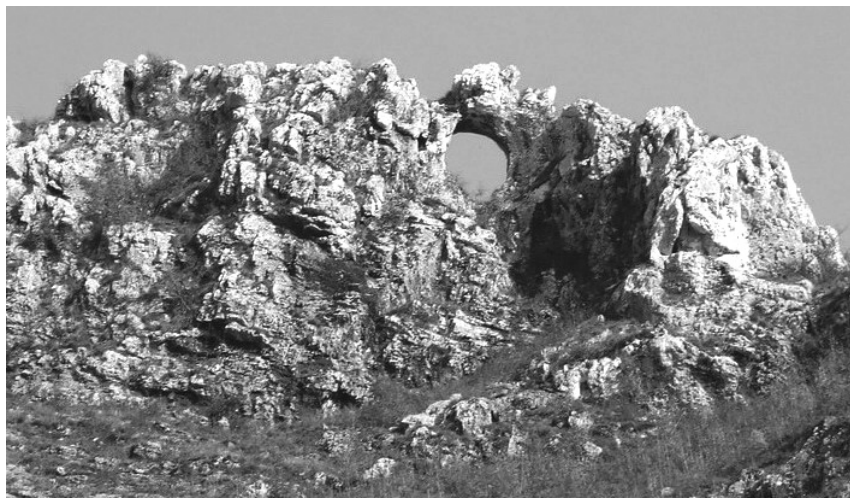
REPORTAJ

LUMEA DE PIATRĂ A SOHODOLULUI

Mugurel PETRESCU

Aflate în partea de nord a județului Gorj, într-o zonă de maximă afluență turistică Cheile Sohodolului oferă celor ce doresc să cunoască evoluția formelor și fenomenelor carstice lucruri deosebit de interesante.

Desfășurându-se pe o distanță de aproximativ 12 km între Poiana Contului și comuna Runcu acestea pot fi împărțite în trei sectoare : Cheile Runcului, Cheile Vidrei și Cheile Pătrunsa. Delimitarea este rezultatul configurației geologice unde calcarele care ocupă cea mai mare parte a zonei sunt întrerupte de două ori de bare de șisturi cristaline și granit. Acest lucru se poate observa și cu ochiul liber de cei ce parcurg cheile de la un cap la altul și urmăresc modificările de pe parcursul traseului. Astfel vor putea observa că de la intrarea în chei și până la fostele cuptoare de var roca este sfărâmicioasă și apar numeroase conuri de grohotiș iar pereții sunt abrupti, lucru normal pentru că ne aflăm într-o zonă calcaroasă. De la fostele cuptoare de var și până la Nucet, în apropierea peșterii Căldarea se poate

observa lipsa aproape în totalitate a conurilor de grohotiș, valea este mai largă iar pantele sunt împădurite. Este locul unde una din barele de granit intersectează zona calcaroasă a regiunii. Peștera Căldarea ne semnalează că drumul parcurge o nouă porțiune de calcare. Sunt Cheile Vidrei scurte, dar foarte spectaculoase. La ieșirea din aceste chei cam pe locul unde se află barajul lacului din fața complexului turistic se intră în porțiunea traversată de cea de-a doua bară de granit și șisturi cristaline. Valea se lărgiște, înclinarea versanților este mai mică iar pantele sunt din nou împădurite. Continuându-ne drumul după confluența Sohodolului cu Valea Rea intrăm în cea de-a treia și poate cea mai frumoasă porțiune, Cheile Pătrunsa. De aici și până în Poiana Contului unde se consideră că se termină Cheile Sohodolului doritorii pot admira forme și fenomene ce impresionează ochiul cum ar fi puternicele izbucuri Prelegele venite din inima muntelui, pereți de o verticalitate absolută, peșteri cu intrări monumentale ori avene cu adâncimi amețitoare.

O mare parte dintre acestea sunt concentrate în muntele Pleșa supranumit pentru adâncimile avenelor sale Muntele Marilor Verticale. Calcarele predominante în perimetrul Cheilor Sohodolului prezintă o mare permeabilitate carstică datorită unui sistem bine dezvoltat de fisuri și galerii subterane formate ca urmare a unui îndelungat proces de dizolvare provocat de apele meteorice și din râuri. Prin acest sistem carstic apele se infiltrează și circulă cu ușurință dând naștere la o multitudine de fenomene

Configurația geologică a zonei este și ea în strânsă legătură cu rețeaua hidrografică, apele râului Sohodol pierzându-se aproape în totalitate pe porțiunile calcaroase și circulând pe cursuri subterane pentru ca la întâlnirea unor formațiuni impermeabile să apară la suprafață pe vechea albie ori sub forma unor izbucuri.

Foarte mult vizitate dar din păcate

extrem de puțin cunoscute Cheile Sohodolului prezintă o multitudine de fenomene rare unele chiar unicate la nivel național :

Peștera Gârla Vacii este printre puținele peșteri din țară și chiar la nivel european ce prezintă un caz de difluență subterană. Apa ce pătrunde în ea din Sohodol după un traseu subteran de aprox. 500m se împarte în două într-o sală de difluență naturală și pornește pe două galerii : Vâlceaua ce după un parcurs de aproape un kilometru apare la suprafață în izbul cu același nume ce a fost captat pentru alimentarea cu apă a mun. Tg-Jiu și Jaleșul care după ce parcurge prin subteran mai bine de un kilometru apare la suprafață în izbul cu același nume, locul fiind considerat ca obârșie a pârâului Jaleș.

Câmpurile de lapiezuri (formațiuni carstice de suprafață ce iau naștere prin coroziune pe roci carstificabile) localizate între Sohodol și Sușița Verde formează cea mai spectaculoasă zonă de lapiezuri din Carpații Meridionali.

Depozitele de terra rossa formate prin alterarea calcarelor în combinație cu oxizii de fier din natură (de unde și denumirea) ating în unele locuri grosimi de până la 6m. Localizate între Sohodol și Deleș acestea formează un fenomen foarte rar chiar pe plan european.

Cheile Sohodolului dețin două recorduri naționale în domeniul speologiei. Este vorba despre două avene (peșteri cu dezvoltare verticală) localizate în muntele Pleșa: Clocoticiul din Scoaba Sărăturii (-99m) unde se află cel mai mare grup stalagmitic din țară (10m) și Clocoticiul din Cârca

Păreților (-149m) unde se află cel mai mare puț vertical din țară (-121m). Măsurătorile și explorările au fost făcute de speologii de la C.S.E.R București

La nivelul șoselei ce parcurge cheile se pot observa două tuneluri ovoidale săpate de Sohodol numite Nările : Tunelul Mare lung de 76m și Tunelul Mic de 57m, iar puțin în aval tunelul numit La Cuptor cu o lungime de 12m.

Inelul de Piatră sau Inelul Domniței cum mai este cunoscut, o curioasă formațiune carstică se constituie într-un alt fenomen rar. Aflat la o altitudine de 190m față de nivelul șoselei acesta poate rivaliza pe plan național numai cu Podul Natural de la Ponoare sau Podul Uriașilor cum mai este cunoscut. Asupra originii Inelului de Piatră s-au formulat mai multe ipoteze. Cea mai plauzibilă este că această formațiune a reprezentat în trecut gura de intrare în peștera Pârlajului aflată în apropiere și a fost modelat de râul Sohodol ce cu mult timp în urmă curgea pe acolo. Prăbușirea galeriei ce făcea legătura între Inel și Peștera Pârlajului ar fi dus la apariția acestui curios fenomen carstic.

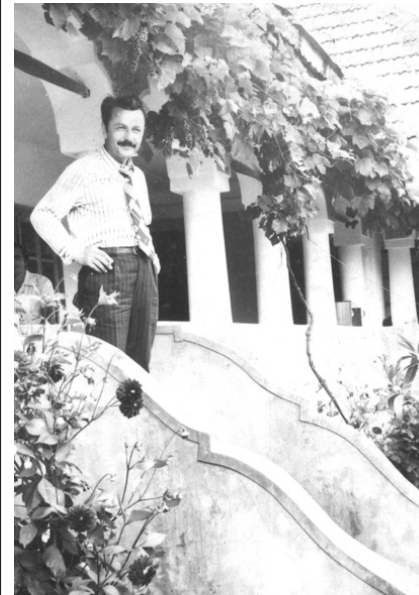
Iată cum în calcarele Cheilor Sohodolului este întipărit tot trecutul acestor locuri cu mii și milioane de ani în urmă. Cheile Sohodolului sunt un hrisov. Un hrisov de piatră în care trebuie doar să știi să citești

ÎNTÂMPLĂRI CU SCRIITORI GORJENI

“Ține-i, bre, că nu-mi
veniră bine!”

Era, dacă memoria nu mă înșală, în vara anului 1986. Eu, Jean Cănavoiu, Artur Bădița, Tudor Voi-

nea, Ion Popescu-Brădiceni și câțiva folkșiști mergeam spre București pentru a face filmări la Televiziunea națională. În compartiment cu noi se nimerise și o distinsă doamnă, soția unui prieten comun. Pe mine mă pescuise Sanda în ultima clipă. Arătam jalnic. Chefuisem vreo două-trei nopți fără întrerupere.

Deci, vă dați seama, nici nu m-am urcat bine în tren că m-a și furat somnul. Cum eram vecin cu doamna respectivă, și cum - din cauza “oboselii” - nu mă puteam controla absolut deloc, mă trezeam deseori cu capul picat peste țățele ei. Spre jena mea și spre “Hazel” lui Jean, care tot drumul m-a ironizat și mi-a dedicat catrene. Ba, nici când am ajuns la televiziune n-a încetat.

După filmări ne-am dus la un local să luăm o gustărică. Gustărica lui Jean n-a vrut să alunece pe gât decât împinsă de câteva vodci poloneze.

Nu prea multe, dar destule ca să-l poată arunca în brațele lui Morfeu, imediat ce aveam să ajungem în Gara de Nord. Am așteptat puțin, și când am crezut că somnul îi este atât de adânc încât nu mă mai poate simți, i-am desfăcut ușurel șireturile și i-am șterpelit pantofii. Nu le-am spus nimic celorlalți colegi.

“Infrațiunea” a fost descoperită abia peste vreo oră-două de către Ion Sanda, care venise să-i dea deșteptarea.

Jean era convins că fusese tâlhărit de niște țigani ungurești care se aflau prin apropiere. Înjura de mama focului, spre satisfacția mea, care mă amuzam copios văzându-l cum vine spre tren numai în șosete. În tren, alt ropot de înjurături. Până la urmă “poloneza” l-a ajutat să uite totul și să ațipească din nou. Aveam de gând să nu-i dau pantofii decât la Târgu-Jiu, la coborâre. Planul ăsta mi l-am schimbat însă la plecarea trenului din gara Caracal. Sesizând că în compartimentul vecin urcaseră niște țigani ungurești, care semănau leit cu cei din Gara de Nord, am luat plasa în care ascusesem pantofii și m-am strecurat, fără să fiu simțit, pe hol. Am căutat un cirosi simpatic și i-am propus “o afacere”. Adică, i-am spus că are de la mine o sută de lei (și era mare suta pe vremea aceea!) dacă merge în compartimentul din față și îi duce plasa respectivă domnului cu mustață și geacă verde, de lângă geam. “Este o glumă frumoasă pe care vreau să i-o fac unui prieten. Nu-ți fie frică, este un băiat cumsecade”. L-am sfătuit apoi, ca atunci când îi aruncă pachetul în brațe, să-i strige: “ține-i, bre, că nu-mi veniră bine!”

Cum țiganul, ca toți cei din rasa lui, nu putea pierde un chilipir, a “bătut palma” imediat. Nu știu dacă vă puteți imagina ce șoc a făcut Jean când a văzut că țiganul îi adusese tocmai pantofii “furați” în Gara de Nord. A rămas mut. Nu știa ce să mai zică. (El, care, în drumul spre București, zisese atâtea!).

De atunci, de câte ori mă întâlneam cu el și aduceam vorba despre această întâmplare, îmi spunea: “Bă, să știi că a fost cinstit gaborul ăla. Altul mi-i arunca, dracu, pe undeva”.

Nu cred că a bănuțit vreo clipă că, de fapt, cel care “îl lucruse” fusese eu. Altminteri, cine știe ce “răz-bunări” mai pune la cale pezevenchiul.

Spiridon Popescu

Interviu cu Nichita Danilov

Realizat de Dumitru Augustin Doman

– Dragă Nichita Danilov, primele senzații, spaime, obseșii din copilărie marchează în vreun fel creația de mai târziu a unui poet? Regăsești asemenea reminiscențe în propria operă?

– Da, cred că da. Sigur că da. De fapt, niciodată nu reușim să scăpăm de ele. Cu ele ne naștem, și ele ne însoțesc și ne marchează existența. Sunt linii directe, linii de forță, nu reminiscențe. Un întreg câmp magnetic gravitează în jurul lor. Cuvintele se nasc tocmai din aceste spaime, se înalță în aer și cad înapoi, cu aceleași dubii, în suflet. Marcus Aurelius spune undeva că o piatră nu se încarcă cu o fericire mai mare atunci când se înalță în aer și nici nu e cuprinsă de o mai mare disperare, atunci când se prăbușește înapoi. Evident, filosoful nu se referea la piatră ca atare, ci avea în vedere conștiința umană și efemeritatea trăirilor noastre. Fără spaimele și întrebările noastre din copilărie toată existența noastră ar fi și mai anostă decât e.

– Dar, spațiul în care trăiește poetul îi influențează poezia? Dacă ai fi trăit în altă parte decât la Iași, creația ta (mă refer aici nu doar la poezie, dar și la eseistică, la publicistică, la proză) ar fi arătat la fel?

– Creația mea e impregnată de atmosfera locului în care viețuiesc. Există aici o anumită lentoare, o anumită nostalgie, care s-au transferat în poezia, dar și în proza pe care am scris-o. Nu e vorba numai de decor, ci de ceva mult mai profund. De ceva smuls ce ține de lungimea de undă în care rezonază sufletul cu lucrurile care-l înconjoară.

– Faptul că gândești, vorbești, citești în două limbi, încă din copilărie, îl percepi ca pe o scindare a personalității sau ca pe un avantaj?

– Depinde ce înțelegi tu prin această sintagmă... Limbile pe care le vorbești nu-ți scindează personalitatea, ci ți-o fortifică. Unii vorbesc din copilărie mai multe limbi. Patru, cinci, șase. Antioh Cantemir, de pildă, știa vreo 18. Scria în 11. Nu cred că avea o personalitate scindată. Ci dimpotrivă, cred că limbile pe care le cunoștea i-au consolidat caracterul. Au făcut din el un om universal.

– Perioada debutului – în revistă, dar mai ales editorial – a fost una dificilă, a fost ușoară? Îți amintești de ea cu nostalgie, cu amărăciune, cu revoltă?

– A fost una foarte dificilă. Dar mă gândesc la ea cu bucurie, chiar dacă am primit de la CNSAS următoarea notă, datată 1 octombrie 1979, pe care o reproduce mai jos: „Sursa (LUCIAN, n.n.) va informa unele aspecte legate de numitul Nichita Danilov: la masa festivă prilejuită de comunicarea rezultatelor la concursul de poezie al Ed. Junimea, în urma căruia unul dintre câștigători este numitul NICHITA DANILOV, acesta a afirmat: am reușit să-i păcălesc dacă mi-au premiat și acceptat poeziile, unele bisericose. Să mai zică cineva că nu ne întoarcem la epoca religiei în poezie... Erau prezenți Ștefan Mitroi (red.-șef al revistei Opinia studentescă, n.n.) și sursa. Ștefan Mitroi n-a manifestat nici aprobare, nici dezaprobare față de spusele concurentului și câștigătorului Nichita Danilov. LUCIAN”. După această „nevinovată” delatare a necunoscutei surse Lucian, volumul meu de debut ar fi trebuit să fie dat la topit. Nu s-a întâmplat totuși așa. Mâna destinului a vrut să fie altfel. Într-adevăr, a avut loc o agapă. Care s-a prelungit destul de mult. E posibil ca tu însuși, Augustin, să fi participat la ea. Cuvintele pe care le-am spus atunci la masă au fost reproduse cu fidelitate de SURSA LUCIAN. Există, desigur, și niște accente peiorative, care-l deconspiră. Eu nu am folosit cuvântul „bisericoase”. Ci, probabil, am spus „mistică”. Sursa însă a dorit să îngroașe tonul. Tocmai pentru a mă prezenta în fața organelor într-o lumină anacronică. Nu sună prea bine acest cuvânt când îl legăm de poezie. Delatarea izvorăște dintr-o frustrare literară. Ea are ca sursă invidia umană... Am căutat să reconstitui scena și să aflui cine se ascunde în spatele cuvântului Lucian. Perimetrul în care s-a consumat dialogul e legat de Casa Tineretului, Biblioteca Eminescu și fostul restaurant Expres. Cineva a dorit să-l arate cu degetul și pe Mitroi. Iată, Ștefan Mitroi n-a reacționat. Prin urmare e și el subversiv. Stați cu ochii pe el! Nu era cazul: poetul Ștefan Mitroi era uns cu toate alifiile. Denigrarea nu avea cum să-l afecteze. În ce mă privește, el a avut față de mine o atitudine mai mult decât onestă. El a fost acela care, în 78, cred, mi-a publicat un grupaj consistent de poezii în cadrul Bibliotecii revistei Opinia. Eram, până atunci, un anonim. Grupajul din Opinia a fost foarte bine primit în lumea literară și mi-a deschis multe porți închise până atunci. Am reușit să public în Convorbiri literare și în Cronica. A urmat, apoi, debutul editorial. Președintele juriului care a girat concursul de debut al Ed. Junimea a fost profesorul Constantin Ciopraga. Nu mă cunoștea defel. Mi-a citit volumul și i-a plăcut. Au existat presiuni venite din partea diferitelor cercuri, literare și extraliterare. Se dorea un alt câștigător. Profesorul nu a cedat. A rămas ferm pe pozițiile sale. De la câștigarea concursului și până la apariția volumului s-au scurs câteva luni bune (un an). Deja aveam dosar. Și deja tovarășii acționau. Delatarea nu m-au putut însă opri din drumul meu. Profesorul Ciopraga a fost pentru mine un

om providențial. Îi sunt recunoscător și azi. Cât despre Sursă, Dumnezeu s-o aibă în pază...

– Când ai conștientizat momentul că s-a născut o generație nouă de poeți – cea optzecistă? Poate fi marcat de gestul lui Laurențiu Ulici de la Colocviul Național de Poezie de la Iași din 1978, la care ai participat/asistat, când a cedat spațiul lui de discurs unor tineri poeți să-și citească poemele?

– Din păcate nici nu am participat, nici nu am asistat la acest colocviu. Nu mă impusesem încă pe scena literară ieșeană. Dar i-am văzut atunci, mai bine zis, întrezărit, pe treptele Stud Barului, pe Traian T. Coșovei, alături de alți tineri optzecisti... Arătau ca niște zei tineri în blugi. Intrau în bar, dar păreau că s-au născut și au trăit în bibliotecă. Spre deosebire de ei, eram hârșăit prin viață.

– Aveai vreun complex de poet provincial la începutul anilor '80 când se vorbea/scria că optzecisti sunt doar cei de la Cenaclul de Luni de la București?

– Nu. Știi bine că nu. M-ai cunoscut în acei ani. Aveam o încredere nemărginită în propriile-mi forțe. Eram sigur că sunt cel mai bun... De, păcatele tinereții. Eram un mare orgolios. Rolul Cenaclului de Luni a fost foarte important pentru impunerea generației noastre. Atunci porțile literaturii s-au deschis nu numai pentru capitală, ci și pentru provincie.

– Noua Junimea de la Casa Pogor, reînființată în 1976 și unde combăteau tot din două în două săptămâni, nu ți se pare că a contribuit și ea la consolidarea generației de care vorbim? Mă gândesc că acolo citeai tu, citeau Lucian Vasiliu, Liviu Ioan Stoiciu, Cassian Maria Spiridon, Mariana Codruț...

– Noua Junime a avut, după opinia mea, un rol modest în acest sens. Fără București nu ne-am fi impus. În ce mă privește, nu prea mă înghesuim să merg pe la Pogor, cum nu mă înghesuim nici acum. Cenaclul Junimea nu a avut nici un rol în formarea mea. M-am format bătănd în lung și în lat Iașii, disecând firul în patru. M-am format citind enorm de multă literatură între patru pereți ai camerei unde locuiam, și m-am format discutând cu tine și cu alți doi-trei tineri, în contradictoriu, diverse subiecte literare. M-am format mai degrabă la Rarău și Corso sau chiar la BJATM, unde am lucrat, înconjurat maldăre de fiare, ca economist. Liviu Ioan Stoiciu nu datorează nici el nimic Noii Junimi, și nici Cassian Maria Spiridon, care a fost privit acolo ca un paria. Despre restul n-aș putea spune mare lucru. Și Lucian, și Mariana Codruț, și Dan Movileanu, e posibil să se fi format la Noua Junime. Ei erau stâlpii cenaclului. De altfel, criticul literar Daniel Dimitru, mentorul Junimii, m-a primit cu multă rezervă.

– Ce importanță crezi că a avut prietenia literară în consolidarea generației?

– A avut până la un anumit punct. Prietenii literare pot coagula o mișcare, până la un anumit punct. E ca la o formație. Se încheagă un grup. După care fiecare caută să-și găsească propria sa voce. În momentul când vocile devin distincte, prietenii încep să cadă. Apoi, prietenii nu pot ține de valoare. Și atunci grupul atrage și alte voci. Cam asta-i.

– Revista noastră a dezvăluit prin Luca Pițu că erai urmărit de Securitate. Am aflat acest lucru și din dosarul meu de la CNSAS. Cum ai traversat acei ani? Erai stresat, disperat, încrâncenat?

– Cred că destul de încrâncenat. Simțeam că nu mai pot suporta. Dacă știi mai bine rămas la Convorbiri, unde era o atmosferă îngrozitoare, probabil că aș fi recurs la un gest de protest suprem. Mi-e și groază să mă gândesc la ce aș fi putut face... Aș fi uitat de acei ani, dacă nu mi-ar fi adus de ei aminte cineva... Un fost disident, un minunat tovarăș de drum și suferință din anii 80, poetul Liviu Antonesei... Întâmplarea a făcut ca la finele anului 2004, în cadrul unei manifestațiuni literare, ce avea drept temă implicarea scriitorului în viața cetății, Liviu să-mi „înmâneze” oarecum oficial (a se citi „în public”) un document emis de fosta Securitate, mai exact de tovarășul colonel Ciurlău Constantin, și înaintat, spre rezolvare, tovarășei Maria Ghițulică, prim-secretar de partid al județului în anii 80. Documentul se referă la cazul poezilor BRUMARU EMIL și DANILOV NICHITA, angajați cu câte o 1/2 normă de corector la revista Convorbiri literare. Pentru că în presă s-au vehiculat fel de fel de aberații privind statutul meu politic din anii premergători evenimentelor din Decembrie 1989, voi reproduce câteva pasaje edificatoare din această Notă informativă, în scopul de a lămurii lucrurile: unele pasaje privesc persoana poetului Emil Brumar, altele se referă direct la persoana mea. Menționez că, într-adevăr, în perioada 1983-1989 am lucrat la revista Convorbiri literare cu 1/2 normă de corector, cealaltă doime fiind atribuită poetului Emil Brumar. Din cauza situației limită în care ne aflam, devenisem ceea ce se numește „un caz”. Documentul semnat de

către colonelul Ciurlău Constantin prezintă interes din mai multe puncte de vedere. El ne atrage atenția, în primul rând, asupra faptului că lumea literară era în vizorul organelor de securitate. Ne dezvăluie apoi, în subtext, și modul cum acționau acestea. În cazul de față s-a făcut apel la „persoanele de influență”, după cum rezultă din Nota informativă: „În decursul timpului s-a acționat pentru influențarea pozitivă a celor doi prin persoane cu ascendență asupra lor”. Cine erau aceste persoane de influență de care uza la nevoie securitatea se înțelege de la sine. Mulți dintre aceștia erau chiar prieteni apropiați. Accesul la dosare ar constitui un pas spre identificarea acestora. M-am gândit de multe ori să înaintez CNAS-ului o cerere, în vederea consultării dosarului confecționat de Securitate (dacă mai există, desigur), dar m-am oprit, de fiecare dată, la jumătatea drumului. Dezvăluirile „spectaculoase” cu privire la angajamentul poetului Ștefan Augustin Doinaș, un simbol al rezistenței anticomuniste, mi-au lăsat un gust amar în suflet. Delatorii și persoanele „de influență” (probabil erau două categorii de grade diferite) făceau parte din breasla noastră, unii dintre ei având, poate, un trecut destul de glorios. Asta pe de o parte, pe de altă parte, nu-i putem judeca în necunoștință de cauză pe oamenii integri cum au fost regretatul Alexandru Paleologu sau Ștefan Augustin Doinaș, care, cu sau fără voia lor, au devenit oamenii de sprijin ai securității. Dacă în privința lui Paleologu din propriile-i confesiuni cunoaștem împrejurările care l-au făcut să semneze pactul de colaborare cu diavolul, în privința autorului Mistrețului cu colți de argint nu avem aceste date. Alexandru Paleologu a avut puterea de a se spovedi public, Ștefan Augustin Doinaș a luat secretul său în mormânt. Primul și-a recunoscut în timpul vieții, chiar la începutul anilor 90, vina. Cel de-al doilea nu s-a spovedit nici pe patul de moarte. Am vorbit însă de împrejurări. Nu știm care au fost presiunile care s-au făcut asupra sa, oricum cred că ele au existat, nu cred că poetul Ștefan Augustin Doinaș s-a înregimentat cu de sine putere. Vina lui e ca nu a mărturisit la timp și prin aceasta a fost șantajabil pe tot parcursul activității sale parlamentare. În privința pactului cu diavolul, interesantă mi se pare a fi opinia istoricului Alexandru Zub, unul din oamenii care au înfundat pușcăriile comunismului, privind colaborarea unui alt scriitor, Alexandru Ivasiuc. Din discuțiile pe care le-am purtat pe această temă cu distinsul istoric, acesta mi-a spus, în mare, următoarele: nu putem judeca omul printr-un simplu act, dacă nu cunoaștem și circumstanțele care l-au determinat să facă acest pas. În privința lui Ivasiuc, conform mărturiei unui fost tovarăș de detenție al lui Alexandru Zub, scriitorul ar fi fost supus la o tortură cumplită din partea anchetatorilor. Ofițerul de securitate care îl interoga i-a arătat, cel puțin așa am reținut eu, un document prin care scriitorul făcuse mărturisiri, asumându-și vina... Pe o laviță, zăcea un om zdrobotit, cu fata transformată într-o masă de carne sângerândă. I s-a spus că acesta era Ivasiuc. Putea să fie el, sau oricine altul, omul întins pe laviță cu fața în sus își pierduse identitatea. Dar să revenim la subiect. Faptul acesta s-a petrecut în anii șizeci, în timpul regimului lui Gheorghiu Dej. Între timp, metodele de constrângere ale regimului comunist se perfecționaseră. Anchetatorii deveniseră mult mai rafinați. Metodele de tortură erau altele. Noua securitate profita de pe urma ravagiilor pe care le făcuse vechea securitate. Era suficient acum să-i rostești numele, ca părul ți se făcea măciucă. După cruntele represii din anii 50, a intervenit o perioadă de destindere. Regimul avea nevoie de credibilitate externă. Pentru aceasta a făcut unele concesii. Șurubul fusese slăbit pentru o perioadă de timp. După care a intervenit din nou înghețul, pentru ca în ultimii ani ai ceaușismului România să intre într-un blocaj total. În anii 80, regimul era într-o criză profundă. În acest context, organele lucrau cu prudență. Pe de

Interviu...

o parte căutau să mențină societatea sub control. Pe de altă parte, pregăteau, din umbră, răsturnarea regimului. Se lucra, cum se spune, la două capete. Atât pe plan extern, cât și pe plan intern. În acest context, probabil disidența a fost întreținută, tolerată, poate chiar stimulată. Scriind aceste rânduri, îmi reîmprospătez la nivel afectiv amintirile acelor sumbri ani. Totuși, comparativ cu metodele aplicate în anii 50, ce s-a întâmplat în anii 70-80 pare o copilărie... Documentul pe care îl reproduc mai jos merită o analiză mai atentă. El a fost emis de către Constantin Ciurlău, ultimul șef al securității ceaușiste ieșene, fiind adresat primului secretar al județului, tovarășa Maria Ghițulică. Tovarășă Prim-Secretar Vă înaintez o Notă referitoare la poezii BRUMARU EMIL și DANILOV NICHITA, cu rugămintea de a dispune rezolvarea problemelor acestora. Colonel, Ciurlău Constantin

NOTĂ BRUMARU EMIL

- poet, membru în consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor din R.S. România, în vârstă de 49 ani, neîncadrat politic, de profesie medic, în prezent corector cu 1/2 norma la Revista „Convorbiri Literare”. A profesat medicina în localitatea Dolhasca, județul Suceava, până în 1977, când a demisionat și s-a stabilit în Iași. Preocupările imorale din acea perioadă au condus la excluderea din rândul membrilor P.C.R. Din 1977 până în 1983, când s-a încadrat la actualul loc de munca, a fost fără ocupație.

Din 1980, pe fondul unor manifestări de nemulțumire cărora le dădea o tentă politică, a intrat în atenția grupului de la Paris condus de Monica Lovinescu, care, pentru a-l atrage în acțiuni așa-zis protestatere și disidente, l-a propus pentru o bursa de documentare în Franța, prin „Fundatia pentru întrajutorare intelectuală europeană”, iar postul de radio „Europa liberă” a făcut de atunci mai multe referiri și comentarii cu privire la situația lui. Deoarece BRUMARU EMIL nu a primit aprobare de a pleca în Franța, oferta de bursa a fost repetată în cuantum crescând – de la 1.000 la 5.000 franci – câțiva ani la rând, concomitent cu intensificarea publicității în jurul numelui său, la posturile de radio străine, îndeosebi la „Europa liberă”, pentru a-l incita la acțiuni revendicative.

În acest context, a avut în diverse ocazii manifestări ori atitudini tendențioase la adresa conducerii superioare de partid și de stat și a unor măsuri privind politica în domeniul cultural, eschivându-se de a scrie lucrări cu caracter angajant. Pe de altă parte, una din cauzele acestor manifestări a constituit-o nemulțumirea că, fiind un poet apreciat, cu lucrări premiate și cu funcție în Uniunea Scriitorilor etc., nu i se creează condiții de a obține un post cu norma întreagă. De mai mulți ani este în relații, printre alții, cu PETRESCU, actualmente așa-zis scriitor disident.

NICHITA DANILOV

- poet, membru stagiar al Asociației Scriitorilor Iași, în vârstă de 36 ani, neîncadrat politic, profesie economist, în prezent corector cu 1/2 norma la Revista „Convorbiri literare”, coleg cu BRUMARU EMIL. Până în 1983, când s-a angajat la actualul loc de muncă, a lucrat la B.J.A.T.M. ca economist.

Consideră că face parte din așa-zisa „generație „80”, formată din tineri cu veleități scriitoricești care nu ar dispune de condiții corespunzătoare pentru afirmare, acuzând de acest fapt politica partidului și statului nostru în domeniul cultural și atitudinea „obstrucționistă” a scriitorilor consacrați. Pe acest fond este cunoscut cu manifestări și poziție tendențioasă, exteriorizând concepții politice necorespunzătoare, iar nemulțumirilor personale încearcă să le imprime o tentă politică. S-a bucurat de aprecierea presei cu privire la creația sa, deși aceasta are un caracter abstract, fără conținut patriotic, fapt ce i-a dat un mai mare imbold în a se considera scriitor nedreptățit. Nemulțumirile au la bază, pe de o parte, situația de corector cu 1/2 normă, iar pe de altă parte nevalidarea de către Uniunea Scriitorilor, în 1987, a premiului Asociației Scriitorilor Iași pe 1985, ce-i fusese acordat inițial, pe motiv că la data publicării cărții ce trebuia premiată nu era membru al Asociației. În decursul timpului s-a acționat pentru influențarea pozitivă a celor doi, prin persoane cu ascendență asupra lor. Ca urmare, au renunțat un timp la anumite manifestări, fiind determinați, totodată, să folosească posibilitățile legale în vederea rezolvării problemelor personale. De asemenea, mai ales BRUMARU EMIL și-a îmbunătățit calitatea actului profesional, dovedind mai multă conștiințiozitate și solitudine. La rândul său, DANILOV NICHITA a uzat de căile legale – memorii, audiențe etc. la diferite niveluri și organe, îndeosebi pentru obținerea unui loc de muncă adecvat preocupărilor lui literare. În ultima perioadă de timp se constată o accentuare a influențelor negative și incitatoare exercitate asupra lui BRUMARU EMIL și DANILOV NICHITA, direct sau indirect, de către DAN PETRESCU și elementele din anturajul lui, precum și o recrudescență a interesului cercurilor ostile din exterior în scopul de a exploata nemulțumirile lor pentru a-i angrena la acțiuni disidente de răsunet. În context, se dezvoltă publicitatea în jurul numelor acestora, acreditându-se ideea că ar fi scriitori „persecutați”, cărora li s-ar refuza posibilitatea ocupării unor locuri de muncă pe măsura valorii lor. Se remarcă, atât la BRUMARU EMIL, cât și la DANILOV NICHITA, tendința de a se lăsa antrenat la asemenea acțiuni, pentru a atrage atenția asupra situației lor, concomitent cu recrudescența manifestărilor tendențioase și ostile. Astfel, BRUMARU EMIL afirmă că nu mai poate suporta

„umiliința și nedreptatea”, amenință că va apela la organisme din exterior pentru a-și pleda cauza, întrucât a constatat că „aici nu se găsește nici un fel de înțelegere”. În același timp, DANILOV NICHITA face pregătiri pentru a declara greva foamei, cu asigurarea publicității de rigoare în străinătate. Problema principală pe care aceștia o revendică este asigurarea unor locuri de muncă cu normă întreagă și adecvate preocupărilor literare. De menționat că rezolvarea transferului pentru DANILOV NICHITA ar permite întregirea normei și în ce-l privește pe BRUMARU EMIL.

Câteva concluzii... În primul rând trebuie să ținem cont că avem de-a face cu un raport oficial adresat primului secretar al județului. După toate probabilitățile el nu a fost făcut din propria inițiativă a fostului colonel Constantin Ciurlău, ci la cererea conducerii partidului, care, din diverse surse cunoștea în amănunt situația de la Convorbiri literare. Raportul, după cum s-a văzut, e făcut profesionist, cuprinzând toate elementele unei informări corecte. El atrage atenția asupra pericolului pe care-l reprezenta Europa liberă și cercul lui Dan Petrescu. Am impresia însă că raportul e doar fața vizibilă a modului cum lucra securitatea. Mai există însă, în mod cert, și o față invizibilă. Securitatea avea toate, după cum am mai spus, datele că zilele regimului sunt numărate. De aceea se pregătea pentru o schimbare de gardă. Cu certitudine, nimeni nu bănuia întorsătura pe care aveau s-o ia evenimentele. Deocamdată, trebuia să ne aliniem la schimbările ce apăruseră în Est. Regimul Ceaușescu devenise anacronic. Era greu de suportat chiar și pentru cei din sistem. Se lucra din umbră. Pe de o parte, Securitatea își făcea datoria, menținând ordinea și informând organele de partid, pe de altă contribuia la compromiterea și destabilizarea lui. În acest sens, tind să cred că disidența a fost tolerată sau stimulată de organe. Dacă n-ar fi fost așa, cum ar fi fost posibil să se stabilească dintr-un apartament din Iași o convorbire telefonică în direct cu postul de radio cel mai indezirabil pentru regim, Europa Liberă? După cum s-a văzut mai târziu că unii dintre oamenii care lucrau acolo nu erau altceva decât agenți ai securității infiltrați în redacție. Probabil că în ultimii ani ai regimului acești agenți fuseseră racolați și de alte forțe. Prin intermediul lor (e doar o presupunere) s-au făcut contacte cu „reformiștii” din cadrul securității ce activau în țară. Au existat, probabil, două curele de transmitere a informațiilor, una din România spre Vest, alta spre Est. Până în momentul revoluției, punctele de vedere și scopurile urmărite de Est și de Vest coincideau în mare parte. Oricum, securitatea lucra destul de fin, încercând să manipuleze nemulțumirea populației în folosul său... Disidenții erau pregătiți să devină un fel de carne de tun. În caz că mișcarea eșua, s-ar fi dat vina pe ei. Manipularea lor era previzibilă până la un anumit punct. Securitatea, în cazul preluării puterii, era dispusă să le facă unele concesii. Nu multe, desigur, după cum s-a văzut. Într-un fel, ei îi considerau oamenii lor. De aceea le-au și făcut dosare ca în momentul ieșirii din front să-i poată compromite... În fine, să revenim la raport. Având în vedere situația tensionată de la revista Convorbiri literare, organele specializate, după cum s-a văzut, au adoptat următoarea tactică: „În decursul timpului, s-a acționat pentru influențarea pozitivă a celor doi, prin persoane cu ascendență asupra lor. Prin urmare, au renunțat un timp la anumite manifestări, fiind determinați, totodată, să folosească posibilitățile legale în vederea rezolvării problemelor personale.”

Influența „pozitivă” a persoanelor binevoitoare a avut un caracter vremelnic. Influențe nocive ale unor grupări opozante din interior, precum și „recrudescența interesului unor cercuri ostile din exterior” au avut darul de a pune gaz pe foc, cei doi poeți pregătind acțiuni „disidente de răsunet”, cum caracteriza colonelul Ciurlău. Cităm din document: „Se remarcă atât la BRUMARU EMIL, cât și la DANILOV NICHITA tendința de a se lăsa antrenat la asemenea acțiuni, pentru a atrage atenția asupra situației lor, concomitent cu recrudescența manifestărilor tendențioase și ostile. Astfel, BRUMARU EMIL afirmă că nu mai poate suporta «umiliința și nedreptatea», amenință că va apela la organisme din exterior pentru a-și pleda cauza, întrucât a constatat că «aici nu se găsește nici un fel de înțelegere». În același timp, DANILOV NICHITA face pregătiri pentru greva foamei, cu asigurarea publicității de rigoare în străinătate...” Am impresia că intrasem în malaxor și nu-mai derularea rapidă a evenimentelor ne-a ținut într-un fel în neutralitate. De fapt, în urma acestor intervenții, eu fusesem mutat de la Convorbiri literare, unde aveam o jumătate de normă (situația era mai mult decât umilitoare, eu și cu Emil Brumaru eram priviți ca niște simpli salahori, nu aveam nici un cuvânt de spus în redacție, iar salariul pe care-l aveam se ridica la circa 1200 de lei), ca muzeograf la Casa memorială G. Topârceanu de pe Ralea. Pentru o perioadă de timp, atmosfera a fost detensionată. La începutul lui octombrie 1989, deși nu mai aveam nici un motiv de nemulțumire, am simțit că nu mai puteam suporta toată mascarada la care se deda regimul Ceaușescu și am semnat, cu câteva săptămâni înainte de izbucnirea revoltei de la Timișoara, scrisoarea protestatarilor inițiată de Mircea Dinescu. Acum stau și mă întreb: oare nemulțumirea mea fusese stimulată? Oricum, nu aveam altă alegere. Nu mai rezistam să stau de-o parte. Care ar fi concluziile ce ar putea fi trase în urma parcurgerii documentului? Una ar fi că securitatea urmărea aplanarea situației și soluționarea solicitărilor celor doi scriitori, referi-

toare la completarea jumătăților de normă. Încă un focar de disidență nu era, desigur, de dorit la mod oficial de către organele de securitate. Neoficial, după cum am spus, probabil se dorea menținerea unei anumite tensiuni. Dacă nu chiar, în funcție de anumite împrejurări, transformarea noastră într-un alt focar al disidenței. Securitatea era obișnuită cu astfel de manipulări: a scoate din foc castanele cu mâinile altuia ținea aproape de rutină. Referitor la „greva foamei” pe care o pregătea poetul Danilov Nichita sau Nichita Danilov... aici există și o notă ușor umoristică. Într-adevăr, în acea perioadă, pentru a mă fortifica psihic, obișnuiam să țin câte două-trei zile de post negru. Foarte puține persoane din anturajul meu cunoșteau acest amănunt. Și totuși, în ciuda cercului foarte restrâns de prieteni, chestiunea aceasta a ajuns la urechile Securității care a tras concluziile de rigoare. Intuiesc chiar cine ar fi putut colabora cu organele. Vorba aceea, până la Dumnezeu te mănâncă sfinții. Aveam, într-adevăr, atunci câțiva „sfinți” în jurul nostru... Personal, nu am nimic de reproșat tovarășului colonel Constantin Ciurlău, autorul notei informative, în fond, el și-a respectat meseria. Dar nu-mi iese din minte faptul că niște prieteni buni, niște oameni din preajmă, niște colegi de breaslă au fost capabili, în acele timpuri, când totul era pe muchie de cuțit, de DELAȚIUNE! Am discutat de nenumărate ori cu Emil Brumaru despre acest pasaj. Vroiam să identificăm persoana, sursa. Bănuiala a căzut asupra unui poet... Apoi însuși Emil Brumaru a fost suspectat că ar fi colaborat cu Securitatea. Acuzațiile au venit din partea lui Liviu Antonesei, Dan Petrescu și Luca Pițu. Nu mai știam ce să cred. Păi dacă Brumaru a fost turnător, îmi ziceam, atunci înseamnă că dosarul meu trebuie să fie imens. Cred că totul a fost apă de ploaie. Ce anume ai aflat din dosarul tău? Eu pe al meu nu l-am avut în mână. Paragraful pe care l-am reproduces desprins din dosarul lui Luca sau al lui Liviu Antonesei. Mai am și alte paragrafe provenite din diverse dosare.

– Dar, pentru mai tinerii noștri cititori/scriitori, n-ai vrea să spui cum (nu) intra un poet optzecist în Uniunea Scriitorilor; pornind, desigur, de la cazul propriu?

– Niți aici lucrurile nu au stat foarte simplu. În 1980 am debutat. În 1982 aveam două cărți și premiul de debut al UR. Prin urmare aveam dreptul să intru în UR. Am fost validat de Comitetul Asociației Scriitorilor din Iași, de Consiliul Uniunii. Îmi mai trebuia avizul PCR. Nu l-am primit pentru că aveam dosar. Am reușit să intru în Uniune în 1986. Au fost ultimele primiri...

– A avut de învățat generația ta de la Mihai Ursachi, Emil Brumaru, Virgil Mazilescu cu care ai fost prieten?

– Mai legat am fost de Ursachi și de Mazilescu. Cu Emil, în ciuda faptului că am împărțit pe din două o pâine, nu prea am rezonat.

– Vrei să evoci pe scurt perioada în care împărțeai cu Emil Brumaru norma de corector la Convorbiri literare?

– Am evocat faptul acesta într-o scurtă povestire. O reproduc mai jos: «Ajungând la cuvântul „cizmă” și dând apoi cu nasul și de „tămâie”, Corectorul principal sări ars de pe scaunul lui metalic, se repezi nervos spre ușă și scoase un urlet atât de cumplit, încât se zgudui toată redacția din temelii, iar redactorii care la acea oră obișnuiau să joace șah, stând aplecați deasupra birourilor și din când în când pufăind din țigară, își îndoiră spinarea, cocărjându-se peste tabla de joc și făcându-se din ce în ce mai mici, își astupară cu degetele urechile, zicând în sinea lor: „Iar l-a apucat”. Liniștindu-se aproape pe loc, Corectorul principal spuse cu o voce ascuțită: „Iar”. După care, suflându-și tacticos nasul în batista sa de catifea, intră în cămăruța corectorilor și se așează la locul său de la fereastră, comentând nemulțumit în timp ce își îndrepta ochelarii pe nas: „Ăștia nu mai pot de bine. Râd toată ziua și se distrează jucând șah. De grași ce sunt, nu-și mai încap în propria lor piele. Ar trebui să dau un pic iama în ei. Băga-le-aș sărmă-n nas...” După ce mai corectă câteva rânduri, Corectorul principal se enervă din nou, de data aceasta îl scoase din papuci cuvântul „aghiazmă” ce rima cu „mireasmă”, drept care, năvălind pe ușă, răcni din toți bojogii: „Măi beliiilor, vă bag în șahu” măsii!” Apoi se întoarse în birou și mai corectă o pagină de revistă... Corectorul secundar nu spuse nimic, dar băgă totul la cap și, atunci când principalul se duse să bea apă, își exercă și el timid glasul, răcni pe un ton scăzut: „Șapca nebunului, în gura tutunului. Ghici ghicitoarea mea”. „Cine răcnește în halul ăsta? întrebă redactorul-șef, scoțându-și nasul vânat pe ușa întredeschisă. Ce se întâmplă aici? Vă rog să încetați, am nevoie de liniște. Unde vă treziți?” „Ia mai dă-l dracului, spuse Corectorul principal, intrând cu o cană de apă în chichineața destinată corectorilor și amenințând, în același timp, cu pumnul ușa redactorului-șef, ce tocmai se închidea cu zgomot. Noi bem și corectăm hârțoage, înghițind nu prostie umană turnată în formă de litere, ci și plumb, în timp ce redactorii-șefi se delectează cu colaboratoare, cu versuri, săni, picioare lungi și votcă. Și aceasta se cheamă distribuția echitabilă a muncii în socialism.” Punând cana pe șalturnile risipite pe biroul său pătat de cafea și pix, Corectorul principal bodogăni: „Ce, n-am dreptul să urlu? Scrie cumva în Constituție că în Re-

(continuare în pag. 24)

Note de spectator

„Revizorul” de Gogol

Stagiunea de iarnă a Teatrului Dramatic „Elvira Godeanu” din Târgu-Jiu și-a atins punctul său culminant cu „Revizorul” de N.V. Gogol „Instituția îi mai montase marelui comedian rus „Căsătoria”. De data aceasta, nu vom redacta o cronică de spectacol, ci considerațiile noastre vor fi de o cu totul altă natură.

Începem cu observația că într-un regim dic-tatorial o asemenea reprezentare ar fi fost din capul locului interzisă. Așadar, premisa ei a fost posibilă pe fondul democrației pe care ne căz-nim s-o „construim” din 1990 încoace și, într-o oarecare măsură, am reușit.

Continuăm cu ideea că, în acești 15 ani, Târ-gu Jiul s-a îmbogățit cu un teatru, o orchestră de cameră, un ansamblu folcloric profesionist, cu o revistă „Columna”, cu două-trei edituri, cu o universitate, cu o facultate de litere și științe sociale în cadrul U. „C.B.”, cu o echipă de hand-bal performantă, cu o echipă de fotbal în A, cu câțiva scriitori de anvergură națională ș.a.m.d.

În acest context, judecățile noastre de valoa-re ori estetice nu fac decât să puncteze esențial asupra unui spectacol deosebit precum „Revi-zorul”, conceput și realizat de regizorul Andrei Mihalache ca farsă tragică și, de ce nu, ca fabulă dacă nu uităm sintagma Greciei antice conform căreia „omul este un animal politic”, „plantat”, în acest caz concret, de Gogol într-o faună insa-lubră, specifică gropii de gunoi a istoriei.

Într-un tur de forță memorabil, Marian Ne-grescu întruchipează un primar ticălos, rapace, lacom, dezumanizat, tiran lipsit de scrupule, prefăcut, lacom de putere absolută (se visează general), ahtiat după o glorie nemeritată căci, de fapt, individul este o omidă scârboasă a isto-riei, o hienă care se hrănește numai cu cadavre, un organism larvar, cu reacții strict conjunctu-rale și numai în scopul propriului interes.

Satira își arată colții în toată splendoarea lor. Elita orașului condus de infestatorul primar (una evident falsă) își menține privilegiile cu mită, plocoane; atmosfera e coruptă până la măduvă; avem senzația că infernul s-a mutat pe pământ, căci oamenii s-au metamorfozat în târâtoare, ca personajele Kafkiene.

Justiția, școala, spitalele, poșta, administrația publică par să fi intrat în gangrenă, put pestilen-țial. Ne găsim într-un univers coșmarec, în care doar Ivan Alexandrovici Hlestakov (alter egoul lui Gogol) mai are puterea să rădă, biciuitor, să-și bată joc, sancționând perversitatea, imoralita-tea, lașitatea, duplicitatea, credulitatea, iluzia de a nu fi arătați cu degetul, de a nu fi demascați în toată prostia și viclenia lor, în toată micimea lor sufletească și intelectuală, în toată impostura lor incredibilă, apocaliptică.

Jocul actorilor a fost mai mereu „în dungă”. Ispita actualizării conținutului a biruit într-o manieră etic-estetică, accentele căzând discon-tinuu, într-o teribilă cascadă ironic-sacadată ori, dimpotrivă, pe fundalul unei melancolii existențiale, cu inerentele-i implicații metafizice, specifice spațiului cultural slav. Regizorul Andrei Mihalache a reprofilat și a chemat la rampă replici celebre din alte capodopere go-goliene: „Căsătoria”, „Nașul”, „Jucătorul de cărți”, „Nevski Prospekt”, „Jurnalul unui ne-bun”. Viziunea sa e una simbolic referențială, deși, retrospectiva se transformă, pe parcursul montării, în introspecție, reflecția gravă în lu-dicul demiurgic, relief amar al tuturor viciilor în efect cathartic (curățitor / purificator – n.n., I.P.-B.). autorul ne sugerează că în sânul vechii lumi, intrată în putrefacție, se naște o alta nouă, mai bună și mai dreaptă. Exhibându-i acesteia păcatele capitale, scriitorul anticipează scânteia revoltei / a revoluției / a renașterii societății din propria-i cenușă.

Suntem, în „Revizorul” lui Gogol, așa cum au văzut-o actorii de la T.D. „E.E.” și „trupa” de excepție care a pus în scenă respectiva tra-gicomedie gogoliană, în zorii apariției relațiilor capitaliste și a democrației burgheze. Identita-tea falsă a lui Hlestakov e „bubița benignă de pe suprafața mării înșelătorii a sistemului intrat în descompunere ireversibilă”. „Neputința noastră cronică de a concepe o viață fără corupție – sub-liniază sec Andrei Mihalache –, de la mica ciu-peală la marea Legalizare, face din el un înger șmecher, un supraviețuitor al situațiilor fără ie-șire”. Dar acest Hlestakov – el însuși un tip me-diocru – rostește adevărul în „scrisoarea” care va pune capac întregii intrigi, transferând situa-ția explozivă într-una implozivă, deși singurul gând care se coagulează în firea „Primarului” nu este decât unul al răzbunării feroce și nicide-cum al îndreptării comportamentale. Autenticul „revizor” sosește, acesta este însuși judecătorul Suprem, dar „Primarul” pare să nu-și dea seama nici în al 12-lea ceas că i-a „sunat” sfârșitul și că, odată cu el, toată șleahța de nemernici care puseseră ghearele pe orașel, va fi măturată și co-lectată în containerul „gospodăriei comunale” și al „salubrității / deratizării”.

Unica notă „discordantă”, în această oglindă neagră a unei lumi decăzute, o aduce ingenui-tatea mărunțului „copist” de cancelarie guber-nială; pentru el granița dintre a dăru și a mitui, dintre a cere cu împrumut și a fi un escroc sa-dea, este anulată de trăsătura sa fundamentală: aceea de a reprezenta neregulile amendate atât de drastic de către un Gogol uluitor de contem-poran cu România de azi, o Românie în care eradicarea corupției este încă un deziderat, în care turcescul „obicei” al mitei nu poate fi în nici un chip dezrădăcinat, în care democrația e încă parțial demagogică, mincinoasă și ascun-zătoare a unor afaceri de culise, veroase, de pro-fitori hârciogari.

Ion Popescu-Brădiceni

George Drăghescu – un boem aristocrat

Acest poet trăiește cea mai stranie existență pe care am văzut-o la cineva care scrie: aceea de a trăi tăcut, conjunctural ființei sale, străbătut de o revoltă de sine, ca și cum harul său ar purta spini și ar răni pe toată lumea.

Contrastând cu propria creație, George Dră-ghescu sporește paradoxul materiei din care s-a desprins ființa sa, amintind de țipătul unui păun prăbușit spre frumusețea neantului din coada sa rotitoare. De câte ori îl întâlnesc, îmi dă impresia că vine drept din mijlocul universului, cu noi taine, ca apoi să plece discret și repede, tot acolo, pentru a nu le pierde pe cele ivite în ab-sența sa. Este modelul de om în care cuvântul și-a găsit ecoul perfect, iar el, George Drăghes-cu, și-a găsit în cuvânt gravitația gândirii sale. O astfel de înțelegere este rar întâlnită, chiar și la lucrurile imaginare, care au naturi perfecte, cu atât mai puțin la cele reale, și chiar imposibil de întâlnit, cum este cuvântul și George Drăghescu, fiecare fiind iluzia celuilalt. Aproape că nu mai are importanță dacă fiecare știe despre celălalt acest lucru, atâta timp cât sunt ținte reciproce. Eu cred că universul, având o stare imaginativă, la fel cu a cuvântului, a găsit în poetul George Drăghescu lentila perfectă cu vederea infinită care să străbată cercul creșiei, atât reversibil, cât și ireversibil. George Dră-ghescu împlinește acest lucru într-o viață de om și poate de aceea nu avem nevoie de veșnicie.

Ion Popescu-Brădiceni și iluminările sale lirice

Ion Popescu-Brădiceni a redat poeziei di-mensiunea în sensul și înțelesul ei străvechi. Cu o credință absolută în cuvânt, a făcut din el o școală unică de poezie pe care o aflăm din cărțile scrise de domnia sa. Foarte puțini poeți reușesc să transforme niște cărți de poeme în manuale de poezie.

Poezia sa este un labirint cosmic locuit de o lume simbolică, inițiată, cuvântul reprezentând energia absolută. Pentru înțelegerea acestui labi-rint, Ion Popescu-Brădiceni creează cuvântului o natură simplă și mântuitoare, întărind ordinea lucrurilor în care ele există.

Viziunile mele de mai sus doar îl singulari-zează pe poet de poeții contemporani, fără ni-cium gând de a face din aceasta un clasament ipocrit.

Cele două volume de poezie „Serile de la Brădiceni”, publicate de puțină vreme, parcă ar fi niște ochiuri de timp care păstrează viața noastră de la Dumnezeu încoace.

Există în aceste cărți o Evanghelie a ființei lui Ion Popescu-Brădiceni, dar și o materie incan-descentă, inedită, care nu vine din nicio creație, de parcă s-ar fi ivit după ce Dumnezeu a încheiat lumea. Cercetată de energia gânditoare a poetu-lui, ea capătă înfățișarea unor întinderi neatinse de nicio vremelnice sau veșnicie de dincoace sau de dincolo de linia absolută și insesizabilă trasă de Dumnezeu. Această materie seamănă uneori cu o confesiune a Genezei care se întâl-nește spontan în planul curgerii universului cu gândurile mamei poetului; alteori ea pare capătul fără sfârșit al unei ființe create de Dumne-zeu înlăuntrul Său. La rândul lui, Ion Popescu-Brădiceni se schimbă în tot felul de orizonturi atrase în marele joc al universului unde există o infinitate de materii cu memoriile convergente spre iluminările sale lirice. Și astfel poezia lui Ion Popescu-Brădiceni naște sentimentul că via-ța a apărut în miezul tuturor lucrurilor, devenind elementul lor solar-universal, un sentiment care îmi dă bucuria să văd cum această poezie oprește curgerea universului pentru o clipă.

Laurian Stănescu

Restituiri

Povestea ultimului interviu cu „Magistrul” Titu Rădoi

(fragmente din volumul cu același titlu, aflat în pregătire)

În toamna anului 1999, mai exact în ziua de 13 noiembrie, într-o sâmbătă, ne-am încumetat, trei „columniști”, (în ordine alfabetică: Ion Popescu Brădiceni, Vasile Ponea, Ion Șoldea) crescuți de nea Titu, să-i facem o vizită Magistrului, știind că acesta se afla de ceva vreme pe patul de suferință, retras la țară, la Câmpofeni, printre cărți.

Manuscrisul de față a fost finalizat în ziua de 18 decembrie 1999, pregătit pentru a lua drumul tiparului, din dorința de a fi lansat cât Magistrul se mai afla în viață, convinși că îi vom face o mare bucurie.

Dar nu a fost să fie așa. Chiar în pragul noului an – 2000 –, nea Titu s-a retras în Marea lui Tăcere, lăsând un gol imens în urma sa. Întâmplarea a făcut, în același timp, ca și manuscrisul să dispară în niște împrejurări ciudate, cineva dejucându-ne planurile, încât inclinam să credem că interesul acestuia era de a nu fi date publi-

citării unele mărturii ale Magistrului, deranjând acele dezvăluiri. Când ne luasem gândul de la acest manuscris, pregătiți să-l refacem după casete și alte însemnări, întâmplarea a făcut ca după șase ani acesta să reapară, pătat, șifonat și îngălbenit de vreme, însă cu multe eliminări din texte cu carioca neagră.

Prezentul fragment reproduce textul de la pag. 89 până la pag. 99.

Volumul Povestea ultimului interviu cu „Magistrul” este o carte de excepție. O carte a adevărului. Fără cenzură.

Sperăm ca manuscrisul să vadă lumina tiparului cât mai curând.

.....
- Hai să nu mai fim modești, domnule Titu Rădoi... Pentru că, iată, avem aici un redactor șef, un secretar de redacție, subsemnatul, mă rog, așa, cine o mai fi... Hai să nu mai fim modești și hai să vedem care este meritul Școlii de literatură de la Târgu-Jiu, care se cheamă absolut meritoriu și simbolic „Columna”... Care este meritul acestei școli, fie și numai raportând la nivelul județului Gorj și la nivelul Olteniei?...

- Nu cred că nu poate fi vorba de o asemenea viziune... restrictivă, limitată la Gorj sau în Oltenia. Trebuie mers mult mai departe acum... E o școală pornită de aici... Care a rămas încheșată și a crezut în propria ei forță, dar acum, deja, nu mai poate fi limitată doar la atât... Adică nu-i un cenaclu de provincie! Cum s-a spus...
- N-are cum să fie...
- N-are cum să fie... Nu e o școală din provincie... E o școală!...

- Sigur că da!
- Cum au fost multe și cum vor mai fi altele... Și tocmai asta-i meritul... Că a avut tăria să se rupă de cercul acesta strâmt, provincial, și să răzbată, să iasă în lume...
- Putem face... o cât de mică diferențiere între școala de la Sibiu și școala de la Târgoviște? Sunteți singurul în măsură să faceți acest gest... Ar fi un salt...
- Categorie...
- ...foarte profitabil pentru noi... Deci, Târgu-Jiu, Târgoviște și Sibiu... Deși noi venim mai târziu... De acord...
- Sibiu a avut o școală...
- Știu... Exact... Acea...
- Care a mers pe... o reînnoire a baladei. Și pe asta a mers!
- Exact!
- Ei, acum și alte școli nu și-au ales o specie... N-au fost în limita asta restrictivă...

vă... Nici pe... școala de la Sibiu. N-a fost restrictivă dar... a avut ca...

- Punct de plecare...
- ... ideal, reînnoirea baladei...
- Regenerarea... Apropo de Stanca, nu?

- De Stanca și...
- Și ceilalți... Și Doinaș, Stanca... nu?
- Asta a fost intenția lor...
- Da, dar... iată, eu insist pe treaba asta. Deci a fost Sibiu, a fost Târgoviște, vine Târgu-Jiu... Deci, venim în timp, domnule Titu Rădoi... Venim în timp, atenție!

- Da...
- Și vreau să venim frumos... În forță! Avem șanse?

- Depinde numai de voi...
- Deci, e întrebarea: avem șanse, domnule Titu Rădoi?... Și atunci șansa asta în ce constă?! Vrem câteva puncte de sprijin!... De la dumneavoastră.

- Șansa constă în... credința în propriile forțe! În continua legătură cu tot ceea ce apare. În continua înnoire... În credința în autodepășire. În nemulțumirea de sine, să fie... o deviză pentru fiecare creator. Niciodată nu poți fi mulțumit numai cu atât... Amintiți-vă, în zecile de variante eminesciene... Niciodată nu a fost mulțumit... nici de chiar superbe... ultimele variante... Dacă l-ai fi pus să lucreze tot așa...
- Apropo de „Lucașfăruș”... Nouăzeci și nouă de variante... Nu?

- Da... Tot ar mai fi găsit ceva...
- Exact... Da...
- Auto-mulțumirea e cea mai periculoasă!

- Da'zis...
- ... cea mai periculoasă...
- Apropo de... « A fost odată ca-n povești... A fost ca niciodată... Din rude mari împărătești, o prea frumoasă fată... »
- Și zicea Eminescu : că ar fi așa : ciudată fată... ? Da... Deși publicase poezia și își zicea : « O prea ciudată fată... » Deci, mai avea încă o îndoială...

- Și aici mai avea zeci de variante... Un mugurel de fată... Un crin de fată...
- O zgâtie...
- Un nu știu ce... Zeci de variante... încerca... Și toate cu acest superlativ popular...
- Haideți să... Domnule Titu Rădoi,

.....
- Da...
- E...
- Scoasă de Condeescu...
- Atunci mi-am dat seama cât de mare este Nichita Stănescu ! Așa... Că a avut și poezii mai slăbuțe, cum au toți poezii...
- Apropo de atacul lui Ion Caraion în jurnalul lui... care a avut un atac murdar, deși Caraion e un poet mare...
- I-a atacat pe toți... I-a atacat murdar ! Și pe Nichita Stănescu...
- Știu... Și domnule Titu Rădoi... Hai să...
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...

.....
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte zile” sau „Șapte nopți”, așa ceva...
- Critice...
- Critice...
- Critice. Volumul doi...

.....
- ... probabil din invidie! Altfel nu se explică...
- ... să intrăm puțin în psihologia acestui gest... De ce Ion Caraion l-a atacat pe Nichita Stănescu ? Ce a avut el în subsidiar ?
- Probabil din invidie...
- Ce a avut el în subsidiar, până la urmă ? El era puțin cam... plin de sine, totuși Ion Caraion...
- Uite, mi-a dat Ilie Purcaru o carte a lui... cum îl cheamă pe ăsta de la Europa Liberă ?
- A lui... ăsta... ziceți...
- Ierunca...
- Da. Ierunca ! Virgil Ierunca ! Așa...
- Da...
- Și cartea... Și Monica Lovinescu... Da...
- „Șapte

Lazăr Popescu

Motto: „Comunismul n-o muritu
Doar un pic s-o hodinitu
Și unde s-o hodinitu
Trandafiri or răsăritu.”
(Folclor politic postdecembrist)

„Comunismu-n trei culori
Te protestește până mori.”
(Folclor politic de tranziție)

„Cei ce povățuiesc pe poporul acesta îl duc în rătăcire, și cei
ce se lasă povățuiți de ei sunt pierduți.”
(Isaia: 9,16)

iulie 2009

1.

Lucian se întoarce imediat. Intrară în casă unde televizorul era deschis. La scurt timp, la Poarta Țălinii, în casa familiei Ionescu, se adună mai multă lume. Erau și Petruț Cărare și Nelu Bivol. Se foiau și nu le venea să-și creadă ochilor. La televizor se vedea poetul Mircea Dinescu. Tocmai intra și Patriarhul Teoctist care anunțase solemn:

- Biserica este cu poporul!

Poetul păru o clipă a-l contrazice:

- Dar până acum de ce n-a fost cu poporul?

Petruț Cărare se bucura, zicea iote că poate scapă și Goroiu mai fuga de pârnaie, tot a avut el ceva noroc c-a scăpat numa' cu doișpe ani pentru ce-a făcut... Îi cap de om, moarte de om, îi rău ce- făcut. Ei dar iote acu se omoară om pe om la Revoluția asta sau ce-o fi... Întâmplător, trecuse pe acolo om pe om la Revoluția asta sau ce-o fi... Întâmplător, trecuse pe acolo și Viorel Berindei, era cu tractorul și-l avea cu el și pe boier Radu Steluță. Viorel trăia evenimentele. El, dar mai des ales bătrânul Steluță, care, hâtru, dar și sigur pe el, spusese:

- Luciane, profesore, ce ți-am spus io? Nu ți-am zis c-o să vedem împușcându-se comunist pe comunist?...

Între timp apăruse la televizor și Ion Iliescu. Se constituia deja Frontul Salvării Naționale. Steluță înjurase înfuriat:

- Frontul scularii nazdravei, zisese el furios. Ță-răniștii mei de pe timpuri. Țăstia-s ai buni, nu papi-țoii de fesenști.

Apoi și mai vesel, adăugase, vorbind în franceză, parcă mai mult pentru familia Ionescu, ceilalți neștiind limba:

- Oui, j'ai eu raison. Je l'avais dit, d'ailleurs...

Păi, așa mă gândesc chicotiel, că-mi voi lua în curând înapoi proprietățile. Cu totul vreo 60 de hectare. Plus încă o casă în Craiova. Că pe cealaltă am vândut-o căm' am sămțat că vin comuniștii...

- Vă bucurați domn Radu. E bine, zisese Viorel.

- Păi cum nu, mă Viorele?

- Așa, nașule...

- Așa, chicoti din nou Steluță. Păi nu-ți dai seama, măi Vio? Câte gagici îmi fac io, acu' bătrân! Jumate din Valea cu Trestie. Și tu vii pi la mine să-ț dau și tae una...

Viorel dădu din mână a lehamite:

- Lasă nașule, că io-s cu gazele, cum mă știi...

Eșecul cartofilor cruzi

(roman)

Tot cu gându' ăsta-n cap. Tot cu obsesia asta-n cap...

Singurul care era un pic cam speriat de evenimente era Nelu Bivol. Cu câțiva ani mai înainte, Băzdăc îl făcuse membru de partid. Avea acasă carnetul roșu cu poza în care el se uitase pieziș, adică, după spusele lui, mai așa dintr-o parte, ca un banghit, c-așa trebuie să te uiți când faci poză pentru carnetu' de partid. Da'acu, se gândi el, ozăcă ăștia zăc că-s banghit, că iote, boieru' zăsă că vin țărăniștii, păi dacă vin ăștia mă bagă la mititica, căm' mă-ntorc acas' bag carnetu' pe foc, barem să n-aibă dovada. Mai cu jumătate de gură se adresă lui Lucian:

- Nașule, ce crezi că ne-arestează ăștia pe noi ăia care-am avut carnetu' roșu? Că n-am avut de lucru, m-a mâncat în cur, de m-am înscris la comuniști. Știi, cu Băzdăc, cu primarul:

Lucian râse:

- Nea Nelule, cum să te aresteze? Doar n-ai făcut niciun rău. Revoluția are treabă cu nomenclatura și cu securiștii. Nu cu simplii membri de partid. Sunt peste trei milioane și jumătate ca număr, mai mulți decât conducătorii auto. Ori tot pe atât... A, domnu' Radu, continuă el, întrerupsese o discuție mai șoptită cu Steluță, *certes, vous avez eu raison. Moi aussi, j'attends la démocratie. Nous sommes libres, enfin, nous sommes libres...*

Ultima propoziție o spusese aproape într-o stare de beatitudine. Rosti apoi în românește ca să fie înțeles de toți:

- Suntem liberi, în sfârșit, suntem liberi!

- Suntem liberi, Doamne-ajută, se auzi și vocea preotului Costică Gușiță, fiul lui Ticuț, care intrase aproape nebăgat în seamă.

- Trăiască Revoluția Română, strigă Vasile, fratele lui Lucian. Mă duc să-i spun mamei să ne aducă două sticle de vin.

Ieși. În urma lui, Radu Steluță strigă și el cu vocea lui pițigăiată:

- Trăiască Revoluția Română! Moarte bolșevicilor!

În scurt timp, Vasile și mama lui, Minodora Ionescu, aduseseră cele două sticle. Și mai multe pahare. Era anul Domnului 1989, ziua 22. Dictatorul fugise, lumea năvălise în Comitetul Central. Românii începuseră să scrie istorie. Or, cel puțin, așa credeau ei, atunci. Așa credea el, atunci. El, Lucian Ionescu. Însă, totuși, în București se trăgea. Un val de îngrijorare se făcu văzut pe fețele celor care priveau televizorul.

- Nu, nu vă speriați, zisese Vasile, fratele lui Lucian. Tovarășu' Ceașcă a fugit. Securiștii lui nu pot întoarce situația. N-au cum. Armata e cu noi!

- Armata e cu noi, strigă și Nelu Bivol care își mai venise puțin în fire.

Viorel și boier Steluță plecaseră. Se întorseseră cu tractorul în Dealul cu Ulmi. Peste o jumătate de oră plecaseră și ceilalți. Minodora Ionescu părea îngândurată...

- Ce stai pe gânduri, mamă? De acum va fi bine, zisese Lucian care era în continuare euforic.

- Lucian, eu am rezervele mele. Văzui că toți se bucurau, mai ales boier Radu. Însă eu nu cred că va fi bine... Nu vor ceda așa ușor. Lupta se va da pentru acapararea puterii economice. Mai mult ca sigur. Și mai mult ca sigur Revoluția va fi sabotată.

- Nu se poate, zise și Vasile. Noi suntem poporul!

Mama lor oftase:

- Ba se poate. Comuniștii sunt oameni răi. Dar să lășăm, totuși, discuția asta. Lucian, vreau să te rog ceva. Du-te la gară și încearcă, dacă poți, să-i dai telefon, la Timișoara, lui frate-meu Teo. Sunt îngrijorată. Nu știu nimic despre ei... Vasile rămâne acasă să mă ajute. Ne-au luat evenimentele pe neașteptate. Peste trei zile e Crăciunul.

- Istoria, mamă, zisese Lucian. Ei, dar hai c-am plecat...

- Stai puțin să mănânci întâi, mai zisese atunci

Minodora Ionescu

- Bine...

2.

Lucian coborî grăbit dealul de la Cersei. Încă nu dispăruse senzația aceea de euforie, se gândea că dictatorul fugise, chiar dacă, în țară, situația nu era încă limpede. Oricum, își spunea el, oamenii au ieșit în stradă, pentru adepții ceaușismului, câți or mai fi, dac-or mai fi, acest lucru, e covârșitor... Armata a ieșit din ambiguitate în momentul când s-a auzit de moartea generalului Vasile Milea. Practic, mai pot opune rezistență doar niște fanatici, niște nebuni. Care, desigur, pot exista...

Gândind așa, ajunsese jos, în Luncă. Încă nu ninsese și nici prea frig nu era. Vremea părea că ține cu românii. În scurt timp ajunsese în Dealul cu Ulmi. Trecu ceva mai târziu de casa lui Ion Berindei, însă nu avea timp să discute nici cu Ion, nici cu Viorel. Trecu și de dispensar, și de postul de miliție. Până la gară mai era ceva de mers. Însă înainte de gară era primăria. Primarul fugise în momentul când aflase de fuga dictatorului. Lângă primărie se afla și biblioteca localității. Separată de cea a școlilor. Lucian văzu de departe lume multă și agitație mare. Țăstia s-au apucat și ei să facă revoluție. Nu-i rău, se gândi el. În sfârșit, ajunsese.

-Luciane, profesore, hai la Revoluție, zise o voce cunoscută.

Era Coco Lupoi, fostul său coleg de școală generală. Și cu el mai erau și alții.

- Ia hai mă să facem și noi Frontul, zise cineva.

- Să-l facem, să-l facem, strigară vreo câteva voci. Și să spargem biblioteca! Și să mergem la unitatea militară să ne dea colonelul arme. Să luptăm cu dictatorul și cu securiștii lui.

În acel moment Lucian își dădu seama că vreo câțiva tineri erau beți. Trebuia să intervină.

-Fraților, le zise el, stați ușor! Biblioteca n-o spargem pentru că ne trebuie! Cât despre cărțile dictatorului, nu vă fie frică! Le vom da la topit sau le vom trimite la un muzeu special în care se vor explica peste timp jafurile, crimele și abuzurile comunismului

- Are dreptate, îi băiat deștept, strigară alte voci. Hai să facem Frontu'! Domnu' profesor Lucian, intrați?

- Stați puțin că vom discuta și asta. Eu merg acum până la gară. O să vă rog să mă așteptați puțin și să nu vă supărați pe mine. Vreau să dau un telefon la Timișoara. Am rude acolo și nu știu nimic de ele. Și, după cum știți, în Timișoara se trage încă. Acum pare că s-au mai potolit lucrurile, după fuga Ceaușeștilor. Dar nu se știe...

- Trăiască Timișoara!

- Trăiască Timișoara!

Lucian plecă. Parcă și mai grăbit... În zece minute ajunsese la gară. Însă încercarea sa disperată de a prinde la telefon rudele de la Timișoara se vădi total lipsită de succes. Linia era mereu închisă. Renunță și se întoarce la primărie. Între timp veniseră și mai mulți oameni. Îl văzu printre ei și pe colegul său de sport, profesorul Gigi Deleanu. Își aduse aminte cât de mult discutaseră ei toată vara aceluia an de răscrucă pentru români, Anul Domnului 1989, despre cenzură și despre oprinare. Amândoi credeau sincer că va veni ceasul libertății și pentru români. Și iată că venise. Îl salută scurt pe colegul său, îi întinse mâna și spuse râzând:

-Jos cenzura!

- E jos deja, râse și Deleanu. Dar trebuie să ne organizăm. Uite că veni și bolșevici pe aici...

Într-adevăr, ceva mai încolo se zărea și subinginerul Ion Ulcea, fiu al lui Dumitru Ulcea, fost cândva primul primar comunist în Dealul cu Ulmi. Și se mai vedeau și frații Mielu și Petre Pitulice, fiii fostei croitorese devenită învățătoare. Aceștia erau învățători și ei, Lucian și Gigi însă îi evitau

întotdeauna. Ziceau că-s niște buldogi cu gândire roșie și negri în cerul gurii.

Să facem și noi Frontul, strigă cineva. Să ne organizăm.

– Eu zic, răspunse Deleanu, până să facem Frontul, mai bine să facem un comitet, tot de salvare națională și asta, dar provizoriu. Provizoriu, pentru că nu ne-a ales nimeni. Cel puțin deocamdată.

– Domnule Ulcea, intrați?

Deleanu punea intenționat întrebarea.

Brunetul subinginer tresări ca ars:

– Nu, nu! Eu nu mă bag! Eu am venit aici, așa, ca simplu cetățean, nu-ș' cum să vă spun...

Un ropot de huiduieli și fluierături urmă cuvintelor acestuia:

– Huo, bă! Rușine! Neam de comuniști! Șterge-o! Acas'! Pleacă la comuniștii tăi!

– Domnu' Ulcea, zise atunci Lucian Ionescu, deși personal nu am nimic de împărțit cu persoana dumitale, șterge-o! Șterge-o îți spun! Poporul nu te iubește, tovarășu'!

– Deleanu președinte, Deleanu președinte de comitet al salvării, strigară mai multe voci.

– Și Lucian, noi îl vrem și pe Lucian, răspunseră altele. Nu ne refuzați, voi sunteți intelectuali, voi să ne învățați și pe noi. Nu numai pe copii la școală.

– O. K., zise Lucian. Văd că lucrurile se aranjează de la sine. Dacă mă vreți, eu o să vă fiu, tot provizoriu, bineînțeles, vicepreședinte. De comitet de salvare, mai adăugă el.

– Vrem arme să apărăm comuna! Primăria și alte obiective!

– Stați puțin, zise Deleanu. N-am ales se pare decât doi oameni. Haideți să mai alegem șapte. Să formăm un comitet de nouă oameni. Jos comunismul!

– Jos comunismul, trăiască libertatea!

– Vrem să venim și noi doi, zise Petre Pitulice. Eu și frate-meu. Dacă ne primiți, venim.

– V-ați schimbat ideile? întrebă Deleanu. În fine, dacă oamenii sunt de acord, fie. Eu personal mă abțin.

Până la urmă fură admiși și cei doi, deși mai greu. Și pe lângă ei, alți cinci oameni. Toți erau tineri. O echipă avea să meargă și la unitatea militară. Stabiliseră că sediul revoluției va fi la primărie. Iar primăria trebuia apărută.

– Se aude deja că există teroriști securiști în țară. Care fac ravagii.

– Doamne ferește, zise Petrică Pitulice,ăștia aruncă în aer termocentrala de-aci, di la vale, din Turceni...

– Vezi-ți mă de treabă, zise Lucian aproape răstit. Sperii lumea cu prăpăstiile tale. Dacă nu te po-
tolești, te dăm afară!

Cei care plecaseră după arme se întoarseră cu buza umflată. Armata își asuma paza teritoriului țării. Dar nu dădea arme civililor. Cel puțin nu în Dealul cu Ulmi În orașele mari, da.

– Nu-i nimic, zise Deleanu. Apărăm primăria cum putem.

– În noaptea asta voi veni eu de pază. Cine se mai anunță? Hai, încă două persoane.

– Domn profesor, putem lua băte sau topoare la noi pentru apărare?

– Luați ce vreți voi. Bun. Deci veniți, da?

– Da!

Erau doi foști elevi de-ai săi din Dealul cu Ulmi.

Când ajunse acasă, să mănânce, Lucian le povesti mamei, fratelui și celor două surori cum ajunsese el alesul Revoluției în Dealul cu Ulmi.

3

Ceea ce-l mirase, ba chiar impresio-
nase, pe Lucian în zilele acelea fierbinți ale lui Decembrie 1989, fierbinți și nesperate, încărcate de teamă, de aștepta-

re, de speranță, de sublim și de tragic, era felul în care ei, membrii comitetului de salvare care refuzase să se numească Front, erau ascultați efectiv de toată lumea. În Dealul cu Ulmi erau destui oameni recalcitranti. Și adulți, și copii. Și părinți, și elevi. Atunci însă, în zilele acelea, ei, intelectualii și ceilalți colegi ai lor care preluaseră puterea în micuța localitate românească Dealul cu Ulmi se bucurau de un prestigiu cu totul excepțional. Nimeni nu le contesta autoritatea, da, uite, Lucian, cum tu, tocmai tu, care întotdeauna te-ai cam ciocnit cu autoritatea, tocmai tu te identifici în prezent cu ea, se gândea el. Ce surprize oferă uneori viața! Treceau prin căminul cultural și le spuneau celor de acolo, în iarna aceea, a ridicării și trezirii noastre, Revoluția vă salută sau Revoluția vă spune bună seara sau Revoluția vă dorește Crăciun fericit și Anul Nou fericit și oamenii le mulțumeau cu respect. Sau le spuneau să fie atenți cu mobilierul, cu băncile, că sunt ale noastre. Da. Și oamenii ascultau cum niciodată nu ascultaseră. Erau clipe excepționale, de istorie...

Ajuns acasă, Vasile îi spusese răsând:

– Lasă, Lucian, bine-ai făcut, dacă ești alesul Revoluției. Dar să știi că nici eu n-am stat degeaba. Am fost la școală și am dat jos toate panourile cu nea Ceașcă. Cu to' arșu'... Că doar sunt profesor de istorie, și trebuie să fac și istorie nu doar s-o predau...

– Așa? Bravo, Vasile...

Pe 24 Decembrie plecase cu Deleanu la Târgu-Jiu. Cu mașina „Aro” a acestuia. Să ia legătura cu cei de la Frontul Salvării Naționale. Cu ei mersese și elevul Șerbănică Ioniță, nepotul lui Dinuț Ioniță, fiul lui Dorin Ioniță, minerul. Se trezise Lucian, într-o pauză, când se repezise până acasă, de la primărie, cu el în prag.

– Ce-i mă, Șerbane?

Pentru moment Șerbănică se fâstăcise:

– Nașule, adică dom' profesor, luați-mă și pe mine la Revoluție. Auzăi că vă duceți la Târg cu dom' profesor Deleanu. Să vorbiți cu frontul de acolo.

– Eu știu, măi Șerbane, ce să zic... Poate-i periculos...

– Nu-i nimic. Mie-mi place Revoluția. Și-s curajos. Ați văzut că m-am descurcat bine și anul trecut când am fost la București, în excursie. Și la ore nu dorm ca Ghiță-n vreji, ca porcu'. Cum face Gelucu câteodată...

Lucian începu să râdă:

– Da, măi Șerbane, dar Gelucu doar me la ore numai când are program de video noaptea, cu unchiul său Viorel Scorbură. 18 Gorj al nostru... Ambasadorul chinez...

– Păi, da, că zicea că Ceaușescu-i fugit în ambasada chineză. Da' n-a fost așa...

– N-a fost...

– Deci, mă luați?

– Bine, măi Gavroche! Fie! Să fii mâine la pri-

mărie la ora 9. Până la Târgu-Jiu facem cam o oră.

Cam așa și făcuseră. Numai că la intrarea în localitatea Bălești îi oprise armata. Verificau tot militarii, în țară zvonurile despre teroriștii securității se înmulțeau. Mai întâi le luaseră buletinele la toți trei. Apoi pe Lucian și pe Gigi Deleanu îi pusese să spună rapid datele de pe buletin. Lucru pe care ei îl făcuseră fără ezitare. Apoi îi întrebaseră:

– Unde mergeți?

– La Târgu-Jiu să luăm legătura cu Frontul de acolo. Suntem profesori. Deleanu și Ionescu ne numim, ați văzut. Și venim din Dealul cu Ulmi ca lideri ai Revoluției.

– E în ordine acum. Pe mânășul ăsta nu-l mai verificăm, zisesse locotenentul.

– Mânășul este elevul nostru. E pe clasa a zecea.

– Foarte bine. Victorie!

– Victorie!

În Târgu-Jiu sesizară, imediat ce ajunseră, că străzile erau aproape pustii. Cineva le spusese că nu s-ar fi tras decât mai înainte cu o noapte, din parc, de la vila lui Ceaușescu. Mai târziu avea să se adeverească doar un zvon. În Târgu-Jiu nu se trăsese foc de armă. Măcar că unii făcuseră mai târziu rost de certificate de revoluționari. Mergeau totuși cu multă prudență. Ajunseseră repede în centrul orașului unde se afla sediul Frontului Salvării Naționale. În fața Bisericii, la actuala Prefectură. Întâlniseră și câțiva juriști acolo. Căroră, pe 22 Decembrie, cunoscându-i, lumea le spusese:

– Luați voi puterea că știți legea. Noi n-o știm, dar vă susținem. Se prezentaseră, spusese de unde vin și făcuseră schimb de telefoane pentru a ține legătura în continuare.

– Gata, Gavroche, acum ne întoarcem îi spusese Lucian lui Șerbănică.

– Am înțeles, nașule. Adică dom' profesor, răspunsese Șerban Ioniță, vesel nevoie mare.

4.

Drumul la întoarcere se desfășurase fără peripeții. Dar la Mătăsari se opriseră pentru vreun sfert de oră. Deleanu își căuta un prieten care locuia în blocuri, în cutiile de chibrituri ceaușiste, cum li se spunea atunci. Prieten pe care nu-l găsisese, era și acesta tot la Primărie și tot cu Revoluția. Îl căutaseră acolo și-l găsiseră. Numai că, în apropiere de mașina de teren „Aro” a lui Deleanu, odată ajunși, auziră detunături între blocuri. Din instinct, săriră imediat în spatele mașinii, ca să se adăpostească.

– Nu vă speriați, domnilor, strigă un cetățean care trecea ceva mai încolo, pe trotuar, niște draci de copii dau cu petarde printre blocuri! Se joacă de-a Revoluția. N-au de lucru...

Cei trei începură să râdă.

– Am ajuns să ne speriem și de umbra noastră! Halal revoluționari mai suntem, zise Deleanu.

– Ei, asta e, situația e tot încordată și zvonuri tot mai prăpăstioase circulă în toată țara, răspunse oarecum în contradictoriu, Lucian. Dar haideți să ne urcăm în mașină și să plecăm. Sus, Gavroche! mai zisesse el, adresându-se lui Șerbănică.

– Înțeles, nașule!

Așa era... Deși era limpede că situația nu mai putea fi întoarsă, zvonurile circulasera și după execuția Ceaușeștilor. Ba chiar și după Anul Nou al aceluia timp însângerat, dar care marca trecerea spre altceva. Lucian se speria și el. Și se speria zdravăn. Ceva mai târziu de Anul Nou se întorcea acasă, în Valea Frasenului. Era puțin obosit și surescitat. Făcuse de pază cu băieții la primărie. Și trecuse atunci la întoarcere, peste podul de peste Tilișor. Așa. Trecuse zicându-și oarecum în glumă, ei da, uite eu sunt acum omul care trece podul. Sigur. Da. Ninsese între timp. Pentru prima oară în acea iarnă.

Serile la Brădiceni – confesiune și introspecție oraculară

Haralambie Bodescu

Motto:

„Ingenium cui sit, cui mens diviniior atque os
Magna sonatorum des nominis Huins honorem”
Horațiu (Satira a IV-a a cărții I)

Prin studiul policultural, transestetic, integrativ și ilustrat într-o viziune de autentică și durabilă disciplină intelectuală, Ion Popescu-Brădiceni își pune în evidență capacitatea viguroasă și convingătoare de cercetător și universitar redutabil. Cartea „Din metafizica transmodernului”, apărută în anul 2009 la Editura Napoca-Star din Cluj, în esență, îl explică pe poet și deschide a nouă perspectivă ideatică și metodologică în paradigma Hermeneuticii transmoderniste, numită de autor, orgolios dar necesar sub aspectul viziunii globale, „transhermeneutică”. Evidența demonstrează că noua paradigmă explorează „tăcerea arhetipală” a esențelor într-o valorizare halogenă a semioticii, în viziune ontologică și antropologică, proiectată prin prisma intrinsecă a mitului și, implicit, a imaginarului. Autorul pedalează cu spor pe transfigurările „interiorității” și „exteriorității”, pe acea tensiune simbolică produsă de citirea pe dedesubt a textului, pentru a descoperi minunile translexicale și arhitecturale specifice imaginii poetice. El se declară în descendența lui Gadamer, Ricoeur, Eliade, Noica și Niclescu când, vorbind de lectura în adâncimea textului, se consideră lector ingenuu, perdant al inocenței, capabil de sincronizare permanentă cu propria-i vibrație. Acesta e momentul hiperboreic când Ion Popescu-Brădiceni pătrunde în labirintul „logosului focului viu” spre a descifra transversaliile meditației.

Perspectivile enunțate în virtuale intersecții estetice prezentate în cartea anterior citată, înlesnesc înțelegerea celei de-a doua cărți, de această dată de poezie, *Serile la Brădiceni II. Linia Imaginot*, apărută tot în anul 2009, la editura Limes, din Cluj-Napoca.

Dacă în volumul anterior „*Serile la Brădiceni I Arte transpoetice*”, apărut la aceeași editură în anul 2008, poetul „urcase în timp și procedase la o „Autobiografie fantastică”, preferând „dialogul cu îngerul”, de această dată, „tranșeul” liric nu cuprinde doar „transversalii”, ci se transformă în „transpoziții” cuprinse în secțiuni și tablouri, cu imaginea poetului care trage din toate pozițiile pentru a pătrunde în reduta „imaginarului”, redusă la metafora „Linia Imaginot”. Așadar *reduta lirismului* e asaltată din te miri ce poziții, iar cele două cărți, variațiuni pe același portativ, menționează strategiile fundamentale, alese din grila transmodernismului.

În acest cadru strategic poetul apare precum „Axios Aporianul la ieșirea din Templu”, încadrat într-o ramă de patru întrebări aproape nelumești, în urma cărora devine un „inițiat” contemplativ:

„... Am Har?! / Am învățat să contemplu?! / Sunt un inițiat?! / Reîntregit-am Golemul?! / („Artă reîntregită”)

Alteori același Axios ține prelegeri despre *înălțimi* și *visare*, despre lumile paralele, de sus și de jos, despre faldurile libertății interioare, confundându-se cu însuși Poetul. (*Casa mea din veșnicie, Prințul din Ponoare...*)

Dar, referitor la poezia lui Ion Popescu-Brădiceni, critica a subliniat, în timp, câteva trăsături determinante, începând cu „formele de extaz ale păsării de rouă”, urmate de Timbrul reflexiv din *Turnul lacrimii*, pentru a continua apoi cu sublimul, difuz până la uitarea de sine, din *Cel de-al doilea Eden* și cu fiorul mitic din *Utopiile i/reversibile*. Au fost subliniate autoreflexivitatea, imaginarul Eutopiei onirice, pe care eu aș îndrăzni să-l numesc „fals tratat” de mitografie reflexivă, sibilinicul metamorfozat în poeme scurte, esențializate, simbolismul, cu fulgurațiile sale de inspirație pitagoreică, apoi mirajul și mariajul atemporal romantic, pentru a încheia cu obsesia metafizică ori fascinația socratică, transpusă în manieră transmodernistă.

O „Ordonare exegetică” propusă de Zenovie Cârlegea pune în dreaptă cumpănă estetică marea obsesie a poeziei lui Ion Popescu-Brădiceni, secționată pe etape de creație, cu simbolurile liturgice sau eleate, revărsate în potire de miresme ce recompun o simfonie orfică. E inutil să reinventariem acest univers deja semnalat dar avem dreptul de a accede dintr-o altă perspectivă la parfumul balsamic, diafan și metafizic în esență al unor poeme, în care imaginea *Crinului* reprezintă nu doar puritatea, în manieră clasică, ci lumina interioară a formei, desăvârșirea edenică a ideii de dragoste:

„De ce-și refuză fructele, orbit/ de Harul său, culegătorul? Nu-i/păcat, când drumul pare nesfârșit? / De ce în loc să murmure, livid/că nimănu-i nu-i pasă, nimănu-i/nu se transformă-n Crin, preafierit?/Aștept aici, iar dincolo-i un zid./ Mi-e sinea Hăituită. Poți să-mi spui:/când strig <<iubito>>, sunt sublim, stupid?!”
(„Terține cu întrebări (...)”)

Dar, până acum, critica nu a încercat să decripteze „sinea hăituită” de atâtea întrebări, care, în esență, reprezintă latura fundamentală a liricii sale – *confesiunea și introspecția oraculară* – e lesne de înțeles de ce, cu o nevăzută cheie a decriptării, poetul, „prizonier într-o lume enormă”, pătrunde în „templul uriaș”, unde „Crinul / păzit de o întreagă oaste” se vrea atins, fără să perceapă că „se va răscula adâncul străveziu”. Îndrăzneala înseamnă încălcarea a cutumelor divine, urmarea amintindu-ne de lamentarea lui Enkidu, personaj mitic cu care poetul se identifică într-un ecou transcendent – teozofic: „De ce tot eu? De ce ? De ce tot eu?...” (*Vina de a fi dat un sens mai pur...*).

Dacă rigoarea înseamnă cuprinderea sistematică, ordonatoare, atunci adevărurile exactității, căutate în filozofie, nu pot fi transpuse liric, ci numai la modul epic. Așa apare căutătorul de teme și motive poetice, dar numai un poet adevărat, cu mari resurse creative, încununate de Harul divin, găsește calea de mijloc, prin împletirea ideilor deseori opuse. Este chiar motivul motto-ului din Horațiu căci, „Cinstea de poet se dă numai celui care are talent, inspirație divină și e în stare să exprime lucruri mărețe”, în speță, poetului Ion Popescu-Brădiceni.

Pentru frumusețea jocului de imagini, deloc destinat copiilor sau „lipsit de seriozitate”, ca să-l cităm pe Platon, vom propune o deviere de la fragmentările de extracție epică prezente în poezia lui Ion Popescu-Brădiceni și vom cita un poem scurt, bucată de „ametist”, în accepția simbolisticii sacre propusă de Mircea Eliade:

„Ca o pasăre ucisă/ gândul meu cel de pe urmă./ Scriu. Mi-e martor o narcisă/ care, răbdătoare, nu mă/ dă pe mâna morții. Castă/ mi se dăruie la miezul/ nopții. Până unde-această/ vrajă? Cum de-s eu alesul?!”

(Alesul)

Revenind la temele filozofice, cu ariile lor oraculare surprinse în profunzimi lirice, precum în poeziile *În căutarea lui Dumnezeu, Calea spre rai, Marea poveste a schimbării la față*, ca să cităm doar câteva, reprezentative pentru euritmii interioare, subliniem predispoziția poetului pentru „muzica sferelor”, cu sămburele ei arhetipal, tridimensionat în oglinda sufletului.

Livrescul reprezintă o turnură inefabilă a confesiunii și introspecției oraculare, când poetul, stăpân pe metode și hermeneut încercat, își relevă alte dispoziționalități ale harului poetic.

De pildă, *Cugetările lui Socrate* demonstrează că anticii au intuit un concept, acela al meditației profunde, izvorând din *căutarea de sine*, din care răzbate imaginea înțeleptului stăpânit de idee. Să ne amintim de reprezentarea zeiței Atena, cu platoșă și coif, reze-mată pe o suliță și privind meditativ din ceruri. Sub figura-i olimpiacă se afla o cugetare aforistică memorabilă: „Atena, veghindu-și limitele”, precept moral, lecție de echilibru, de necesară măsură a omului. Aceasta e chiar imaginea lui Socrate, gânditorul care își veghează exemplar limitele atunci când Thanatos îi întinde cupa cu otravă.

Așadar, ca reprezentare mentală, figurativă, poezia face obiectul unei reprezentări paradigmatică, ca modalitate de descifrare a mesajului ideatic. Este motivul pentru care dezideratul criticii vizează, cu asupra de măsură, unghiul estetic, voit inedit, dar intuit prin logos adecvat.

Din această perspectivă ideatică, poetul intuiește „Condițiile lui Socrate”, care ne îndeamnă pe toți cei din Cetate să-i servim cu nesăț „Hrana spirituală”, apoi să-i vedem „aripele” cum „spintecă clipele”.

„În altă parte, *Moartea lui Socrate* prezentă în două variante” (vol. I și II), este pusă sub semn oracular „ca un discurs” asupra înțelepciunii ca ultim refugiu, în timp ce gânditorul mângâia „un crin (iarăși Crin!) / pierdut în extazul / ce numai ieșirea din timp i-l dădea”. Prezența ideii „in vino veritas” deslușește lamentația înțeleptului în lupta cu Thanatos, admirabila intuiție poetică și confesiune în același timp pentru poetul care își simte „sinele” plin „de ale lumii secrete”:

„Și cum să mă duc spre tărâmul cu soare/etern? Cum să uit că-n grădini am rostit/întâiul poem? Cum să cred că-mi dau duhul/ când, astăzi, abia, sesizez ce frumos,/ ce înalt și ce plin de idei e văzduhul?!”

(Moartea lui Socrate)

Oare eternitatea nu este intrarea în extazul ne-ființei al „păsării de rouă” (sufletul) și lui Seneca nu i se poruncise să se sinucidă, fără ca cineva să întrevadă că aceasta e tocmai condamnarea la nemurire? Dar sentimentul morții, cu sporadice și insipide ecouri în vechile culturi, reprezintă mai totdeauna imaginea unui destin

tragic, dimensiunea invizibilă care provoacă reflecții grave celui care își simte cutremurul propriului eu.

Pentru o mai exactă înțelegere, vom face referiri la cartea *Din metafizica transmodernului*, când Ion Popescu-Brădiceni apare travestit în hermeneut călător prin imaginarul simbolic al culturii. Aflat sub tensiunea sublimului el devine superb prin căderea diafană sub zodia „eului”, punct terminus al contemplației metafizice. Din acest motiv am contemplat la rândul-mi lupta poetului cu Thanatos, când mișcarea imaginilor interioare intră în locașul represiunilor dureros de sublime, toate acumulate în admirabilul capitol al cărții, intitulat *O călătorie în metafizic. Pseudo-jurnal de spital și convalescență*. În doar șapte pagini resimțim geniul lui Camus și îl vedem pe Sisif ridicându-se din prăbușirea în nisipurile interioare, precum îngerul prevestitor al Învierii Mântuitorului. Durerea exprimată nu e cea fizică, cum s-ar fi așteptat cititorul, ci este cea spirituală, încă neîndeajuns definită de lumea comună. Aici este diferența și tot în acest punct terminus apare rezultatul ecuației neantului, obținut de autor prin mijlocirea cuvântului scris. „Ziditorul” respinge neînțelegerea din orgoliul vieții cotidiene, ci din perspectiva operei, a proiectelor care, prin realizarea lor, să-i împlinescă destinul (temă prezentă la o altă tensiune, mai puțin dureroasă, în poemul *În căutarea lui Dumnezeu*). Indiferent de urmarea posibilă a luptei cu Thanatos, acum învins, intelectul, voința demiurgică obținuse victoria, prin ea însăși.

În alte împrejurări lirice este citat Noica, gânditorul care lasă porți deschise pentru înțelegeri mai puțin cunoscute, pe care Ion Popescu-Brădiceni știe să le deschidă pentru a recupera sensul lor enigmatic, transpus poetic în alegorie transmodernă.

Dintr-o altă perspectivă, crepusculul unui univers rustic fascinează prin viziune nuanțată în regim autobiografic, reflexivă prin „logos șoptit” în *Serile la Brădiceni*. Arhaicul bucolic nu poate fi prins ușor în concepte și nici reverberația metafizică pentru strămoși nu poate fi încadrată în ieftine reprezentări. Numai în Brădiceniul său natal poetul poate parcurge în liniște etapele cunoașterii mitice, misterul cu aura lui magică, toate conceptualizate liric, căci scenariile „Serilor de la Brădiceni” se repetă într-un cadru cosmic, băntuit oracular de neliniști ascunse.

Dincolo de diversele fațete ale lirismului, gândirea poetului operează într-un topos mitic, în care ariile oraculare, metamorfozele lor trimit cu prisosință tot la clasicismul folclorului românesc, din care poetul preia, direct sau camuflat, esențe prozodice ori motive congruente firii sale. Orizontul rural păstrează decantări ce stăruie în melancolii grave, sibilinice, sacerdotale, inscripționate în timp.

Dar *Serile de la Brădiceni* nu reprezintă un timp precis; ele au fost dintotdeauna, dar nemuritoare le face doar Poetul. „Niciodată, precizează Hegel, în *Filosofia spiritului*, timpul nu este indicat cu precizie de vizionar”, ceea ce presupune intrarea poetului în sfera neobișnuitului, a sacrului, în accepția arhaică.

Într-un astfel de topos apare motivul *calului* și al *păsării măiestre*. Motivul zborului, prezent încă din volumul de debut, reprezintă un vechi topos amintit de Icar, de miturile edenice iudeo-creștine, unde sufletul, având călăuză o pasăre, se înalță și străbate vămile văzduhului. Ca principiu în sine, toposul celest amintește de mitul „vârstei de aur”, de Câmpiile Elizee, toate în interferență cu istoria, cu vârsta antropologică, căci Edenul, cu divinități edenice și uranice, persistă în folclorul românesc și se regăsește prelucrat de imaginația poetului.

Sublimă este imaginea, când poetul se identifică cu *Filozoful ucigaș* care „împușcă ideea de pasăre” pentru a rămâne cu dorul de zbor al ideii în sine. „Cada-vrele de idei” apar în altă parte drept „păsări ale morții (*Orhideea din vasul oriental*) pentru ca alteori, lipsită de zbor, pasărea să prevadă regenerarea:

„Pasărea nu urcă-n slavă? / E bolnavă? / Îi dau aripi noi...”

Ea este însuși Socrate, aflat într-o proiecție de zbor icaric:

„Și sculându-se, Socrate/ și-a lăsat coama pe spate./ și-a întins aripile/
și-a spintecat clipele”

(„Moartea lui Socrate”)

Poeta vates întotdeauna e stăpânit de daimonul căutărilor. Dar simbolistica acestor „căutări”, în esență spații oraculare, rămâne o temă deschisă exegezei, prin păstrarea unui fond inepuizabil de idei și de imagini.

august-2009

Ion Cănavoiu – un scriitor complex, un înțelept al cetății

Ion Popescu Brădiceni

Prin moartea sa, poetul, fabulistul, epigramistul și publicistul Ion Cănavoiu a consfințit identitatea unei adevărate mișcări literare în Gorj care, odată cu trecerea anilor, a devenit din ce în ce mai amplă. Este vorba despre cenaclul „Columna”, în care au activat Adrian Frățilă, Artur Bădița, Spiridon Popescu, Tudor Voinea, Sergiu Cosciud, Aurel Antonie, Ion Popescu Sohodol, Nicolae Diaconu, Nicolae Vânătoru, Victor Barbu, Gelu Birău, Romus Roca, Grigore Lupescu, Ion N. Rădoi, Ion Popescu-Brădiceni, Vasile Sichițiu, Doru V. Fomtescu, Romeo Ionescu, Vasile Ponea, Ion Șoldea, Miron Dobroiu, Marius Comănescu, George Drăghescu, Viorel Gârbaciu, Ion Cepoi, Ion Mocioi, Ion Sanda, Ana Maria Sandu, Haralambie Bodescu și mulți alții, pe care, dacă i-am uitat îl rugăm frumos să ne ierte, și în fruntea cărora s-a aflat ca președinte în permanență profesorul Titu Rădoi.

Consacrarea „Columniștilor” a apărut cu vremea în toată dimensiunea ei și revăzând astăzi cărțile lor, peste 40 la număr, realizăm că în construcția și mesajul lor, în arta lor poetică, se pot depista trăsături comune. Nu ne ocupăm de ele în acest articol ci dorim să zăbovim, fie și după plecarea dintre noi, cei vii, asupra vieții și operei scriitorului Ion Cănavoiu.

Născut la 8 septembrie 1939, în comuna Runcu, Ion Cănavoiu de-abia a apucat să-și aniverseze ziua de naștere pentru a 53-a oară și s-a și grăbit să ia drumul eternității, discret precum fusese întreaga-i viață. Și-a făcut studiile liceale în Târgu-Jiu, a lucrat prin anii '60 ca redactor la ziarul local „Steagul nostru”, în anul 1967 a absolvit Facultatea de limba și literatura română din București, a funcționat ca profesor la Osica de Sus, în județul Olt, până în 1972, când a revenit în Târgu-Jiu, ca redactor la Întreprinderea cinematografică județeană. De-aici a pus umărul, pentru că i s-a cerut și el nu știa să refuze, la reînțemeierea cotidianului „Gazeta Gorjului”, în anul 1979. Apoi a lucrat ca metodist în cadrul instituțiilor de cultură din municipiu, de unde a fost promovată la Centrul de creație județean. După anul 1989, Ministerul Culturii l-a numit în funcția de consilier teritorial în cadrul Inspectoratului județean pentru cultură, binemeritată răsplătă pentru truda sa din totdeauna. De numele său se leagă Festivalul de creație literară „Tudor Arghezi” pe care l-a consacrat și l-a extins la dimensiuni naționale și, din 1992, la o anvergură internațională, precum și editarea unicei reviste de umor a Gorjului, din ultimii 50 de ani, intitulată „Hazul”, fiindu-i și director, și autor. I-a fost tipărită o carte de fabule „Soare cu dinți”, în anul 1991, la editura „Spicon” din Târgu-Jiu, eveniment pe care „Gorjeanul” l-a consemnat cu toată prețuirea. În toamna anului 1993 i s-a publicat, desigur postum, și un volum de „Poezii” pe care de asemenea l-am **întâmpinat** cum se cuvine.

Căci Ion Cănavoiu a fost, în tot ce a creat și publicat, un scriitor desăvârșit. Ca fabulist a avut șansa ca însuși celebrul actor Radu Beligan să-i recite la televiziune una din scurtele sale narațiuni în versuri, având ca personaje „Uneltele”. Fabulele sale au circulat pe cale orală decenii întregi, o parte din ele văzând lumina tiparului în „Gazeta Gorjului” și în „Gorjul literar”. Specie a genului epic, fabula mizează în desfășurarea sa pe-o antropomorfizare a animalelor, plantelor, lucrurilor și pe o morală al cărei sâmbure îl reprezintă un principiu etic general. Nici fabula lui Ion Cănavoiu nu iese din acest tipar prestabilit. Dar ea ilustrează la modul esențial o epocă, un stil, o mentalitate. Opoziția față de societatea comunistă obstrucționistă s-a menținut ca o constantă eroică a textelor adunate în „Soare cu dinți”, iar impactul cu cititorul într-un fel s-ar fi săvârșit în anii 1980 altfel se petrece acum, adică din perspectiva unghiului etern.

Încă din „Argument”, o succintă expunere de metodă, reies cu claritate intențiile: ironizarea abuzului de orice categorie și nuanță, a ceea ce este perimat într-o societate fie și socialistă. Astfel „Uneltele” scoate în evidență păgubosul și injustul procedeu al numirii cuiva într-un post prin obscură și infama țesătură a „pînelor”. Umorul este provocat de sugestive perifrize în care uneltele sunt înzestrate cu defectele speței umane: incultura, superficialitatea, îngâmfarea, răutatea, perfidia, încăpățănarea ș.a.m.d. Alteori – de reinterpretarea dintr-un alt unghi, inedit, a unui străvechi proverb. Ori de versificarea savantă a unui banc cu oarecare circulație, în „Pură întâmplare”, dar cu mutarea accentului pe un aspect social condamnat precum repartizarea unei locuințe într-un așa-zis consiliu al oamenilor muncii pe bază de prioritate, în plan efectiv anulată prin teribila practică a șperțului.

Subliniem remarcabila stăpânire a regulilor prozo-

dice, a tehnicii versificației, vioiciunea și naturalitatea celor povestite, funcționalitatea precisă a dialogului, simplitatea în fond și în formă, însușire care aduce cu sine accesibilitatea și imediatetea actului educativ. Prin toate aceste calități indiscutabile, fabulele lui Ion Cănavoiu reușesc să readucă marginalizata specie a genului epic în sfera literaturii beletristice. Reținem ca antologie fabulele: „Găștele”, „Miere de mai”, „Punctul pe l”, „Oul și găina”, „Munca de jos”, „4+1”, „Informare scrisă”, „Cap de acuzare”, în care rima rară academică (zâmbiți – blitz, te-ncadrezi-aezi, albinei-cine-i, antrenputere-n, muscă – plus că, dreptu-le – deșteptule) și ridiculizarea unor tare omenești din subiectele oferite cu suspectă dărnicie, de real prin încadrarea lor în anumite tipologii clasice, se conjugă fericit în piese de rezistență la un dosar al unei autentice „comedii umane” contemporane românești, de abia de-acum încolo existând libertatea (istorică) de-a fi scrisă. Iar Ion Cănavoiu rămâne, fără dubii, unul din întemeietorii acesteia.

Dacă e să conturăm un profil liric lui Ion Cănavoiu, punctul de pornire îl constituie înscrierea sa, ca poet, în generația anilor '60. O serie ilustră care i-a dat literaturii române pe Cezar Baltag, Florin Mugur, Horia Zilieru, Ioanid Romanescu, Nicolae Dragoș, Gheorghe Pituș, Ion Lotreanu, Mircea Ciobanu, Mircea Ciobanu, Mihai Ursachi, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Constantin Abăluță, Nicolae Ioana, Gheorghe Istrate, Cezar Ivănescu, Virgil Mazilescu. Reașezându-l astfel la locul care de drept i se cuvine, săvârșim astăzi o postumă reparație critică și morală. Căci poezia lui Ion Cănavoiu porcede la drum încă de pe vremea când revista „Luceafărul” îl avea ca redactor șef pe Eugen Barbu (1961-1968). De fapt a și fost prezentat, în una din paginile pentru debutanți, la modul cel mai elogios, de către Nicolae Stoian, în anul 1961, anunțându-i-se astfel o carieră strălucită, într-un context de resurrecție poetică și de reformulare lirică autoritară și originară. N-a fost să fie așa; destinul i s-a împotrivit, accidente biografice și politice i-au barat ascensiunea; omul care se arăta de o modestie rară n-a prea știut să dea din coate, să se bată cu pumnii în piept, să care „peșchuri” pe la edituri, să se complacă în unele gesturi duplicitare, în compromisuri de genul „mai dau eu, mai lași tu”.

Intellectual de formație, un dascăl eminent, un adevărat și imbatabil profesionist al limbii române, în care fiecare text al său se constituie într-o prețioasă lecție de gramatică lirică românească, Ion Cănavoiu a profitat din plin de aflulul de cultură națională și apoi universală pe care epoca i l-a oferit cu prisosință, integrându-se, din mers, noii spiritualități, degajată de formalism, prejudecăți, dogme. Rezultatul este că poezia sa este una reflexivă, nutrindu-se din izvoarele mitului autohton și de aiurea. Nu lipsesc accentele ermetice, limbajul devine pe alocuri ezoteric, deși exoterismul îi alcătuieste dialectic unitatea. Trăsătura determinantă rămâne credem noi, celebritatea compoziției și gravitatea ritualică a rostirii. Analizate oricât de minuțios, poeziile lui Ion Cănavoiu nu-și pierd misterul. Ceva subteran supraviețuiește, rafinamentul și profunzimea versurilor părănd inepuizabile. Nu socotim că greșim dacă afirmăm că în noblețea lor metafizică rezidă ceva etern, ceva ce ține de purificarea acceptată mioritic, ca sacrificiu în numele transcenderii în absolut. Am descoperit treaptă cu treaptă un adevărat program liric, o concepție delibărată (și eliberată de contingent), pe care poetul are datoria să o propună și impună Cetății al cărei tribun, cronicar, gânditor, cântăreț este.

În „Columniada” se află trimiteri la Francois Villon, Anton Pann, Kafka, Eminescu, Blaga, Marin Sorescu, Arthur Rimbaud, Maiakovski, Esenin, Ion Gheorghe, Miron Radu Paraschivescu, Lorca. Iar în multe din textele din volumul de „Poezii” apărut postum, sub egida Inspectoratului pentru Cultură Gorj și a Centrului Județean al Creației Gorj, sugestiile la adresa altor mari creatori sunt destul de transparente.

Am căutat să fixăm deci coordonatele ce definesc arta poetică a lui Ion Cănavoiu. E clar că tonul princiar al volumului de versuri la care ne referim acum este cel elegiac. Dar elegia poartă în ea „osânda” cântului originar, pe un drum în care se caută totuși un timp mai blând. Soluția pare să fie dată de conjugarea nostalgiei infinitului cu tentația regimului apolinic. Aplicabilă doar parțial, căci oniricul își instaurează și el legile iconoclaste. Antologabil oricând, în poemele „Au adormit cuvintele”, „Poema în alb”, „Emisferă tăcută”, „Zbor de mai”, spațiul ia forme (ipostaze) pe care visul le eliberează din chingile reflecției lucide, în stare de veghe adică. Astfel spirala, peșterea, pădurea, turbionul se concretizează într-o gamă întreagă de implicații estetice. Estetica aceasta se bizuie pe geometria voluptății

de moarte, pe orfism, pe revendicarea primordialului, pe sublimitatea sentimentelor, pe continuitatea unei tradiții asumate în deplină cunoștință de cauză, pe purificare, pe un paralelism benefic în măsura în care nu cade în retorism, pe ludicul unor abordări tematice, pe credința străveche în valorile imnice ale simbiozei dintre cer și om, pe un socratism tragic și pe un ascetism inconfundabil, pe-o pendulare deloc inocentă, dimpotrivă, dramatică, între setea de cuvânt și de lume.

În clipe de neliniște, provocată de răgazul întrebărilor asupra lumii, Ion Cănavoiu se înspăimântă de-un „greu abis”. Dar spaima sa, mereu localizată într-o toamnă pe care-o tulbură premonitoriu „un vânt necunoscut”, se cristalizează, cathartic, în cele din urmă, în gestul suprem când „bătrânul pădurar a restituit naturii materia”. Lăsându-și răscolite adâncurile sufletului, chiar în timp ce veghează ca pecețile ființei sale să rămână zăvorâte, poetul oficiază, paradoxal, metamorfoza cuvintelor în „mângâiere și lacrimă” în „semne grave de punctuație”.

Poetica lui Ion Cănavoiu se bizuie așadar pe sisifica încercare de redobândire a imaginii originarului, pe iluminarea lăuntrică de „fiorul ochilor mei” pe când „un dor de înstelări, nepământene, urcă sub bolțile frunții”.

Ion Cănavoiu a trăit numai 53 de ani, dar, prin cultura sa profundă și trainică și-a conturat încet, dar sigur, în pantheonul spiritualității gorjenești, un profil de înțelept al Cetății, de scriitor complex de certă valoare.

Încercând să facem puțină ordine în peisajul editorial al anului 1993, reiterăm aspectul că evenimentul numărul unu l-a constituit volumul de „Poezii” al lui Ion Cănavoiu, cel care a dispărut prea devreme dintre cei vii. „Lasă-mi, mamă, gândul slobod să mă poarte / Prin desișul lumii, tânăr și uituc” / Drumurile toate se desprind din moarte, / Drumurile toate către moarte duc.” (De unul singur).

Prin capacitatea sa de a (re)crea mitul, Ion Cănavoiu și-a pus opera poetică sub semnul enigmei, al inițierii în tainele cuvintelor, al unei ritualici străvechi. Dacă limbajul este recognoscibil, adică se impune în seria celor instituite de către cerebrali, dacă încifrarea artelor poetice, conturarea atitudinii existențiale, reinterpretarea motivelor din zestrea tutelară a poeziei noastre, se arată ca dimensiuni asumate oarecum conformist, notatea vine din densitatea expresiei, din tonul sever și înalt, de o gravitate inconcesivă, din ermetismul dublat de o autoscopie implosivă, de o luciditate dramatică, mereu aspirând către regimul apolinic: „Să trec purtând osânda unui cântec / sub bolți de crengi prin toamne agonizând / și ca pe-o pânză pieptul să mi-l sfârtec / spre a primi în el un timp mai blând // Și ne-ncetat să caut noi golgote / pe care nimeni n-a urcat piepș, / când mă pândesc în jur atâtea grote / și-abia surânde-n zare – un luminiș...” (Să trec).

În ciclul cel mai reprezentativ al altei cărți postume, „Sonetele vinului”, poetul nu poate renunța la marea interogație adresată Destinului: „C-am fost trecut pe lângă atâtea flori, / prea rar atent la forme și culori / și că mai doare-n trupul meu de lut / tot ce-am avut și tot n-am avut?” (Spre apua). Setea sa de cuvânt se supune totuși tăcerilor asediatoare, fiindu-le acestora sevă și veșmânt, ci nu strigătelor de durere, stărilor de disperare. Pentru că o mare tăcere este moartea, iar în fața ei doar însingurarea mai poate obține o amânare, o ultimă amânare. Tot mai joasă, umbra poetului, o Euridice într-un infern nevăzut, își așteaptă Orfeul care s-o readucă în ființialitate, în reunire cu materia. Căutarea noii înfățișări într-o cupă de crin și de venin concomitentă cu zidirea în liră și-n destin are rezonanțe mitice, atingând începuturile poeziei lirice, aducându-le în perenitate, recuperându-i resorturile eterne.

Esența divină a Ființei desigur tot în tăcere incapacitată se rezumă la permisiunea ca omului să i se lase visul neatins, căci doar această hiperfuncție-semn îi mai menține treaz interesul de a trăi și de a-și confirma ambiția sa voluntară de creator superior: „În clipa ultimă, de harul nins, / Făcut-am totul după chipul meu: / Preabunul Eu și Bunul Dumnezeu.” (Celestul sonet). Cităm în final, ca pe un emoționant testament, sonetul „Cât timp, în preajmă, vara”: „Cântând licoarea zămislită-n vie, / La vârsta cenzuratelor elanuri / cât timp, în preajmă, vara întârzie. // Drumeti, la vin întârziat prin hanuri, / extaziați de flacăra lui vie, / de n-ar avea chemare-n poezie, / mă vor cânta poezii, la chiolhanuri. // Nu meritul modestelor sonete / va fi atunci, întreg. Dar cine are / timp să se-ntrebe, timp să mai repete? // Și tot în vin găsi-vom alinare. // Căci, demn și pur, etern de slavă plinul / e-acum și pururea și-n veci doar vinul!”.

INTERVIU...

(urmare din pag. 17)

publica Socialistă România urlatul în redacții e strict interzis? Nu-i interzis. Atunci am să urlu până când o să zboare pe fereastră toate piesele de șah. Calmându-se, Corectorul principal luă o pastilă pentru dureri de cap. Sorbi trei picături de apă din cană, mai luă o altă tabletă pentru greață la stomac și una pentru „durerile care-l supărau undeva jos, într-un loc cuprins între genunchi și talpă, unde apăruse un fel de bubă, pe care el o poreclise „buba metafizică” și aceasta tocmai pentru că nu putea suferi nici bubele, nici metafizica, după cum nu putea suferi cuvintele „ursachi”, „stănescu”, „ioanid”, „blandiana”, ci doar „tamara”, „giosu” și „dimov”. Față de aceste toate denumiri, Corectorul principal avea din când în când alergii. Și dacă le auzea rostite în preajmă, simțea cum „buba metafizică” de la picior redevine activă, aruncând lavă, amestecată cu puroi, peste ciorapii săi vișinii. Aducându-și aminte de toți acești termeni, ce fără voia sa vuiiau acum în cap, Corectorul principal spuse: „Hai să terminăm odată, că ne apucă noaptea aici”. Corectorul secundar, punându-și pixul pe masă, spuse și el: „Hai!”... În trei secunde, corectorii își strânseseră lucrurile de pe masă, le băgară în genți și închizând încet ușa, dispărură, fie intrând, ca de obicei, în primul bar, unde se cinstiră comandând pe rând votci mici și cafele mari, înjurând pe redactorul-șef și făcându-l albie de porci pe secretarul general de redacție care-i exploata la sânge. Stătură în bar și pe terasă până afară se întunecă de-a binelea; atunci își mai comandară câte un rând de votci și, dându-le imediat pe gât, se grăbiră să ajungă acasă. Pe drum, Corectorul secundar îi recita Corectorului principal Cântecul buldozerului Ioanid Romanescu: „Nimic de înger nu are, deci nu se cântă/nu căutați frumusețea acolo unde e nevoie de forță/prin toate gropile, prin toate mizeriile/nepăsător trece scrășnind buldozerul/peste conducte vechi și resturi de cazemate/peste bucăți de sticlă, sârme și oase/în urma lui puteți merge oricând/un patinoar se face drumul sub șenilele buldozerului/prin bălării și duhori de canale/prin fumul galben al dărâmăturilor/pe unde orice memorie devine schematică/locuri pentru statui pregătește buldozerul/și chiar dacă nu poate fi ceea ce este/nu-l uită careva la marginea orașului/nu-l găsește abandonat ca pietre și iarbă în gură/pentru că prea mult metal în el are buldozerul/nimeni nu confundă buldozerul/nimeni nu dă piept cu buldozerul/pe nimeni nu-l izbește nu-l calcă buldozerul/toți spun acesta e buldozerul”. Corectorul secundar îl sfătui pe celălalt corector să învețe lecția buldozerului și s-o aplice atât acasă, cât și în redacție. Corectorul principal însă dădea deznădăjduit din mâini, zicând: „Mi-e silă!” Ajungând acasă, Corectorul principal îi rugă pe ai lui să nu facă zgomot, să nu se certe decât în bucătăria care se afla tocmai în fund și de unde zgomotul ajungea cu greu până în cămăruța lui. În această cămăruță, ardea de obicei un becuțel roșu, pâlparend ca o candelă, la lumina căruia Corectorul principal, stând întins pe divan, își corecta propriile sale creații pline de tot felul de melci, cești de cafea, motani, detectivi și femei cu patru săni de catifea... În vis, îi apăreau lanuri întregi de litere și cifre deasupra cărora zburau buldozere și cai. Tresărind prin somn, el recita plin de spaimă poezia Nuntă în cer a magistrului Mihai Ursachi: „Un cer nebulon de lumină tresare din noaptea definitivă tăceri ca o salvă de tun.../ Osana, osana, la sfera a șaptea/gloria gloriei, cer de lumină nebulon!/Adio tăcuta mea piatră care sunt eu,/fir dulce de iarbă ce sunt, lucrător/care sunt la miresme, bondar... Am fost cicisbeu/ci iată acum cu lumină mă-nsoț/O, goarnele nunții mă cheamă degrabă/trăsura e jos, mai încet, mai încet.../De când te aștept, mult iubite, acum sunt o babă,/iar tu, bag de seamă, aduci a schelet...” „Nu cumva?” - își zice scaldat în sudori Corectorul. „Nu cumva?” Și văzu în față un schelet acoperit de spalturi.» Dincolo de această anecdotă, munca de corector nu-ți oferă prea multe satisfacții. Nu aveam nici un cuvânt de spus în redacție, iar când ieșeam pe stradă aveam parte doar de reproșuri. Stresați fiind să corectăm cât mai bine textele ideologice, lăsăm greșeli cu nemiluita în articolele literare. Când ne vedeau, autorii mai-mai că erau gata să ne linșeze... N-a fost prea plăcut...

– În sfârșit, după 1990, ți-ai publicat liber cărțile de poezie, de proză, de eseu. Ai fost comentat, premiat, și s-au vândut cărțile. Recent, Istoria critică... a lui Manolescu îți dedică o pagină. Cum te regăsești în ea?

– În fond, Istoria... este o afacere personală a criticului Nicolae Manolescu; cel puțin partea care se ocupă de literatura contemporană. Ce-aș putea să spun, în esență, e că va veni curând timpul când Nicolae Manolescu îmi va lustrui bocancii mei de mușcă de la Climăuții Sucevei, iar Mircea Cărtărescu, pe care Domnia Sa l-a ridicat atâta în slăvi, se va apleca să-mi lege șireturile. Atunci, o parte din nedreptățile pe care criticul le-a făcut scriitorilor contemporani vor fi răzburate. Chiar îl văd pe distinsul critic aplecat peste bocancii mei. Îi aud șoapta grașeiată: „E bine așa, Nichita?”. Iar eu îi voi răspunde: „Vedeți, domnule Manolescu, acolo, la bombeu, mai e o mică pată!”

Cu toată simpatia Nichita Danilov

„Acasă la Brâncuși”

Sala de expoziții a Palatului Parlamentului României a fost spațiul patronat de arhetipul spiritului artistic gorjenesc, datorită faptului că sala cu pricina poartă numele marelui sculptor... „Constantin Brâncuși” și mai ales prin desfășurarea, aici, a inaugurării expoziției realizate de artistul fotograf Teodor Dădălău, și el fiu al regatului natural stăpânit de Parâng și Jiu.

Dacă din catalogul de prezentare, am aflat câteva din momentele și monumentele de realitate convingătoare, dar și aprecierea lui Tudor Arghezi față de spațiul, acest spațiu – „GORJUL e o regiune de surprize... Întâi, căci se cuvine să fie pus întâi, e gorjeanul. E el român, e el oltean, dar e mai mult decât atât... - cu toate că va fi prea de ajuns să rămâie și fără alte originalități. Gorjeanul, comparat cu ceilalți Români, considerați pe județe, are, - nu știu ce are, - ceva așa ca un lipici al lui, o noimă de aristocrație... Dacă n’ăți văzut gorjencele acelea, cocoanele acelea în opinci și’n cojoc, cu chipul rotunjit într-o bogată năframă boerească, n’ăți văzut nimic și duceți-vă să le vedeți”, expoziția în sine se declară privitorului drept o împărtășire sentimentală, o îmbogățire sufletească, dar și o cuvântare plină de har și talent artistic, sub semnătura TD (Teodor Dădălău).

Expoziția de fotografie - „Acasă la Brâncuși” este, în fapt, un fel de poțiune magică oferită de un vraci priceput în vindecarea îndepărtării de natal, pentru cei ce duc dorul spațiului și timpului din care s-au

plămădit trupește și spiritual, și o cale de îndrăgostire față de mirificul peisaj al firescului prezentat fie de natură, fie de om, de Gorjean. Ochiul lui Teodor Dădălău este un devorator de detaliu din planul nemăsurabil al existenței și în același timp pilduitor incontestabil, fiecare lucrare fiind un sfat, când cromatic, când sec, alb-negru prin care clipa, în dialog cu umbrele, se răsfiră ca o poveste cu multe, foarte multe înțelesuri în primul rând pentru cel care vede dincolo de văzut..

„Acasă la Brâncuși”, ne spune artistul, „reprezintă o radiografie a locurilor unde și-a petrecut marele sculptor copilăria și surprinzătoare momente prin care vizitatorul să regăsească, ori să descopere Gorjul cu plenitudinea lui existențială, dată de valoarea materialului uman transformator. Este cea mai mare expoziție, prin spațiul dezvoltat și timpul ce a fost acordat realizării ei, din nefericire fiindcă până acum nu am avut la dispoziție o sală de amploare și de calitate aceasta. Expoziția reprezintă de asemenea și o reliefare a activității de cercetare a colegilor mei de

la Centrul Județean pentru Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale, în lucrări regăsindu-se și multe din locurile și localitățile explorate pentru recuperarea elementelor care stau la baza definirii culturii tradiționale în Gorj, în acest sens unele elemente de artă tradițională sunt prezente aici în sală contribuind la o și mai mare apropiere de termenul Acasă, piesele aparținând Colecției muzeale din Arcani”, ne-a declarat Teodor Dădălău.

Artistul fotograf gorjean apreciază expoziția de la Palatul Parlamentului ca pe un moment de vârf al carierei sale, printre expozițiile pe care le-a organizat până în prezent, un loc aparte ocupând și cea de la Paris - „Oameni și locuri din țara lui Brâncuși” cu cele 30 de lucrări.

La vernisarea expoziției au participat o seamă de oameni de cultură, artiști, scriitori, „Fii ai Gorjului” și jurnaliști din București sau din Gorj, audiența mare fiind o carte de vizită care vorbește de la sine despre acest moment.

Și-au prezentat cuvântul de întâmpinare a demersului artistic de excepție transfigurat în cele 160 de lucrări, personalități deja cunoscute ca: Paula Romanescu, poetă și traducătoare, Sorana Georgescu-Gorjan, brâncușolog, Alexandru Păsărin, președintele Ligii Culturale „FIII GORJULUI - de pretutindeni” și Ion Aurel Gârjoabă, pictor.

Viorel Surdoiu

POEME

Luciana Vladimír

Mariana Popeangă Cornoiu

Frământări

Te bucuri de venirea primăverii ?
In sufletul tău înfloriră merii !

* * *

Crâng de violele fremătând ușor?
Sufletul tău încă este plin de dor!

* * *

Ochi de margaretă îndrăznind spre tine ?
In poiană astăzi soarele e mire !

* * *

Prin perdea primind raza de lumină?
În regatul nopții luna e regină !

* * *

Luna foarte tare strălucește?
Vraja stelelor din jur păleşte!

* * *

Se oglindește lebada în lac?
Toti nuferii încremenesc și tac!

* * *

Se leagănă o frunză-n vânt de toamnă?
Alta în mugur poate să mai doarmă !

* * *

Prevestește vântul a furtună ?
Va veni curând și vreme bună !

* * *

Se ofilește iarba pe colină ?
Retrage-te spre suflet : e lumină !

* * *

Un trăsnet se proptește-ntr-un copac ?
A fost ales că era prea înalt !

* * *

Așterne iarna plapuma de nea ?
E bine : grâul înfrățește-n ea !

* * *

Te-ai înțepat in cactusul cel rece ?
Privește-i floarea și durerea-ți trece !

* * *

Ți-au apărut la tâmpile ghiocei?
Lumina vârstei strălucește-n ei !

* * *

Ți-e silă de omizile păroase ?
Din ele se nasc fluturi de mătase !

* * *

Ai un dor rămas neîmplinit ?
Uită-l și-apoi fi-vei fericit !

* * *

Ți se pune-o lacrima pe geană ?
Să o ștergi, că-n suflet face rană !

* * *

Ai un vis ce sufletul ți-l seacă ?
Împlinește-l dacă vrei să-ți treacă !

* * *

Te apas-un vis necugetat ?
Să-l alungi din suflet, că-i păcat !

* * *

Un prieten astăzi te-a flatat prea tare ?
Semn de întrebare pentru fiecare !

* * *

Ai întâlnit pe strad-un om posac ?
Zâmbește-i, poate scoți din el un drac !

* * *

Își mutau satul oamenii pe deal ?
S-or naște-n vale alții, val de val !

* * *
Mama ți-a plecat în cer și doare ?
O-ntâlnești în fiecare floare !

* * *

Te-ai supărat pe clipa care trece?
Gândește-te : Antarctica e rece !

* * *

De ce e scris în fruntea pietrei ca să tacă
Atunci când frământarea din adânc o crapă ?

Frânturi de cer

Frânturi de cer purtăm în ochi
Dar suntem îndeajuns miopi
Să nu zărim păduri de stele
Și să le frângem între gene
Stingându-le treptat pe toate
Până în noi se face noapte !

Senectute

Simt iarba crescând în mine !
Nu mi-e teamă, chiar mi-e bine,
Fiindcă-n lanul ei zăresc
Maci de câmp cum înfloresc
Și le ține marginea
Floarea de nu-mă-uita
Crescută din palma mea.

Un ceas

Un ceas în noapte alearga după timp
Și, speriate, clipele se-ating
In goana lor, de razele de lună
Și izbiturile-n văzduh răsună
A disperare și tristete-adancă...
Dar sufletul în mine cântă încă
Părând a nu avea de știre
Că ceasu-n noapte bate pentru mine !

Criza existențială

De toate clipele mă sfarm
Privirile-mi agaț de cer
Și parcă, deși ieri eram,
Astăzi mă mistui în eter.
Catargele din sânge-mi cresc
Pe marea timpului plutesc !

Criza poeziei I

Azi nu mai este timp de poezie...
Metaforele sunt ca părul creț
Văzut la alții când tu ai chelie ;
Ca vioarele după dezghet
Pentru un cuc închis în colivie ;
Ca mugurii plesnind de floare
Când cade bruma pe ogoare ;
Se ofilesc, nu se mai coc
Și-n suflete nu mai au loc !

Și tot mai rar...

mai rar,
pot aduna
cuvântul meu
cu vorba ta,
simțind
că mă împuținez,
mă cheltuiesc...

Mai rar, mai rar...

Mirabile unde

Culcată pe-o brazdă de iarbă.

Unduirea norilor,
vârtejul frunzelor...

Amețeală după amețeală!

Mirabile unde...

Îmi pot mătura
în liniște
cărările gândurilor.

Acomodare

Pe tăciunii aprinși,
până s-au stins,
a jucat pisica oarbă,
descălțată,
până i-au crescut ghearele.

În ceruri

Își plimbă podoabele
domol printre stele
adânci fântâni
oglundind destine.

Se nasc întruna
pe largi
orizontale serpentine.

Desprinderi

Peisaj stâncos,
solar, mirific.

Deplină liniște.

Un singur punct în mișcare!

Capra neagră,
arc viu,
lovește
peretele albastru.

A căzut linia orizontului.

Apus

Iuțeala pervertirii culorilor
în apele însângerate,
la împerecherea
cerului cu marea...
cuprinde o Mare Taină.

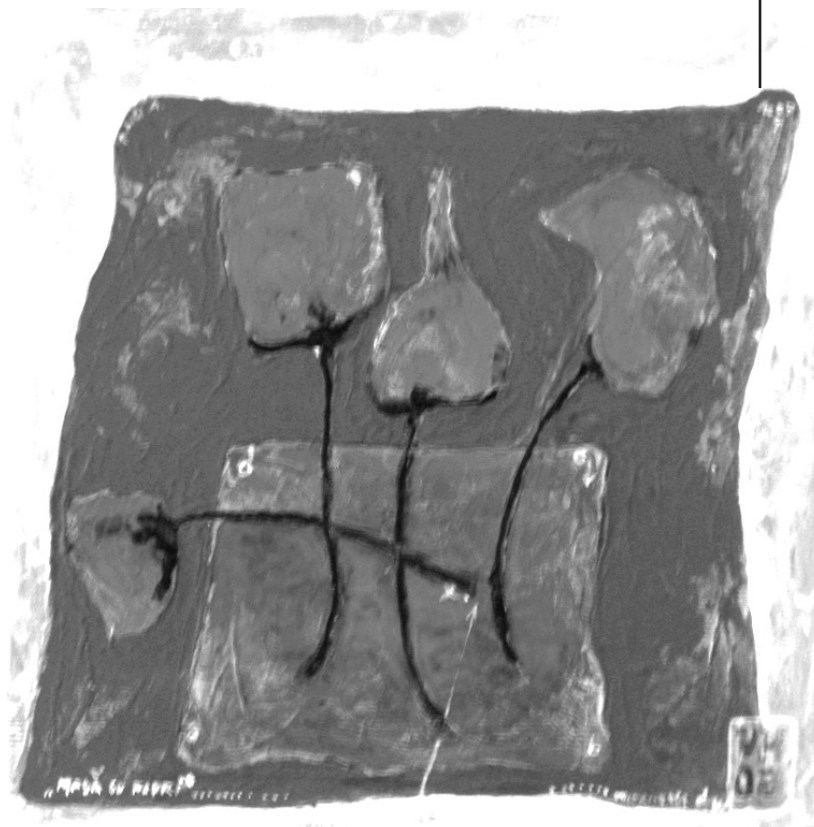
Ea pare fredonată,
cu atâta nepăsare,
în clipocitul valului ce moare.

Ger

Aud pașii...
scrâșnetul zdrobirii.

Poemul se sfărâmă...

Au mai rămas
câteva cuvinte,
cântându-și ecoul:
„...ful-gerul țința își caută...
spre a deveni trăsnet!”

POEME

Hrisant Achimescu

Cum vor zeii

Mă fac sfoară spânzur timpul
Scrutez humusul firesc
Zeci de mii de ochi albaștri
De sub stele mă privesc

Plec apoi cu un glonte-n spațiu
Trec prin humusul lumesc
Frig din cearcăne divine
mă îngheață,...
Mă opresc

E dezgheț multă tăcere
Stele cad - stele se-aprind
Zeci de mii de ochi albaștri
Mă deșartă în Olimp

Smerenie

în numele unui Nume
făr de nume
Pe viitor o să-mi ordon să tac
Vocația smereniei la mine
O port din testamentul unui dac

Din propria-mi credință
în Cel care
făr de-nceput, Cel increat
Aspațial a denunțat un spațiu
O cuantă
de Nimic fotonizat

Eu nu am mentori,
doar neamul cu credința
Ortodoxia este mama mea
Frumosul și pe El cu nume,
făr de nume
Sunt singurele idei - forme
pentru-a exista

Mândrei

Numai de n-aș face purici
Tot aflându-mă-n extaz
Când mă cațăr să pun floare
Sus la mândra pe pervaz

Când din cartea mea de vise
Cu privirea îi citesc
Kilometri de motive
Pentru care o îndrăgesc

Când la ultima lectură
Am aflat drumuri Etrusce
Și-am plecat să-i aduc mândrei
Sărutări și flori de munce

Flori de colț, flori de sub soare
Triluri de privighetoare
Căci e mândra fată mare
Fruct zemos pentru visare

Drum spre eden

Prima mea ieșire-n spațiu
A fost drumul spre Eden
Lung gravat cu multe semne
De la mine din infern

Cu o mie de păcate
Și-un păcat original
De la mine pân la Eva
Le clonez cu sârg și har

De la Eva pân la mine
E-un mister, nu mi-l explic

Șarpele știe secretul
Săsâitul lui peltic

Darmă

Într-o zi primesc scrisoare,
Într-un plic necum firesc
Temător îmi fac o cruce
Și încep să o citesc ...

Un fost condamnat la moarte
Cuțitaș de cartier
Se plimba într-o drezină
Trasă de un temnicer ...

Siderat,
de fel și sceptic
de un gest neînțeleș
Am sunat la pușcărie
Să constat dacă visez

N-am aflat nici până astăzi
Dacă bravul temnicer
Își revendică din Karmă
Un destin cu cazier

Am mizat

Mai întâi am fost idee
Mai apoi un surogat
cu trăiri cu totu-aparte
Și-am optat să fiu bărbat

Și am priceput că Cerul
Este enzimat cu știință
Neîmpăcarea mea cu mine
Este prima lui conștiință

Am mizat pe începuturi
Pe Nimicul informat
Și-am trimis la el în buturi
Universu-mi neformat

Am mizat pe împăcare
În destinul meu flambat
Și am înțeleș că multe
Sunt la margini de păcat

Am mizat pe toate câte
Poți miza că-ți va fi bine
Dar am înțeleș cu vârsta
Când mizez,... să am pe cine

Nimic

Mai întâi nimic
o stare
Un ceva ușor inert
Păstorit cu-ndemânare
de un arhitect discret

Mai apoi o strămutare
Urmă zic
dar mă dezic
Un Bing - Bang
împins în living
Din ceva numit Nimic

Am convingerea intimă
c-am surprins o dezlegare
Un ceva ce are
n-are
Tot clickând Nimicul mic
A scanat Nimicul mare

Turn de control

Vârste-n exil tata și mama
Eu turn de control
La ora la care n-am nordul pe hartă
Și zbor fără aripi la pol

La ora la care continui cu Cerul
Discuții până-n noapte târziu
Și-n care Maestru-mi oferă penelul
Și-mi dă dezlegare să scriu

Cum vin faraonii, cum cresc piramide
Cum Hermes se-ntoarce zgârcit
Să scrie pe tablă și restul de semne
Cu semnul din care-am venit

Și-n forme diforme când zgâlțâie mun-
ții
Cu gândul când sperie marea
Să-mi fac curajul să-i spun
Că-mi vinde cu șperț
marea cu sarea

Așa grăiesc

Punctul puternic
punctul slab
primește-le la fel la tine
Nu măsură-n ceruri tic-tac-ul
Când n-ai concret ceva a spune

Nu fi precum behăitorii
Ei sunt niște pigmei
Vorbirea lor fără noimă
E lipsă de idei

Dacă deasupra-ți stă sentința
Celor ce nu cunosc cuvânt
Grăiește lor nesocotința
Și lasă-i unde sunt

Tu ești Cuvânt ei sunt sentință
Nu poți grăi ca ei
Tu ai un Sine întru ființă
Ei bârfe în condei

S-a cam grăbit El
Zoroastru
N-a zis precum zic Eu
Nu-ți da-n vileag
graba sau știința
la nici un dumnezeu

L-am cunoscut pe ZoroNietzsche

Am fost colegi de clasă
C-a omorât pe Dumnezeu
E-o teorie falsă

Un om, un supraom, un zeu
El a lansat o șansă
Tu înțelept care grăiești
Trezește-te din transă!

Natura ta e chipul Lui
E cerul lumii-n Sine
Întoarce-te la Zarathustra
La Dumnezeul din tine

Septembrie

Netezeau liniștea serii
Miresme de fructe coapte
Îmbucam dovleac de-al galben
Îmblânzit c-o țără lapte

Mogâldeam grămezi de frunze
Ghemotoace de culori
Și priveam cum cad pe ele
Stropi de stele, uneori

Cum sub fruntea ei nălbită
Luna-și deranja o rază
Și-o-mpingea spre poarta casei
S-o descuie, să mă vază...

Era seară de septembrie
Migăleam un pic de foc
Cuibăream sub poala toamnei
Un vis drag și-un pui de joc

Vis

Bucuros că ies din noapte
c-am visat moartea murind
Atârnăm cu nonșalanță
pe-o banchiză de nisip

Cerul alb certat de stele
Se-aruncase-n mare nud
Fugea sub retina-mi udă
îndrăzneam să cred că-l prind

Mirosea alge și soare
respira când cald când frig
Puneam fruntea să-i atingă
spațiul
când vroiam să-l string

Eu aproape, el aproape
Vibram umezi, reci, fierbinți
Așteptam fluxul să plece
atârnați de vis, cuminiți

Condamnați la nemurire

Îngerește tu iubito însoțește-mă prin hău
Vraja graiului din ochii-ți peste sufletu-mi așează
Tu la casa de la țară, nopțile-mi păreri de rău
Fă-le dulci și nesfârșite, zorile să nu ne vază

Toamnă scânteieri de aștri, vin alb, roșu în pahare
Prin exilul desfătării doar tăcerea s-o urmăim
S-alungăm de la noi lumea, să ne cuibărim în mare
Doi nebuni ai nimănuia până când o să plecăm

Și de-o fi ca să ne afle ori nisip ori lut pescarii
Să ne-aducă într-o barcă tot la țară pe la noi
Să ne ferece-n ulcioare cu magia lor olarii
Condamnați la nemurire azi, și-n vremile de-apoi

„L-am văzut pe Brâncuși, lângă schele...”

Martori oculari ai ridicării Coloanei au rămas puțini, astăzi, la peste șaptezeci de ani de la consumarea evenimentului. Amintirile lor sunt cu atât mai prețioase. Unul dintre aceștia este mama mea, Ana Butulescu, femeie simplă din Preajba, care a intrat neînhibată în al nouăzecilea an al vieții. E cel mai vârstnic locuitor nativ al satului Preajba, devenit între timp localitate componentă a municipiului Târgu Jiu.

Mama, ca orice om foarte bătrân, are unele probleme de memorie, când e vorba de întâmplările recente. Dacă o rugați să vă enumere toți miniștrii din guvernul Tăriceanu, pe unii cu siguranță nu-i mai ține minte. Dar evenimentele, mari sau mici, înregistrate în copilăria, adolescența și tinerețea ei par săpate cu dalta, adânc, în memorie. Poate să vă spună data nașterii, a căsătoriei și a morții pentru un număr impresionant de prejbeni, poate reconstitui arborii genealogici stufoși ai unor neamuri de ciobani locali, precum Năgăra, Lăguț, Cioacăzanu, Șerban, Sâiu, Luculescu, Moianu etc., fiind una din sursele cele mai prolifiche ale lui Al. Doru Șerban, istoric neobosit al meleagurilor prejbene.

Despre ridicarea Coloanei fără Sfârșit știe lucruri interesante și inedite. Inedite, pentru că aceste aspecte erau minore pentru marii exegeți ai lui Brâncuși, care nu le-au acordat importanță. A fost aproape, participând efectiv la lucrările de amenajare a șantierului, în vara anului 1937. Am socotit interesantă imaginea Coloanei, așa cum se răsfrângea ea atunci, în ochii unei adolescente de la țară, relatată în limbajul neaș al țărânimii gorjene. Așa s-a născut acest interviu, singurul acordat de mama, în lunga și zbuciumata ei viață. (Valeriu Butulescu)

Valeriu Butulescu : - Mamă, aș vrea ca pentru început să ne vorbești despre locul unde se ridică astăzi Coloana. Cum arăta înainte?

Ana Butulescu: - Cum să arate! Era loc gol. Izlaz. Pe acolo pășteau caii țigănilor...

V.B.: - Dar acolo era Târgul de fân...

A.B.: - Sigur că era! Acolo Ștefan Popescu și-a adus presa. Umbla prin sate, aduna fân de pe la oameni. Acolo, mai la răsărit de locul unde-i Coloana, era plin de clăi...

V.B.: - Cine era Ștefan Popescu?

A.B.: - Un negustor priceput. De loc, din Monești. Capul dinspre apus al Drăgoienilor se chema Monești. Apoi venea satul Vărsături. Moneștii țineau de Drăgoieni. Aveau și ei cramul de Rusalii. Vărsăturații aveau cram de Sf. Dumitru...

V.B.: - Ștefan Popescu era bogat?

A.B.: - Păi, vezi tu bine că era bogat! Avea presă de făcut baloți. Avea și batoză de grâu. Își luase și o femeie bogată. O fată de-a lui Gorcean, din Drăgoieni. A avut cu ea doi băieți, dar până la urmă a lăsat-o. Nu s-au înțeles. Unul din băieți, Victor, lucra cu noi la presă...

V.B.: - Ai lucrat la presă, în Târgul de fân?

A.B.: - Am lucrat. Și eu și Ioana lu' Andrei. Aia care mai târziu s-a măritat cu unu' Dină, în comuna Roșu, de lângă București. Multe fete din Preajba au lucrat la Târgul de fân. Eu am lucrat prin luna iunie, 1937, imediat după coasă. Nu era greu. Luam fânul în furcă și dădeam cu el în presă. Din presă ieșeau baloți. Apoi luam baloții, îi urcam în car și-i duceam la gară. Chiteam baloții lângă calea ferată. Ne plătea cu ziua...

V.B.: - Cine vă plătea?

A.B.: - Ștefan Popescu. Ne plătea cu un pol pe zi. Un pol, adică douăzeci de lei. Erau bani buni. Atunci kilu' de vin era cinci lei. La nuntă, o familie plătea dar cincizeci de lei. Nașul dăruia trei sute...

V.B.: - Pe-atunci nu era nici urmă de Coloană...

A.B.: - Ba era. În locul unde s-a ridicat Coloana, când lucram eu la presă, în Târgul de fân, era o groapă mare. Și din groapă ieșea un moț de fier. De jur împrejur erau numa' plaste de fân. Și presa aceea de făcut baloți. Cu Ștefan Popescu era asociată una Anica lu' Magherescu. Presa era a lor. Era presă mare și grea. Am fost odată cu Ion al Mărinii și-am adus presa cu caru' de la Borăscu. A fost nevoie de trei perechi de boi.

V.B.: - Cum se ajungea la Târgul de fân?

A.B.: - Pe Șoseaua Mare. Vine, cum să-ți spun, diladeal de Coloană. Veneai dinspre Drăgoieni, pe la Regiment, apoi coteai la dreapta, pe lângă Școala de Comerț. Ajungeai la Cișmeaua lu' Ilie Grecu, unde pe o țevă curgea apă bună de beut. Ilie Grecu avea oi multe. Mulți prejbeni mergeau la el, la tuns de oi. Apoi, înainte de calea ferată era birtul lu' Antonie Iliescu. Acolo se vindea beutura...

V.B.: - Dar drumul de la miazăzi de Coloană nu era?

A.B.: - Care drum?

V.B.: - Cel ce trece calea ferată peste viaduct.

A.B.: - Viaduct, vezi tu bine că nu era! Viaductul

l-au făcut comuniștii. Pe-acolo era un drum nepietruit, pe care veneau carăle de peste Jii, cu varză de la Ceauru, veneau oameni cu oi, porci și viței, în fiecare joi, dincolo de Regiment, la Târgul de vite. Nu era nici o casă pe lângă drum. Mai târziu, și-au făcut oamenii căși. Printre ei, și câțiva prejbeni. Ion Ștefănoiu, zis Oneci, fost primar de Vădeni, cel mai bogat din Preajba, i-a făcut acolo casă lui' fiu-su. Acolo a cumpărat săliște și Ghiorghe Pădureanu, pentru fiu-su, Culiță... Apoi, trebuie spus că la apus de Coloană, era o văioagă, destul de adâncă, pe care au umplut-o cu pământ...

V.B.: - Când a început lucrul la Coloană, Târgul de fân a fost mutat?

A.B.: - Păi, vezi tu bine că l-au mutat. De Coloană se ocupau oameni mari. Ghiorghe Tătărăscu, care era prim ministru. Cred că a fost singurul fiu al Gorjului, ajuns premier. Era din Poiana, da' venea și prin Preajba, pentru că avea un conac la Curtișoara... Venea mai ales cocoana lui, cu cumnata ei, și cu doi băieți. Se îmbrăcau unguenește, cocoanele își puneau vâlitori pe cap. Așa venerau la horă. Tătărăscu a ridicat județul. Pe timpul lui s-au făcut primele fabrici: Regia de țigări, Fabrica de marmeladă de la Vădeni, Fabrica de cânepă, Moara de foc de lângă Regiment...

V.B.: - Și unde s-a mutat Târgul de fân?

A.B.: - Departe, la deal, dincolo de Țăgănie, pe Câmpu' Vădenilor. Dar tot Ștefan Popescu aduna fânul. Atunci își lăsase muiera. Trăia cu una, Leonora... O fată frumoasă, tot din Monești...

V.B.: - Cum ai ajuns să lucrezi pe șantierul Coloanei?

A.B.: - Frate-miu, Vasile Năgăra era ajutor de primar la Vădeni. El ne găsea de lucru. Cumnatu' Nicolae Popescu, zis Babau, avea căruță... Avea și doi cai frumoși. Pe unul îl chema Puiu, pe celălalt, Cezar. El căra piatră cu căruța de la Jii. Piatra o aduceam la Coloană, dar și pe Calea Eroilor, care încă nu era pietruită. Pe mine și pe Ioana lu' Andrei ne-a luat Nicolae Popescu, să-l ajutăm la piatră. Noi intram în Jiu și scoteam pietre rotunde și turtite, adică lespezi... Numai de astea aveau nevoie pietrarii... Aruncam pietrele pe mal, iar cumnatu' Nicolae le pune în căruță. Apoi veneam cu căruța pe Calea Eroilor în sus, până la Coloană. Și acolo descărcam pietrele...

V.B.: - Coloana era ridicată?

A.B.: - Nu era ridicată. Când am început eu lucrul la piatră, groapa de care vorbeam fusese astupată. Se vedea doar moțul acela de care vă vorbeam, adică un ciot de fier, ca un stâlp scurt, care ieșea din pământ.

V.B.: - În ce lună ai lucrat la Coloană?

A.B. Nu mai știu exact. Dar sigur era vara lui 1937. Cred că în august. În toamna celui an m-am măritat, dar eu am lucrat vara. Apa Jiului era caldă. Intram în apă să căutăm și să scoatem pietre rotunde.

V.B.: - Era vara lui 1937 și ai văzut moțul acela de fier? În unele cărți se spune că fundația Coloanei s-a turnat în toamna friguroasă a lui 1937. Atunci a fost încastrat și pivotul portant, din oțel, adică moțul...

A.B.: - Eu nu știu de ce fundație vorbești tu. Dacă așa scrie în cărți, înseamnă că așa a fost. Cărțile nu mint. Dar moțul acela de fier ieșea din pământ încă din vară. În jurul celui moț, pietrarii așezau pietre aduse de noi, de la Jii. Le puneau în dungă, una lângă alta, în formă de rotund, așa cum ți-am mai spus... Țin bine minte. Iar mărgelele alea mari de fier încă nu veniseră de la Petroșeni. Și de jur împrejurul moțului de fier era ridicată o schelă de lemn. Cred că se pregăteau să prindă stâlpul, cu șuruburi. Noi aduceam pietrele acelea rotunde și turtite, pe care le făceam grămezi, acolo unde ne spuneau pietrarii.

V.B.: - Cine erau pietrarii?

A.B.: - Niște oameni care făceau pavaje. Puneau pietrele acelea turtite în dungă, una lângă alta în jurul moțului de fier. Peste pietre presărau nisip cu lopata. Făcuseră astfel un rotund, de jur împrejur, cam la doi metri de moțul de care ți-am spus.

V.B.: - Specialiștii, în zilele noastre au turnat ciment în jurul Coloanei.

A.B.: - Păi e foarte bun și cimentul. Se așează mai bine ca pietrele. Și nu se face noroi în jur.

V.B.: - Dar Brâncuși a pus piatră de râu, în dungă, și nu ciment.

A.B.: - Nu Brâncuși pune piatră, ci pietrarii. Pietrarii erau harnici, da' nu toți erau serioși. Măria lu' Scoverdea, tot din Preajba, lucra și ea la Coloană. Dădea piatră „la mână” pietrarilor. S-a cunoscut cu un pietrar, unu' Dănescu, cu care s-a măritat, da' fără să se treacă în acte. Seara veneau la Preajba și dormeau la Taica, adică la Scoverdea al bătrân. Dănescu acesta a fost un hoț... A furat ceva de pe șantier, nu se știe ce... Jandarmii l-au legat și au venit cu el la Scoverdea, să

Interviu realizat de Valeriu Butulescu

caute ce furase... Atunci a aflat Măria lu' Scoverdea că Dănescu mai avea o muieră, peste munte, pe la Simearia. Iar pe Măria a călcat-o în 1944 o mașină militară rusească. A omorât-o, iar șoferul nici măcar n-a oprit. Se grăbea să ajungă la Berlin...

V.B.: - Unde ați mai dus piatră?

A.B.: - Noi am dus piatră și pe Calea Eroilor. O făceam grămezi, grămezi pe marginea drumului. Iar drumul era drept. Pleca de la ciotul Coloanei, adică de la moțul acela de fier, și dădea drept în Grădina Publică, unde puseseră o masă de piatră cu douăsprezece scaune. Lumea era cam supărată. Ca să facă drumul drept au trebuit stricate mai multe căși. Doamna avocat Papa, la care i-am dus lapte mai târziu, a avut noroc. Calea Eroilor trecea chiar pe sub fereastra ei. Dacă era doi metri mai la deal, i-ar fi stricat casa...

V.B.: - Lumea era nemulțumită?

A.B.: - Unii, vezi tu bine că erau! Mutaseră Târgul de fân tocmai la Pădurea Vădenilor. Stricaseră atâtea căși, ca să facă drumul drept. Unii mai înjurau...

V.B.: - Pe Brâncuși?

A.B.: - N-aveau ei treabă cu Brâncuși, ci cu Tătărăscu! Lumea vorbea că Tătărăscu comandase Coloana aceea înaltă, ca să-i facă pe plac Regelui Carol. Oamenii erau nerozi. Nu înțelegeau de ce trebuia să fie drumul drept. Nu pricepeau ce vrea să reprezinte Coloana. Pe-atunci nu-i spuneau Coloana Infinitului, cum îi spuneți voi azi...

V.B.: - Dar cum îi spuneau?

A.B.: - Mi-e rușine să spun. Sunt muieră bătrână...

V.B.: - Te rog!

A.B.: - Ți-am spus. Lumea de-atunci nu era ca cea de azi. Era năroadă, fără știință de carte. Cei răutăcioși porecliseră Coloana. Îi spuneau „sula lui Carol”. Dar noi, cei care căram piatră, eram foarte mulțumiți. Ne plăteau bine, pentru fiecare căruță...

V.B.: - Câți bani primeai?

A.B.: - Tot un pol pe zi. Atâta era și o zi de sapă la porumb.

V.B.: - Ce-ai făcut cu banii?

A.B. - Mi-am cumpărat material de cămașă. Un metru de pânzoaică, de calitate a doua, costa cam tot un pol. Șifonul de Novaci era mai bun, dar era scump. Mi-am luat trei metri jumătate de pânzoaică, din care mi-am cusut cămașa de nuntă.

V.B.: - Când ai auzit prima dată numele lui Brâncuși?

A.B.: - Atuncea. Umbla vorba că Tătărăscu vrea să ridice un stâlp de fier, dar nu se pricepe. Și a trebuit să cheme un meșter bun, care e tot român, dar stă la Paris. Pe unu' Brâncuși...

V.B.: - L-ai văzut pe Brâncuși?

A.B.: - Sigur că l-am văzut. L-am văzut pe Brâncuși lângă schele. Tocmai descărcasem căruța cu piatră, lângă ciotul Coloanei. Pietrarii erau cam speriați. Unul din ei a strigat, nu prea tare: „Bă, vedeți că vine domnu' Brâncuși!” Se temeau de el, da nu știu de ce. Că era un om mărunț, mic de statură, cu o barbă prică, și albă și neagră. Era îmbrăcat într-o haină trei sferturi, de culoare deschisă și, țin bine minte, avea în mână o ruletă de măsurat. Pe cap purta pălărie neagră. Era mărunț, dar bine legat. Mergea repede și da mereu din mâini. Gesticula. Se ținea de el scai o grămadă de domni, bine îmbrăcați, care tot scriau ceva în niște carnete. Nu știu ce le spunea, da' îl ascultau cu mare atenție. Atunci a trebuit să plecăm. Cumnatu' Nicolae înhămasse caii... Trebuia să mergem înapoi la Jii, să mai încărcăm o căruță...

V.B.: - L-ai mai văzut de-atunci pe Brâncuși?

A.B.: - L-am mai văzut o singură dată, în zilele următoare. Făcea poze cu un aparat de pozat. Noi nici nu știam atunci că cea Coloană este a lui Brâncuși. Nu-i dădeam mare importanță. Nu ne plătea el...

V.B.: - Dar voi ce știați atunci? Cine credeți voi că a făcut Coloana?

A.B.: - Noi știam că e Coloana lu' Tătărăscu. Noi așa credeam. Iar cel care făcea Coloana era Ioniță Țăganu'. Se cățara pe schele ca o pisică. Apoi, mai târziu, când schelele s-au ridicat sus de tot, era singurul care se urca până în vârf. De-acolo i s-a și tras, săracu'! A răcit pe schele. A murit de plămâni, în anu' în care s-a terminat Coloana... Dumnezeu să-l odihnească!

V.B.: - Cine era acest Ioniță?

A.B.: - Era copilu' lu' Mitu Țăganu' din Drăgoieni. Un țagan muncitor și frumos. Stătea la pârăul lui Mihalache Șorop. Juca înainte în horă, cu rumâncele, de ziceai că-i rumân. A răcit pe schele și a murit. L-au îngropat la biserica de la Drăgoieni. Noi credeam că Ioniță Țăganu' a făcut Coloana. Despre Brâncuși, lumea vorbea că e inginer...

Raportul suflet-corp: fundalul armoniei prestabilite; paralelismul minte-corp la Leibniz

Alin Negomireanu

„(...) se poate întâmpla ca, după ce am ascultat un discurs al cărui sens l-am înțeles perfect, să nu putem spune în ce limbă a fost rostit”. [R. Descartes – *Tratat asupra luminii*]

„(...) că gândirea, urmărind, urmărind firul conducător al cauzalității, pătrunde până în cele mai adânci abisuri ale realității și că gândirea nu poate numai să recunoască, ci și să o îndrepte”. [F. Nietzsche, *Nașterea tragediei din spiritul muzicii*]

I. Introducere

În această lucrare ne propunem să analizăm modul în care, filosoful german Leibniz explică raportul dintre suflet-corp și rolul pe care-l joacă armonia prestabilită în această problemă.

Problema minte-corp este o problema filosofico-științifică, care are în vedere raportul dintre entitățile mentale și entitățile fizice și corporale. Filosofia mentalului și psihologia filosofică, metodologia științelor cognitive, susține Angela Botez în studiul introductiv, „pun într-o lumină nouă modalitățile de cunoaștere ale ființei umane și interferează cu alte discipline filosofice care se referă la esența și existența eului și a stărilor sale cognitive”¹. Coordonatoarea lucrării ne arată că filosofia mentalului „s-a născut ca rezultat al unei cotituri psihologice în filosofie, prin abordarea interacțiunilor psihologiei cu cibernetica și cu Inteligența Artificială, a raporturilor real-psihic, real mental, logic-psihic, gramatical mental și al relației computer-self-inteligență-modele mentale”².

Filosofia minții este un domeniu de cercetare în filosofia contemporană ce are ca obiect cercetarea minții în specificitatea ei, în raportul ei cu lumea exterioară și cu corpul, mai ales cu creierul. Mulți specialiști în cogniție și filosofi ai minții nu consideră că trebuie să demonstreze cu argumente existența stărilor mentale, ci o asumă ca punct de plecare și nu încearcă o descriere a ei. Funcționalismul³ prezintă numeroase versiuni, deseori în contrast între ele, dar constituie poziția dominantă în filosofia minții ca model descriptiv al mentalului.

J. Fodor⁴ a propus un model de calcul pentru minte, potrivit căruia mintea se comportă ca un calculator în care simbolurile (care sunt ceea ce în mod obișnuit se numește reprezentare mentală) sunt înmagazinate și folosite potrivit regulilor operative pe care mintea le posedă. Altfel spus, ființele umane posedă un limbaj interior (numit menta) cu care realizează activitățile cognitive.

Pot fi deosebite următoarele categorii de poziții în legătură cu problema minte corp:

1. poziții moniste, în care se admite existența numai a corpului sau numai a gândirii, deci fie eliminarea corpului în favoarea minții, fie eliminarea minții în favoarea corpului. Prima soluție este aceea numită fenomenalistă, în care unicul gen de realitate efectivă subzistentă este de natură mentală, adică toată realitatea, chiar și aceea care apare cu caracterele corporalității, este reprezentare mentală. A doua soluție este aceea a materialismului, care afirmă nonexistența minții. O formă de monism materialist este fizicalismul, pe baza căruia realitatea, care este toată de natură corporală trebuie să fie descrisă și explicată în termenii științei. În acest caz, chiar evenimentele mentale, considerate evenimente materiale, trebuie să fie explicate prin aparatul lingvistic și conceptual al fizicii.

2. poziții dualiste, în care se acceptă distincția dintre minte și corp și se caută motivații și justificări. În domeniul dualismului se dau trei tipuri de soluții: epifenomenaliste, paraleliste, interacționiste. În ceea ce-l privește pe G. W. Leibniz, ne interesează, în special cea de-a doua poziție, teoria paralelistă, deoarece teoria leibniziană a sufletului poate fi caracterizată paralelism, „concepție după care mentalul și fizicalul sunt izolate cauzal, ele evoluând într-o perfectă armonie prestabilită care determină și întreține iluzia interacțiunilor cauzale”⁵.

3. poziții în care se caută găsirea unui mod pentru coexistența monismului și a dualismului, susținând că mintea și corpul nu sunt genuri distincte de realitate, dar se admite că acestea au proprietăți diferite. Aici este vorba, în special de funcționalism, care este legat de nume ca J. Fodor și H. Putnam⁶, care propun înțelegerea minții ca un întreg de stări funcționale care pot fi realizate sau stimulate de entități diverse (creierul, calculatorul).

4. poziții care evită distincția minte – corp. Aici realitatea este concepută ca

1 Angela Botez, (Coordonator), *Filosofia mentalului. Intenționalitate și experiență*, București, Editura Științifică, 1996, p. 27 (citatul este extras din studiul introductiv)

2 *ibidem*, p. 36

3 Funcționalismul studiază procesele mentale cu un rol evident de adaptare, cum ar fi învățarea, gândirea, motivarea, luând în considerare cu toată atenția diferențele individuale care se manifestă în această privință.

4 Fodor, Jerry A., *filosof și psiholog american, exponent al științei cognitive și al filosofiei minții*.

5 Adrian Niță, nota introductivă la „Lămurirea dificultăților ridicate de Pierre Bayle, în, G. W. Leibniz, *Scrieri filosofice*, București, Editura BIC ALL, 2001, p. 101

6 Putnam, Hilary, *Whitehall, filosof american, (Chicago, 1926). E interesat de filosofia minții, a limbajului, metafizică, etică. În filosofia minții a susținut pentru mai multă vreme funcționalismul, afirmând că stadiile mentale nu constituie stări fizice, ci organizări funcționale ale stărilor fizice.*

fiind constituită, dintr-un substrat universal, în sine material și spiritual. Putem aminti, în acest sens de teoriile lui E. H. Haeckel (biolog german), B. Rensch, C. H. Waddington. În perspectiva unei depășiri a distincției minte – corp apare și fenomenologia care subliniază modul cum manifestările corporale au o dimensiune psihologică intrinsecă.

Filosofia minții, „trebuie văzută din perspectiva distincției minte – corp, și problemele ei trebuie separate de cele de genul raportului dintre spirit și materie”⁷. A existat un interes pentru minte încă din perioada filosofiei antice în operele clasicilor filosofiei, Platon și Aristotel. Filosofia minții, „în ciuda rădăcinilor pe care le-am putea găsi adânc înfipte în istoria filosofiei, își are originea în forma ei actuală în opera lui Descartes”⁸. Mintea este ceea ce capătă la filosoful francez un contur precis. Conținuturile mentale, consideră gânditorul francez pot fi nesigure, însă mintea sigur are existență, și este caracterizată de atribute, precum gândirea, spre deosebire de corpuri care au atributul întinderii. Există, pentru Descartes o diferență între natura minții și cea a corpului. Mentalul în accepțiune carteziană susține faptul că „intelectul este suma tuturor lucrurilor de care suntem direct conștienți. Astfel, reprezentarea mea actuală a unei cafele vieneză este mentală ca și durerea din picior sau amintirea unei furtuni la Sofia”⁹.

Fenomenele mentale sunt înțelese ca fiind toate acele lucruri de care suntem imediat și incorrigibil conștienți; noi avem un acces direct, nemijlocit și privilegiat la ele.

Heraclit spunea că nicicând nu vom putea descoperi profunzimile sufletului, oricât de departe și de insistent vom încerca. Scriitorii, poeții și filosofii mărturisesc cu toții, de secole, că suntem deosebiți de confuzi, auto-amăgiți cu privire la noi înșine și la ceea ce se petrece în mintea noastră.

II. Raportul suflet – corp: fundalul armoniei prestabilite la Leibniz.

Opera leibniziană constituie un element esențial în viața spirituală contemporană prin faptul că scoate frecvent în evidență noi valențe ale contribuției marelui gânditor. Chiar dacă filosofia lui Leibniz este diversă datorită temelor abordate (drept mărturie în acest sens este Arhiva de la Hanovra, arătându-ne multitudinea de interese, pluralitatea de probleme), există în aceasta o evidentă omogenitate.¹⁰

Se impune să subliniem faptul că teoria substanței joacă un rol central în filosofia leibniziană, deoarece în jurul ei sunt concentrate marile teme leibniziene: ființa și unitatea, unul și multiplul, unul și infinitul, adevărul, cunoașterea, „teoria substanței reprezentând „linia de intersecție a metafizicii, logicii, epistemologiei, fizicii și mecanicii leibniziene”¹¹.

Importanța teoriei substanței este subliniată în mod evident de Leibniz însuși: „Cât de mare este importanța acestor lucruri va reieși mai întâi din noțiunea de substanță pe care o propun, noțiune atât de rodnică, încât din ea decurg adevărurile primare, chiar cele privitoare la Dumnezeu și la spirite, și la natura corpurilor, precum și cele, parte cunoscute, dar insuficient demonstrate, parte necunoscute până acum, dar care vor fi de cel mai mare folos în celelalte științe”¹².

Asemenea lui Descartes și Spinoza, Leibniz și-a bazat filosofia pe noțiunea de substanță, dar s-a deosebit de aceștia „în privința relației dintre spirit și materie și în privința numărului de substanțe”¹³. Descartes admitea trei substanțe – Dumnezeu, spiritul și materia - o *res cogitans* (o substanță cugetătoare) și o *res extensa* (substanță întinsă) create de Dumnezeu; Spinoza este cel care va fonda un imanentism absolut pornind de la afirmarea unei unice substanțe (Deus sive natura), substanță care există în sine și este concepută prin sine, acel lucru a cărui concepere nu are nevoie de conceperea altui lucru¹⁴.

7 Mihail Radu Solcan, *Filosofia minții și știința cogniției*, București, Editura Universității, 2000, p. 24

8 *ibidem*, p. 25

9 Kathleen V. Wilkes, *Minte și trup*, în, A. Botez, *Filosofia mentalului*, op. cit., p. 210

10 Boboc Alexandru, *Ideea lumilor posibile și reconstrucția modernă în filozofie*, în Editor Flonta Mircea, *Descartes – Leibniz. Ascensiunea și posteritatea raționalismului clasic*, București, Editura Universal Dalsi, 1998, p. 183: „Este de reținut că, în ciuda diversității temelor ei, filosofia lui Leibniz favorizează o impresie de omogenitate”.

11 Leibniz, G. W., *Scrieri filosofice*, op. cit., p. 11 (citatul îi aparține lui Adrian Niță în studiul introductiv care precede scrierea)

12 Leibniz, G. W., „Cu privire la reforma filosofiei prime și la noțiunea de substanță” în *Opere filosofice*” op. cit., pp. 313-314.

13 Bertran Russell, *Istoria filosofiei occidentale, (volumul II)*, traducere din engleză de D. Stoianovici, București, Editura Humanitas, 2005, p. 98

14 Spinoza, în *Etica demonstrată după metoda geometrică, traducere din limba latină de S. Katz*, București, Editura Antet XX Press, p. 3 definește substanța astfel: „Prin substanță înțeleg ceea ce există în sine și se concepe prin sine, cu alte cuvinte, un ce al cărui concept n-are nevoie de conceptul unui alt lucru, din care ar trebui format” (definiția 1). Pentru autorul „Eticii” orice lucru

Leibniz credea într-un număr infinit de substanțe pe care le-a numit monade, iar fiecare monadă oglindește universul „nu pentru că universul ar afecta-o, ci pentru că Dumnezeu i-a dat o natură care produce în mod spontan acest rezultat”¹. Monada este un atom de energie, simplă lipsită de întindere, incapabilă să fie modificată de vreo altă creatură monada nu are ferestre și reflectă întregul univers:

„1. Monada, despre care vom vorbi aici, nu este altceva decât o substanță simplă, care intră în tot ce e compus; simplă, adică fără părți.

2. Și trebuie să existe substanțe simple, de vreme ce există compusul; căci ceea ce este compus nu este altceva decât o îngrămădire, adică un agregat al celor simple.”

Nu se poate explica, iarăși, prin nici un mijloc, cum ar putea o monadă să fie alterată, adică schimbată în interiorul ei de altă monadă, de vreme ce nimic nu poate fi transpus în ea; nici nu putem concepe în ea vreo mișcare internă care să poată fi provocată, dirijată, amplificată sau diminuată înăuntrul ei, așa cum e cu puțință în lucrurile compuse, unde există schimbări între părți. Monadele nu au ferestre pe care să poată intra sau ieși ceva (...)”².

Atunci când filosoful de la Hanovra afirmă că „monadele nu au ferestre pe care să poată intra sau ieși ceva” se referă la faptul că monada nu este deschisă spre exterior, spre ceea ce nu este, și că asupra ei nu poate acționa nimic din afară, totul se petrece înăuntrul ei.

Jeanne Hersch³ ne recomandă, pentru a înțelege ce este o monadă, să ne-o reprezentăm după modelul unei conștiințe. Conștiința este, și ea, punctuală, fără întindere, indivizibilă, reală, și „fără ferestre”, singura care acționează, întotdeauna, asupra ei înseși. „Monada fără ferestre reflectă întregul univers: tot ceea ce pentru noi constituie universul – chiar și ceea ce nu putem, sau abia dacă putem, cunoaște, fie ca și posibilitate, ca spațiu al necunoscutului trebuie să fie prezent în conștiința noastră. Întregul univers există pentru noi întrucât se reflectă în conștiința noastră”⁴.

Monada e substanța imaterială din care se construiește realitatea lumii, iar faptul că există o definiție „succesivă a substanței ca forță, unitate de viață și monadă, constituie un progres în individualizarea ei”⁵.

Armonia prestabilită desemnează la Leibniz acel principiu, în virtutea căruia există un acord între contingență și necesitate și se bazează pe existența acordului care există între substanțe, fapt care face trimitere la perfecțiunea artiștatului lumii, acela care a orânduit rațional o dată pentru totdeauna, prin actul creației, lumea în structura sa și în cele mai infime fenomene ale sale.

Această teorie armoniei prestabilite o găsim formulată astfel în *Monadologie*:

„Principiile acestea mi-au dat mijlocul de a explica în chip natural uniunea sau conformitatea dintre suflet și corpul organic. Sufletul își urmează legile sale proprii și corpul, tot astfel, pe ale sale; și totuși ele se întâlnesc, în virtutea armoniei prestabilite de mai înainte între toate substanțele, de vreme ce toate sunt reprezentări ale aceluiași Univers”⁶.

Argumentul armoniei prestabilite se bazează pe existența acordului care există între substanțe, acord ce nu se poate explica decât pe baza existenței lui Dumnezeu. Cum substanțele nu se influențează direct, în viziunea autorului „Monadologiei”, rezultă că armonia care există între ele este posibilă datorită unei cauze care evidențiază existența unei substanțe înzestrate cu înțelepciune, voință și putere. Argumentul spune că de vreme ce „toate ceasornicele Cum substanțele nu se influențează direct, în viziunea autorului „Monadologiei”, rezultă că armonia care există între ele este posibilă datorită unei cauze care evidențiază existența unei substanțe înzestrate cu înțelepciune, voință și putere. Argumentul spune că de vreme ce „toate ceasornicele funcționează sincron fără vreo interacțiune cauzală, este necesar să existe o unică Cauză externă care le-a reglat pe toate”⁷.

În condițiile în care Dumnezeu a dat natura activă și pasivă a substanțelor, armonia ce domnește între substanțe este introdusă o dată cu creația, creatorul alegând cea mai bună din lumile posibile, stabilește ordinea și armonia încă din momentul creației. Acest argument se află și în „Eseuri de teodicee”: „Dl. Bayle n-ar fi stabilit această opoziție dacă ar fi avut cunoștință de sistemul armoniei generale conceput de mine și care susține că domeniul cauzelor eficiente și al cauzelor finale sunt paralele; că Dumnezeu are în egală măsură calitatea de împărat și pe aceea de arhitect; că materia este în așa fel dispusă încât legile mișcării să servească celei mai bune guvernări a spiritelor; în consecință, că Dumnezeu a obținut cel mai mult bine cu puțință, cu condiția să punem la socoteală

din natură nu este decât un efect al unei cauze anterioare și superioare lui, iar cunoașterea lui ca efect impune de fapt cunoașterea originii lui, deoarece: „Tot ce există, există în Dumnezeu și nimic nu poate exista și nu poate fi conceput fără Dumnezeu”. Din această teoremă cincisprezece rezultă afirmarea monismului absolut de către filosoful olandez

1 Bertrand, Russell, op. cit. p. 98

2 G. W. Leibniz, , *Opere filosofice*, vol. I, traducere de Constantin Floru, studiu introductiv, notițe și note de Dan Bădărău, București, Editura Științifică, 1972, pp. 509 – 510; sau în Leibniz, G. W., *Monadologia*, București, Editura Humanitas, 1994, pp. 55 – 56 (lucrarea reia, din ed.

C. Floru *Monadologia și Culegerea de scrisori schimbate între Leibniz și Clarke cu privire la Dumnezeu, la suflet, la spațiu, la durată etc.*

3 Jeanne Hersch, op. cit., pp. 147 – 148 (la note se scrie de regulă în felul următor: prenumele prescurtat, nume, titlu cu italice, oraș, editură, an, pagina (p.) sau paginile (pp.) Ar trebui unificate notele după acest tipic)

4 *ibidem*, p. 148

5 *** *Istoria filosofiei moderne (Omăgiu prof. Ion Petrovici)*, vol. I, p. 498

6 G. W. Leibniz, *Monadologia*, op. cit., p. 524

7 Bertrand Russell, *Istoria filosofiei Occidentale*, volumul al II-lea, traducere din engleză de D. Stoianovici, București, Editura Humanitas, p. 103

tot binele metafizic, fizic și moral.”⁸. Funcționează sincron fără vreo interacțiune cauzală, este necesar să existe o unică Cauză externă care le-a reglat pe toate”⁹.

Leibniz susține că Dumnezeu a făcut „sufletul astfel încât acesta să se acorde cu tot ce este în afara sa și chiar să-și reprezinte impresiile pe care lucrurile le fac asupra corpului său organic, impresii care constituie punctul său de vedere”, și „Dumnezeu a voit ca sufletul și lucrurile din afara lui să fie în acord”¹⁰.

Puțin mai încolo, filosoful german, a explicat acordul care există între suflet și corp printr-o comparație, „care ar exista între acordul acestora și cel al unor pendule de o structură diferită care s-ar potrivi mereu în mod exact pentru a arăta aceeași oră în același timp. (...) printr-o reglare exactă a fiecăruia, astfel încât să se poată potrivi în virtutea propriei naturi, ceea ce este cel mai frumos și cel mai demn de Dumnezeu, și asta afirmă sistemul meu al armoniei prestabilite”¹¹.

Fiecare suflet este o oglindă vie care reprezintă universul din punctul său de vedere și mai ales prin raport cu corpul său, sufletul își reprezintă ceea ce întâmplă în Univers prin intermediul corpului. Leibniz negă o influență fizică a sufletului asupra corpului și a corpului asupra sufletului, însă acceptă existența unei influențe de ordin metafizic.

Marele gânditor german, consideră că marea dificultate care trebuie explicată este cum aceea de a explica cum este posibil ca ceea ce se întâmplă în corp să producă o schimbare în suflet¹². Filosoful de la Hanovra considera ca natura sufletului a fost făcută în primul rând într-un mod potrivit pentru ași reprezenta în mod succesiv schimbările materiei.

Leibniz considera ca se pot imagina 3 sisteme pentru a aplica legătura care exista între suflet și corp:

„1. sistemul influenței unuia asupra altuia, care este al scolii, luat în sens comun de cartezieni, și după mine imposibil

2. cel al unei supravegheri veșnice, prin care se reprezintă în unul ceea ce se petrece în celălalt; (...) acesta este sistemul cauzelor ocazionale

3. cel al acordului natural a două substanțe, așa cum ar între două ceasornice, foarte exacte; îl găsesc la fel de posibil ca sistemul supravegherii și mai demn de Autorul acestor substanțe, ceasornice sau automate scrieri”¹³.

Pentru filosoful german în fiecare substanță există urme din tot ceea ce i s-a întâmplat și din tot ceea ce i se va întâmpla și fiecare percepție precedentă are influență asupra celui următor, în conformitate cu o lege de ordine prezentă atât în percepții cât și în mișcări.

Se poate spune că mintea și corpul sunt două niveluri de realitate paralele și sincronizate, lucru care presupune existența unor acțiuni exercitate asupra ambelor planuri din exterior. Aceasta este și soluția leibniziană a armoniei prestabilite, potrivit căreia, după cum am văzut și mai sus, intervenția divină reușește să sincronizeze mintea și corpul așa cum s-ar sincroniza două orologii, astfel încât ora semnalată de primul să fie aceeași cu aceea semnalată de celălalt.

Viața înseamnă control, înțelegere, sens, modalitate de transformare, asimilare, descoperire, profunzime, evidență, realizare, și toate acestea nu sunt posibile fără cunoaștere, iar aceasta din urmă nu este posibilă fără gândire. Mulți biologi au susținut, și au argumentat că mintea, ca orice altă parte a corpului, s-a format astfel încât să corespundă lumii. Konrad Lorenz pleacă de la teza evoluționista potrivit căreia cunoașterea omenească ia naștere prin funcționarea unor dispozitive, mecanisme și structuri care s-au constituit în procesul apariției speciei „homo sapiens”, deci nu individul învață, ci specia, iar ceea ce învață specia îi e dat fiecărui individ ca o componentă a priori a cunoașterii.

Kathleen V. Wilkes, constată că problema relației minte-corp „trebuie mai curând clarificată decât rezolvată. Cu cât aflăm mai multe despre felul în care creierul nostru este organizat spre a susține însușirile noastre mentale, cu atât vom fi mai puțin înclinați să simplificăm relația mental – fizical”¹⁴.

Bibliografie:

1. Angela Botez, (Coordonator), *Filosofia mentalului. Intenționalitate și experientă*, București, Editura Științifică, 1996;

2. Flonta Mircea, *Descartes – Leibniz. Ascensiunea și posteritatea raționalismului clasic*, București, Editura Universal Dalsi, 1998;

3. Leibniz, *Scrieri filosofice*, București, Editura BIC ALL, 2001;

4. G. W. Leibniz, , *Opere filosofice*, vol. I, traducere de Constantin Floru, studiu introductiv, notițe și note de Dan Bădărău, București, Editura Științifică, 1972;

5. Mihail Radu Solcan, *Filosofia minții și știința cogniției*, București, Editura Universității, 2000;

6. *** *Istoria filosofiei moderne (Omăgiu profesorului Ion Petrovici)*, vol. I, București, 1937, pp. 477-522;

7. *** *Enciclopedie de filozofie și științe umane*, traducere de L. Cosma et alii, București, Editura All Educational, 2004;

8. *** *Dicționar de istoria și filosofia științelor (volum coordonat de Dominique Lecourt)*, traducere de Laurențiu Zoicaș (coordonator) et alii, Iași, Polirom, 2005;

8 Leibniz, *Eseuri de teodicee*, op. cit., p. 226

9 Bertrand Russell, *Istoria filosofiei Occidentale*, volumul al II-lea, traducere din engleză de D. Stoianovici, București, Editura Humanitas, p. 103

10 G. W. Leibniz, *Scrieri filosofice*, op. cit., p. 114

11 *ibidem*, p. 115

12 G. W. Leibniz, *Scrieri filosofice*, traducere, notițe introductive și note de Adrian Niță, București, Editura BIC ALL, p. 106

13 *ibidem*, p. 107

14 Kathleen V. Wilkes, *Minte și trup*, în Angela Botez (coordonator), *Filosofia mentalului*, op. cit. p. 227

Monadă ontologică în opera lui Andrei Fischhof „Izgonirea din iad”,

Persida Rugu

Curgând ca un fluviu, în continuarea celorlalte volume ale poetului, scriitorului și traducătorului ANDREI FISCHOF (în limba română: „Dialog imaginar”, 1978; „Uitarea de sine”, 1983; „Atingerea umbrei”, 2000; „Prefăcuta liniște”, 2003; „Umbrelul îndoielilor”, 2005... în limba ebraică: „Keev Iavan. Durere albă”, 1991; „Rikud hamilin. Dansul cuvintelor”, 1993; „Horefzarok. Iarna verde”, antologie de poeme traduse din limba română în limba ebraică, 1995; „Seyvat hazman. Încărunțirea timpului”, 1997; „Kim'at. Aproape că”, 2002; „Avak susey habar. Praful cailor sălbatici”, 2006), răsfrânt ca-ntr-o balanță de aur alchimic în lacrima universului, proaspătul volum de poeme intitulat sugestiv „Izgonirea din iad”, ne pune în fața unor chintesențe de gândire și simțire poetică de excepție, cu neașteptate și complexe volute de conținut ideatic-afectiv și imprevizibile asocieri de motive literare perene.

Această carte se bucură de o apariție editorială de excepție, sub egida unor editori experimentați, Aura Christi și Andrei Potlog, precum și a lectorului de carte Gena Rusu (director economic: Mihaela David, tehnoredactor: Alexandra-Alina Preda, departament difuzare: Adrian Preda și Claudiu Moloci), apariția editorială a volumului integrându-se colecției „Poesis”, a Editurii EuroPress, București, 2008. Deschizându-se, pe coperta întâi, cu o reproducere după o frescă de Fra Angelico din chiliile de la San Marco, în paginile de început beneficiind de un succint dar edificator curriculum vitae al autorului, cartea este învăluită, pe coperta a patra, de cuvintele pline de aplomb veridic, cu iz de confesiune, ale Aurei Christi, care își mărturisește propriile-i impresii proiective după lecturarea manuscrisului. Așadar, zice Aura Christi: „Poemele dense, pline de miez ale lui Andrei Fischhof curg unul după altul. Fără ostentație. Firesc, așa cum ploaia se scurge din orbitele zeilor fără nume, așa cum iarba poate fi numită iarbă numai dacă este păscută, din timp în timp, de peștii morților tineri. Înășurată în toga marelui frig, poetul refuză zgomotul, învălmășeala, furtunile agitațiilor zadarnice, optând mereu pentru ipostaza martorului tăcut, marcat de o sensibilitate atentă, ochiul său, da, cel triunghiular, din frunte, înregistrând totul, aproape totul. Poemele-peisaje conturează o lume a sfârșitului întunecat, a degenerescenței, a decadenței și pierderii reperelor. E o lume de coșmar, o lume înșurubată în albia apocalipsei care se inventează, clipă de clipă, provocând martorul – adunat, strâns în el însuși, atent la forurile-i lăuntrice și la vocea căreia i se supune necondiționat – să imagineze discret, evaziv, surpat în uimirea de a fi el însuși: o șansă de salvare. Și martorul răspunde provocării, așa cum un copil, fiind, pe malul mării, harponat spre orizonturile mirabile ale dorinței de a fi, desenează, cu un bețișor, pe nisip, o uriașă corabie fantastică...”

De-a lungul anilor, creația poetică a lui Andrei Fischhof, de fiecare dată, cu fiecare volum, parcă într-un continuu debut exploziv sub marca uimirii, a stării de „mirare filosofică” în fața lumii, a vieții, a cosmosului, apare în fața minții și a inimii lectorilor transfigurată de receptarea și procesarea cuvintelor, ca o stare de grație verbală, izvorâtă din asimilarea și posesiunea revelatorie a marelui Cuvânt.

Setea de cunoaștere și de lumină care clocotește în fibrele silabelor și în umbra tăcerilor șoptite pe jumătate îl determină pe autor să nu se poată opri în loc... În crescendo, conflictul său lăuntric, precum la un nou Faust, se adâncește în noul volum de poeme, după cum se creionase la medievalul alchimist prin sintagmele transpuse de Goethe în versurile: Ah! Două suflete-s în mine! Cum se zbat / În piept, să nu mai locuiască împreună! („Faust”, J.W. Goethe, traducere: Lucian Blaga). În desprinderea de sine, ca-ntr-o fugă de un indicibil alter-ego, ancorat în propriul gând al autorului precum umbra lui Mephistopheles în Faust, luând forma atâtor chipuri umane, amețitor de multiple și diversificate, verbul poetic fischofian mărturisește: „Presimt miezul din lucruri / cum rupe petalele uriașe / ale calendarului / într-un joc de-a mâiubeștenumă iubește / fiecare lună smulsă mă scufundă/cu încă un gând cât latul palmei / în negura covârșind țărâna / până nu mai aud clopotele aplauzelor / imaginate // astfel aștept întâlnirea cu cel care / am murit de atâtea ori” („Așfel aștept întâlnirea”)

În volumul de poeme anterior, „Umbrelul îndoielilor” (München, Ed. Galateea, 2005), Andrei Fischhof scrisese: „Ședeam așa, față-n față cu mine însuși, / de-o parte și de alta a mesei din bucătărie, / în jurul căreia mi s-a întâmplat copilăria -/ ca două vise: / unul de-acum, unul de ieri, / mai sărac cu experiența

unei zile întregi. / Și tăceam într-o jalnică aduimcare. / Dar jocul acesta fără legi scrise / cât poate să țină - / gălgăitul minții înecă al treilea vis, / cel de mâine, / dinainte neștiutului, / cu-atâtea chipuri și nume și-arome și-atingeri / întretându-se în carnea-i. / Și nu mai știu: care din cei doi sunt eu, / și care eu.” („Față în față”)

În același spirit al specificului „mal du siècle” al vremurilor, această temă, a motivului faustic, a fost abordată și de alte pene-meștere întru ale cuvântului scris, cum sunt: Paul Valéry („Mon Faust”, 1940), Thomas Mann (Doktor Faustus”, 1947), Marlowe, Lessing, Heine, Lenau, Pușkin, Lermonotov, Espronceda ș.a.

Prin notele unui registru liric transmodernist, de actualitate, poetul Andrei Fischhof urmează cu intermitențe, subteran, caracteristicile acestui drum de „individuație” (C.C. Jung) sub ogivele puterii de genază ale spiritului epistemic uman (amintind doar tangențial de ecourile mitului faustic a cărui bibliografie, de-a lungul generațiilor literare, a cuprins peste 14.000 de titluri citate în 1966 de H. Henning, în cronologia consacrată acestei tematici): „Prizonierii războaielor noastre suntem. / Încă n-am ieșit din ele. / Războaiele ne hăituiesc / precum lassourile. / Brațele-mi se sufocă de cătușele eliberării / neîmplinite, / căci cineva totdeauna se grăbește / să închidă grajdurile / pe când caii fugiseră demult.” („Continua eliberare neîmplinită”).

Încercând să reprezinte viața în infinita ei diversitate, scriitorul Andrei Fischhof, al cărui penel literar învăluie cu aceeași tușă de marcă și versul și proza și eseistica, își exteriorizează de cele mai multe ori paradoxal, într-un mod absolut sui-generis, ideile, trăirile, convingerile, aproape întotdeauna dorința sa de a cunoaște și dorința de a arde ca o flamă, sub cenzura implacabilă a lucidității, fiind la fel de intense, de tulburătoare, de întreaga anxietate și toate nostalgiile condiției umane, așa cum transpar acestea din poemul care, prin extrapolare, dă și titlul recerului volum de versuri, „Izgonirea din iad”: „Dar șarpele a rămas în rai. / Și-a schimbat doar numele / în Înțelepciune, / aruncându-ne câte un solz / imposibil de prins din zbor / la vreme. // Din când în când / pielea lui fâlfâie deasupra drumului nostru / și ne acoperă ca un sfat dat în fugă: / știm că e vremea năpârlirii. / A dezbrăcării promisiunilor deșarte / și a nimicirii urmelor periculoase, / când șarpele nostru cel de toate zilele / ne destăinuie, în trecere, adevărul, / cu prețul izgonirii tuturor; / căci el, șarpele, a rămas în rai.”

Aceste trăsături accentuate ale interiorității poetice, se vădesc asemănătoare simbolului faustic, după cum afirmă și Alex. Bârna, întrucât în ele „se remarcă impetuoșitatea aspirațiilor și a forței creatoare a omului confruntată cu conștiința dramei așa-zisului titanism, elanul irezistibil al sufletului față de o viață vastă și infinită și recunoașterea limitelor impuse omului de realitate...”

Urmând linia exegeților operei faustiene, în special a lui Reinhard Buchwald și Kuno Fischer (în literatura universală), la noi, după Tudor Vianu, Lucian Blaga, Ștefan Augustin Doinaș, Mihail Nemeș, Mihail Isbășescu ș.a., aproape fiecare dintre criticii literari accentuează într-un fel sau altul faptul că „Faust este cercetătorul nemulțumit de cunoștințele sale despre lume, titanul în al cărui piept sălășluiesc două suflete și care întruhidează duplicitatea naturii umane – cele două laturi diametral antagonice din om: materia și spiritul, simțurile și gândirea, răul și binele, demonul și divinitatea.” Duhul pământului („archeus terrae”, după Paracelsus; „anima terrae”, după Giordano Bruno) stăpânește, atrage, înfruntă... A cunoaște sau a re-cunoaște „semina rerum”, „semințele lucrurilor”, semnifică relevarea miezului adevărului primordial și al celui final, cu alte cuvinte înseamnă a poseda esența unei pătrunderi mai adânci a originii și devenirii universului (după Kepler, Böhme, Schelling, Swedenborg etc.). considerată drept cea mai semnificativă monadă (Leibniz) și entelehie (Aristotel), dezvoltarea sufletului ființial constituie cheia de boltă a descifrării sensurilor lumii, conform ideilor preconizate de F. Martini.

Hertha Perez, considerând legenda lui Faust o adevărată temă shakespeariană, insistă asupra trăsăturilor celor „două figuri centrale ale poemului ca întrupări a două tendințe contrare în om și generate de însăși ființa umană”, întruchiparea elanului creator și întruchiparea spiritului negației, altfel spus, „pulsivitatea Eros”

și „pulsivitatea Thanatos” (S. Freud . Circuitul se închide între mine și ceilalți o împletitură de năvod.) prin care trece ecoul „unui corp ceresc rătăcit”, virtual izvoditor de o armonie „în veci nepetrecută” după cum se exprimă în creația sa poetică, Andrei Fischhof: „Respirăm aerul / abia scăpat din plămâni altora / un fel de osmoză între noi și împrejurimi // pentru a o îndrepta / colorăm starea de fapt întinsă pe garduri / ca și cum am fi colorat o fotografie / din vremea celorlaltor / nimic nu se întâmplă / în afara pierderii sensului cuvântului rostit / și scornirea unor direcții nefirești // din timp în timp / ziarele anunță apropierea unui meteor uriaș / care va soluționa toate problemele / dar noi continuăm / să adunăm poluarea în grămezi / și să ridicăm cu ea o statuie / în memoria vizitei de o singură dată / în veci nepetrecută / a unui corp ceresc rătăcit” („Osmoză”)

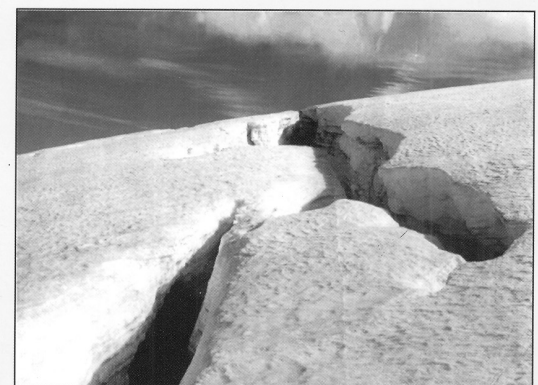
De aceea, continuă autorul, „se pare că viața aici / a fost un simplu accident” („Accident”)

Un alt scriitor, Anton Holban, pe alte coordonate de breaslă, ale prozei, dăduse glas, prin rândurile sale, aceluiași îndoeli, în romanul „O moarte care nu dovedește nimic”...

Deplina fericire este exclusă temporar, precum la Faust, întrucât oprirea clipei („Rămâi, ești atâta de frumoasă!”) ar însemna de fapt, prin abordarea static inoperantă a lumii (infinitul nu poate fi cuprins în finit), concretizarea pactului cu Mephistophel. În pofida avatarurilor sale, Faust este salvat și scăpat din iad, întrucât prin războiul nevăzut dintre tendințele contradictorii din om, el a făcut să se întrupeze zborul acestuia spre vârful de stei noratec, atât de puțin tangibile, ale generozității și deschiderii spirituale prin lumina lucarnei orientate spre macrocosm. „Opere deopotrivă ale unei mari răscruți, când crugul lumii se întoarce și înțelesuri noi se încheagă” (ibidem), aceste creații poetice „concentrează în sine experiențele cruciale și concluziile unei perioade din istoria lumii” spații și evenimente, fie că se precipită pe plan vertical, ca o fântână de o adâncime nebănuită, care atinge sclipiri de stele în apa limpede și tăcută a ochiului străbătător de straturi telurice de parcă, hic et nunc, ar răzbate spre înălțimile siderale ale gândului de neînfrânt.

„Izgonirea din iad” implică asumarea suferinței interioare, privită ca o altă posibilă „scară spre cer”, cu trepte zămislițoare de punți între universuri (Iacob zărise prin intermediul unei viziuni calea care unește plaiurile țărânei cu cele ale eterului), transformarea trecerii în tămăduitoare lumină, prin lupta acerbă cu sinele, ajutându-se prin prototip la arhetipalul Sine (îmbrățișare încrâncenat-vizionară, ca-ntr-o iubire de duh arzător, în urma căreia numele i se va schimba, Iacob devenind Israel, „cel ce s-a luptat cu Dumnezeu”, un alt nume acoperind de fiecare dată o altă structură metafizică), prin transcenderea elementului „timp”, fulgurantă metanoia, spre a obține, în răsfrângerea-i oglindită prin cuvânt, o întreagă lume

Andrei Fischhof

Prefăcuta liniște

EDITURA HASEFER

de alegorii și simboluri capabile să încline fruntea cea mai gânditoare. În acest sens, Andrei Fischhof se întreabă, rostindu-se: „*Despre ce vorbim când / umărul pe care-am plâns / doare precum zborul migratoarelor / spre o țară interzisă / neîmblânzind visele / nevisate / ale corului tăcerilor / orbite. / Cazanul cu privirile mele / scurse / fierbe / la un capăt de iad / pe care poate nu-l voi mai simți.*” („*Neîmblânzirea*”)

Dincolo de motivul faustic, ne cutremură abisul măreția dramei lui Yioy, mult mai chinător adâncită de sine, prin trăire, și extrapolată social, prin semnificații... „*Ce naște războiul dacă nu / un alt popor, / mulțumit de Yioy / amuțit / cerând cerului să oprească uciderea fiilor. / Am trecut odată prin asta / și nici atunci nu ați căzut, / ceruri nemernice, / și nu mai avem putere, / strigă furia neamului / înmulțindu-se prin sine / precum lacul umplându-se de ploi, / iar când ele încetează, vara, / din apele subterane, // neamul acesta de mulțimi / și-a pierdut odată fiii și părinții acestora / și-și pierde fiii și părinții acestora, / căci toți sunt fii, / urmași ai lui Yioy, / robul umui dumnezeu supus satanei.*” („*Fii de Yioy*”)

Dialogul om – divinitate se derulează pe un fond de angoasă existențială, de temeri, ne încredere și căutări. Ființa umană e pusă în fața greutăților lumii, care acționează gravitațional, manifestându-se mai cu seamă prin ispititoare și persistente îndoeli, adunându-se ulterior în spirale de serpi înghețați în adâncurile inimilor noastre... „*Nu mă învinui de necredință, Adonai, / când tu ești cel care nu crezi în mine, / plâsmuitul după chipul / asemănarea / ta. // Nu te prefac că ești în bolboroseala lavei / din crater / poalele vulcanului / nestins la vreme. // Uită-te, în sfârșit, în ochii mei // și-ți vei coborî privirea a neputință / neiertătoare. // Nu te ascunde, / căci nu te voi căuta. / Nici măcar în mine.*” („*Neiertătoare neputință*”)

Revolta cunoaște însă oaze de liniște, cuvintele, pânze de tăceri, furia se transformă uneori într-o tenace încercare de re-stabilire a unei comunicări... „*Dumnezeu al sarcasmului / ascultă plângerea robului tău / îndurerat de ceea ce faci / deloc deopotrivă cu ceea ce spuneai // oprește avântul celor năpăstuiți de / înțelegere strâmbă / amenințând în goana lor oarbă / propriile tale promisiuni // oprește năvalnica împotrivire / a gândurilor putrede / și toarnă ploile tale într-o spălarea lor // fă ca albiile să ducă răul spre mare / ocrotite de cărări aidoma unor străjeri / care au cunoscut pustia / și urlatul hienelor // dumnezeu al sarcasmului / fă ceva*” („*Șoptind, răfuiala*”)

În urma încercărilor rămâne omul pur, plânsul, râsul, partea noastră dinspre inimă, rămâne lacrima scaldătoare de cer, spălând zgura din gânduri și veninul, amarul din surâs și otrava de pe floare... „*Plouă peste ape, / Dar picăturile nu ajung / Până la fundul mării înecat / În nisipuri veșnice - / Un soi de deșert ascuns / Vremurilor, toate. / Ca și cum / Viața, boală incurabilă, / Ni s-ar oferi fără nici un gaj. // Lucrurile, făptuindu-se, / Nu se pot atârna pe o sfoară / La uscat, precum cearceaful / Pătat de seceta nopților din trup. / Nici bucuriile, nici tristețile / Nu pot fi alinate după mărime. / Ne rămân doar plânsetele, / Cele dinlăuntru, / Cele la vedere. / De bucurii, de doruri, / Așijderea.*” („*Lucrurile, făptuindu-se*”)

Marele Creator ne locuiește ascuns, risipit în imanent și tănuț în transcendența sa, concomitent aproape și departe de cel care-l caută, uluitor atât prin prezență cât și prin absență, adunând magnetic contrariile într-o unitate de nedescris, în același timp aprig strălucitoare și adânc întunecată, apropiindu-se de noi în mod apofatic și catafatic, totdeauna adumbrindu-ne și adumbrindu-se de noi sub privirile noastre interioare într-un ținut real-ideal, într-un vis-nevis, covârșitor, într-o ființă-neființă-ființă, spre realizarea esenței spirituale a modelului eminent matricial, atât primordial, cât și infinit, al Ființei, de nezdruncinat și de neatins... „*Dumnezeirea se ascunde de noi / ca fața nevăzută a soarelui, / glob de foc trăindu-ne-n neștire, / în nedeslușitul mare infinit. // Rămânem doar cu ideea, / ca în atâtea alte închipuiri / ne-ncumetându-se să se arate / astrilor din noi. // Rămânem doar cu ideea - / catarg al infinitului mijlociu / în care ne trăim ființa / fără puțința evadării din sine. / Ca astronautul conștient / că nu se mai întoarce.*” („*Infinitul mijlociu*”)

Scrisul poetului Andrei Fischhof înaintea zărilor firesc: încet, spontan, sigur, puternic. Destinul terestru al omului este subliniat prin cuvânt. Trăirile, simțirea și gândurile autorului își găsesc sălaş în silabele-i teandric adunate, prin neașteptate spirale de foc purtând pecetea lui Hermes. O excepțională putere de impact a versurilor fischofiene asupra cititorului se manifestă prin polisemie, deci prin multidimensionalitatea sensurilor, a semnificațiilor, a semnelor. Așa după cum arată și André Scrima, „*polisemia, pluralitatea deschisă a sensurilor, suscită trei niveluri de reflecție imediată:*

primul nivel se referă la univocitate; ea caracterizează un cuvânt al cărui sens se epuizează în ceea ce spune. (...) Al doilea nivel, cel al metaforei, deschide limbajul, cuvântul de la sensul său concret spre sensul figurat. (...) Al treilea nivel, la care vom reveni mereu (prin acest volum, n.n.), este cel al simbolului. Dacă metafora ține de un fel de operație locală, punctuală, de natură afectivă, poetică, simbolul, în schimb, este obiectiv. Funcția lui esențială este să unească și să permită trecerea obiectivă, comunicarea – cea care nu depinde de mine sau de dumneavoastră, ci de structura, de destinul proprii simbolismului – între diferite niveluri ale ființei, între mai multe grade de realitate, iar la limită, între toate treptele ființei.”

„*Izgonirea din iad*”, sintagma considerată ca titlu de volum, fluidificată în chintesența semantică a unui adevăr ireductibil, determină mai multe asocieri de gând. Așa după cum arăta, în „*Experiența spirituală și limbajele ei*”, autorul anterior citat, A. Scrima, „*poarta infernului este cea care nu se deschide niciodată. Nici când infernul nu dă înapoi pe nimeni; el este avariție, gelozie („ca iadul de grozavă este gelozia”, din „Cântarea Cântărilor”, 8, 6). Porțile iadului sunt zgârcite, hulpave, nu admit negocierea. (...) Pe de altă parte, infernul ca închidere irevocabilă explică pierderea speranței pentru cei care intră în el, pierderea deschiderii constante, caracteristice oricărei ființe vii cade pe speranță ca atitudine-antidot față de închiderea acestor porți. Ca o contraopondere, putem așadar vorbi despre „porțile inimii”, simbolism decisiv în tradiția spirituală universală. Groddeck a vorbit, înaintea lui Freud, despre acel miez de neconfundat, considerat centrul ontologic, prin care omul să poată fi definit în totalitatea și esențialitatea lui, despre „inimă” echivalentă cu noțiunea esențială de Centru unic, sieși ca ființă umană, precum și celorlalte lumi, semnificate prin porțile cerului și ale infernului. Dacă omul își atinge centrul ființei, își elimină situația pe circumferință (unde s-ar fi rotit într-un amețitor vârtej, la nesfârșit, prins în devenirea cosmică), scapă finitudinii temporale și spațiale, determinismului și morții, depășindu-se pe sine, devenind o universalitate. Omul care și-a atins inima și sălășluiește în ea, ca într-un omphalos protegitor al aceluiași axis mundi, se poate izgoni pe sine însuși din infern, întrucât are puterea să-i sfărâme porțile și să comunice cu toate celelalte lumi, celeste, telurice, demonice, având în același timp experiența consubstanțialității lor, prin creație, chiar dacă acestea sunt diferite unele de altele, prin devenire... Așadar, iată un alt poem dintr-un volum anterior: „*Nu mă rosti, Doamne, / în rugăciunile tale către diavol. / Oricum, el știe că există / prea des își schimbă-nfățișarea, / ca într-o joacă stupidă, / după chipul și asemănarea mea, / ca un frate geamăn pe care nu-l pot deosebi / de propriu-mi chip. / Atunci, mă reped la vraci, să caute / dacă sunt puse la loc, în mine, / toate șuruburile, răsuflările și celelalte. / De aceea, Doamne, ruga ta către diavol, / născut și el după chipul și asemănarea ta, / doar pentru iertarea ta să fie.*” („*Nu mă rosti*”, poem din volumul „*Umbletul îndoielilor*”, 2005, op. cit.)*

De dincoace, din nevăzut, din inaparent, din „peștera inimii”, din „căile ei subterane”, cu alte cuvinte din subconștient se declanșează întâlnirea cu eul propriu, cu toate fantasmalele lui... „*Am căzut ca în vise, mușete, / trezindu-mă-n beciurile suflării. / Iarăși ai avut dreptate. / Am găsit doar obiecte părăsite / de care uitasem, / nefolosindu-mă la vremea lor de ele, / ci scornindu-mi mereu altele, / făcute din aventuri al căror sfârșit / îl știam dinainte. / Până la urmă acestea s-au rupt de mine. / Răzburarea umbrei știam dinainte. / Până la urmă acestea s-au rupt de mine. / Răzburarea umbrei scheletelor. // Dar ce fac cu toate acestea. / dacă nu să le las / arheologilor peșterilor răsuflării, / surprinși / descoperind cât de copilăros era omul preistoric / din veacul al douăzeci și unulea.*” („*Obiectele din beciuri*”)

„*Porțile cerului ca și porțile infernului se deschid pentru omul care și-a atins centrul – inima –, având astfel capacitatea de a se deschide către ansamblul dimensiunilor ființei*” (André Scrima, op. cit.), atingând însăși Ființa. Autorul „*Izgonirii din iad*” este omul care își locuiește inima...

O existență plenară nu se poate realiza fără asumarea întregii lumi, în totalitatea sa, prin acceptarea și asimilarea bipolarității, a ambivalenței naturii umane și a transmutării, a transformării, a sublimării acesteia, altfel spus a integrării sau mai bine zis a re-integrării ei, prin inițiere. Volumul „*Izgonirea din iad*”, semnat de poetul Andrei Fischhof, generează astfel, o nesfârșită călătorie a ființei printre inepuizabilele meandre ale făgașelor „respirației” cotidiene, fie pe plan teluric-existențial, fie pe plan ontologic, fie pe plan social-istoric, fie pe plan spiritual.

Poesis, această „*scientia scientiarum*” și „*ars artinum*”, această „*ars magna*” (sau „*magnum opus*”, „*arta regală*”, după Serge Hutin), situată la frontierele literaturii și ale muzicii (de ex., poemele: „*La vremea inserării. Sonet*”, „*Erată*”, „*Mahler*”, „*Și iată cum, scriind. Sonet*”, „*Tulnicile*”, „*Sunetul nevăzutei tăcerii*”, „*Requiem*” ș.a.), ale literaturii și ale artelor plastice (de ex., poemele: „*Autumnală*”, „*Gând fugar*”, „*Iarnă la Haifa*”, „*De cealaltă parte, marea. Peisaj din tren – schiță*”, „*Izgonirea din iad. Inscricții la o pictură*”, „*Mica apocalipsă. Versiune*”, „*Albe depărtări*”, „*Stare de fapt la amiază*”, „*Viziune*” ș.a.), poezia adevărată, așadar, „*este țara clarobscurului, regiunea supremă în care se întâlnesc toate artele...*”, după cum spunea și Pompiliu Eliade. Ea, poezia, se folosește de toate capacitățile de gândire, de imaginare, de simțire și de expresivitate umană, asistându-se astfel, prin intermediul ei de mii de ani la straniul spectacol de constituire, dezvoltare și modificare continuă a spiritului omenesc, timp în care un lucru a ramas constant: inima omenească, această inimă care e și astăzi ceea ce a fost și odinioară, neclintită, infinită în aspirațiile ei și impenetrabilă. În ea, odată cu sângele, mustește poezia...

Volumul „*Izgonirea din iad*”, cu propensiuni efervescent cartesiene, rotund împlinit prin bogăția de comparații, metafore și simboluri, este încadrat între două poeme-lemnă. Primul poem al cărții, numit într-un mod atât de inspirat, „*Insula cuvintelor*”, iscă o lume aparte, completând parcă planeta Pământ cu o geografie proprie... „*Se făcea că am dat de o insulă netrecută în hărți, / bântuită de cuvinte rostite o singură dată în viață, ori / izgonite sau chiar evadate. Ele m-au înconjurat / precum canibalii omul-pradă. Dacă nu erai în mine / de atâtea vreme, n-aș fi îndrăznit, dar cercul, / adulmecându-mă, se opri singur, la un braț de / sângele meu în care te-am ascuns. Astfel am devenit / sclavul-domnului peste propriile-mi tăceri. // Mai târziu, se povestea că insula s-a transformat în / continent, apoi în crater de vulcan, până a dispărut / sub clarul de lună fără nume. // Cuvintele acelea au născut o limbă, alta. O nouă religie. / Fără psalmi. Neostoita sărbătoare a întoarcerii la sine.*”

Învăluind cartea ca o strălucitoare mantie profetică, poemul care se încheie, deschizându-o parcă spre următoarea apariție editorială, este intitulat semnificativ, „*Cartea naște carte*”... „*Poemele mele așteaptă / Precum caii de cursă dincolo de poarta / Deschizându-se într-o singură direcție. / O clipă înainte, / Poemele, încordate până la / A nu se recunoaște unul alături de celălalt, / Își înfloresc buzele cu spuma / Sprijinului reciproc, dorit. / Precum caii de cursă așteaptă poemele mele / Semnul spargerii aerului. / Cartea naște carte, / Cum sufletul naște alt suflet.*”

Ardent prin structura afectivă, măreț și dubitativ prin rațiune, reținut prin noblețea comportamentului liric, autorul se exprimă printr-un verb poetic ales în consecință, încadrabil în oricare dintre curentele literare și în nici unul, întruchipând libertatea supremă de creație, reunind simbolic toate sensurile vieții, ale existenței omului pe Terra... „*Despre starea de margine / se scriu doar tăceri: pagini albe / netăiate, / prinse între coperti fără titlu. / Ea taie gândul / și-l împinge-n hăul memoriilor / impietrite. / Durează doar / cât o rostim. / Apoi ne-nfulecă – plantă carnivora / din sera ideilor de carpe diem. / Fiecare, o margine de sine.*” („*Starea de margine*”)

Iată așadar, cum oricare dintre poemele cărții ar necesita, categoric, o cronică aparte, fiecare fiind generată de densitatea intrinsecă, de multiplicitatea semantică, de savoarea epistemică a labirintului de oglinzi în care parcă se joacă, răsfrântă la nesfârșit, lumina înțelegerii umane și a implicării lirice a autorului. Volumul „*Izgonirea din iad*” e un ținut nesfârșit de multiple denotații și stranii conotații poetice, în așa fel încât abordarea sa critică ar putea cuprinde o multitudine de fațete, nețarmurite în sensuri ca însuși oceanul umanității plene.

Versurile lui Andrei Fischhof redau contextele experiențelor pe care i le oferă realitatea și pe care le reflectă printr-un subtil joc al minții, cu precădere al gândirii, al imaginației, al limbajului, frizând îngemănarea exprimării absconse, nocturn-labirintice cu asociațiile de idei recognoscibile diurn. Această realitate este transpusă, prin versuri cu un conținut specific, de o profunzime s-ar zice mai dureros și mai amplu nuanțată decât a volumelor anterioare, cu o expresivitate artistică inconfundabilă prin dinamica sa perpetuă de măiestrie literară manifestată ascensional, cu o neasemuită forță creatoare, în opera ce se naște parcă, deodată, prin toate coordonatele valențelor sale simbolice, sub ochii uimiți ai cititorilor, în miezul actului lecturii.

INTERVIU

realizat de Alexandra Mănescu

Despre „Spiru Haret”

Alexandra Mănescu: Dorind să știm părerea despre Colegiul Național „Spiru Haret” a mai multor oameni ce reprezintă importante instituții de cultură, ori ce promovează cultura, am purces în realizarea unui „colaj” de scurte interviuri, dar pretențioase, al cărui pretext (à la Gerard Genette) să fie „Despre <<Spiru Haret>>” și care să ne răspundă, de-a lungu-i, întrebării: „De ce iubim... CN „SH”?”

Astfel, prima noastră oprire este la Biblioteca Județeană „Christian Tell” unde vom afla părerea D-nei director Alexandra Andrei despre „împrietenia” haretistilor cu scriiturile pe care le găsim în rafturile acestei „casei pentru lectură și, implicit, pentru formarea intelectuală (=spirituală)”

Alexandra Andrei: „Eu consider că este o prietenie foarte solidă, întrucât ea nu se realizează doar la prezența lor în spațiile Bibliotecii, pentru împrumut propriu-zis de carte sau lectură pe loc, ci și la o participare activă și la o implicare de înaltă ținută culturală în realizarea programelor și proiectelor inițiate de Bibliotecă.”

A.M.: -Colegiul Național „Spiru Haret” a colaborat în mai multe rânduri, sub diverse forme, cu Biblioteca Județeană. Cum descrieți această colaborare? Ne considerați un colaborator serios?

A.A.: „Da! Îi consider pe haretisti colaboratori extrem de serioși care obligă instituția noastră la prestații de calitate. În evenimente culturale cu invitați de talie națională, haretistii au făcut dovada unei culturi solide și a unei exprimări pe măsura cunoștințelor acumulate. Ei nu au reprezentat niciodată doar un simplu auditoriu, ci, mai degrabă, un partener de dialog, fără prea multe inhibiții, întrucât au mizat totdeauna pe soliditatea cunoștințelor, valorificate, cu nonșalanță, într-un dialog de la egal la egal. La simpozioane ori sesiuni de comunicare destinate elevilor din învățământul preuniversitar s-au dovedit competitori temuți pentru colegii lor din instituții preuniversitare gorjane...”

Și încercând o exprimare cu fond și matură și în rândurile de față, alegem ca următor partener de dialog un reprezentant al Inspectoratului Școlar Județean Gorj. Decidem să vorbim cu D-l in sp. educativ Ion Elena și dăm curs dialogului ex abupto. Cum caracterizați în câteva cuvinte Colegiul Național „Spiru Haret”?

Ion Elena: „- Colegiul Național „Spiru Haret” este o instituție de învățământ cu o istorie încărcată de evenimente de referință pentru școala gorjeană, o istorie respectabilă care poate scoate oricând din patina timpului modelele de evoluție și succes ale parcursului educațional. Școala de la Spiru Haret a avut întotdeauna un loc al ei în agenda școlilor gorjane, dar și în ale țării, un plus de personalitate, dată de valoarea corpului profesional, de viziunea și abilitățile directorilor, de străduințele și performanțele elevilor. Sunt mândru să spun că în urmă cu mai bine de trei decenii am absolvit Liceul pedagogic, rămânând apoi să mă afirm ca om al educației... Am convingerea că „Spiru Haret” va rezista viitorului prin calitatea profesorilor săi, prin virtuțile unui management performant și implicarea continuă a unor elevi motivați pentru învățatură și performanță școlară”

A.M.: - Înțelegem că „Spiru Haret” reprezintă pentru învățământul gorjean, și nu doar, o instituție de învățământ demnă de aprecierea multora...

I.E.: „- Alexandra, este de ajuns să întrebi pe cineva unde a terminat liceul, iar dacă răspunsul conține numele Colegiul Național „Spiru Haret” a doua întrebare nu-și mai are rostul. Absolvenții acestei instituții de învățământ sunt beneficiarii unor proiecte educaționale coerente și valoroase care și-au pus amprenta asupra formării profesionale și personalității lor, aceștia fiind astăzi cetățeni cu spirit civic activ, oameni responsabili și preocupați de ceea ce se întâmplă în jurul lor.

Felicit actuala echipă managerială a colegiului pentru deschiderea în abordarea actului de conducere și realizarea unui proiect de dezvoltare instituțională conforme cu provocările viitorului pentru o instituție școlară care se respectă și ține la principiile sacre ale educației.”

Vorbiți „dureros de dulce” (...) și crezând că o parte din frumoasele cuvinte ale d-lui in sp. Ion Elena sunt rezultatul unei „munci” ce se poate numi implicare/ participare la activitățile ce promovează „strigătul oamenilor în fața destinului”, gândindu-ne la „definiția” pe care o dădea Albert Camus culturii, credem de cuviință că potrivit este să aflăm părerea d-lui Ion Cepoi

director al, simplu, spunem noi, Centrului de Cultură, despre receptivitatea Colegiului Național „Spiru Haret” la acțiunile instituției pe care o reprezintă.

Ion Cepoi: „Colegiul Național „Spiru Haret” este, indubitabil, din punct de vedere cultural, cea mai motivantă și motivată instituție școlară din Gorj. Spunem aceasta nu din complezență, ci pentru că aici se dorește cultură și se creează cultură.

Cât privește relațiile cu Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, C.N. „Spiru Haret” a fost și rămâne un partener un partener privilegiat, capabil să creeze oricând atmosferă și viață culturală, să impună și să susțină proiecte care privesc nu doar educația estetică a elevilor (revistă, artă plastică, literatură, istoria Tg-Jiului, teatru școlar etc.) ci și nevoile culturale reale ale comunității municipiului.

Îmi amintesc cu emoție și recunoștință momentul privilegiat în care am lansat aici romanul „Smeul de hartie” sau itinerarul cultural realizat împreună cu directorul instituției și elevii săi pe traseul istoric și cultural Casa Măldărăscu (sediul Școlii Naționale din Tg-Jiu, la 1832), str. T. Vladimirescu, Str. Victoria. M-a impresionat conștientizarea istoriei de către „haretisti”, ca și asumarea acesteia ca mod de educație morală.”

A.M.: - T.Vianu vorbea despre „grefe metaforice”. O metaforă ce dă naștere unei alte metafore. Credeți că „Spiru Haret” poate fi caracterizat drept lăcaș în care tronează „grefele spiritului înalt” prin generațiile de Oameni intelectuali pe care le formează?

I.C.: „- Sigur, C.N. „Spiru Haret” este un lăcaș în care tronează grefele spiritului înalt. Generațiile succesive de intelectuali pe care le produce preiau ca pe o moștenire numele Colegiului și îl duc mai departe ca pe un titlu de noblete oriunde i-ar purta viața: în județ, în lume.

În fapt, aceasta cred că este explicația miracolului de aici: profesori și elevi care se confundă cu esența instituției. Care esență, este, în totalitate, una culturală!”

Pentru o pauză între „vorbe spuse”, ne găsim o gazdă care, „să ne joace vorbe”... Dorim ca cea de-a patra persoană care „să ne joace un dans din cuvinte” să fie D-l Viorel Gârbaciu. Pentru a nu abuza de meta-plasmă, vom începe direct:

AM: -Domnule director Viorel Gârbaciu, este Colegiul Național „Spiru Haret” un partener potrivit pentru Școala Populară de Artă, știind că numeroși haretisti vă trec pragul?

Viorel Gârbaciu: „-E chiar mai mult... față de alte instituții de învățământ. E vorba de o nuanță subiectivă legată de Iani, fiul meu, care este, încă, elev la voi. Și, apoi, să fim serioși, CN „SH”-ul e „cu siguranță, locul cu cei mai mulți dascăli pe care îi prețuiesc de-o groază de vreme. Dincolo de nota aceasta de subiectivism, mi se pare normal să avem mulți elevi proveniți de la voi, câtă vreme pe unii dintre ei chiar eu i-am îndrumat într-acolo. E cazul Mariei Beatrice Băndoiu – cunoscuta interpretă – care a depășit, deja, la doar 17 ani, statutul de promisiune, de speranță.”

A.M.: -Dumneavoastră, Școala Populară de Artă, formați elevii pentru a fi artiști, credeți că, „Spiru Ha-

ret” formează elevii pentru a fi Oameni?

V.G.: „- Nu cred în fabricile de artiști, de poeți, de actori. Îți amintesc celebra butadă a lui Mihail Sadoveanu care întrebat despre „productivitatea” posibilă a celebrității Școlii de Literatură din vremea proletcultistă a diagnosticat scurt: „Din școala acesta or să iese atâtea scriitori câți au intrat!”. Dacă, însă vorbim despre producția de oameni, apoi... lucrul acesta este și mai greu de pronosticat. Nu mă îndoiesc, câtuși de puțin, cunoscând îndeaproape realitatea școlii voastre (am fost câțiva ani în consiliul de administrație CN „SH”), pot depune mărturie că dinspre partea dascălilor, deci dintr-o singură tabără, cu infime excepții, lucrurile ar fi cu totul favorabile unei/unor promoții de oameni adevărați. Mai trebuie, însă, ca și cealaltă parte să fie de acord cu asta...”

Totul este, deci, un act reciproc de asumare a unor responsabilități. Reprezentând cealaltă parte, tabăra elevilor, răspund afirmativ „jucării” acestui act... Întrebarea este, însă, ne trebuie și o scenă?...

După cifra patru urmează cifra cinci. Iar „5” nu este o cifră oarecare. „5” este o cifră magică și noi trebuie să ajungem în locul unde magie înseamnă chiar și un pas, o privire, un simplu gest. Ne găsim „scenă” pentru următorul dialog – Teatrul „Elvira Godeanu”. Aici protagonist va fi D-l Marian Negrescu, deuteragonistii – noi, iar pentru un cor tragic complet va numim pe d-voastră lectorii noștri „fidei” – tritagoniști. Și toți „rotunzi” (precum personajele forsteriene), voim a afla două lucruri: actorii haretisti știu să transmită? Considerați că la „Spiru Haret”, D-le Marian Negrescu, importanța exprimării (sub diverse forme) este transmisă, iar elevii, la rândul lor, știu să transmită?

Marian Negrescu: „- Bineînțeles că da! Există undeva, un ceva care face parte din structura fiecărui individ, un ceva pe care, din fericire, nimic nu-l poate distruge – starea de emoție! Și, atunci, cei ce reușesc să rămână imuni tentațiilor mediocre, cei ce uită și se descurcă de biografii ce nu le aparțin, pentru că lumea asta este o lume a unei publicități agresive și a unei oferte de idei nu (tocmai) constructive, amintindu-și, în schimb de ei, află momente de regăsire și starea de emoție doar aici la teatru unde sunt puși între două oglinzi. Aici toți aceștia sunt actori ce transmit și (re)simt.”

A.M.: - Putem numi, deci, acest „act” o „scriitură de gânduri” spusă și reflexivă? Devin ei, la rândul lor, receptori elevați?

M.N.: „- Da! Această transmisie de fluide între actor și receptor, mai ales dacă e tânăr!, prin acceptarea convenției teatrale se produce firesc, fără alți intermediari, iar mesajul ajunge într-o formă pură, astfel că nimic din această transmisie nu e contemplativ, receptorul devine parte a spectacolului. Faptul că tânărul de 15/16 ani are o lacrimă în colțul ochiului denotă subit această transformare...”

După toate spusele anterioare, după toate aprecierile acestor reprezentanți de seamă ce susțin viața culturală gorjeană, batem la ușile „colegilor de bancă”. Vizităm Colegiul Național „Tudor Vladimirescu” și Colegiul Național „Ecaterina Teodoroiu”.

Pornind „de la centru”, îl întrebăm pe D-l dir. adj. Vasile Antonie ce înseamnă pentru instituția școlară pe care o reprezintă Colegiul Național „Spiru Haret”?... Un competitor cu ce fel de calități?

Vasile Antonie: „- Colegiul Național „Spiru Haret”, pentru noi, este, în primul rând, o instituție de învățământ respectată, cât și un competitor în vederea obținerii unor rezultate de excepție pe tărâmul educației. Un competitor cu foarte multe calități dovedite de rezultate obținute, de-a lungul timpului, fie în cadrul olimpiadelor, fie în cadrul diferitelor concursuri pe plan local și județean.”

A.M.: - Este adevărat că la foarte multe concursuri cele două colegii reprezintă doi concurenți puternici. Există o „rivalitate” între acestea? Ce fel de „rivalitate”?

V.A.: „- E foarte clar că cele două Colegii sunt, la majoritatea concursurilor „rivale”, dar este vorba despre o întrecere pentru performanță și în momentul în care unul a câștigat - celălalt felicită! O „rivalitate” frumoasă, între două școli frumoase, cu rezultate foarte frumoase!...”

Complimentați, fiind, astfel, și pentru „calități fizice” nu doar pentru cele „morale”, suntem conduși de curiozitate și la Colegiul Național „Ecaterina Teodoroiu” unde adresăm d-lui Gheorghe Nichifor aceleași întrebări.

A.M. : - Ce înseamnă pentru instituția școlară pe care o reprezentați Colegiul Național „Spiru Haret”?... Un competitor cu ce fel de calități?]

Gheorghe Nichifor: „- Cele două școli au o istorie comună care debutează în secolul XIX prin construirea Școlii Secundare de Fete și a Școlii Normale. Întâlnirea celor două prestigioase unități de învățământ a fost atât de profundă, încât, la un moment dat, au funcționat în același local. După reorganizarea efectuată în perioada postdecembristă profilurile celor două Școli s-au diferențiat; CN„ET”, acordând mai multă atenție disciplinelor reale, iar CN„SH” – disciplinelor umaniste. Firește, în competiții elevii noștri dau măsura valorii lor proporțional cu atenția acordată acestor orientări.

Indiscutabil, CN„SH”- ul obține rezultate remarcabile într-o anumită direcție, iar CN„ET” în cealaltă direcție. Sintetizând, Colegiul Național „Spiru Haret” este un competitor nu numai valoros, ci și util pentru că spiritul de întrecere se construiește numai pe competențe, calitate, profesionalism, respect reciproc, dorința de afirmare... Iar la „Spiru Haret” am întâlnit toate acestea!”

AM. : - (...) Există o „rivalitate” între acestea? Ce fel de „rivalitate”?

G.N. : „-Există o rivalitate!... Firește, în sensul bun! Și există pentru a da naștere la dorința de mai mult, prin aprecierea corectă a unor merite, ale ambelor părți, nu doar la nivelul elevilor, ci și la nivelul cadrelor didactice, ori a resurselor ce construiesc un mediu didactic mai mult sau mai puțin prielnic.”

Și fiind învățăței ce vor mereu mai mult, ne părăsim și „colegii de bancă” pentru a trece un alt prag. Am aflat păreri reprezentanților mai multor instituții ce promovează, așa cum spuneam, „strigătul oamenilor în fața destinului”, am discutat despre colaborările rodnice dintre acestea și Colegiul Național „Spiru Haret”, iar concluziile ar putea fi creionate cu ușurință. CN„SH” este un competitor valoros, un receptor elevat, un partener potrivit, un colaborator de nădejde, reprezentantul unui învățământ serios. Dar multe dintre aceste calificative se datorează unei instituții mai mult decât importantă... Primăria Municipiului Tg-Jiu. Pentru că participarea activă și permanentă a Colegiului Național „Spiru Haret” la concursuri județene, naționale, Programe, Proiecte și Simpozioane nu ar fi fost posibilă dacă acestea nu ar fi beneficiat de susținerea Primăriei și a Consiliului Local pentru a putea fi organizate și desfășurate.

Așadar, înainte de a finaliza șirul nostru de întrebări, poposim în biroul D-lui Primar Florin Cărciumaru ca liceeni recunoscători (mult recunoscători!), dar și ca liceeni curioși, căutând răspuns la întrebarea: de ce promovarea activităților de înaltă ținută ce au drept scop evidențierea necesității culturii în rândul elevilor este importantă pentru Primăria Tg-Jiu?

Florin Cărciumaru : „-Eu consider că atât Primăria cât și Consiliul Local sunt două instituții foarte importante în promovarea și susținerea actului de cultură din orașul nostru pentru că, nu-i așa, un oraș care nu are cultură, nu există! Ținând cont de moștenirea lăsată de Constantin Brâncuși, cu atât mai mult noi suntem datori să acordăm o mare importanță asigurării condițiilor pentru dezvoltarea unui permanent mediu cultural. Dacă suntem mândri de tot ceea ce a făcut Constantin Brâncuși pentru promovarea și susținerea sculpturii moderne atunci să fim mândri și de ceea ce facem /putem face noi pentru susținerea și dezvoltarea unui învățământ modern și performant.”

A.M.: - Considerați că un participant de seamă la viața culturală este Colegiul Național „Spiru Haret”? Ce înseamnă acesta pentru Tg-Jiu?

F.C. : „- Consider că «Spiru Haret» este una dintre cele mai serioase instituții de învățământ preuniversitar care, pe lângă rezultatele excelente pe care le obține pe linie de învățământ, are rezultate foarte bune în participarea, susținerea și promovarea actului de cultură la nivelul municipiului Tg-Jiu.”

A.M.: - Dacă ar trebui acum să alegeți locul unde să fiți liceean și să vă formați frumos, din toate punctele de vedere, timp de patru ani, ați alege Colegiul Național „Spiru Haret”?

F.C.: „- Sigur, și sincer, că da! Fără nicio rețineră! Pentru mine CN „SH” reprezintă instituția pe care o dau exemplu la orice întâlnire când primarul discută despre managementul instituțiilor școlare și pe care, în postura de liceean, aș alege-o ca loc de formare.”

„De ce IUBIM...CN„SH”? Răspunzând în aceeași manieră cărtăresciană, spunem: „IUBIM «Spiru Haret» pentru că este «Spiru Haret!»”, iubim Colegiul Național „Spiru Haret” pentru că ne face să simțim, de fiecare dată când trecem porțile sale, elevi ori dascăli, fiorul pe care nu-l putem numi decât MÂNDRIE! Suntem mândri că ne numim elevi haretști și Profesori haretști!

(P.S. Ca Elev haretist, mulțumesc „partenerilor mei de dialog» pentru timpul și pentru răbdarea acordate!)

Minunile zilelor noastre

După o îndelungă perioadă de cercetare, în concret, prin diverse ceasloave din arhive și biblioteci, dar și în Duh, cu inima curată a Arhimandritului Ioachim Pârvolescu, actualul stareț al mănăstirii Lainici și după mai multe declarații de intenții pentru canonizarea fostului stareț al respectivei mănăstirii, din perioada 1854-1900, Cuviosul Irodion Ionescu, venit din partea presfințiilor lor, mai întâi Mitropolitul Nestor, apoi mitropolitul Teofan și mai apoi a mitropolitului Irineu – minunea s-a produs și sfântul și-a lăsat descoperite moaștele, în prejma vechii biserici a mănăstirii Lainici.

Fost discipol al Sfântului Calinic de la Cernica, care l-a îndrumat în perioada de început, (de la circa 20 de ani) în tainele ortodoxiei, dar și mai apoi, fiindu-i duhovnic, Cuviosul Irodion care era o fire meditativă și contemplativă, care ducea o aleasă viață de sfințenie, în rugăciune și ascultare, s-a remarcat printr-o deosebită evoluție duhovnicească și s-a dovedit a fi demn de încrederea acordată de către cele de devenise episcop al Râmnicului și care îl numește egumen la schitul Lainici. În această postură cu multă responsabilitate și conștiințozitate a trecut la nevoițe și mai mari. Exemplul său personal de comportament, de implicare cu dăruire și devotament, de îndrumare isihastă și de călăuzire în ce privește rugăciunea lui Iisus, a numeroși ucenici, a făcut ca episcopul de Râmnic, nimeni altul decât sfântul Calinic să-l numească „Luceafărul de la Lainici”. Documentele istorice ale timpului spun că schitul Lainici, în timpul păstoririi sale avea cea mai numeroasă obște din Oltenia, depășind chiar renumitele mănăstiri Tismana și Cozia.

După ce-i moare ultimul duhovnic, Sf. Calinic, Episcop al Râmnicului, se hotărăște a-i încredința calitatea de duhovnic cuviosului Irodion, cu toate că acesta era mult mai tânăr și îi fusese ucenic și astfel: avă devine ucenicul, iar ucenicul avă – dovadă de respect și încredere între fețele bisericești de alege înălțimi duhovnicești.

La 3 mai 1900, cuviosul Irodion se mută la Domnul, iar apoi încep urgiile și vitregiile primului război mondial, când armatele germane aveau să distrugă toată mănăstirea, arhiva a fost arsă, clopotele au fost topite, biserica a fost transformată în grajd, unii călugări au fost deportați în Germania, printre care și discipolul de încredere al Cuviosului Irodion, numit ieromonahul Iulian Drăghicioiu, care de fapt, ca și alți călugări nu s-au mai întors niciodată. Între 1916 și 1919 mănăstirea a fost pustiită.

Încă din timpul vieții Cuviosul Irodion făcea minuni dar și după moarte la mormântul său se săvârșeau minuni, iar prin grija discipolului său Iulian Drăghicioiu și a starețului Teodosie Popescu în 1907, la 7 ani de la mutarea la Domnul, se face, conform tradiției athoniste, dezgroparea cuviosului Irodion, (mai puțin ca răsunet), când se găsec moaștele întregi și neputrezite și se anunță episcopul Râmnicului, Atanasie care a exclamat: „Aista mi-ai fost Irodioane!” (adică, așa de sfânt mi-ai fost omule!). La mănăstirea Lainici pe

atunci nu existau osuar sau gropniță, așa că moaștele, după slujba cuvenită, au fost puse înapoi în groapă, dar au fost acoperite de o mare taină. Au urmat mai multe tentative de dezgropare, între cele 2 războaie mondiale de către starețul Visarion Toia; de către starețul Calinic prin anii 1950–1960, iar prin anii 1982 de către starețul Caliope dar nu s-au găsit sfintele moaște.

După multe canoane, se reușește totuși, în prezența mitropolitului Irineu, în data de 10 aprilie 2009, după săpături în mai multe morminte, în afara celui în care se presupunea a fi înmormântat Cuviosul Irodion, dar se găsec scrise pe cărămizile de sub capul călugărilor decedați, alte nume și informații, dar nu despre Cuvios. După nenumărate rugăciuni ale tuturor, dar și ale mitropolitului Irineu, în intimitatea sa din chilie, acesta hotărăște să se continue săpăturile peste 1,80 m la care se opriseră și au ajuns la 2,5 m, când în sfârșit într-o mocirlă, au dat peste racla sfântului putrezită și peste cărămida pe care scria „**Protosinghel Irodion Ionescu 1821-1900. Stareț al Mănăstirii Lainici**”.

Se presupune că la dezgroparea din 1907, discipolul său Cuviosul Iulian Drăghicioiu a decis să se îngroape sfintele moaște la 2,5 m adâncime, pentru a deruta pe căutătorii clandestini de moaște, iar peste moaștele sale să se îngroape alți monahi.

Moaștele Sfântului Cuvios Irodion, astfel descoperite, au fost puse în biserica mare spre închinare.

Detalii despre această minune de taină o veți găsi în cartea Arhimandritului Ioachim Pârvolescu intitulată – **Descoperirea Tainei „Luceafărului de la Lainici”**, pe care vă invităm să o citiți neapărat și cu sfilă.

A consemnat Vasile Ponea

Portret de scriitor: Cristian George Brebenel

Horia Muntenuş

Născut pe 10 decembrie 1955 în Bumbești-Jiu (Sadu), județul Gorj, absolvent al Arhitecturii și Filosofiei, Cristian George Brebenel a publicat poezie, proză scurtă și eseuri în prestigioasele reviste literare Ramuri, Tribuna, România literară, Luceafărul, Contemporanul, Convorbiri literare, Cuvântul, Art-Panorama, Semne, fiind acualmente redactor al revistei de cultură Columna. În 1998 a publicat prima lui carte, deloc surprinzător: un studiu de ontologie – „Despre Ființă” la editura Crater din București – excepțională disertație despre constituția și fenomenalitatea Ființei în care a văzut, în raport cu Lumea, spectacolul miraculos al întoarcerilor de tip metafizic. Entuziasmul său temperat, apropierea sa de zona de separație (graniță ar fi un cuvânt nu tocmai potrivit), a „binelui” de „rău”, având privirea atentă a unui arcaș sau, poate, tributară unei oarecare tristeți (nu cred că e vorba despre vreo oarecare melancolie), poate mai degrabă cu inserții într-o luciditate specială, precizia dialogurilor, un anumit calm (poate un rest de orgoliu topit într-un rest de modestie), îl alcătuiesc în gestică și în desfășurarea rostirilor pe acest om al emoției.

Apartine grupului scriitorilor de elită de la Târgu-Jiu: Nicolae Diaconu, Spiridon Popescu, Ion Popescu-Brădiceni, Sorin Călugărița, Ion Cepoi, Gheorghe Grigurcu, Zenovie Cărlugea. Iată că, de curând, editura Cartea Românească i-a publicat masivul roman „Guvernământul General al Genezei”, o fericită realizare tipografică, 500 de exemplare legate în piele cu o supracopertă pe fondul căreia avem desenul unui interior de catedrală peste care se suprapune un alt desen, schița postmodernă a unui bărbat contorsionat.

Sunt 660 de pagini în care frazele sunt lustruite uneori de poezie, alteori de un letism baroc în care abundă acribia scriitorului încât munca sa și talentul său se rafinează reciproc într-o distilerie din care curge un roman asemănător „alcoholurilor tari” din marea literatură.

Este romanul unui eu din subteranele unei sensibilități atrase de mister dar lovită de semnele și convulsiile societății, de întrebările (încercări și esecuri ideologice și drame) subconștientului colectiv în căutarea rezolvării Istoriei; un eu al curajului de a-și propune un jurnal evenimential și filosofic, ca un bandaj. Probabil că acest roman (mi-a mărturisit că a lucrat la el 20 de ani) i-a fost punte de supraviețuire (spirituală și poate chiar fizică) în finalul dictaturii comuniste – iar în ultimii 13 ani țință și terapeutică.

Tentația este cea a romanului total, istoric, politic, filosofic, de dragoste. Ebraic și creștin, românesc, european.

Voi folosi, în final, un citat din această carte: „S-au dus vremurile patriarhale în care libertatea e însăși o condiție a înșeși condiției umane. Atunci când, tranșant, a fi om și a fi sclav erau două dimensiuni distincte peste care se apleca însuși destinul. Acum toți sunt sclavi, doar mobilul ce ne animă pe fiecare ne poartă spre diverse cuști în care intrăm singuri cu declarația drepturilor omului în mână. Ne-am născut cu zăbrelele forjate direct în suflet. Prea slugarnici, prea nefericiți cu toții. Unii slujesc oameni și nu au prea mult de-a face cu ideile, alții slujesc ideile și nu le pasă de oameni”.

Zig-zaguri lirice

Florian Saioc

optimism

vremea-i vreme, cum e ea
risipește nu adună
vremea totuși nu e rea
dacă-ți e iubita bună

vremea vine trecătoare
cu potop de vremi și ape
vremea importanță n-are
când iubita-ți e aproape

dar pe mine cineva
pune frunza să mă cheme
să mă ducă undeva
dincolo de vremi, de vreme.

dar eu chef nu am de ea,
pe-așa vremi vremuitoare
fraților, pe-aici se bea
se iubește nu se moare

un fel de percepție

în jur îmi cântă toți aceeași gamă:
politica-i o mașteră de mamă
jumate farsă și jumate dramă

politicienii-s o ciudată rasă
oricâte clase au, nu au și clasă

partidele-s un fel de cumetrii
între mafia mare și mafii
aceste-alcătuiiri au să rămâie
că din minciună își făcură frâie
zăbale hamuri bice din urzeală
ca să strunească gloaba socială
alegerile-s goange praf și scame
sunt farse pentru unii pentru alții-s
drame

nu știu de ce și azi îmi sună-n gând:
hei, cetățene, alo, treci în rând

pe-o frunză

în mine-nmugurii o vreme, vremea
apoi mă înfrunzi și mă-nflori
parfurmurile vieții mă-nrobiră
și viața mai cu viață mă dori

ba noi trăiri mă cotropiră-ndată
un arc abstract de timp de apeduct
se arcui pe floarea-mi minunată
care dădea să se transforme-n fruct

ființa mea-ncepuse să prospere
și se grăbea cu mare hărnicie
ca fructul copt din ram să mi-l ofere
ca pe un dar) - (al trecerii-n vecie

să fie spus

ai să te-amuzi citindu-mă cuminte
dar eu te rog cu toată umilința
de unul singur lasă-mă-n cuvinte
că-n dubiul lor mi-am transferat ființa

mă izolez cu fiecare carte
că eu nu voi să cânt în nici-un caz
dar o avertizez pe Doamna Moarte
că după ea voi fi devastator

revoltă mută

pâst! un bob să nu se sfarme
las' că vremea vremuiește
pâst! că națiunea doarme
și visează că muncește

toți se plâng, e jale mare
și din colț în colț mulți dau
pun și eu o întrebare:
ce fac ei, cum fac de n-au?

din atâtea nefăcute
culte iar mă sperie
plângăreții pe-ntrecute
fac atât: mizerie

toamna vine, jaf tristeții
cade frunza din copac
totdeauna plângăreții
au avut și au ce fac
au pe suflet ei o zgaibă
vor ca nimeni să nu aibă

asa pare

vine toamna, iat-o, a venit
către sud trec paseri multe-n stat
trupul mi-e de-o zeghe învelit
sufletul mie însă trist și gol

și cum poate astfel să nu fie
când în țara-n care se-ntomnează
e-n de toate-atâtea sărăcie
încât chiar se-autoguvernează

iar poporul acesta pare prins în chin-
gă
parcă e paralizat, zăgăzuit
că nu mișcă-un deget să o-nvingă
el vrea să trăiască gratuit

a uitat de horă și de sârbă
vaiet ca al său în lume nu-i
pare că și cerului i-e scârbă
de văicăreala și de lenea lui

n-aș vrea

nori suri de toamnă alunecă pe zare
dar pentru mine toamna sosește în za-
dar
până și mustul proaspăt mi se pare
că este prea puțin și prea amar

se-ntinde gălbenarea ca o pânză
e-o pandemie-n univers sadea
se molipsește frunză de la frunză
și stea se molipsește de la stea

tot universu-mi pare bolnav de hepa-
tită
da-n lumea asta toată există-un leac se
pare
doar lenea-autohtonă de noi ticăloșită
deocamdată pare să n-aibă vindecare

eu cea mai mare boală o am pe tică-
loși
de-orice culoare-ar fi cu zâmbetul pe
buze
în toamna asta sigur veni-vor ca la
moși
de noi ticăloșii pe rând să se acuze
P.S. n-aș vrea ca ticăloșii din toamna
mea frumoasă
să facă asemeni lor o toamnă ticăloasă

neam de neam

neam de neamul meu
neam de neamul nostru
hamul și căpăstru
neamul și ham-ham
neamul e la hram
am avut și n-am
prea scăpat de ham
neamul meu de neam
bate vântu-n ram
și n-avem câștig
și-i mereu mai frig
dezgoliți copacii
sunt ca noi săracii
suflete zurliu
fluieri a pustiu
și-a pierzanie
fără cai și sanie
ninge deseori
ninge cu erori
ninge din senin
ningere cu venin –
sori de brad și pin
Doamne mă-nvenin
că mă simt străin
pe pământul meu
eu cu neamul meu
fără Dumnezeu
și cu Dumnezeu
prea păzit de îngeri
prea înfrânt de-nfrângeri
prea-necat de plângeri
că-n mine-au murit
chiar din răsărit
chiar la spartul ploii
au murit eroii
au murit pe rând
singuri neluptând
neamule-adormit
prea te-ai umilit
slugă-ai slugărit
neam nenorocit
neam nemernicit
neam ticăloșit
de-atâția ticăloși
ce-ți par tot frumoși
neam aproape-nfrânt
uită-te-n pământ
ca-ntr-un aluat
în pământ natal
zac de la soldat
pân' la mareșal
când urmașii, fii
își făcură porții
morții dorm ca vii
vii dorm ca morți
nedând de trezire
semn din adormire
vremea toarce ghem
sufletul meu geme
inima-mi se frânge
vremilor nătânge
n-am pe cine plânge
și de ce-aș mai plânge
plânsu-n sine plânge

PASĂREA BRÂNCUȘIANĂ DIN „PĂDUREA DE SCULPTURI”

Dr. Sorin Lory Buliga

Muzeul Național de Artă Contemporană din București adăpostește (din 11.12.2008 și până în 1.03.2009) excepționala colecție de artă modernă a lui Simon Spierer, una dintre cele mai importante colecții private de sculptură de secol XX din lume. Ea cuprinde 40 de lucrări, aparținând unor figuri artistice marcante ale artei moderne, printre care Hans Arp, Constantin Brâncuși, Alberto Giacometti, Henry Moore și Isamu Noguchi.

Simon Spierer (care nu mai este astăzi printre noi) a donat această colecție Muzeului din Landul Hessen, Darmstadt, unul din puținele muzee universale din Europa. Actual muzeul este temporar închis (pentru lucrări de restaurare și extindere), ceea ce a creat oportunitatea de a transforma „Pădurea de sculpturi” într-o expoziție itinerantă în Europa. Cel care, în acest sens, a venit cu contactele și experiența în rețeaua schimburilor culturale internaționale pentru organizarea expoziției a fost Institutul pentru Schimburi Culturale Tübingen. Tot acesta a publicat și catalogul colecției în engleză și în limba țării care găzduiește colecția.

Expunerea ansamblului de opere este completată de filmul documentar „O pădure de sculpturi. Colecția Simon Spierer” (realizat de Marie-Catherine Theiler și Stephane Rithausen).

Disponerea lucrărilor în spațiul expozițional este conformă cu cea făcută de însuși Simon Spierer în muzeul din Darmstadt. Majoritatea acestor lucrări are o componentă verticală pronunțată, ceea ce a dat și numele expoziției, fără îndoială. Multe lucrări aparțin unor artiști de referință și nu au fost văzute până acum în România. Dar, poate cel mai important pentru noi, românii, este contactul direct cu *Pasărea în spațiu* a lui Constantin Brâncuși (adică a însuși creatorului sculpturii moderne) expusă pentru prima dată în țara sa natală.

Această lucrare era considerată de autorul ei „o machetă care, mărită, ar putea umple întregul cer”. O astfel de „metaforă cosmogonică” vorbește despre „magnitudinea proiectului său sculptural ce tinde spre un spațiu atât fizic, cât și metafizic”, amintind însă și „de acele civilizații în care simbolul animalier este investit cu puteri magice, cum ar fi unele civilizații asiatice preistorice”, după cum constată Valentina Anker, criticul de artă care prezintă lucrările artiștilor moderni în catalogul expoziției.

Ea este însă și *Pasărea măiastră* din basmele românești, care îi salvează pe cei curați sufletește de prezențe malefice, și tot ea reprezintă și spiritul (sufletul) eliberat de materie. Din aceste puncte de vedere spirituale Orientul și Occidentul se întâlnesc. Nu este numai credința lui Brâncuși, dar și a lui Simon Spierer, care considera că „gândirea orientală și occidentală sunt una și aceeași, iar viața este un flux continuu între diverse sfere”. Așa se explică de ce el a fost atras inevitabil de *Pasărea în spațiu*.

Simon Spierer l-a cunoscut pe Brâncuși în iarna anului

1940. El mărturisea: „De mult îmi doream o lucrare de-a lui, dar până în momentul acela nu realizasem că o pot avea. Doream să cumpăr *Pasărea în spațiu*, [...] În final m-am decis, dar prețul cerut de el era fantastic (Peggy Guggenheim cumpărase *Măiastra*, o sculptură din 1912, pentru un sfert din prețul cerut mie). În final am reușit să ne înțelegem și am achiziționat sculptura pe care mi-o doream cu adevărat. Brâncuși a trebuit să o lustruiască, ceea ce a durat săptămâni; întotdeauna făcea el însuși genul acesta de muncă manuală, unul dintre motivele pentru care sculpturile sale sunt atât de frumoase. Într-una dintre zile, luam prânzul în atelierul său și era să fim loviți de bombardamentele din apropiere, de la Porte de Vaugirard. Când m-am întors să iau *Pasărea în spațiu*, la doar câteva zile după ce germanii ajunseseră la Paris, Brâncuși mi-a adus-o cu mașina lui, cu lacrimile curgându-i pe obraji. Nu am aflat niciodată de ce plângea – poate pentru că se despărțea de pasărea sa preferată” (Peggy Guggenheim, *Brâncuși*, în „Cahiers d'art”).

Lucrările din *Pădurea de sculpturi* acoperă o perioadă de peste 70 de ani: din 1927 când Brâncuși crea *Pasărea* și până în 2004 (anul lucrării lui Laurent de Pourry). Cel mai bine reprezentate sunt lucrările din deceniile 6 și 7 ale secolului XX. După cum remarcă domnul Mihai Oroveanu (directorul general al M.N.A.C.) „Există în această colecție numeroase lucrări foarte caracteristice pentru artiștii prezentați, dar – spre satisfacția noastră – și actuale lucrări mai puțin cunoscute, mai puțin previzibile pentru opera autorilor, care se învecinează aici în mod neașteptat. Ansamblul format de aceste lucrări, care exhibă, în majoritatea lor, o decisă verticalitate, dobândește astfel, în pofida marii lor diversități și a disparității lor temporale, o unitate în spatele căreia se citește voința colecționarului”.

Închei prin a enumera artiștii prezenți în „Pădurea de sculpturi” și lucrările lor: Constantin Brâncuși (cu lucrarea *Pasărea în spațiu*, 1927), Hans Arp (*Idol*, 1950), Arnaldo Pomodoro (*Axa cerească*, 1999), Jean-Louis Perrot (*Întindere*, 1998), Max Bill (*Suprafață nesfârșită în formă de coloană*, 1953/93), Marta Pan (*Mobius întins*, 1992), Max Ernst (*Femeia cu jumătate de cap*, 1938), André Masson (*Femeia-copac/Femeia cu lampă*, 1973), Germaine Richier (*Pădurea*, 1946), Louise Bourgeois (*Pilastru*, 1949), Henry Moore (*Figură trei sferturi: linii*, 1980), Ioannis Avramidis (*Marele demi-bust*, 1958), Alberto Giacometti (*Micul bust al lui Diego în vârful coloanei*, 1952), Günther Uecker (*Coloană Structurată*, 1959), Barbara Hepworth (*Săgeata și cercul*, 1973), Augustin Cărdenas (*Fără titlu*, 1960/62), Alicia Penalba (*Marea liturghie a plantelor*, 1950), Bruno Romeda (*Coloană*, 1997), William Turnbull (*Femeie*, 1990), Herbert Peters (*Figură mare stând*, 1975), Michael Croissant (*Fără titlu*, circa 1985 - Coloană), Sébastian Kito (*Fără titlu*, 2001), Herald Fernagu (*Pușca domnului S*, 2002), Mauro Reggiani (*Fără titlu*, nedatată), Daniel Spoerri (*Licornul*, 1991), Valerio Trubbiani (*Stare de asediu*, 1971/1972), Lucio Fontana (*Armăsar*, 1929/1930), Julio González (*Daphné*, 1937), César (*Nudul frumoasei de mai*, 1957), Richard Stankiewicz (*Fără titlu*, 1955), Vassilakis Takis (*Semnal*, 1955), Fausto Melotti (*Barca*, 1966), Laurent de Pourry (*Fără titlu*, 2004), Isamu Noguchi (*Message-rul*, 1972), Anthony Caro (*Dublul catalan*, 1987/1988), Graham Williams (*Frunze de oțel pliate*, 1998), Baltasar Lobo (*Bătut de vânt*, 1977) și Kenneth Armitage (*Pandarus/Versiunea II*, 1964).

Mamă

Te văd
pe drumuri sterpe, presărate cu năluci.
Te văd
cum treci adesea și cobori iar câteodată urci,
țării să-mi dai din zilele de ieri
și-adeșă mângâieri.
Dar tu te-ai dus
Și nu mai iești pe nicăieri.
Doar eu
ajuns în gând spre tine, mă aplec
ca sfântu-ți trup prin umbre să-l petrec.
Doar eu
rămas cu tine ca-n fața unui Zeu,
te rog dă-mi binecuvântarea
căci nu sunt singur, ci cu gândul greu.
Mi-e rândul ca să vin cândva pe unde ești,
prin roua plânsă-n lacrimi pe căile cerești.
În rest,
doar doruri ce-au murit de mult
îmi mai vorbesc de tine și tot le mai ascult.
Apoi,
i-o nebulie în spațiu-n care viețuim
și ne-ntrebăm adesea – ce-am fost și ce-o să fim?!

Și mai trăiesc

Și mai trăiesc din toate
doar acele nopți,
cu neplânsul mamei
lăsat pentru nepoți.

M-aplec

Aud un țipăt doar
venind dintr-un adânc de lume
ș-un plâns
prin timpul ne-mpăcat, prelin și fără nume.
Un crez
neîmplinit mai port, al omului învins
să-l duc
mereu prin spații cu visul lui ucis.
Mai ard...
făclii prin cimitire și se sting
lumini
pierdute-n veacuri care strâng
visării
pe drumuri sterpe și năluci
urzite-n
alte vieți ascunse pe sub cruci
ca noi
țării să dăm, cu ziua cea de ieri.
Te-ai dus,
te strig, dar nu iești nicăieri.
Doar eu
Smerit ca-n fața unui Zeu,
m-aplec,
jertfit ca-nvinsul Prometeu.

Mi-e dor

Mi-e dor de o scânteie
tăcută să mă beie.

Când te prind

Dincolo de mine când te prind
și-naltu-n brațe îl cuprind,
cu cerul strâns,
și-n plâns
pe rând
tăcerilor mă vând,
ca-n apele ce vin șuvoi,
să plămădesc din luturi noi
dorinți
tributul altor suferinți.
Iar lor...
din lutul care nu s-a ars,
să dăm
iubirea care ne-a rămas.

Întretăiere

Dintr-un bulgăre
s-a desprins o rază
și-n drumul ei,
din întuneric a tăiat o felie
să-mi fie,
pentru ziua de mâine,
bucata de pâine.
De atunci,
nu s-a mai întors,
a rămas undeva
pentru cândva...
Oricum
în urcușul de drum,
sau poate dincolo de cer,
într-un ungher,
să moară târziu, cânva,
pe când mai era
o noapte ce nu mai sângera.

POETUL ION MARA

Ion Mocioi

Ion Mara s-a născut la 18 februarie 1908, în satul Strâmba-de-Jiu, comuna Fărcășești, Gorj, din părinții Chiril, dispărut în războiul din 1916, și Maria, stinsă din viață în 1943. A fost cel mai mare din cinci frați², crescut într-o casă cu o singură cameră și a cunoscut în copilărie munca umilă în curtea boierească.

Spunea cu mândrie: „Părinții au fost țărani săraci, numai cu o jumătate de pogon de pământ, cu grădină cu tot, și o căsuță cu o singură hodaie, unde am crescut cinci frați, trei fete și doi băieți”³.

Căderea tatălui în primul război mondial, încă din 1916, l-a găsit pe Ion Mara la vârsta de 8 ani, când nu începuse nici școala, oferindu-i un viitor neașteptat, al copilăriei cu privațiuni ale sărăciei. „Mama, rămasă văduvă de război – scrie poetul – ne-a ținut cu greu, doi dintre noi trebuind să plecăm de acasă, o soră a mea la o mătușă, iar eu, cel mai mare, la o casă mai înstărită din sat pentru a ajuta în curte, la ce voi putea și la vite, fără simbric, numai pentru haine și demâncare și să pot să mă duc și la școală...”⁴.

Abia la unsprezece ani a putut ajunge la școala primară, fiind atât de preocupat de umila-i muncă la curtea boierească. Între timp învățase să citească și să socotească: „Umbilând cu vitele prin pădure, am învățat să citesc cu copiii mei mari, care frecventau școala, iar numerele le-am învățat tot așa, citind pe arbori marcați, doborâți în timpul nemților pentru a fi prelucrate din ei traverse de cale ferată. Prin stăruința mamei, am fost trimis la școală și am intrat direct la abecedarul de partea a două, fiindcă acolo ajunseseră copiii...”⁵. Clasa a treia a urmat-o în sat cu învățătorul Dumitru Vinulescu din Rovinari.

În toamna anului 1921, Ion Mara, la cererea mamei sale, a fost înscris, după clasa a treia, la orfelinatul din Târgu-Jiu, de pe lângă Regimentul 18 Gorj, fiind dat în grija sublocotenentului Nicolae Cambrea, viitorul comandant al Diviziei de voluntari „Tudor Vladimirescu” din 1944.

În Târgu-Jiu, a urmat clasa a treia, la Școala nr. 1, cu institutorul Ion Arjoca, deși mai învățase clasa a treia în sat. În timpul școlii a început să scrie poezii la 13 ani. Clasa a patra a urmat-o la școala nr. 1 Obedeau din Craiova, fiind mutat la Regimentul 26 Rovinari și la Orfelinatul „Mihai Viteazul” pe strada Sinescu aflat într-o clădire nouă din parcul caselor doamnei Olga General Gîrjuț, din Bănie. Clasa a patra a absolvit-o cu învățătoarea Lînică C. Teodorescu, pe care poetul avea să n-o uite niciodată: „Dânsa a fost prima care m-a încurajat la compunerile libere”⁶.

În septembrie 1923, a susținut examenul de admitere la Școala de învățători din Craiova, deși depășise vârsta permisă, cu un an, susținut fiind de învățătoarea sa, care i-a obținut aprobarea ministrului învățământului, dr. C. Angelescu. La școală a învățat cu o pleiadă de profesori foarte buni, între ei fiind Ilie Popescu-Teiușan, S. Simniceanu, Costache Rădulescu, Al. Popescu-Telega, M. D. Ioanid, T. Păunescu-Ulmu, Ilie Gelep, Ion Vasilescu, George Fotino ș.a.

Ca elev a cules folclor din Gorj și l-a publicat în unele reviste. În iunie 1929⁴, Ion Mara, a ajuns învățător, între frunții promoției craiovene. Și-a satisfăcut imediat stagiul militar, la Regimentul 18 Gorj.

Debutul, ca poet, Ion Mara și-l leagă de anul 1930, din perioada stagiului militar la Târgu-Jiu. Într-un articol, „Amintiri”, scris cu câțiva ani mai târziu, a povestit acest eveniment din viața lui: „1930, Octombrie – Toamnă – „cu melancolie”: Pentru mine prima toamnă petrecută în Târgu-Jiu, unde mă stabilisem, pe timp de un an, cu noua „profesiune” de soldat T.R. la (Regimentul) „optșpe” al nostru. Toamna, Târgu-Jiu are un aspect grav, cu peisajii bacoviene, cu acel aer patriarhal care-l face și mai grav, cel puțin pentru mine așa era atunci, când îmi răsunau în urechi înjurăturile domnului „plotoner” de la cazarmă, pe care parcă-l duceam după cap... Cu aspectele aceste târguțene și cu viața încruntată de la cazarmă, îmi venea să dezertez.”

Tocmai când eram mai cuprins de amărăciune, un prieten mi-aduce un număr din „Gorjeanul” cu o poezioară a mea⁵. În acele momente, cazone și grele ca mitraliera „propriuzisă”, Gorjeanul mi-a ridicat moralul până „într-al nouălea cer”. Când am citit „poșta redacției” eram emoționat de-abienele: „Ion Mara: Treci pe la redacție...”⁶. Am început să fug prim companie, de parcă era moșia mea, trăgând după mine pe camaradul Nache, zbirând și strigând de bucurie...

Tocmai când ieșeam afară, ne-am izbit piept în piept cu un căpitan, care, neținând seama de bucuria noastră, ne-a băgat două ceasuri la „carceră”. Dar toate trec... Mai cu seamă la militărie... Au trecut și cele două ore și la primul moment prielnic, am dat buzna în oraș, la redacție. M-a privit mirat domnul Jean Bărbulescu, când i-am spus cine sunt. Se aștepta desigur, la un om vârstnic, iar nu la un biet soldat, echipat după toată regula cazană: capelă, centură, bocanci, baionetă. „Militar, hai?” „Da!” „Ja loc!” Mă simțeam nu știu cum. Amușisem pe scaun într-o poziție bleagă și înțepenită, de soldat prost. „ – Versifici bine, domnule Mara. Scrie, scrie înainte...”⁷. Am ieșit emoționat, rămânând ca să mai dau pe acolo. M-am trezit fugind în sus către cazarmă, prin târgul de

afară, cu un „Gorjeanul” proaspăt în mână.

De atunci cazarma mi s-a părut alta. Viața între „Gorjeanul” și cazarmă mi s-a părut mai ușoară. „Gorjeanul” mi-a spulberat ideea de dezertare și mi-a „ridicat moralul”, în ciuda domnului „plotoner”, care nu reușise s-o facă. Când m-am eliberat din armată, m-am trezit colaborator la el, unde, cu mult drag, sunt și acum...⁸.

De la 1 septembrie 1930, după satisfacerea serviciului militar, poetul Ion Mara a fost numit învățător la Școala primară din satul Virciorova-Jidoștița din Mehedinți, unde a stat un an, apoi a cerut să fie titularizat, primind catedră în comuna Sacă din județul Bihor.

În 1934 se află învățător la Incu, în județul Arad. Acolo s-a căsătorit⁷ și s-a stabilit pentru o perioadă. Ulterior a funcționat ca profesor de limba română în Arad, unde s-a stabilit și, în cele din urmă, a fost pensionat la limită de vârstă, din învățământ.

Prima carte de poezii a lui Ion Mara, „Lespezi în lumină”⁸ a apărut la Craiova, în 1933 și cuprinde 21 de poezii, selectate dintre cele publicate de ziarul Gorjeanul din Târgu-Jiu.

În anul 1930, Gorjeanul după prima poezie de debut a lui Ion Mara, i-a publicat alte 12 poezii care l-au prezentat drept un autentic talent literar: „Inscripție pe un canal vechi”⁹, „Livada mea”¹⁰, „Răsărit”¹¹, „Știubeiul”¹², „Lună”¹³, „Cântecele mele”¹⁴, „Slove pe-o ceșmea”¹⁴, „Troita”¹⁵, „Scrisoare de la mama”¹⁶, „Un cântec de toamnă”¹⁶, „Toamna știubeiului” și „Rânduri pe o piatră de hotar”¹⁶.

Dintre acestea, numai trei vor fi reținute în volumul de poezii tipărit la Craiova prin grija epigramistului C.A. Calotescu-Neicu și preocuparea concretă a poetului Al. Iacobescu: „Slove pe o ceșmea”, „Toamna Știubeiului” și „Rânduri pe o piatră de hotar”¹⁶.

Prima poezie, „Slove pe o ceșmea”, amintește de satul natal al poetului, Strâmba-de-Jiu, în care se află și o mănăstire importantă a Olteniei. Stilul alert al poeziei este atractiv și anunță un talent literar viguros, a cărui inspirație pornește din ineditul neoaș și frumusețea liricii populare, cu limpezimi ca ale apei de ceșmea, fără de care nu s-ar fi putut naște poezia modernă:

„Din mila Domnului/ Și-a sfinte fecioare/ Ziditu-s-a din temelie./ De satul Strâmba-mare/ Această ceșmea./ Lângă Sfânta monastire/ Ca să fie./ Pomenire/ Pe vecie./ Și să fie/Izbăvire de păcat/ Străbunilor din sat/ Pentru că au îngropat./ Lângă Sfântul schit./ Trei cazane cu argint.../ De te-abați din drumul mare/ Spre ceșmeaua/ Cu ulmet și tei/ Și de vrei/ Apă să bei/ Uită-te spre monastire./ Spre pădure/ Fă-ți trei cruci./ Fiindcă satul Strâmba-mare/ Se coboară din haiduci!...”¹⁷.

Cu cele mai simple mijloace ale comunicării artistice, poezia explicită un fapt, dându-i viață durabilă în memoria cititorului. Astfel este și poezia a doua, „Toamna știubeiului”, din același an 1930, tipărită de Gorjeanul și reținută de volumul de debut, pe care o reproducem în întregime, deși ar necesita adnotări privind unele cuvinte regionale: „Într-o noapte de Brumar/ Frunza a căzut din tei/ Și-a astupat în adâncuri/ Apa din știubei./ Și de-atunci nu mai vin fete/ Să se-mbete/ De mireasma din pădure/ Și să ia apa-n urcioare./ La mănăși cu smoc de floare/ Și s-o ducă-n vale, n sat./ Ca să-i cânte/ Să-i descante./ C-o stelbă de busuioc/ Babe hâde/ Și noroade./ Ca să fie cu noroc./ Leac de dragoste cu foc.../ Fiindcă apa-i izvorâtă din adâncuri/ Și alină dor și gânduri)/”

Și de-acum n-au să mai vină/ Zânele și-n joc nebun/ Cu smicele de alun/ Să vrăjească apa tainic/ Și să-și spele/ Sântul alb și feciorelnic/ Că de-acum vremuieste./ Dorul se călătorește./ Peste vârf de plopi și tei./ Toamna scutură din păru-i/ Fire lungi de funigci./

– „Apă lină, apă lină./ Ieși afară la lumină./ Prinde-mi iar din slăvi un soare./ Și-mi mai adu pe cărare/ Pași mărunți de fată mare!...”

Și s-o văd cum vine-ncet./ Pe sub bolta teiului./ Fata pădurarului/ S-aud răsui de fecioară./ Cum l-auzeam astă-vară./ Când am încrustat în tei/ Numele meu și cu-al ei!.../ Dar e toamnă și pădurea/ Arde-n scrum./ Niciodată nu ești singur/ Ca acum.../

Burnițează pe cărări/ Iar în zări/ Plutesc munți/ Uriși de canură/ Văd urâtul./ Aud vântul/ Cum se zbate-n mărăcini/ Și pe-o creacă de alun/ Veverița tremură./ Și la sfânta mănăstire./ Parca-ar bate-n alt tărâm/ Toaca de vecernie.../

Hei, știubei, uitat sub dâmb/ Cu uleiul vechi și strămb./ Peste tine va să vie/ Toamna grea./ Acum de-abia!...”¹⁸.

Nevoia comunicării exacte în poezie sparge tiparul ei și impune versuri cu mai multe silabe și unele accente care nu mai păstrează aceleași picioare metrice, într-un ritm liber dar necesar, pe măsura sublinierii ideatice. Asemenea aspecte apar în poeziile lui Ion Mara încă din anul 1930. Astfel este și a treia poezie, la care ne referem că a fost reținută din Gorjeanul în volumul de debut, sub titlul parcă de inscripție argheziană, „Rânduri pe-o piatră de hotar”, cea mai organizată, totuși, în stil tradițional:

„Te-am pus aici să fii prin veacuri/ Hotărnicie între sate./ Noi, Gabrovenii și Strâmbenii./ Leat șapte mii și șapte”¹⁹. Să vecuiești pe locul ăsta./ Să fie-n pace satele./ Că dreaptă s-a-mpărțit moșia./ Cum glăsuiesc chrisoavele... S-arăți mereu în deal mejdina./ Către pădure, pân-la vîi./ Și-n jos să-ți-o duci spre zăvoaie./ Până dă-n malul de la Jii!/ Blăstem să cad-asupra celor/ Cari din loc te-or strămuta./ Odihnă să n-aibă sub soare./ Decât aici, la umbra ta!... Și-am întărit noi cu izvod/ Hotarul acesta pe vecie./ Pentru

că satelor le este/ Bătrână și dreaptă moșie./ Din vremea lui Basarab-Voievod...²⁰

Și să se știe că-ntru Domnul./ Și mila lui m-a-nvrednicit/ De scris-am slovele aceste./ Io, Popa Sava de la schit”²⁰.

În aceeași manieră sunt și celelalte poezii din „Gorjeanul” anului 1930, nepreluate în volumul „Lespezi în lumină” și nici în celelalte grupări ulterioare, care rămân pentru o viitoare culegere antologică a poetului: „Icoane din Gorj”²¹, „Inscripție pe un caval vechi”²², „Livada mea”²³, „Răsărit”²⁴, „Știubeiul”²⁵, „Lună”²⁶, „Cântecele mele”²⁷, „Troita”²⁸, „Scrisoare de la mama”²⁹ și „Un cântec de toamnă”³⁰.

Poeziile din „Gorjeanul” anilor 1931 și 1932 au fost preluate, însă, aproape în totalitate în volumul „Lespezi în lumină”. Astfel, regăsim în volumul de debut poeziile „Fântâna părăsită”³¹, „Pivnița bătrânească”³², „Vrere”³³ și „Cântec pentru licurici”³⁴ din 1931, „Încrustări în poarta unui conac”³⁵, „Știubeiul în părăgini”³⁶, „Crama rămasă de la bunicul”³⁷, „În pridvorul vechi”³⁸, „Schitul vechi”³⁹ și „Descântec în soare”⁴⁰ din 1932. În volumul de debut nu au fost preluate de editor poeziile „Cântec din marginea pădurii”⁴¹ din 1931 și „Amintire”⁴² din 1932, care erau, însă, apreciable laolaltă cu cele reținute. Din volumul respectiv va fi preluată de „Gorjeanul”, în 1934, poezia „Pivnița bătrânească”⁴³, în adnotarea debutului editorial al lui Ion Mara.

Volumul de poezii „Lespezi în lumină” este interesant și prin poeziile care nu au fost publicate mai întâi de ziarul Gorjeanul, acesta fiind „Icoane șterse”⁴⁴, „La fântâna cu nuci”⁴⁵, „Unde-a fost bordeiul”⁴⁶, „Poiana din pădure”⁴⁷, „Gând voinic”⁴⁸, „Către nucul bătrân”⁴⁹, „Stejarul din câmp”⁴⁰ și „Descântec”⁴¹, care, de asemenea, vor putea fi reținute pentru o viitoare antologie de poezii ale lui Ion Mara.

Critica literară a elogiat volumul „Lespezi de lumină” din 1933. Ziarul „Gorjeanul”, care l-a adus în atenție pe Ion Mara, a publicat o recenzie a volumului, scrisă, probabil, de însuși cel ce l-a descoperit pe poet, ziaristul Jean Bărbulescu⁴², după care creația acestui debutant „e o poezie simplă, viguroasă; e destăinuirea unui suflet optimist, doritor de viață...”⁴³. Analiza globală pune în evidență că „Motivale lui de inspirație sunt de un rustic neîntrecut. Versurile sunt fragmentate de baladă – adevărate lespezi scoase la lumină”. În argumentarea aprecierii critice, recenzentul consideră că acest volum „cuprinde adevărate relicve-amintiri pline de trecut – povestea fără grai a rămășițelor – „Icoane șterse” ale vremurilor când răsunau în codri fluierle haiducilor, când jucau banii „în vâlvății”, când fetele se măritau cu descântece în lapă ne-ncepută” cu „stelbă de busuioc” sau de cicoare, – reliefând nuanțele sufletei ce le-a scris, suflet deschis de povestitor, inspirat de tot ce e trecut, bătrân, uitat”⁴⁴.

În termeni elogioși a apreciat volumul de poezii al lui Ion Mara însuși editorul lui, poetul Al. Iacobescu, autorul recenziei din cotidianul craiovean „Presa”⁴⁵, entuziasmat de acest „început frumos și promițător”, punând acest volum în apropierea creației lui Nichifor Crainic și Ion Pillat, căutători ai izvorului de inspirație în tradiție. Iată o explozie de mulțumire pe care i-o procură recenzentului șlefuitorul de versuri din Gorj: „Poezia tânără a lui Ion Mara, alături de poezia înaintașilor săi, e un izvor de cleștar pe-a cărui undă șoptitoare bat solzii de argint ai soarelui, dimineața. Volumul său Lespezi în lumină s-ar putea numi pe drept cuvânt Povestea unui sat.”⁴⁶ Viața acestui sat vine din adâncuri de secole o dată cu satul tradițional, din care nu lipseau „crama bătrânească, iubitoare de glumă, știubeiele cântătoare în lumina de lună, vetrele posomorâte în jocurile flăcărilor roșii, vechile așezăminte de închinăciune, toate găsesc în pana d-sale un zugrav meșter, cu ochiul adânc, cercetător și cuminte. Pridvoarele încărcate de horbota vieții așteaptă oaspeți veniți de departe în amurgul trandafiriu căzut peste dealurile Strâmbei. O viață apasă, cu lumea care demult și-a încheiat socotelile omenești și doarme în țintirimul satului, răsare în larma celeilalte vieți ca un îndemn sănătos spre omenie și bunățate. Iată răspântia unde pe vremuri se întâlneau haiducii să-și împartă banii smulși cu hapca din punga ciociului. Noaptea, la lumina galbuie de lună, pe curmături înfundate în stușuri joacă flacăra banilor îngropați de fugari la rădăcina stejarului găunos, în vreme de restriște și de bejenie. Neastâmpărul vijelios al unui trecut de așezări gospodărești, îți trec pe dinaintea ochilor luminos și îmbucurător.

Recezentul observă că „Versul lui Ion Mara e sprinten și colorat. Zboară ca unda desprinsă din știubeiul pe care poetul îl cântă cu dragoste de țarina bogată în rod și în nădejdi de viață. Se frânge săltând în ritm, aici scăpător de imagini, aici prelungit într-o cascadă de sunete vioaie, legănată pe unda clară a poeziei”⁴⁷.

Concluzia editorului și recenzentului Al. Iacobescu este favorabilă poeziei lui Ion Mara: „Volumul Lespezi în lumină e un început frumos și promițător. Poetul își are un fel al lui de a cânta, străin de banalitatea elegiară a modernismului și ferit de atmosfera geroasă a sensualismului la modă. În poezia lui e viață, nădejde, cuminenie și sănătate”. În finalul recenziei se spune cu exigență încurajatoare că Ion Mara, „După ce se va dezbara de unele repetiri, poate izbuti să dea versului o claritate desăvârșită având pentru aceasta la îndemână talentul care îl călăuzește spre cărări vrednice de încurajare”⁴⁸.

Aprecieri asemănătoare despre poezia lui Ion Mara au apărut și în recenzia, la același volum, tipărită de „Arhivele Olteniei”⁴⁴. Referindu-se la talentul poetului plin de promisiuni, a cărui maturitate așteptăm s-o vedem înflorită într-un apropiat viitor, se afirmă că acesta, „chiar dacă nu e încă stăpân pe o formă mai muzicală și cu toată manifesta influență exercitată asupra-i de poeta Sabina Paulian și de poetul Ciurezu, mustește, ca și ceilalți doi, de sănătoasă și bogată

sevă oltenească”. Se subliniază și aici că „Motivele sale de inspirație sunt exclusiv satul său, plaiul gorjean, cu casele bătrâne, stejarii centenari, fântânile cu furca strejuitoare, izvoarele limpezi, o crămă, un schit, un știubei, o cișmea, o troiță, un conac, o piatră de hotar deopotrivă de vechi, despre patimi vijelioase de flăcăi și dragosti(ri) închise de fată mare, cu descântece în noapte și cu scăpărări de cuțit. Vocabularul miroase a floare de câmp și a brazdă proaspăt întoarsă. În toată cartea, un singur cuvânt: svelt, repetat de două ori, e distonant. Dar, așa cum e, cu calități mari de fond și formă și cu toate micile cusururi inerente unui debutant, Ion Mara se impune a fi înscris între poezii tineri cu notă specific oltenească în literatura noastră”.

O revistă a unui liceu craiovean a prezentat volumul „Lespezi în lumină” punând poeziile lui Ion Mara în apropierea creației aceleiași Sabina Paulian din „Salba lelelor”, precizând unele scăderi față de aceasta, „că nu are aceea formă perfectă și aceea sensibilitate a d-nei Paulian”, dar și unele merite, „că reușește să înfățișeze, într-un romantism ușor, cald și rumenit cu icoanele învechite, lucruri de demult, de la țară. Glia, drumul prăfuit, fântâna părăsită, nucul bătrân, troița aplecată știubeiul părgănit, schitul, crama rămasă de la bunicul sunt șterse de colb și readuc la viață în acel susur de duioase aduceri – aminte, văzute de o adâncă pricepere și înțelegere românească”.

Pentru alți reprezentanți din presa vremii, poeziile din volumul Lespezi în lumină „aduc o bucurie”, poetul fiind „inspirat din izvoarele nesecate ale sufletului poporului nostru”⁴⁵, s-au „încă dibuie prin grâu”, dând convingerea că, „după un exercițiu și lectură poetică mai îndelungate, elanurile sale vor lua-o în sus, dincolo de moșurile de porumb, spre stele, unde clima e mai rarefiată, unde e mai frig – acolo se zămisleşte poezia”⁴⁶.

Satul Strâmba de pe Jiu, din Gorj, este sufletul poeziilor lui Ion Mara. De aici a pornit poetul însuși, spre alte zări, ca voinicul din poveștile în care țaranului este o amintire, ca în poezia: **În pridvorul vechi:**

„... De stâlpul acesta și-a legat/ Odată un fecior,/ Un cal nestamnic și nebun,/ Și-a luat din prispă rămas bun/ Și-ngându-rat/ A-ngeunuchiat în liniște-n pridvor,/ S-a azvârlit în scară... și-a plecat.../

Eu parc-aș vrea să fi fost mai devreme/ Ca să-mi îndemn și eu în scăpătat./ De lângă pridvorul luminat/ Un murg prietenos și zvăpăiat./ În sus, spre fagu-nalt și-ngemănat”.

Chemarea timpurilor îndepărtate a rămas în sufletul de voinic și în mintea lui, ca în **Gând voinic:**

„... Mă sălt în scări și nu știu/Ce mă-ndeamnă să mă duc./ Lungul drumului s-apuc/ Și-ntr-un cântec să-mi arunc./ Gând aspru care mă doare./ Licărire de izvoare/ Și arșiță grea de soare”/

Este o încredere nemărginită a poetului în perpetuarea pe pământul străbun a tot ce s-a dovedit durabil, ca în **Stejarul din câmp:**

„... Vârtos și dârz de parcă-i gata să sprijoană/ În creci tot cerul/ Rămase-n câmp și-n soare/ Stejarul singur, din pădurea care/ Era demult pe-aici./ Cu hoți și vetre de haiduci.../

Vânjos și dârz, așa-l găsiră anii./ Singur în soare și-n câmpie:/ De el trudiți s-apropie țărani./ Să le-mprumute, în izvorul verii./ Un pic din sănătate și țarie”.

Volumul se încheie cu o neașteptată inscripție în stil argehian, Pe-o poartă de conac, poezie care amintește totodată de „Poarta sărutului” lui Constantin Brâncuși, un simbol complex, de largi și încurajatoare semnificații:

„Din stejarii care crescără aici în soare./ Te-am ridicat în față de conac, / În locul porții vechi –durată– acum un veac –/ Să fii deschisă pentru orișicare./

Și ți-am făcut acoperiș înalt și svelt./ Să-și facă-n el –din humă– cuiburi mici./ Când or veni pe la noi, rânduincii./

În față ți-am mai pus doi brazi./ Ca să-și înalțe-ncet de azi./ Coroana verde și sănină/ În liniște și în lumină./

Am încrustat adânc războiul vredniciei-n lemn./ Să fie pentru toți îndemn/ Când pleacă, ori când vin./

În vârf ți-am pus un licăr de sănin/ Ce-o tremura de-nfiorare./ Când de la munte toamne grele vin/ Și le-or atinge pășări călătoare./

Și-am făcut tainic legământ./ Să-ți fiu pe-aproape-n vremuri bune și-n ani grei./ Cum au fost și strămoșii mei./

... Te-am ridicat în față de conac./ Să stai tot dârză, aici, în veac/ În liniște și-n soare./ Și cale slobodă să lași la orișicare...”/

Colaborarea lui Ion Mara a continuat la ziarul „Gorjeanul” din Târgu-Jiu, până în 1936, mai intens în 1933-1934 și sporadic după aceea. În 1933, au apărut, în acest ziar care l-a lansat pe poet, poeziile: „Ion Oleajă”, „De paști”⁴⁷, „O fi atâta primăvară”⁴⁸, „Troiață lângă fântână”⁴⁹, „Spre culme”⁵⁰ și „Scrisoare”⁵¹ iar în 1934: „Fântâna în secetă”⁵², „Sfârșit de vacanță”⁵³, „Vin acasă”⁵⁴ și „Toamnă”⁵⁵. Ulterior au fost publicate, în „Gorjeanul”, poeziile „Cântec de pandur”⁵⁶, „Paparudă”⁵⁷ și „Colind”⁵⁸, în 1935 și „Spre casa din pădure”⁵⁹, în 1936.

În 1935, Ion Mara publică un volum de **Versuri**⁶⁰, tot la

Craiova, înmănunchind câteva poezii reluate din volumul de debut – „În pridvorul vechi”, „Pivnița bătrânească”, „Pe-o poartă de conac”, „Unde a fost bordeiul”, „Crama rămasă de la bunicul” și „Fântâna părăsită”, câteva poezii pe care le publicase în anii din urmă în „Gorjeanul” – „Rugăciune”, „Spre culme”, „Scrisoare”, „Sfârșit de vacanță”, „Vin acasă” și „Cântec de pandur”, precum și trei poezii inedite – „Cântec în zori”, „Sat nou” și „Am răsărit”.

Recenzia volumului de **Versuri** din 1935 a fost făcută, cu multă exigență, de o revistă din Cluj⁶¹ pe motivul că „Limba, imaginile, totul ne arată exigența unui real talent poetic, autentic țărănesc. Acest talent real merită o obiecție critică generală, de a cărui valabilitate poezii autentice vor ajunge să se convingă curând. Rezentul apreciază ritmul liber al poeziilor lui Ion Mara, dar respinge „crevedismele care abundă în tot volumul”, „supărătoare mai ales pentru că de nenumărate ori simți că ai de-a face cu un poet veritabil”. Are convingerea că, „Mara poate prezenta multe surprize plăcute în viitor și poate da lucruri și originale și durabile”.

Volumul **Versuri** aduce creația lui Ion Mara pe linia cunoscută din volumul de debut, fără alte veleități artistice, poate cu mai multă sensibilitate și un surplus de muzicalitate dată de o revenire timidă la strofa și ritmul clasic, ca în poezia „Sfârșit de vacanță”:

„În urma mea rămăseră grădini/Cu zgomot de prisacă în surdini./ Cu pomii grei de poame brumării./ Cu părporul aprins dintre Sântă-Mării;/

Rămase porumbiștea cu-nfiorări de toamnă./ Cu iepuri în mejdini, zvâcnind de poarmă./ Fântâni cu cumpeni și cu-nceput de cântec/ Și cu zambila cerul în pântec;

Zăvoaiele cu unduire de gârle/ Și cu poteci, cu cotituri ca de șopârle./ Cu arii largi de poame pădurețe/ Și zvârcoliri de ape la ostrețe;/

Cu spăriate căși de bârne, lăsați în urmă satul./ Să-și depene, uitat întotdeauna, leatul./ În lăicere cântec și dragostea-n ciupege./ Și bun ca vorba mumi, gând luminat să lege...”/

În unele poezii din acest al doilea volum – și ultimul publicat – de Ion Mara, sunt împrumutate elemente ale stilului popular din descântece și ovații, ca în „Cântec în zori”:

„Răsați, doamne, soarele./ Să-mpurpure zările./ Să umple cărările./ Să-nvolvure văile./ Să dea-n galben grânele, Ca s-adune toamnele./ Must la crame./ la grânzi poame, în oboare/ grele care./ sub șoproane/ fum molatic de caza-ne.../ Răsați, soare!”...

Celelalte poezii semnate de Ion Mara au rămas în paginile uitate ale unor reviste și ziare. În „Foița” din 1935, a publicat câteva poezii alese, durabile prin dragostea pentru satul românesc, una numindu-se **Sat valah**⁶², omagiu satului natal, exercițiu artistic de restructurare a formei poetice:

„Uliți proptite-n garduri și-n pâraie./ plopi și Fântâni cu jgheaburi răsturnate,/trase sub un cer, cu tibișir:/ le-aș aduna pe toate/ ca-n copaie./ ca să le port în tabacheră, souvenir.../

Sat pe-o vale de apă, fără căpătâiu./ unde fu ogeac întâiu...?/ „Cine-și răzbătu pădurea/ și-și croi drum cu săcurea./ ca să fac-aici bordei?...”/

Sat valah, fără-nsemnare, fără leat./ cu-nceputu-ntunecat./ n-a scris nimeni despre el, măcar un rând./ baie de credințe și de gând.../ „Cine s-apleacă părleaz./ iarba scormonind, să afle./ urmă de bou bărboleaz./ să citească-n vad de stele/ semne bune, semne rele?.../ Cine-ncrucișă surcele./ în celarul de nulele./ licură de foc s-aprindă/ la trei coturi de la grindă./ cine, cine?...”/

Sat valah, înfundat în umbră de nuci./ în vetre de bozi./ și-acum se mai văd în prispe/ chipuri de mari voievozi.../ pe fiecare punte de părau, aș întârzia./ și mi-aș răcori inima./ din fiecare gură de ceșmea...”.

În „Arhivele Olteniei” din 1936, Ion Mara a publicat câteva poezii dedicate aceluiași sat de pe Jiu, de care, sufletește nu s-a despărțit niciodată. „Poarta de acasă” și „Fântâna” sunt antologice pentru numele poetului. În „gând și slovă oltenească” revistă care i-a găzduit lui Mara culegerile de folclor și alte articole de pedagogie, au fost publicate alte poezii originale, între ele cea intitulată simplu. „Acasă...”⁶³, din care reținem începutul, interesant prin graiul gorjenesc folosit:

„Pe-aceia-i liniște de nuci/ și vad de munte și sulfină, / Pe-aici tăcerea cântă-nre uluci/ Și printre plaste de lumină...”

Alte poezii au apărut în revista „Ramuri” din Craiova, în anii 1938-1942: „primăvară oltenească”, „Oraș oltean, îți scriu”⁶⁴, „De la ai mei de-acasă”⁶⁵, „Scrisoare din țară străină”⁶⁶ și „Casa din care a plecat fata”⁶⁷.

După război, Ion Mara n-a părăsit condeiul, s-a întors la Arad și, în presa locală, a continuat să publice. Reținem aceeași chemare a satului natal din poezia „Casă părintească”⁶⁸ din 1947:

„Casa cu meri la fereastră./ Inima iar mi te cheamă./ Iar mi-e dor de prispă noastră./ Și mi-e dor de tine, mamă!

Casă de la Jii, din vale./ Geana iar mi-e-nrouată/ Drumuri lungi și lungă cale /Au fost iar să ne despartă!/

Bate vântul peste ape./ Pășări iar călătoare./ Inimă, vin-mai

aproape./ Să mi te mai liniștesc!//

Seara, când liniști se lasă./ Ne-om porni pe drum, cu dorul./ Pân-la-ndepărtata casă/ Și-i vom săruta pridvorul!”/

Celelalte poezii publicate până la-nceputul celei de-a doua jumătate a secolului nostru au fost legate de visele noi ale satului și țării, luând un ton optimist în cadrul acelorași versuri libere din creația sa: „Cântec pentru țară de la mine”⁶⁹, „Veac de gloate”⁷⁰ ș.a.

Mai multe poezii ale lui Ion Mara au rămas inedite, deși le pregătise pentru publicare, între ele fiind „Două jience”, „Început”, „Balada hoțului de cai”, „Tudor” și „Horie!”⁷¹. Un alt grupaj de nouă poeme au fost strânse sub titlul „Trepte în stânci la Târgu-Jiu” – „Tudor”, „Podul Jiului”, „Ecaterina Teodoroiu”, „Casa din Vădeni”, „Balada porții”, „La Masa tăcerii”, „Coloana eroilor”, „Masa celor fără umbre” și „Patria” – rămase în manuscris.

Ion Mara a încercat cu succes poezia viersului liber pe teme ale satului tradițional, reușind să răscolească liber în sufletul cititorilor săi, dragostea umbră a locului natal.

Dr. ION MOCIOI

(Endnotes)

- George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1982, p. 1031.
- Ceialți frați: Maria, Ana, Nicolita și Grigore.
- Mos. Se află în poezia noastră.
- Boșe L. Popa Ion și Murărețu Elena, *Monografia Liceului Pedagogic Craiova*, Craiova, 1970, p. 164-165.
- Este poezia de debut „Icoane din Gorj (1921)”, scrisă în stil popular, pe care o crease tot la Târgu-Jiu, dar cu zece ani mai înainte.
- Ion Mara, *Amintiri*, în „Gorjeanul festiv-1933”, Târgu-Jiu, 1933.
- Are doi copii: Zamfir, profesor la Brașov și Constantin, pictor cu studii la Roma și Paris, cadru didactic la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București.
- Ion Mara, „Lespezi în lumină”, Tipografia „Cultura” Craiova, 1933, p. 52.
- Vezi „Gorjeanul”, VII, nr. 7-8, din 21-28 februarie 1930.
- Idem, VII, nr. 9, din 10 martie 1930.
- Idem, VII, nr. 19-20, din 8-22 mai 1930.
- Idem, VII, nr. 21-22, din 29 mai-6 iunie 1930.
- Idem, VII, nr. 24-25, din 21-29 iunie 1930.
- Idem, VII, nr. 27-28, din 14-21 iulie 1930.
- Idem, VII, nr. 33-34, din 29 august – 6 septembrie 1930.
- Idem, VII, nr. 47-48, din 25-30 decembrie 1930.
- Idem, VII, nr. 27-28, din 14-21 iulie 1930 și în vol. *Lespezi în lumină*, p. 25-26.
- Idem, VII, nr. 47-48, din 25-30 decembrie 1930 și vol. *Lespezi în lumină*, p. 35-37.
- Respectiv, anul 1499.
- Gorjeanul, an VII, nr. 47-48, din 25-30 decembrie 1930 și vol. *Lespezi în lumină* p. 33-34.
- Idem, an VIII, nr. 4-5, din 31.01-8.02.1931 și în vol., p. 28-29.
- Idem, an VIII, nr. 7-8, din 21-28.02.1931 și în vol. P. 16-17.
- Idem, an VIII, nr. 11-12, din 29.03-6.04.1931 și în vol., p. 44-41.
- Idem, an VIII, nr. 25-26, din 18-25.V. 1931 și în vol., p. 42-43, cu titlul „Licuricii”
- Idem, an IX, nr. 14-15, din 15-22.04.1932 și în vol., p. 51-52.
- Idem, an IX, nr. 16-17, din 29.04-7.05.1932 și în vol., p. 18-20.
- Idem, an IX, nr. 18-19, din 8-15.05.1932 și în vol., p. 49-50.
- Idem, an IX, nr. 27, din 22.07.1932 și în vol., p. 14-15.
- Idem, an IX, nr. 34, din 9-15.09.1932 și în vol., p. 29-30.
- Idem, an IX, nr. 35, din 25.09.1932 și în vol., p. 11-13.
- Idem, an VIII, nr. 31-32, din 14-21.08.1931.
- Idem, an IX, nr. 30, din 13.08.1932.
- Idem, an IX, nr. 16, din 8.04.1934 și în vol., p. 16-17.
- În vol. p. 8-9.
- În vol. p. 21-22.
- În vol. p. 23-24.
- În vol. p. 27-28.
- În vol. p. 31-32.
- În vol. p. 38-39.
- În vol. p. 44-45.
- În vol. p. 46-47.
- Cosma Doljan, Ion Mara: „Lespezi în lumină”, în „Gorjeanul”, anul X, nr. 3-4, din 25-31.01.1933.
- A(lexandri) I(acobescu), Ion Mara: Lespezi în lumină, poezii, 1933, în „Presa”, Craiova, an. III, nr. 20(124), din 27 februarie 1933, p. 2.
- Xxx, Lespezi de lumină, în „Arhivele Olteniei”, Craiova, an. XI, sept-dec. 1932, p. 405.
- Vezi „Izvoarașul”, Bistrița-Mehedinți, nr. 11-12, nov-dec.1932, p. 264.
- Vezi „Calendarul”, București, an. II, nr. 418, din 14 iunie 1933.
- În „Gorjeanul”, an. X, nr. 13-14, din 16.IV.1933.
- Idem., an X, nr. 16-17, din 28.IV – 9.V.1933.
- Idem., an X, nr. 19-20, din 25-31.V.1933.
- Idem, an. X, nr. 24-25, din 1-8.VII.1933.
- Idem, an. X, nr. 31-32, din 23-31.VIII.1933.
- Idem, an. XI, Nr. 26, din 20.VI.1934.
- Idem, an. XI, nr. 41-42, din 24.X.1934.
- Idem, an. XI, nr. 44, din 8.XI.1934.
- Idem, an. XI, nr. 50, din 25.XII.1934.
- Idem, an. XII, nr. 1, din 1-7.I.1935.
- Idem, an. XII, nr. 34-35, din 24-31.VIII.1935.
- Idem, an. XII, nr. 50, din 25.XII.1935.
- Idem. An. XII, nr. 3, din 18.I.1936.
- Ion Mara, *Versuri*, Fundația culturală regală, Craiova, 1 februarie 1935, în colecția „Pământ și suflet oltenesc”, nr. 23, în 32 pagini.
- Vezi, „Revista mea”, Cluj, an. I, nr. 4, aprilie 1935, Director: Marta D. Rădulescu.
- Ion Mara, *Sat valah*, în „Foița”, București, an. I, nr. 1, mai 1935, p. 1.
- În „Gând și slovă oltenească”, Craiova, ianuarie 1937.
- În „ramuri”, an. XXX, nr. 6-7, din iunie-iulie 1938, p. 182-184 și 184-185.
- Idem., an. XXXII, nr. 6-8, iunie - iulie-august, 1940, p. 198-199.
- Idem, an. XXXIII, nr. 3-5, iulie-decembrie, 1941, p. 141-142.
- Idem., an. XXXIV, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1942, p. 372 (dedicată Doinei Bucur).
- În „Deșteptarea”, Arad, an. II, nr. 14, din 30 noiembrie 1947, p. 2.
- În „Școala vremii”, Arad, nr. 10-11, dec. 1947.
- În „Patriotul”, Arad, 5 ianuarie 1948 și „Deșteptarea”, Arad, ian. 1948.

Unde se va ajunge cu atâtea informație de proastă calitate de pe internet și cu atâtea instituții și școli modernizate pentru creșterea ignoranței?!...

Ora de limba română

Angela se ridică plictisită, își scoate meticolos guma de mestecat din gură, lipind-o pe banca ce se clatină, ia oglinda din poșetă, își reface pe fugă machiajul, îi înmânează profesoarei eseul, oprindu-și copia xerox, apoi citește cu emfază în fața clasei.

Mau sunat de la holiud teribil ma énervează holiudul asta ziceau k-au nevoie urgentă deo vedetă și li sa terminat stocu le aveau aranjate nro cutie de mahon sau de cedru cu doi trandafiri galbeni pe capacul țuguat când au deschis cutia uitaseră de pandora au țâșnit vedetele și sau răspândit care în cotro invadând asia câteva sau oprit în australia și sau amestecat printre aborigeni una a ajuns în taivan două în india trei în afganistan fiecare după preferințe sau după circumstanțe de gustibus non disputandum se saturaseră de L.A. și au fost lovite de exotism cele din india sau îndrăgostit de tajmahal sau de rabindanaci tagore celei din taivan îi place mâncarea chinezească peștele tai cu orez și legume iar cea blondă emigrată în afganistan se ascunden spatele burdei să nu fie recunoscută de talibani în japonia na rămas niciuna k le sperie budismul prea multă liniște prea multă meditație iar la tochio se temeau de secta amun cele vechi sau îngrămădit întrun colț în dreapta și sau ascuns după niște amintiri rămase de prin șaizeci greta garbo. sofia loren marlin ditriș marlin monro alen delon au zis k nau mai vrut să joace și sau epuizat oscarurile scarlet ohara mai joacă încă la antena trei am văzuto duminica trecută vor săn locuiască oscarul cu steaua carpatină sau cu capraneagră de la brașov căi frumos brașovul le place oraș de munte tâmpa nici mie numi plac oscarurile prea multe în 1941 rebecca în 1944 casa blanca în 1971 patton în 1973 nașul în 2003 cigaco miemi place alpaco în rolul marelui mafiot sicilian acum vor un star românesc k i original știe să se exprime fără cuvinte fără joc scenic prin mimică o mimică tristă expresivă mereu în căutare de adevăr astai povestea mea das într mare dilemă să le accept oferta sau sămi joc rolul meu de adolescent în devenire caream crescut cu fastfudul în-colțul blocului.

- Îmi pare rău, nu te pot ajuta, opțiunea-ți aparține! rosti profesoara trezită brusc la realitate, dar ce-i asta, Angela?

- astai literatură doamna profesoară astai marea literatură a viitorului.

- Nu știe să scrie, lăsați-o repetentă, afirmă indignat Vlad, premiantul clasei. Andrei își ridică somnoros capul de pe ghiozdan și rostește derutat. Dormise doar două ore după ce venise de la club și-1 trezise replica lui Vlad.

- am găsit pe gugăl ceva despre mitul androgenului k andro înseamnă bărbat și mam luminat deci androgin se referă la faptu k ginul este băutura recomandată doar bărbaților.

- și eu navighez pe gugăl epur și move a zis giordano bruno sau galileo galilei, afirmă revanșard Corina.

- de unde știi, o întrebă Delia.

- nu știu așa scria cosmin dela pitești pe net ca citit el într cartă veche de opt ani.

- mie numi place literatura clasică k mă plictisește de daun bengăneală, afirmă Alex după ce îi trage Claudiei o plamă peste fund, miemi place literatura de tranziție k te comută de la ieri la mâine fără să fie nevoie de azi.

- nouă nu ne place trecutu noi vrem să experimentăm viitorul îl gândim îl coacem șo luăm înaintea lui astfel nu ne mai sperie.

- Da, Cristina, ai zis ceva?

- am zis k nune mai sperie viitoru suntem pregătiți săi înfruntăm.

- taci jigodie căți umplu capu de pumni vorbeșten numele tău mie mie frică de viitor mie frică de încălzirea globală de glaciațiuni de cutremure financiare, ripostează Ștefan, zis popândăul, care a luat un premiu național la Olimpiada de fizică.

Clasa vuieste! Elevii s-au trezit și nu mai pot fi stăpâniți. Toți vor să-și expună ideile.

-Mai tăceți, dobitocilor, îi muștră cu candoare profesoara privindu-i comprehensiv.

-vrem dreptul la replică unde dreptul nostru la replică scrie în constituție iar dumneavoastră ați violato nu e drept astai act clar de injustiție protestăm accesăm saitul ministerului educației justiției curții constituționale mergem la onu dacă e căzu, răsună vocile iritate ale elevilor.

Doamna profesoară ia catalogul, le pune câte o notă de 10, de încurajare, și se îndreaptă tăcută spre ușă. „Ce să aprecieze mai mult, Hollywoodul sau dreptul la replică?”. Deodată se întoarce spre elevii care nu-i mai acordă atenție și li se adresează amical:

- cred k mați convins oricum îmi sunteți simpatici sunteți foarte foarte cul.

**Prof. Angela Giorgi, C.N.
„Tudor Vladimirescu”**

PROZĂ

ELIANNE

Noaptea părea interminabilă, ca și cum timpul s-ar fi oprit, oferindu-i posibilitatea de a lua decizia corectă. Neliniștea o ucidea încet, o tortura, conștiința i se zbătea în chinuri groaznice. Era atât de frig, totuși ardea. Picături de apă i se scurgeau pe frunte, reînviind amintiri de mult îngropate în abisurile sufletului. Elianne strânse cearșaful cu mâinile-i tremurând și închise ochii. Încă puțin și se va lumina de ziuă. O muzică dintr-o altă lume îi străbătu inima și o afundă tacit în noapte...Într-o altă noapte, lungă precum aceasta. Deschise ochii și încearcă să se agate cu disperare de prezent, dar mâinile ce ieșeau din așternuturi o cuprindeau, sfâșiindu-i hainele și rânindu-i sânii, nelăsându-i nicio speranță de scăpare. Și se ura pe sine deoarece fusese slabă, nu avusese forța să riposteze, să se opună. Se ura pentru că nu-i putuse vedea chipul, ci doar ochii. Ochii și mâinile...

Privi descurajată ceasul de pe noptiera care îi urmărea neliniștea în tăcere. Ora 3. Pereții se contractau sub privirea ei, se apropiuau vertiginos, lăsându-i impresia că se află într-un cub ce curând se va comprima până va dispărea complet. Totul se descompunea în jur, esențele cerându-și drepturile și distrugând materia ce se agăța precum un muribund de viață, de adevăr. Ceea ce ne doare este încercarea spiritului de a se elibera, însă prea mici cum suntem, nu putem înțelege complexitatea fenomenului și preferăm să îl încătușăm în această lume cuprinsă de incendiul nimicitor al uitării. Cel mai facil mod de a te sinucide, dar și cel mai dureros totodată. Sufletele ard odată cu materia, căci nici măcar ele nu sunt eterne pe Pământ. De aceea trebuie să le oferim libertatea de a se desprinde, de a se înălța, de a trăi veșnic. Dar noi nu ne mai înălțăm nici măcar privirea.

Noaptea se retrase lăsând în urma ei negura ce pune stăpânire pe sufletul Eliannei. Cât își dorise aceasta ca lumina să o salveze din carcera coșmarurilor și a amintirilor, dar teama de ce va urma era mai puternică decât speranța. Cine învinge de fapt? Lumina sau întunericul care o succede zilnic? Universul infinit sau bila de foc din centrul acestuia? Poate dacă ar vrea, ar putea o îngloba, astfel anulând-o pentru ca mai apoi, aceasta să renască în urma unui alt Big Bang. Se ridică încet din patul ce îi ținuse loc de sicriu pentru o noapte și privi în jurul ei fără a vedea nimic... doar nimicul. Simți povara propriului corp pe care îl târâse timp de 17 ani într-un amalgam de tristeți și bucurii, zâmbete și lacrimi, nopți și zile, pentru ca totul să capete o altă formă într-o singură noapte, aceea în care Elianne fusese violată. De atunci, sufletul ei se zbătea între două extreme: îi era teamă de noapte și rușine de zi. Pierduse în plan spiritual mai mult decât din punct de vedere fizic. Graiul îi dispăruse. Vorbea, dar nu putea spune. Măcar de n-ar mai fi vorbit deloc. Se simțea lașă în tentativa ei de a ascunde faptul că o parte din ea murise. Poți îmbălsăma un cadavru, dar asta nu înseamnă că ceilalți îl vor percepe altfel. Mai devreme sau mai

târziu, pământul va gusta din poezia vieții.

Se opri la fereastra ce îi înfățișa zilnic un alt chip al lumii, al realității.

„Ce-ai făcut Elianne? Trebuie să scapi de el. Nu poți spune nimănui nimic. Trebuie să scapi de el în tăcere, cât încă mai e timp. E un păcat. Nu pot, mi-e frică. Ar însemna săucid. Dar altfel, te-ar omorî el. E autoapărare. Și cine te-ar putea condamna în condițiile astea? Ești doar victima unei întâmplări nefaste. Ai tot dreptul din lume! Dar este totuși o viață...De multe ori ea se naște din cele mai obscure evenimente, pentru că are un scop. Totul se întâmplă cu un scop. Elianne, cât ești de slabă! Ceea ce crește în tine nu este viață, ci moarte. Trebuie să scapi de el!”

În viață avem parte de momente a căror amintire rămâne adâncită undeva în subconștient. Încercăm inutil să o scoatem la iveală și ne cufundăm în marea trecutului, dar după ce rămânem fără oxigen, trebuie să ne întoarcem la suprafață, iar ea rămâne doar o perlă purtată de curenți. Dar într-o zi, aceasta ajunge la fărâ. Și o găsești fără eforturi, atunci când ai renunțat de mult timp să mai crezi în posibilitatea de a o atinge.

Elianne își aminti că citise în urmă cu mult timp un întreg studiu de caz despre mijloacele utilizate de femei în trecut pentru a scăpa de sarcinile nedorite. Dimineata se scurse în încercarea de a ridica obiecte cât mai grele. Nici patul, nici măcar șifonierul nu dovediră a avea greutatea necesară pentru a desprinde viața ce își înfipse adânc rădăcinile în corpul ei. Cine depinde de cine? Viața de materie sau materia de viață? Toate de Dumnezeu.

Și câtă durere în nebunia de a-și lovi pântecul fără milă, cu o furie mai mare decât a îngerilor ce i-au alunecat din Eden pe Adam și Eva. Sângele, seva ce curge prin venele pământului, a fost de atâtea ori apa zeilor. Albastrul cerului se întreține cu roșul sângelui. Creatorii cerșesc jertfe Creației pentru a putea supraviețui. Sânge nevinovat trebuie vărsat pentru ca izvorul timpului să nu sece. Uneori e atât de simplu. Alteori, este mai greu decât a schimba cursul Nilului.

Orele se scurgeau precum lava unui vulcan, distrugând speranțe și rămășițe de umanitate. Este bizar cum ne transformăm în cele mai dezgustătoare vietăți atunci când ne simțim în pericol, atunci când vrem să provocăm rău, atunci când Dumnezeu nu ne pedepsește. Elianne răsuci tremurând robinetul ce eliberă apa, ca și cum ar fi fost întemițată în conducte. Sau poate el doar o proteja, nu o lăsa a se risipi în hăul necunoscutului. Luă cârligele pe care mama ei obișnuia să le folosească la croșetat și le trecu prin focul unei lumânări, cât și cel al ochilor ei, după care le introduse în spirt.

Își învinse teama cu ajutorul alcoolului. Era un fel de anestezic pentru ea. Trebuia doar să o amețească până într-atât încât să îi facă suportabilă durerea. Privi încă o dată pe fereastră, iar când simți că este pregătită se întinse în cada plină cu apă. La început nu desluși decât o senzație de inconfort, după aceea, o durere fulgerătoare îi străbătu corpul. Își aminti mâinile celui care o determinase să ajungă aici. Vru să se ridice, dar un soi de liniște îi anihila simțurile. Apa căpăta o culoare roșiatică, până când deveni complet roșie.

„Elianne, ai făcut ceea ce trebuia.”

Seara, au găsit-o moartă. N-au spus nimănui adevărata cauză de dragul unor aparențe pe care noi, oamenii, până și în cele mai cumplite situații ne străduim să le păstrăm.

I-au făcut o slujbă modestă și au înmormântat-o în cimitirul din sat. După ce și-a mărturisit tristețea preotului, mama ei a plecat golită de sentimente, nu înainte însă de a-i săruta mâinile. Mâinile acelea...

**Eglantina Becheru,
cls. a XII-a H, C.N.T.V.**

Negativism critic singular

Ion Trancău

Drama individului

de Augustin Buzura

În debutul acestor adnotări publicistice, invoc două neologisme, *bivuuac* și *contrafort*, preferate, în ordinea lor alfabetică, de doi ardeleni redutabili: clujeanul Mircea Zăciu și timișoreanul Mircea Mihăieș, distinși profesori universitari, prezenți în multe dispute politice, morale și literare. Mircea Zăciu ataca din *bivuuac* (adăpost sau cort nocturn pentru militari și turiști), remarcându-se în domeniul criticii și istoriei literare. Celălalt Mircea, specialist în limba engleză și în spațiul literar anglo-saxon, utilizează un *contrafort* pamfletar (zid consolidat, betonat), semnând cu regularitate săptămânală pagina 4, în revista *România literară*. În trecut fie... scris, în critica și istoria literaturii române, Mircea Mihăieș nu-i Mircea Zăciu.

În altă ordine de idei, persistă campania revizuirilor în critica literară, acest termen lansat în perioada interbelică de Eugen Lovinescu. Revizuirile, în sens lovinescian, urmau să fie rezonabile, verosimile, nicidecum hazardate, așa cum se întâmplă în prezent, când criteriul estetic este concurat și estompat de celelalte, politic și moral. Am urmărit atât de necesara campanie a revizuirilor critice care vizau mai mulți autori și opere din perioada postbelică. În aceasta campanie, protagoniști au rămas Gheorghe Grigurcu și Alexandru George, cărora trebuie să-i alăturăm pe Eugen Negrici și Nicolae Manolescu, cei care ne-au oferit anul trecut cărți cu aprecieri inedite, revizuite profund, ale fenomenului literar-artistic național: *Iluziile literaturii române* și *Istoria critică a literaturii române*. Nu-i de mirare că ambele exegeze au suscitât întâmpinări critice, *pro* și *contra*, în revistele noastre literare. Remarc, în același sens intransigent și competent al revizuirilor actuale, eseurile magistrale semnate de Mihai Zamfir, în *România literară*, tratându-i altfel, în viziune novatoare și în stil original, pe mulți dintre scriitorii noștri din secolul XIX. În felul acesta, Mihai Zamfir se încadrează prestigios în rândul adepților revizuirilor critice de azi.

În *România literară*, numărul 31 din 7 august 2009, Mircea Mihăieș pune și răspunde cu nonșalanță la întrebarea: *Care e cea mai proastă carte românească*? Ca să nu-l țin încordat pe cititor, răspund prompt la această întrebare: autorul este Mateiu I. Caragiale, iar *cea mai proastă carte românească* este romanul acestuia, *Craii de Curtea Veche*. Condescendent, Mircea Mihăieș include în lista cărților *de care a auzit toată lumea, cele studiate în școli, în universități, beneficiare de studii, articole și teze de doctorat*, romanul matein. El declară, la fel de tranșant, *profunda antipatie* față de biata operă, ignorând antonimic *simpatia* și opiniile critice favorabile, perpetuate din interbelic până azi, de Tudor Vianu, Pompiliu Constantinescu, Ion Negoițescu, Alexandru George, Matei Călinescu, Ovidiu Cotruș, Ion Vartic și, chiar în numere recente ale revistei *România literară*, de Șerban Foartă și Alex Ștefănescu.

Mircea Mihăieș nu se lasă impresionat de opi-

niile acestora, declanșând un furibund atac pe două flancuri negativiste: romanul și autorul. Mărturișește că în adolescență a suportat tirania analizelor laudative ale lui Vianu, ulterior, *judicata de gust a unor Alexandru George, Ion Vartic sau, mai recent Matei Călinescu*. A scris *despre personajul Matei Călinescu, a recitat* cartea acestuia, ca și romanul lui Mateiu, rămânând cu impresia unei catastrofe. Mircea Mihăieș este siderat și șocat de cât de prost scrisă se dovedea *capodopera, laudată la unison pentru presupusa ei calofilie!* Este conștient că se pune *contra curentului* laudativ dat de Ovidiu Cotruș și M. Călinescu. Respinge și receptarea lui I. Negoițescu, *un critic de gust*, dar care găsește *senșuri acolo unde nu există, admirând o construcție romanescă inexistentă, încât afirmațiile sale rămân (...) simple scamatorii*.

Recitind romanul, criticul are senzații greu suportabile: *mă irită (...) nivelul deplorabil al scriiturii, toate pasajele zgârie prin ineptia formulării și prin lipsa de sulețe a narării*. Consideră că romanierul recurge la *însăilări de cuvinte* prolixă, ca un *ageamiu, într-o românească de balamuc*. Romanul matein este etichetat și depreciat cu sarcasm, ca *prostioară cu pampon*. Nu este cruțat nici Nicolae Manolescu care-l include eronat pe Mateiu în categoria marilor scriitori, în *Istoria critică...* Tentativa manolesciană de a căuta perspectiva și strategiile romanului popular în cartea lui Mateiu e de-a dreptul puerilă și derizorie, după Mircea Mihăieș.

Revenind la roman, constat că personajele nu au consistență și contur memorabil individual, sunt *fantoșe*, doar Pîrgu fiind *singurul credibil*. Romanul este, în hermeneutică tendențioasă a lui Mircea Mihăieș, *un alfabet căznit al viciilor ridicate la rang de ideologie existențială, într-o absență totală de stil, încât orice editor străin și-ar râde în nas dacă le-ai propune un astfel de text pe post de capodoperă*. Concluzia lui Mircea Mihăieș e că romanul reprezintă un *kitsch*, din opera mateină, restrânsă, meritând o oarecare atenție numai corespondența și poemele grupate sub titlul *Pajere*. În același spirit negativist și detractor, Mircea Mihăieș crede că *viața autorului însuși poartă semnele capodoperei: fantasmale bolnăvicioase, ura viscerală față de tată, aspirațiile nobile (...), dandyismul spectacular, înhăitarea primejdioasă cu câteva din cele mai dubioase personaje ale vremii, lăcomia (...) vânătorului de zestre*. Toate acestea ar putea să devină materii prime pentru un *roman extraordinar*, dar să nu fie scris de Mateiu.

În *Istoria critică...*, N. Manolescu începe paginile consacrate lui Mateiu I. Caragiale cu o întrebare elogioasă, vizând stilul inimitabil: *Cine n-ar recunoaște pecetea stilistică a lui Mateiu pe orice pagină am lua-o din romanul Craii de Curtea Veche?* E o întrebare, pe cât de judicioasă, pe atât de semnificativă și retorică.

Romanele lui Augustin Buzura prezintă drama intelectualului care luptă cu un sistem politic opresiv și arbitrar. Personajele sale sunt medici, profesori, avocați, toți aflați într-o permanentă confruntare cu oameni supuși orbește puterii. De cele mai multe ori cei de care se izbesc sunt oameni josnici, servili, cu o pregătire intelectuală slabă.

Doctorul Jean Cristian din romanul *Orgolii* este un nume în știința medicală, un medic cunoscut, căutat datorită realizărilor și pregătirii sale, însă un om care are de trecut multe bariere puse în cale de reprezentanții unui sistem care nu vede decât trădare la tot pasul.

Jean Cristian este și profesor, iubit de studenți, dar și cercetător. Publică un număr impresionant de lucrări pentru care va fi acuzat la un moment dat de plagiat. Ca cercetător luptă cu o boală nemiloasă: cancerul. Acesta îl urmărește parcă la tot pasul. Moartea soției din cauza aceleiași boli îl face să caute și mai înverșunat un leac. Cercetările îi sunt întrerupte frecvent de conducerea Universității care nu îi mai dădea fonduri. Mulți consideră cercetările sale o pierdere de timp și de bani pentru că doctorul nu reușise să descopere antidotul pentru o boală necruțătoare.

Laboratorul este locul unde își petrece cel mai mult timp, acesta oferindu-i singurele certitudini, acasă se întorcea doar pentru fiul său Andrei. În locuința sa era cuprins de senzația de pustiu și singurătate, era torturat de un cumplit sentiment al ratării.

Profesorul doctor ajunge să fie tot mai retras, mai înverșunat în căutările sale, punându-și parcă întreaga energie în slujba găsirii imposibilului. Dăduse greș de multe ori, însă nu renunțase, cancerul devenise o obsesie de care nu mai putea scăpa.

I se oferă postul de rector pe care inițial îl refuză însă își dă seama că din această poziție și-ar putea finanța cercetările. Nu ajunge rector pentru că în ședința în care ar fi trebuit să fie numit, multe voci vorbesc împotriva lui, iar doctorul părăsește sala fără să încerce să spună ceva în favoarea sa. Doctorul Cristian este consternat de invidia și de răutatea care-l înconjoară și de care avusese parte ani întregi.

Sosirea lui Redman, prieten cândva, declanșează o serie de amintiri dureroase. Din cauza acestuia doctorul făcuse închisoare fiind acuzat de comunisti că este spion al fasciștilor. În urma unei percheziții în casa sa sunt găsite mai multe materiale fasciste și doctorul este arestat și torturat timp îndelungat. I se cerea să accepte o realitate care nu era a lui și pentru că nu putea spune altceva decât adevărul ("să spun că nu cred în ceea ce cred") este supus la chinuri groaznice în închisorile comuniste, de către oameni cumpliți. Cartea dezvăluie astfel îngustimea sistemului de atunci și a oamenilor pentru care nu există decât un adevăr, al lor.

Doctorul suportă torturile și nu spune ce i se cere, nu recunoaște ce i se impune să recunoască și până la urmă tot datorită profesiei (operează o persoană influentă la acea dată) reușește să scape de un coșmar care părea a nu se mai termina.

În perioada cât este închis, familia este umilită: soția profesoară, ajunge femeie de serviciu pentru a-și putea întreține fiul, soacra este obligată să vândă obiecte din casă pentru a putea supraviețui.

Paginile cărții subliniază neajunsurile unei lumi inflexibile, intolerabile în care nu se poate trăi decât acceptând și umilindu-te.

Viața îl obligase pe Ion Cristian să o ia de multe ori de la capăt: "De trei ori am fost nevoit să renunț și renunțarea s-a transformat în ani... Și de câte ori poți face asta într-o viață?" Umilița la care fusese supus îi dăduse inevitabil un sentiment al ratării pe care îl simțise ani în șir. Închisoarea îl schimbuse, devenise mai tăcut, privea pierdut, ocolea oamenii pentru că își pierduse încrederea în ei, dar și în sine. Cu toată acestea la un moment dat spune că fără experiența închisorii ar fi fost mai slab și "ar fi lănczuit întreaga viață". Prezentul nu este cu mult diferit de trecut, doctorul reușise să se reabiliteze, însă era încojurat de aceiași oameni meschini, ipocriți care nu urmăreau altceva decât să-l înlăture.

Orgolii este un roman care prin alternanța trecut prezent, prezintă o lume neschimbată și o dramă a individului dornic să cunoască și să trăiască conform credințelor și ideilor sale.

Cristina Loredana Nicola

T traduceri

Glosă

Petre Gigea Gorun

Timpul s-a tot scurs întruna
Martor vieții trecătoare,
El a fost dintotdeauna
Cu materia-n mișcare.
Dintr-o vreme ce s-a șters
Ani și ere tot trecură,
În imensul univers
Este-a vremilor măsură.

Marea lui dimeniune
Cu izvor necunoscut,
În eternă-nțelepciune
Veșnicia l-a născut...
Iar de-atuncea impasibil,
Din adânc purtând cununa,
Alergând ireversibil,
Timpul s-a tot scurs întruna.

Din celula unipară
De demult un drum străbatem,
Și-n solie un drum străbatem,
Și-n solie temerară,
Noi cu timpul ne tot batem.
Din tristeți și bucurie
Se așterne o cărare
Când și lui i-e dat să fie
Martor vieții trecătoare.

Vremuri vin și-apoi se curmă
Izvorând din infinit
E-o imensitate-n urmă,
Un ocean nemărginit.
Despre timp crezut-am, poate,
Adevărul și minciuna,
Mai presus însă de toate
El a fost dintotdeauna

Timpu-i o nemărginire
Ce de-odihnă n-are parte,
Fără gânduri de oprire
El tot curge mai departe.
În a lui filosofie
Multe adevăruri are,
Și le poartă-n veșnicie
Cu materia-n mișcare.

Într-o lungă cercetare
Am ajuns să recunoaștem
Curioasa-ntruchipare
Ce-o avem de când ne naștem.
Ies din lumea cea reală,
De demult, din lungu-i mers,
Adevăruri la iveală,
Dintr-o vreme ce s-a șters.

Timpul lasă câteodată
Să se-așterne grea tăcere,
Și-atunci oamenii constată

Adevăruri efemere...
Dar, scrutând prin neagra noapte,
Ipotezele-apărură –
E firesc, când peste fapte
Ani și ere tot trecură.

Timpul pentru oameni este
Ori prea scurt, ori poate lung,
Neputând să mai ateste
C-anii ce-i avem ne-ajung.
Și de-aceea se așează
Față-n față-n chip advers,
Dar aceasta nu contează
În imensul univers.

Multe lumi au fost și-or trece,
Precum timpul, împreună,
Anii curg și vor petrece
Alte lumi care se-adună.
Și-n eterna lui mișcare
El e-o parte din natură,
Fiindcă-n ere trecătoare
Este-a vremilor măsură...

Este-a vremilor măsură
În imensul univers,
Ani și ere tot trecură
Dintr-o vreme ce s-a șters.
Cu materia-n mișcare
El a fost dintotdeauna,
Martor vieții trecătoare
Timpul s-a tot scurs întruna...

Gloss

Time fore'er's been flowing merely
Witness to the transient living,
Always on the run's been clearly
As the matter kept on speeding.
Lost their ever first suspense
Running still are years and ages,
In this universe immense
Time's the measure of all stages.

Great his very own dimension
Origins too far to see,
Pure the wisdom of creation
Fathered by eternity...
Unimpressionable since free,

Wearing old his crown still queerly,
Running irreversibly,
Time fore'er's been flowing merely.

Oh, since uniparous the cell
We've all been walking long a way,
And mission ours, still know it well,
Is facing time e'er bodily, aye.
From sorrows deep and joys shall see
New a path 'fore us self-weaving
As time himself is meant to be
Witness to the transient living.

Ages come and dissaper then
Heading for the infinite,
'Hind rests such vastness once again,
Ocean e'er indefinite.
Might have thought of time whatever
Truth and lie informed us sheerly,
But 'bove anything, however,
Always on the run's been clearly.

Time is boundless concretely
And resting moments won't know ay,
Never will he stop completely,
Keeps flowing further on his way.
In private his philosophy
Many truth he's been thus leading
Directly to eternity
As the matter kept on speeding.

Past a study hard endeavour
Grown we have to know him somehow
Stragely fixed 'pon face ours ever
Syne brought to life were until now.
From out of real the present time,
Long had travelled world ours thence,
Towards the light thuths many climb,
Lost their ever first suspense.

Time reconsiders now and then,
Allowing silence to lay 'lone,
And thus discover all us men
Truth ephemeral to the bone...
But, making way in black the night,
Marked assumptions down new pages

No wonder, when o'er past feats' might
Running still are years and ages.

All us men – we find time sheerly
Too short or long for paradise,
Certify he cannot clearly
That years we live to see suffice;
And that is why he takes a spot
Opposite to ours e'er tense,
It does, however, matter not
In this universe immense.

Many wordls there've been and go shall
Time-connected, altogether,
Years running on shall bid farewell
To worlds so differently astir.
He's though moving on forever
Part of nature's changing ages,
Born to vanish, lesting never
Time'sthe measure of all stages.

Time's the measure of all stages
In this universe immense,
Running still are years and ages
Lost their ever first suspense.
As the matter kept on speeding
Always on the run's been clearly,
Witness to the transient living
Time fore'er's been flowing merely...

*Traducere în limba engleză
de Axel H. Lenn*